

Biskop Gunnerus' virksomhed

fornemmelig som botaniker

tilligemed en oversigt over botanikens tilstand i Danmark
og Norge indtil hans død

ved Ove Dahl.

(Fortsættelse fra Aarsskriftet for 1893).

Tillæg II.

Uddrag af Gunnerus' brevveksling, særlig til belysning af hans videnskabelige sysler.

Efter biskop Gunnerus' kopibøger (bispearkivets kopibøger nr. 3, 4 og 5 i Trondhjems stiftsarkiv) skal her meddeles endel breve, der belyser hans videnskabelige virksomhed 1759—73. Da denne paa den tid navnlig gik i naturvidenskabelig retning, er ogsaa de fleste af de herhen hørende breve af naturvidenskabeligt indhold. En stor del af dem er saaledes rettet til stiftets geistlige og angaar „naturalier“, idet biskoppen enten takker for tilsendelsen af saadanne eller opfordrer til, naar leilighed tilbyder sig, at indsende til ham et eller andet *ex tribus regnis naturæ*. Endvidere indeholder flere af brevene, navnlig de danske, anmodning til kommissionærer eller boghandlere om at indkjøbe og tilsende ham naturvidenskabelige bøger. Disse breve er navnlig af interesse derved, at man kan se, hvilke forstudier han har gjort til sine arbejder, og hvilke kilder han har benyttet. Det fremgaar af dem, at han har rekvireret omtrent alle betydelige botaniske verker, særlig i aarene 1762—64, altsaa netop i de aar, han var sysselsat med udarbejdelsen af første del af sin flora. Man ser ogsaa, hvorledes han har konfereret med de mænd, der delte hans interesser i nord, navnlig

prof. Oeder i Kjøbenhavn og presten Hans Strøm paa Søndmøre. Brevene til Linné er ei kopierede, men der er oftere i kopibøgerne antydnet, at han har afsendt breve eller naturalier til ham. Af brevene fremgaar endvidere, hvilken interesse for naturvidenskaberne Gunnerus havde vakt rundt om i stiftet. Betegnende er det, at da Gunnerus udsendte subscriptionsindbydelser til Pontoppidans naturhistoriske verk „Den danske Atlas“, tegnede samtlige prester i Romsdals amt sig som abonnenter. Geistligheden i dette amt paavirkedes nemlig fra to kanter, saavel fra Gunnerus i Trondhjem som fra Strøm paa Søndmøre. Lignende var forholdet med Oeders *Flora Danica*. Rundt om i stiftet tegnede geistligheden sig som abonnenter. Gunnerus viser sig iøvrigt altid som mellemmand, naar det gjælder at udbrede nyttig videnskabelig literatur i stiftet.

Et interessant supplement til disse breve fra Gunnerus er de breve af naturvidenskabeligt indhold til Gunnerus, der findes i manuskript paa videnskabernes selskabs bibliotek i Trondhjem. De meddeles her i afdelingen F med undtagelse af de breve fra Strøm, som hr. Belsheim har trykt i Arkiv for Mathm. og Naturvidsk. IX. pag. 405--27. Et brev, der synes at have undgaaet hr. Belsheims opmærksomhed, indtages her.

Gunnerus skrev naturvidenskabelige anmerkninger til prof. Knud Leems „Beskrivelse over Finmarkens Lapper.“¹⁾ Leem var bestyrer af missionsskolen i Trondhjem, og Gunnerus interesserede sig varmt for missionsvæsenet i Finmarken. Han gennemgik ogsaa manuskripterne til Leems øvrige arbejder, der sigtede til at udbrede oplysning blandt Lapperne. De fleste af de herhen hørende breve (navnlig i kopibog nr. 4) er indtagne i afdelingen G.

Blandt brevene har jeg ogsaa medtaget nogle faa, der indeholder oplysninger om de mænds personalia, der har bistaat Gunnerus i hans naturvidenskabelige sysler.

Ligeledes er der som et supplement til Gunnerus' biografi indtaget nogle breve (i afdelingen H), der indeholder oplysninger om hans nærmeste slægtninge. Disse breve viser tillige, hvor varmt Gunnerus interesserede sig for sine fattige slægtningers velfærd og efter evne understøttede dem.

¹⁾ Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 21. Leems bog udkom 1767.

Endelig er tilslut (i afsnittet I) medtagne endel breve, der belyser Gunnerus' forhold til den titulære biskop og uredelige missionskasserer N. Chr. Friis. Grunden til, at disse breve meddeles her, er særlig den, at der 1771 udkom et anonymt skrift, betitlet „Illustration over Bispevisitatserne i Norge“, der tillægges Friis, hvori Gunnerus beskyldes for at tilsidesætte sin biskoppelige virksomhed for naturvidenskabelige interesser paa visitatsreiserne i Nordland. Ugrundetheden af disse beskyldninger fremgaar saavel af den i „Tillæg I.“ givne sammenligning mellem visitatscirkulærerne og angivelserne for hans plantefund, som af de udtømmende og i enhver henseende fyldestgjørende visitatsrelationer til kirkeinspektionen, særlig for Nordlandsvisitatserne, og specielt den vidtløftige indberetning for aaret 1767, den reise, hvorpaa Gunnerus har samlet de fleste af de planter, der i herbariet og floraen angives at være fundne i Nordland og Finmarken.

Hertil kommer dog især, at brevene saavel til geistligheden i Nordland som især til missionskollegiet viser grunden til Friis' forbitrelse mod Gunnerus. Vi ser nemlig af de sidste, at Gunnerus har indgaaet til missionskollegiet med klage over Friis' færd, afdækket hans bedragerier og foranlediget, at der nedsattes en kommission til undersøgelse af hans regnskaber. Det nævnte skandskrift er derfor kun at anse som udslaget af en personlig hævn fra Friis' side. Saavel det i dette afsnit meddelte som visitatsindberetningerne (i kopibog nr. 4) og irettesættelsen af forsømmelige prester, der ofte har provsteretter til følge, indeholder et ikke ubetydeligt materiale til bedømmelse af hans geistlige virksomhed og viser noksom, at man ei har lov til at beskyldte ham for lunkenhed i hans biskoppelige gjerning. Ogsaa disse aktstykker fortjente at fremdrages, saa at man kunde faa et samlet billede af denne mærkelige personlighed baade som biskop og videnskabsmand.

I de nedenfor meddelte breve har jeg, saa vidt muligt, fulgt ortografien i de nævnte kopibøger og originale breve. Dog er skrivemaaden, navnlig i nr. 4, meget vaklende saavel inden et og samme brev som imellem brevene indbyrdes, ligesom skriften ofte er meget gnidret og vanskelig at forstaa og ordene sterkt forkortede. Dette er tildels at tilskrive Gunnerus' sekretærer, der har kopieret og

øiensynlig ofte forkortet de forskellige originale breve ved at angive deres væsentlige indhold. Omtrent alle de breve derimod, der er indtagne af kopibog nr. 5, er afskrevne efter det afsnit i bogen, der er betitlet „En Copie-Bog over Biskoppelige particulære Breve og andre Affaires, Embedet uvedkommende, sammenskrevet af H. Tønning, Amanuensis. Denne Copiebog begynder den 11te Julii Ao. 1761 udi Biskop Johannis Ernesti Gunneri tiid.“ Omtrent alle breve i dette afsnit er af naturvidenskabeligt indhold. I kopibog nr. 3 og 4 er derimod de private og offentlige breve meddelte om hinanden. Dog er i nr. 3 det naturvidenskabeligē indhold af brevene oftest blot antydet.

Overensstemmende med inddelingen i kopibog nr. 4 har jeg som hovedinddeling beholdt inddelingen efter brevenes bestemmelsessted. Dog har jeg undertiden sammenstillet de breve, der er skrevne til en og samme person, og ordnet disse kronologisk. Over hvert brev er angivet, hvilken kopibog brevet er taget fra, samt i regelen for nr. 3 og nr. 4's vedkommende siden, da det omtalte afsnit af nr. 5 ei er pagineret.

Afdelingerne følger efter hinanden i følgende orden:

- A. Breve vedrørende Trondhjems by og de trondhjemske amter.
- B. Breve vedrørende Romsdals amt.
- C. Breve vedrørende Finmarkens og Nordlands amter.
- D. Breve vedrørende det øvrige Norge.
- E. Danske og svenske breve.
- F. Breve til Gunnerus af naturvidenskabeligt indhold.
- G. Breve angaaende *Seminarium lapponicum*, dettes adjunkter og Gunnerus' assistance ved prof. Knud Leems vidensk. arbejder.
- H. Breve angaaende Gunnerus' slægtninge.
- I. Skriftet „Illustration over Bispevisitatserne i Norge“ og biskop Gunnerus contra N. Chr. Friis (Nogle aktstykker til Gunnerus' geistlige virksomhed).

De biografiske noter, hvormed brevene er ledsagede, er for størstedelen hentede fra Erlandsens „Biographiske Efterretninger om den Nordenfjeldske Geistlighed.“ Christiania 1844—57, en del fra Kraft og Nyerups literaturreksikon eller fra andre biografiske eller literaturhistoriske verker.

A. Breve vedrørende Trondhjems by og de trondhjemske amter.

1. Breve vedrørende Gunnerus' amanuenser og lærere ved latin-skolen, der har bistaaet ham i hans videnskabelige arbejder.

1. Kopibog nr. 5 pag. 107.

1765. d. 21 Juni til Doctor og Stads Physicus

Robert Stephan Henrici.¹⁾

Da vi have troet, at det ei vilde være uden besynderlig nytte, at Trondhjems Cathedralskole fik nogen grundig underviisning i de physiske videnskaber og især i Botaniken, Mineralogie og andre Natur Historiens dele, og vi have erfaret, at velædle Hr. Doct. imod et billigt aarligt Salarium var villig til at paatage sig denne Møje, saa have vi derom confereret med de Herrer Skoleforstandere, hvilke og deri ere med os enige, saa at vi paa Skolens vegne tilstaae Hr. Doct. aarlig 50 rd. saa længe Cassen bliver i den Stand, at den saadan

1) Robert Stephan Henrici, 1718—81, læge, var født 20. febr. 1718 i Helsingør. 1732 deponerede han fra Helsingør skole, studerede medicin og blev alumnus paa Borchs collegium. Med Fuirens stipendium besøgte han flere fremmede universiteter; navnlig opholdt han sig ved universitetet i Göttingen, hvor han studerede under den berømte prof. Haller. Efter sin hjemkomst tog han 1748 den medicinske doktorgrad med en afhandling over nettets anatomi. 1749 udnævntes han til stadsfysikus i Trondhjem og virkede her til sin død, 26. juli 1781. Han var en anseet læge, men hans løn var liden, og praxis i Trondhjem gav den tid kun ringe udbytte, saa at han efterlod sin enke, Inger f. Menzin, med hvem han havde været gift i 28 aar, i trængende kaar. H., der var en omgangsven af biskop Gunnerus, var medlem af det kgl. norske vidensk. selsk. og blev 1779 etatsraad. Foruden doktordisputatsen har han udgivet flere medicinske afhandlinger, bl. a. om luftens sundhed i Kjøbenhavn. [F. C. Kiær i Dansk Biogr. Lexik. ved C. F. Bricka VII. p. 360]. H. boede paa gaarden Stene i Strinden. Smlgn. Vidsk. selsk. skr. 1891 pag. 82—83. Om hans plantefund se smstds. pag. 112—114, 129.

extra Sum kand udrede, imod at Hr. Doct. baade om Sommeren og Vinteren engang om ugen f. Ex. Løverdags Eftermiddag enten paa Skolen eller i deres eget Huus giver den fornødne underviisning i de oven nævnte Videnskaber og tillige om Sommeren, naar Vejr- liget saadant tillader, gjør *excursiones*, især *botanicas*, saa at skole Disciplene kunde faae baade den fornødne theorie og praxis især i henseende til Kundskab paa landets urter og Mineralier. Er nu Hr. Doct. med ovennævnte Salario fornøjet, som skal regnes fra i. hujus indeværende Aar, saa kunde begyndelse skee næste uge; dog bliver det vel fornødent og nyttigt at tiden og Stedet da deres *prælectiones* og *excursiones* skulde tage sin begyndelse blive paa en trykt placat for i vejen bekjentgjorte, allerhelst da det er venteligt, at og adskillige *studiosi* og andre *curiose* folk vil profitere med af saadan lejlighed. Vi forvente herpaa deres gode Gjensvar og forblive etc.

---

2. Kopibog nr. 5 pag. 106 (ogsaa afskrevet sammesteds pag. 107).
1765. d. 22 Juli. Til Doctor Robert Stephan Henrici.

Jeg har ei vildet ermangle herved at gjøre velædle Hr. D. bekendt, at der af dags dato fra Hr. Stiftsbefalingsmanden og mig er tilskrevet Magistraten, som Trondhjems latinske skoles forstandere, om det Dem for umage med skole Disciplernes underviisning hver onsdag Eftermiddag i Natural Historien tillagde honorarium 50 rdr. aarlig fra 1. Junii h. a. beregnet, at samme til bestemt tid maa blive Dem udbetalt. Ligeledes at jeg ogsaa har tillagt conrector Thams i Rectors fravær ordre at tilholde Disciplene flittig at indfinde sig til underviisningen og med al Anstændighed baade i deres huus og ved foretagede *excursiones botanicas*: Og da det formedelst de anbefalede ugentlige catechisationer i Skolen, som skeer hver Onsdag Eftermiddag ei bliver Disciplene belejligt at møde til underviisningen i Natur Historien førend Kl. 3, saa vilde Hr. D. være saa god for saa vidt at forandre tiden, hvorom og fornøden instrux er given Conrector i henseende til Disciplene. Skulde Hr. D. i sin tid faae Aarsag at klage over nogen af skolens disciples forsømmelse, saa vilde D. være saa god at angive saadant

for Rector, som jeg ei tviler paa jo vil efter sin pligt bruge det Middel, som kand ud fordres til at naae denne Anstalts Hensigt.

3. Kopibog nr. 5 l. c.

1765. d. 22. Juli til Magistraten som Skoleforstandere.

Da vi i Conformite med de højstærede Herrers os meddelte Erklæring af 17. Junii pass. allerede have tilsagt Stads Physicus Hr. D. Henrici et aarligt honorarium paa 50 rd. af Skolens Cassa fra 1. Junii h. a. for at underviise den latinske Skoles disciple i Naturhistorien og hand nu, i skrivelse til os af 15. hujus har erklæret sig dermed at være fornøjet, saa at hand har forpligtet sig til ugentlig hver Onsdag Eftermiddag at give Disciplene og andre curieuse, som ved samme leilighed vilde profitere undervisning om Sommeren i Botaniken og om Vinteren i Mineralogien: Saa have vi ei vildet ermangle saadant herved at communicere de højstærede Herrer med Anmodning til den bestemte tid, af skolens midler, at lade udbetale til Hr. Doct. Henrici det ham stipulerede honorarium. Vi forblive etc.

4. Kopibog nr. 5 l. c.

1765. d. 22. Juli til Conrector Johan Thams.¹⁾

Da det er afgjort, at Stadsphysicus Hr. D. Henrici ugentlig hver Onsdag Eftermiddag, som den belejligste tid for ham, informerer den latinske skoles Disciple i Natur Historien, sc. om Sommeren i Botaniken og om Vinteren i Mineralogien efter den derom trykte Plakats videre formeld; Saa vilde Hr. Conrector, i Rectors fraværelse beordre den hele skoles disciple hver Onsdag Eftermiddag, naar Kl. er 3 og catechisationen i skolen er holden, at møde hos velbemelte Hr. D. Henrici, for af ham i ovenmelte videnskaber at blive underviiste, samt tilholde Disciplene flittig at indfinde sig hos velbemelte Hr. D. og sømmelig at opføre sig, saa

¹⁾ Johan Peter Thams, student fra Trondhjems skole 1727, var en tid 4de lektieholder og kantor i Trondhjem, indtil han 1743 blev vikarierende og 1755 virkelig konrektor ved skolen. Tog afsked 1773, døde i Eidsberg 1774. (O. Gr. Lundh: Ætten Thams. Kr.a 1866). Se brev nr. 18 nedenfor til ham,

vel ved underviisningen i hans Huus, som og ved hans foretagende *excursiones botanicas* paa Marken, paa det at alt kand gaa ordentlig til og Disciplene tillige have den Nytte af denne Anstalt, som mand har sigtet til, da de Disciple, som ved besynderlig frømgang i disse saa vel som andre videnskaber distingvere sig og derhos have en sømmelig opførsel kand vente al muelig assistance saavel i skolen som og i sin tid, ligesom de uflittige bør efter omstændighedernes beskaffenhed, afstraffes, naar der fra Hr. Doct. Henrici om nogen billig klage bliver ført.

---

5. Kopibog nr. 4 pag. 781.

1771. d. 22. Juni til Doct. Henrici.

Da ieg er forsikret om at aarsagen, hvorfor Hr. Doctor ikke continuerer de botaniske Lectioner og Excursioner, som De til Beste for den latinske Skole har paataget sig imod 50 Rdr. aarlig Løn af Skolecassen, kommer deraf, at skolens Disciple ikke indfinde sig, uagtet at de derom ere blevne averterede, saa har ieg i Anledning heraf, paa det at denne nyttige Undervisning kunde vedblive, og ieg tillige i den Henseende som Scholarcha ikke paadrage mig noget Ansvar, af denne dags dato anmodet Hr. Mag. Kleist som Rector Scholæ at tilholde sine Disciple især i den øverste Classe flittig at freqventere Hr. Doctors botaniske Forelæsninger 1) *de terminis botanicis* 2) *de systemate sexuali generatim*, samt at bivaane Deres *Excursionibus* og *Enodationibus plantarum obviarum, præsertim spontanearum*, efterat Hr. Doctor saadant for Skolen ordentlig har ladet bekiendtgjøre, hvad tiden og stedet angaar. Dette har ieg ikke vildet ermangle at gjøre Hr. Doctor bekiendt.

---

6. Kopibog nr. 4 pag. 781.

1771. d. 22. Juni til Rector Kleist.¹⁾

Da ieg med megen Misfornøielse har erfaret, at Disciplerne forsømme at profitere af Hr. Festers²⁾ matematiske og Hr. Doctor

1) Søren Peter Kleist, rektor ved Trondhjems latinske skole 1765, død 1781.

2) Diderich Christian Fester, f. 3/2 1732 i Boslunde, indtog en tjeners stilling indtil 1760, saaledes i over 9 aar hos prof. Wadskjær. Her vakt hans

Henrici botaniske Forelæsninger, som ei er at tvivle paa, jo vil blive til megen Nytte for enhver, som har nemme dertil, i hvad Stand han end maatte blive satt, saa skeer dette for at anmode Hr. Mag. Kleist, som Rector for Skoelen at tilholde Disciplerne i alle Classer flittig at bivaane Hr. Festers mathematiske Forelæsninger, paa det at de paa den Maade kunde giøre større Fremgang i denne Videnskab, end de i Skolen har Lejlighed til, og tillige at betyde dem, at dette vil blive dem til synderlig Nytte, samt at de aarlig ved Stipendiernes uddeeling maae foruden de sædvanlige Attester ogsaa producere Hr. Festers Attest om deres Flid i at bivaane hans Forelæsninger, og om den Fremgang, de deri giøre. Ligeledes vilde Hr. Rector tilholde især den øverste Classes Disciple flittig at frekventere Hr. Doctor Henrici botaniske Forelæsninger over *terminos botanicos* og *systema sexuale Linnæi* og derhos at bivaane hans *Excursionibus botanicis*, som han med det første igien begynder, og hvorom han selv videre vil avertere. Det bør betydes Disciplerne, at hans Majestæt allernaadigst i sin tid vil reflectere paa den Fremgang, de derudi giøre, saasom af de nu udstedende allernaadigste Kaldsbreve tydelig sees.

---

interesse for matematik, saa at han med iver begyndte at studere matematiske, astronomiske og nautiske verker. Han udarbejdede en afhdl. om kometer, der blev trykt 1759 med en anbefaling af Chr. Horrebow. 1760 fik han medaille for opfindelsen af en tærskemaskine i anledning en i økonom. magazin stillet opgave. Han opgav nu tjenerstillingen og ernærede sig ved at undervise i matematik og karttegning. Han har saaledes tegnet de fleste kart i Pontoppidans „Danske Atlas“ og i videnskabernes selskabs almanaker. Efter Pontoppidans død ordnede og katalogiserede han dennes samlinger. Anbefalet af Pontoppidans enke til Gunnerus fik han 1768 ansættelse som matematiker ved den Angelske stiftelse i Trondhjem med 200 rdr. i løn; tillige blev han lærer ved borgerskolen og examinerator i navigation. 1783 blev han matematiklærer ved katedralskolen. I Trondhjem var han virksom i mange retninger og optraadte som forfatter baade i bunden og ubunden stil og især meget yndet som taler over de forskjelligste emner. 1794 tog han afsked med pension og vendte tilbage til Kjøbenhavn. Af en fortegnelse, han her udgav over sine literære arbejder, sees han at have skrevet 128 afhandlinger. Efter nogle aars ophold i Kjøbenhavn flyttede han til Sorø, hvor han døde $\frac{5}{1}$ 1811. Uden at være nogen egentlig begavelse arbejdede han hele sit liv utrættelig og uegennyttig for det almene bedste. [C. Christiansen i Dansk Biogr. Lex. V. 131—32].

---

7. Kopibog nr. 4 pag. 86.

1763. d. 29. Novbr. Attest for Henr. Tonning¹⁾ i henseende til Extra-Skat.

At Candidaten Monsr. Henr. Tonning af ærværd. Hr. Volf²⁾ paa Mandtallet for Strindens Præstegjæld til den allernaadigst paa-budne Extraskat, er virkelig(?), og at for ham som min *Amanuensis* til Juni Maaned h. a. bemelte Skat af mig skal blive betalt til bemelte Juni Maanedes Udgang, naar Kgl. M.s Foged Hr. Kolstrup samme for de paa min Gaard Berg værende Personer vil imodtage, bevidner herved J. E. G.

8. Kopibog nr. 5 pag. 102.

1764. d. 21. Aug. Constitution for Stud. Henr. Tonning at betjene i Catechet Nissens Fraværelse.

Da hæderlige og vellærde Jac. Nissen Mechlenborg³⁾ som Catecheta ved Domkirkens Menighed og Prædikant paa Holmen har erhholdet min Tilladelse paa nogen Tid at rejse til Kjøbenhavn for at ansøge hos hans Kgl. M. om befordring til et større leve brød, saa beskikker jeg herved Candid. Henric Tonning til i hans fraværelse at betjene og forsyne begge ovenmelte Tjenester, saasom hand samme gratis vil paatage sig; hvorfor bemelte Candid. Tonning allerede strax paatager sig at forsyne Holmens Menighed med prædiken, og naar forlanges, gjør Tjeneste med *confirmandis* at undervise, samt i det øvrige at holde sig den instruction efterrettelig, som den 28de Apr. 1736 for Catecheten ved Bremerholms Menighed allernaadigst er udgivet og trykt.

1) Angaaende Henrik Tonning se aarsskr. 1891. pag. 72 flg.

I kopibog nr. 3 pag. 886 findes „En anmodning til Hr. Tønder om at tage min *Amanuensem* Henric Tonning til Communion i Vor Frue Kirke den 3die Novembr. 1761.“

2) Prest til Strinden, se brevet no. 21 nedenfor til ham.

3) 1757 kateket og prædikant paa Munkholmen, ²⁵/₁ 1765 sogneprest til Eidanger, døde 1799.

9. Kopibog nr. 5 pag. 106.

1765. d. 19. Jan. om Henrich Tønning og Thomas Junghans at indsette som Hørere, til Rector Gerh. Schøning.

Jeg er meget vel fornøjet med deres forslag af 15de hujus, at nuværende 2den Lecties Hører Monsr. Henr. Tønning i forrige Hører Rynings Stæd, bliver forflyttet til at betjene den 3die Classe, og at Monsr. Thomas Junghans igjen bliver antaget til 2den og 1ste *Classis collega* i Monsr. Tønnings Stæd, og beskickes derfor herved begge af mig til bemelte Tjeneste, hvorfor det vilde behage Dem som *Rector Scholæ* at indsætte begge bemelte *Collegas*, saa snart skee kand.

10. Kopibog nr. 5 pag. 107.

1765. d. 28. December til Rector Søren Peter Kleist.

Jeg har raadet Coll. 3. Classis Monsr. Tønning til at reise til Upsal paa $\frac{1}{2}$ Aars tid for at profitere af Linnæo i adskillige Natur Historiens dele, især i de ting, som endnu kunde være ham noget mørke, og han findes til saadan Rejse gandske villig, naar hand dertil fik tilladelse og kunde beholde sin løn. Dog, førend jeg tillader ham saadant, har jeg ei vildet ermangle, først at conferere derom med velædle Hr. Rector og forventer i den hensigt deres gode Svar om de skulde have noget vigtigt derimod at erindre, naar hans *partes* som Hører i Skolen bliver forsynede ved 2den Lecties Hører Monsr. Junghans, som synes at kunne bestride begge dele for den korte tid indtil næstkommende Michaelis og ligeledes dertil skal være villig imod billig betaling, hvorom Monsr. Tønning med ham videre kunde accordere.¹⁾

¹⁾ Breve til Tønning under hans ophold i Upsala findes blandt de svenske breve. Ogsaa Tønning holdt botaniske forelæsninger i Trondhjem. I Trondhjems Adresse-Contoires Efterretninger 1768 nr. 34 findes saaledes følgende: Næstkommende Fredag den 3die Junii h. a. agter Hr. Doctor Tønning, Medlem af det Kgl. N. Vidensk. Selsk., at begynde efter nogles Forlangende Botaniske Forelæsninger her i Staden, udi hvilke han ej alleene afhandler Plante-Lærens Principia og Termini, og lærer Tilhørerne efter Linnæi Methode at enodere alle forekommende Planter; Men endog viser deres Nytte i Lægekunsten og Huusholdningen. Herhos gøres ogsaa undertiden Herbatoner. Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 81 øverst.

11. Kopibog nr. 4 pag. 86.

1763. d. 27. Oktbr. til Stud. Thom. Junghans¹⁾ paa Tingvold hos Hr. Qvislin.²⁾

Da den Kgl. allernaadigste Bevilling, som efter deres derom allerunderdanigst gjorte Ansøgning tillader dem at holde deres Dimis- og prøveprædiken for mig her i T.hjem, allerede fra det Kongelige Danske Cancellie til mig er opsendt, saa vilde de, naar Lejlighed dertil kunde være, indfinde dem her, for samme at afgjøre.

12. Kopibog nr. 4 pag. 232. (Kjøbenhavnske breve).

1764. d. 25. Febr. til det theolog. Facultet om Junghanses dimiss-prædiken.

I følge Høj Kongelig Tilladelse, som er mig bekendtgjort i allernaadigste Rescript dateret Fredensborg d 4. Novbr. 1763, har Stud. Thom. Junghans, som i Aaret 1756 den 26. Jun. sustinereede Examen theol., holdt sin Prøve- eller dimissprædiken for mig her i Ths. Dom Kirke Fredagen den 17de hujus over den ham af mig foreskrevne Text. Samme hans Specimen var ei ilde udarbejdet; hans udvortes gaver gik og an; og kand mand gjøre sig det haab, at alt naar hand faaer meer øvelse vil blive bedre, saa at hand efter mine tanker derfor fortjener characteren *haurd contemnendum*, hvilket jeg ei, efter hans Ms. befaling har skuldet efterlade at tilmelde D. H. Højærværdighed Hr. Pro Cantzler samt det gandske højærværdige theologiske facultet paa det at bemelte Studiosi Character for sit *specimen homileticum* i Distinctions Protokollen kand vorde indført. Hvornæst etc.

1) Er den ovennævnte hører ved Trondhjems skole Thomas Junghans (se brevene ovenfor og Daae: Thronhjems Stifts geistlige Historie pag. 98, hvor prof. Laurits Smith (rektor i T.hjem 1781—85) i sine optegnelser anfører, at han har været 20 aar hører ved skolen) og den Monsr. (ell. Studiosus) Junghans, der indsendte planter til Gunnerus fra Meldalen (se selsk. skr. 1891 pag. 152).

2) Christen Qvislin (f. 1712 i Valders, 1754 sogneprest til Tingvold, hvor han døde 1775).

13. Kopibog nr. 4 pag. 237 (Kjøbenhavnske breve).

1767. d. 16. Decbr. Attest for Hr. P. D. Baade.¹⁾

Efter Begiering attesteres herved, at den meget hæderlige og vellærde *ven. minist. Candidatus* og *Collega infimæ classis scholæ nidrosiensis* Peter Daniel Baade saavel har ført her hos os et aldeles ustraffeligt og anstændigt liv og levnet, saa og besidder smukke og grundige Studeringer baade *in theologicis*, og andre videnskaber, og beqvemhed til det hellige lære Embede, hvorfor jeg til hans forestaaende Rejse hiertelig ønsker ham Guds naade og forsorg, og paa allerbeste maade recommenderer ham til alle Patroner og Velyndere, som sig ham naadigst og gunstigst vilde antage.

14. Kopibog nr. 5 pag. 128.

1766. d. 13. Novbr. til Rector Søren P. Kleist.

Imod Formodning har jeg bekommet Høj Kgl. Cancellie Ordre af 25. Octob. sidstleden strax at sette en Hører for den nederste Classe, da Deres Ansøgning ei er bløven accorderet. Paa grund heraf vilde De være saa god at indsætte Candid. Pet. Daniel Baade, saasom den der allerede tilforn har bekommet min beskikkelse til Skolen til Collega for nederste Classe, og ifølge Deres recommendation og Forestilling samme Classes forrige Hører Jung-hans til Collega 3. Class., dog uden nogen Præjudice for Candid.

¹⁾ Peter Daniel Baade, f. 8. marts 1737 i Trondhjem, hvorfra han 1755 dimitteredes, 1756 exam. philos. et philol., 1757 exam. theol., var 5 aar huslærer i Norge, laa derpaa 1½ aar i Kjøbenhavn for at søge om befordring, men benyttede tiden til at studere theologi og naturhistorie samt tog juridisk eksamen. 1764 drog han hjem til Trondhjem, hvor han 1766 blev hører ved skolen, kom i forbindelse med Gunnerus navnlig ved fælles botaniske studier. 1768 blev han sogneprest til Lidemark og Bjevskov paa Sjælland. Her vandt han præmie for en afhandling af landøkonomisk indhold. 1784 blev han provst, 1785 sogneprest til Borgund i Bergens stift og 1792 provst over Søndmøre. Han var af biskop Brun anset for stiftets dygtigste embedsmand og tilhørte den gamle orthodoxe skole. Som botaniker var han mest anlagt for det praktiske (en afhandling om trondhjemske haveplanter i norske vidsk. selsk. skr. IV. 372—416). Tog afsked 1818 og døde 1823. (Thrap. Bidrag t. d. norske kirkes hist. i 19. aarh. I. 110 fig.). Efter D. Thrap i Dansk Biogr. Leks. I. 386. Smlgn. selsk. skr. 1891 pag. 83.

Monsr. Baade i Fremtiden. De vilde tillige gjøre saadan Indretning, at alle Hørere faaer noget ved Skolen at bestille, ligesom de bør tilholdes at læse offentlig paa Skolen i den sædvanlige Skoletime, og ej paa Deres Kammere eller udenfor Skolen.

15. Kopibog nr. 5 l. c.

1767. d. 7. Marts constitueret Monsr. Daniel Baade at læse conrectors vices indtil Examen.

16. Kopibog nr. 5 pag. 128.

1768. d. 12. Marts. Beskikkelse for Johannes Musæus¹⁾ til Collega 2dæ classis.

Da De i Hr. Peter Daniel Baades Sted, som nu af H. K. M. allernaadigst er kaldet til Sognepræst til Bieverskou, er, efter conference med Hr. Rector Kleist, beskicket til collega for den nederste Classe, saa har jeg af denne Dags dato tilskrevet velbemelede Hr. Rect. om at indsette Dem i saadant Deres Embede, hvilket jeg herved ei har vildet undlade at tilkiendegive dem. Jeg gratulerer Dem saaledes til Deres nye station, ej paatvivlende, De jo samme med al Flid og Nidkjærhed antager, naar De Disciple bekommer, som jeg ønsker snart maatte skee, i det at jeg er bange for, at nederste classe endelig vil blive reduceret, naar slet ingen Disciple indfinde sig. Jeg er i øvrigt med megen Kiærlighed.

17. Kopibog nr. 5 pag. 129.

1768. d. 11. April til Musæus.

Den ansøgte Tilladelse om at rejse ned til Kjøbenhavn, for at expedere Dem fra Academiet, bliver dem herved paa 7, syv, maanedér bevilget, med vilkaar, at De efter løfte besørger Deres vices ved *collegam* Monsr. Junghans, om nogen Discipler sig imidlertid til deres lectie skulde anmelde.

¹⁾ Johannes Musæus, f. 1739 i Odense, dimitteredes til universitetet 1758, men maatte af mangel paa understøttelse konditionere til 1768, da han tog exam. philos. og theol. Var dernæst hører ved Trondhjems skole, indtil han 1771 blev resid. kapellan til Melhus. 1786 udnævntes han til sognepræst til Ytterøen, men døde samme aar.

18. Kopibog nr. 5 pag. 106.

1766. d. 22. Mai. I. Resolution til Conrector Joh. Thams.

Da saavel Hr. Conrectors vices i Skolen ved Hr. Mag. Kleist, saasom jeg af hans mig foreviiste Skrivelse har erfaret, som og Cantoratet ved Collega 4tæ class. Mons. Rhode¹⁾ bliver forsynet, saa bevilges dem herved i betragtning af deres lange Tjeneste ved Skolen og vigtige forehavende, at rejse til Kjøbenhavn, og om fornødent gjøres at udeblive de forlangte 10 maaneder. Imidlertid ønsker jeg dem lykke til deres forehavende Rejse og Ansøgninger og sendes herhos den forlangte Attest.

II. Attest. Efter begjering attesteres herved, at Hr. Conrector Joh. Thams har tjent her ved Skolen som Collega i 7 og siden som Conrector i 23 Aar og i al den tid udviist allerstørste flid og vindskibelighed i sit Embede, og ustraffelighed i Liv og Levnet, hvorfor ham ønskes megen Naade og lykke til sin forehavende Ansøgning, og det saa meget meere, da han er en Mand, som tilligemed gode Studeringer besidder en ægte Retsindighed.

19. Kopibog nr. 4 pag. 1055.

1771. d. 24. Mai. Erklæring paa Studios. Joh. Nordal Bruns ansøgning.

Supplicanten, den hæderlige Candidat Joh. Nordal Brun²⁾ har i 9 aar været Student, øvet sig flittig i at prædike og ofte i T.hjems byes Kirker aflagt fortreffelige Prøver paa sine Gaver. Derhos har hand altid ført et christeligt Liv og Levnet, og flittig lagt vind paa Studeringer saa vel i Theologien som andre videnskaber især *belles lettres*, og paa sin Styrke heri samt synderlig

1) Claudius Rhode begyndte under Gunnerus' opsyn paa en dansk oversættelse af *Flora Norvegica I*. Se selsk. aarsskr. 1891 pag. 24.

2) Den senere som digter og biskop i Bergen saa bekjendte Johan Nordal Brun (f. 1745, student 1763, d. 1815) var 1764—67 huslærer hos kammeraad Meincke i T.hjem. Efter theol. eksam. 1767 tilbragte han tre aar i T.hjem med at informere og prædike. Blev medlem af det kongl. norske vidensk. selsk. 1769. Om hans lykønskingsdigt til biskop Gunnerus „Naturens Navnedag“ 1770, se selsk. skr. 1891 pag. 43 flg. Fulgte Gunnerus som amanuensis til Kjøbenhavn 1771 (smlgn. l. c. pag. 60, hvor 1772 er trykfeil for 1771). Skrev mindedigtet over Gunnerus (se l. c. 60—61).

gode Genie aflagt offentlige Prøver, i betragtning hvoraf hand og er bleven beskicket til vice Secretair i det Kgl. norske Videnskabers Selskab, hvilken Post han til Selskabets Fornøjelse i alle maader forestaaer.

---

20. Kopibog nr. 5 pag. 131.

1772. d. 5. November til Latinske Skoles Forstandere.

Da den latinske Skole er i saa forfalden tilstand, at den ei mere staaer til reparation, men af ny maae opbygges, hvortil vi ere betænkte paa at føje de fornødne Foranstaltninger; saa maae vi herved for i vejen udbede os af d'hrr. Skole Forstandere Deres betænkning og nøje Overslag over hvad en saadan ny fuldkommen Skole Bygning med rømmelige Værelser for Rector, Conrector og alle hørere med Opvartersker, samt en høresahl med værelse til bibliothek for det Kongl. Videnskabers Selskab vil komme til at koste; om saadan ny Skolebygning paa forrige Tomt skulde opføres, i hvilket tilfælde den enten maatte ryckes længere frem paa Kirkegaarden og tillige medtage en Deel af Waisenhusets Have, saasom de af Hr. Mathematicus Fester gjorde Udkaster, som til Eftersyn og Overvejelse herved følge, og udbedes tilbage, udviser, eller og Fru Mylenforts Gaard og Grund kjøbes dertil, da hovedbygningen maatte vende til Gaden; samt hvad enhver af Byens Kircker, efter Overlæg med deres Hrr. Inspecteurs og Værger, i det højeste kunde taale at skyde hertil, saavelsom og hvad Skolecassen selv kunde have i behold, som, foruden Hr. Biskop Nannestads gave, dertil kunde anvendes.

J. W. von der Osten. J. E. Gunnerus.

---

2. Breve fornemmelig til presteskabet.

21. Kopibog nr. 4 pag. 886.

1772. d. 21. November til Mag. Wolf¹⁾.

Dette skeer for at erfare, til hvad Tid Hr. Mag. Wolf tænker at blive færdig med Deres indtrædelses Tale, hvorom ved seeneste Forsamling blev giort Aftale. Saasart jeg herom faaer Deres Svar, skal jeg derefter beramme Selskabets Forsamling. Jeg synes det ganske vel kunde anstaa Deres Velærværdighed at foregaa andre med et got exempel, hvorefter det og vil falde mig lettere at tilholde alle *Recipiendos* i Fremtiden uden nogen undtagelse at holde deres indtrædelses Tale, ifølge Selskabets Love, naar de ere her paa Stædet, eller i Nærværelsen heraf.

22. Kopibog nr. 5.

1763. d. 15. Septbr. til Hr. Ole Lie.²⁾

For de tilsendte naturalier, som fulgte med deres Skr. af 9de hujus og de mig givne Efterretninger derom, saa vel som for den rare Steen med Fisken i, takker jeg mangfoldig, altsammen var mig overmaade meget kjerkomment. Jeg vil findes rede til gjentjeneste og det skal være mig kjert, ved forefaldende Lejlighed

1) Simon Wolf, f. i Kjøbenhavn 1730, student 1749, teol. eksam. 1753, 1754 prest til Strinden, 1765 mag. philos., 1772 medlem af vidensk. selsk. Døde paa sin eiendomsgaard Hlade 1778. Se om hans skrifter Erlandsen pag. 136. Den ovenfor omhandlede indtrædelsestale holdtes ^{30/11} 1772.

2) Ole Lie. f. i Kristiania 1729, dimitteret fra Kristiania skole 1750, tog 1752 exam. philos., 1759 exam. theol., 1760 kapellan til Støren og 1783 sogneprest til Bud, døde 1804.

Skrifter: „Efterretninger om nogle Naturalier i en Skrivelse til Hr. Biskop Gunnerus 1764“. (Vidsk. selsk. skr. III. 571—76). Her omtales først naturhistoriens og fysikens nytte og dernæst en del planter: Konge Lys (*Verbascum Thapsus* L.), Bergkrands ell. Lunge Urt (*Saxifraga Cotyledon* L.), Guppel (*Campamula latifolia* L.), Skiærsete ell. Sæt-Rod (*Gentiana lutea* L.). Om den sidste bemerkes: „Findes og her nordenfjelds, nemlig i Budalen, et af Størens Annexer ved Gaardene Enlien og Storlien, samt paa adskillige andre Steder, hvorfra Bønderne sælger Rødderne i Mængde“ (se min Oversigt over de botan. samlinger p. 17). *Ribes rubrum*, Vild Rib. Tilslut omtales endel fugle.

at viise det jeg, næst Compliment til Søster¹⁾, Deres Kjæreste er med megen ære etc.

23. Kopibog nr. 4 pag. 393.

1765. d. 21. Septbr. til Hr. Ole Lie.

I Anledning af Deres Ærværdigheds seneste, som communicerer mig deres Kjærestes lykkelige forløsning efter megen udstanden Smerte, har jeg herved vildet gratulere Dem begge med den unge Pøde, som vil blive en Ziir i deres ellers fornøjelige Egteskab, ønskende, at de tilsammen maa opleve megen lykke. De samlede Urter paa deres Budals Reise vil blive mig meget kjærkomne, ligesom og den til Prøve allerede indsendte Stilk meget fornøjede mig.

Den er *Gentiana purpurea* Linn. og findes ei i flora svecica, men Oeder har den allerede i sin flora.

Angaaende Deres Mellemværende med Hr. Bernhoft, saa har jeg af dags dato derom tilskrevet ham.

24. Kopibog nr. 5.

1763. d. 4. Aug. til Hr. Jens Lemvig²⁾.

Blev takket for de tilsendte Exempl. af *Cicuta virosa*³⁾, item forlangt noget modent Frøe af samme, saavel som de andre *Species Cicuta*, som voxer i Størdalen, om det kun var en stilk inden i et brev.

25. Kopibog nr. 4 pag. 834.

1770. d. 31. Marts til Hr. Jens Lemvig.

Jeg takker Der. Velærv. for den Umage, de har haft med det paa bondemaal allerede oversatte af den svenske Afhandling;

- 1) Helene Sønderborg, datter af feltskjærer Nils Sønderborg og Maren Gunnerus, en søster af biskop Gunnerus' fader, der stod fadder ved hendes daab ^{26/11} 1726. Ole Lies og Helene Sønderborgs bryllup stod hos biskoppen paa Berg høsten 1761. (Se brevene angaaende Gunnerus' slægtninge).
- 2) Jens Lemvig, f. 1718, exam. theol. 1749, 1754 pers. kap. til Størdalen, 1763 sogneprest til Opdal, d. 1792. Se forresten selsk. skr. 1891 pag. 145
- 3) Cfr. *Fl. Norv.* 42 og Selsk. skr. 1893 pag. 48.

men jeg maa end videre udbede mig det endnu manglende; thi eller ser den Møje, De har haft, til ingen Nytte, hvorfor den svenske Afhandling Dem herved sendes tilbage. Og som jeg den 27. April agter at tiltræde min nordlandske visitatz Rejse, saa maatte jeg udbede mig Oversættelsen saa betids, at den før min Reise kunde sendes til Kjøbenhavn. Jeg er etc.

26. Kopibog nr. 4 pag. 41.

1763. d. 23. April til Hr. Brinchmann.¹⁾

P. S. Hr. Brinchmann blev og anmodet om at erindre Hr. Abildgaard paa Røraas om at tilsende mig det Engelske Selskabs Skrifter (Transactions Philosophical), det Nummer, som handler om *Cicuta*, vores Sprengrod eller Sælls-Næpe.

27. Kopibog nr. 5.

1762. d. 6. Oktobr. til Hr. Abildgaard²⁾ paa Røraas.

Blev sendt et exemplar av *Flora danica* og av den lille piece om Naturaliers Forsendelse til Søes³⁾, for hvilke begge han blev ombedet at indsende mig siden ved Leylighed sin Qvitering, efterdi samme skal vorde nedsendt til Hr. Professor Oeder i Kiøbenhavn.

28. Kopibog nr. 4 pag. 395.

1765. d. 2. Decbr. til Directeur Borgrevink paa Røraas.

I Betragtning af, at det vil falde bekesteligt, og desuagtet til liden eller ingen Nytte for Deres kiære Søn⁴⁾ længere i et uvist

¹⁾ Hans Brinchmann, 1753 sogneprest til Holtaalen og 1775 til Ørkedalen. Døde 1780. Se torresten selsk. skr. 1891 pag. 132 (smlgn. plantefundene ved Holtaalens prestegaard 1767 smstds. 136 flg. og i prestegaardshaven pag. 146 samt visitatsindberetn. f. 1772, selsk. skr. 1893 pag. 63).

²⁾ Peter Abildgaard, f. i Trondhjem 1695, 1718 exam. theol., 1726 sogneprest til Røros. Døde 1778. Se forevrigt selsk. skr. 1891 pag. 141, og 1893 pag. 63.

³⁾ Hr. L. du Hamel du Monceau, Underretning om, hvorledes Træer, perenerende Urter, Frøe, og adskillige andre Naturalier best kan forsendes til Søs. Oversat av det Franske efter Editionen av Aar 1753 af Niels Henrik Tyrholm. Kbh. 1764. 8.

⁴⁾ Jens Finne Borchgrevink. Se selsk. skr. 1891 pag. 81 flg. Faderen Leonhard Christian B. døde 1772.

Haab om Befordring at forblive her i Byen, saasom her ere mange ældre candidater, og han ikke uden at have signaliceret sig paa nogen maade kan foretrakkes dem, saa, efterdi Deres kiære Søn selv inclinerer til Teigning og Indsigt i Natur-Historien, har jeg været af den Formening, at han erholder velædle Hr. Directurens consens til paa en føye tid at reyse og forblive i Upsala for i begge Videnskaber at profitere, hvilken Sag han gjerne kan expedere til næste Michaelis eller næste Vinterføre derefter. De kan være forsikret paa, at de derved giør en hoben til Deres kiære Søns Lykkes Befordring; thi naar han kommer hjem igjen, og har anvendt sin tid vel, som ikke paatvivles, saa kan han vente, enten at faae Kongeligt Stipendium til at reyse paa her i Landet, eller og hastig Befordring paa anden Maade. Hvorfor jeg vil have denne Sag Velædle Hr. Directeur recommenderet paa beste Maade, som noget, hvorved jeg intet intenderer uden deres kiære Søns Velfærd, og deres egen fornøjelse derover.

---

29. Kopibog nr. 4 pag. 406.

1767. d. 18. Febr. til Mons. Jens Borgreving.¹⁾

Det fornøjer mig av Deres Skrivelse av 24. Jan. at erfare, at De er vel ankommen til Røraas. Jeg haaber, at de til mig medbragte Sager ere nu og ankomne, og venter derfor paa samme med megen Længsel. Det skal være mig kiært, om De snart besøger os her i byen og tager Deres Samling og Manuscripta med sig, saasom jeg ei tvivler paa, at De jo har samlet en temmelig Skat i Upsal, saa vidt den korte Tiid, De der har været, kunde tillade. Næst Complement for Deres kiære Hr. Fader og andre venner er jeg etc.

---

30. Kopibog nr. 4 pag. 808.

1768. Novbr. til Directeur Borkgreving paa Røraas.

Herved tager jeg mig den Frihed at bemøje Velædle Hr. Directeur med et Brev til Hr. Wargentins²⁾ i Stocholm, som jeg tjenstlig ud-

¹⁾ Breve til denne i anledning af pater Hells ekspedition, se i afdeling C.

²⁾ Peter Wilhelm W.. (1717—1783), matematiker, astronom, sekretær ved Vetensk. Akad. i Stockholms, medlem af Videnskabernes selsk. i T.hjem.

beder mig, De vilde have den Godhed ved sikker Lejlighed at see befordret. Fra Deres kiære Søn, som var i Huuset hos mig, har jeg endnu ingen Efterretning haft, siden han med Hr. Professor Hell¹⁾ reiste herfra, men ønsker og haaber, at han nu lykkelig og vel er kommen frem til Wardøe. Deres gode Søn lovede mig paa Deres Vegne at de vilde have den godhed aarlig at vilde overlade mig for Betaling en Qvantitet Hedemarkens Meel, hvoraf jeg for hvert Aar omtrent kand behøve 15 Voger. Dersom det ikke var Hr. Directeur til for stor ulejlighed, vilde jeg endnu udbede mig af dem en Tjeneste, sc. at forskaffe mig en Deel Stuffer af Røraas Værk og desuden Prøve af enhver Kobber Erts' Forvandling i Ilden, ligesom De tilforn har været saa god at sende mig, men blev af mig til en god Ven overladt, som indstændig bad mig derom.

31. Kopibog nr. 4 pag. 810.

1769. d. 22. Febr. til Directeur Borchgrevink.

For tilsendte Rhensdyr Hiort og Ryper takker jeg skyldigst, saa vel som for al anden beviste Høflighed. Fra Deres kiære Søn, som var i mit Huus, havde jeg med sidste Nordlands Post Brev, hvori han beretter, at han med sit Følgeskab den 11. Octb. a. p. lykkelig og vel til Wardøhuus var ankommen, og befinder sig iøvrigt vel og ved Hilsen. Dersom det ikke var Directøren til alt for stor Ulejlighed, vilde jeg udbede mig af dem en tjeneste, nemlig at forskaffe mig en deel Stuffer af Røraas Værk baade gode og slette, tilligemed en prøve af alle Bergarter i hver Grube, samt prøver af en hver Kobber Erts' Forvanling i Ilden, ligesom De tilforn har været saa god at sende mig. Det var got, naar det fulte et Nummer med hver Erzt og Steen og Prøve og samme Nummer bleve forklarede paa et a parte Ark, dog ganske kortelig, f. Ex. hvad Grube og Gang Ertzen og Stenen var tagne udi, og hvad processen angaar, behøvedes ikke videre, end at sætte navnene til, for Exempel: Koldrøstet Kobber etc.

¹⁾ Se aarsskr. 1891 pag. 40 flg. samt breve vedkommende Nordland og Finmarken.

32. Kopibog nr. 5.

1762. d. 26. Mai til Hr. Proviantskriver Hiort¹⁾ paa Røraas.

Jeg har herved den Ære at sende vel-ædle Hr. Prov. skriv. tilbage *Museum Tessinianum*²⁾ og Hasselqvists³⁾ *Iter Palæstinum*, for hvilke jeg avlægger min skyldigste Taksigelse, forønskende at jeg igien med nogle Bøger av mit Bibliothek kunde recompenere Deres store Høflighed, da det skulde være mig en særdeles Fornøjelse. Jeg fremsender ellers herved *Linnæi fauna Svecica*, som tilhører Hr. Just Wessel paa Tønsæt, udbedende mig, at velædl. Hr. Prov. skriver, naar Leylighed gives, vil være saa god, at see samme besørget til vedkommende.

(NB. ved catech. Nissen).

33. Kopibog nr. 3 pag. 919.

1762. d. 10. Februar til Provsten Rosenvinge⁴⁾

Blev i et brev sendt — et Exemplar av Efterretningen om *Flora Danica* med Anmodning, at opmuntre Brødrene til at subscribere paa samme værk enten hos mig, eller hos Hr. Rector Schiønning.

¹⁾ Se selsk. skr. 1891 pag. 139 og fortalen til Hiort og Krag's Efterr. om Røraas.

²⁾ Linné: *Museum Tessinianum* 1753, beskrivelse af C. G. Tessins naturaliesamling.

³⁾ Fredrik Hasselquist, f. i Tornevalle ved Linköping 1722, kom 1742 til Upsala, hvor han ved Linnés forelæsninger dreves til studiet af botanik, 1747 blev han cand. med., 1751 dr. Da han havde hørt Linné beklage, at det hellige lands naturhistorie var ukjendt, vakttes hans lyst til at reise derhen. I aug. 1749 drog han afsted, reiste først i Lilleasien, derpaa mai 1750 til Ægypten, 1751 til Palæstina. Efter at have samlet en rig skat af naturalier drog han fra Sidon over Cypem til Smyrna, tænkte derpaa at besøge Libanon, men døde her af tæring $\frac{9}{2}$ 1752. Hans rige samlinger af planter, dyr og stene bragtes til fædrelandet, hvor Linné benyttede dem. Det ovenfor omtalte verk heder: Fredr. Hasselquists Resa til Helliga Landet, förättad år 1749—1752 — utg. af Carl Linnæus, Stockh. 1737. (Efter Biogr. Lex. öfv. sv. Män VI. 73—76).

⁴⁾ Peder Kaasbøl Rosenvinge, f. 1701, d. 1766, sogneprest til Sælbo, provst i Indherreds provsti (1755—66).

34. Kopibog nr. 4 pag. 72.

1763. d. 3. Septbr. Attest paa Hr. Andr. Bredal Wessels¹⁾
ansøgning om Ørelandet.

Efter begjer attesteres, at Hr. A. B. Wessel har nu i 23 aar været præst og i 11 aar betjent det haardsøgte og ringe Aafjords Kald, hvorved hand meget har svekket sin helbred og neppe har udkomme for sig og sin Familie, hvorfor jeg med saa meget bedre grund understaaer mig allerunderdanigst at recommendere hans ansøgning om at maatte forfløttes til et bedre Brød og mildere Stæd, da hand er en meget brav Mand, grundig i Lærdom, flittig og nidkjær i sit Embede og ustraffelig i sit liv og Levnet.

35. Kopibog nr. 4 pag. 388.

1765. d. 14. Aug. til Jacob v. der Lippe Parelius.²⁾

Deres Skrivelse af 9. hujus har jeg rigtig erholdt tilligemed de tilsendte smukke naturalier. Søevexten er *Gorgonia Placomus* Linn. og *Gorgonia flabelliformis* Tom. III. act. Nidr. Den har en hvid Skorpe om sig, naar den er noget friskere, og troer jeg gierne, at den rødner, naar den nylig er dragen op af Søen; thi jeg har havt et smukt Exemplar tilforn med Skorpen paa, hvilket hist og her rødnede. Corallen er *Madrepora pertusa* Linn., og Tangen er en art *fucus* Linn., som jeg skulde meene at være nye, endskjønt jeg endnu ei har examineret den nøye. Den skal komme i den 1ste Part af min Norske Flora. Den belovede Samling af Insecter vil meget fornøye mig og deres Høflighed overalt forbinde mig til at contribuere igien, hvad jeg kand til Deres Fornøye.

36. Kopibog nr. 4 pag. 393.

1765. d. 26. Septbr. til Studios. Jacob v. der Lippe Parelius.

Deres skrivelse af 3. hujus og den tilligemed samme indsendte meget smukke Samling af Naturalier har jeg med meget behag

¹⁾ Angaaende A. B. Wessel, sogneprest til Aafjorden (1751—71), se selsk. skr. 1892 pag. 56.

²⁾ Se om denne aarsskr. 1891 pag. 82, 1893 pag. 37 (planter fra Hitteren, der her urigtigt er anført i afsnit E. Romsdals amt).

imodtaget og er Dem derfor forbunden. Naar De ellers overkommer noget mærkværdigt, tvivler jeg ingenlunde paa, at De jo er saa artig at indsende mig det, især af Hitterøens Søe-Væxter saavel som Land-Væxter. Disse sidste er vel ej mange paa Hitterøen, men desto rarere pleje de alle at være.

---

37. Kopibog nr. 4 pag. 386.

1765. d. 7. Marts til Sr. Rasmus Pareli¹⁾ om naturalier.

Deres Skrivelse af 9de febr. pass. har jeg tilligemed det til mit Kjøkken sendte, hvorfor meget takkes, rigtig bekommet. Jeg forbeder Deres kiære Sønner at bevise mig den Tjeneste ved Lejlighed at indsende mig et Stykke af Brugdens Overkjæbe og et stykke af dens underkjæbe med tænderne i, samt at lade mig med vished vide, om Brugden ei har et lidet hul bagenfor hvert Øre samt 2de hul nede under Snuden ovenfor kjæften ligesom haakjærringen og andre Haaer. Det samme har jeg og anmodet dem om i Henseende til Haabranden. Jeg tvivler ei paa, at jo Sr. Pareli er saa artig at assistere deri, naar dertil lejlighed gives. For saadan saavel som for deres ellers ofte beviste Høflighed bliver jeg dem meget forbunden, og skal intet være mig kjærere end naar jeg kand have lejlighed til igjen at vise i gjerningen, med hvor megen Agtelse jeg er etc.

---

38. Kopibog nr. 4 pag. 1073—1074.

1773. d. 15. Mai. Forslag til Inderøen.²⁾

Da jeg ved Hr. Provst Lorenz Schnitler³⁾, forhen værende Sognepræst til Inderøens Kald i Vester-Indherrets Provstie, hans Skrivelse til mig af 11. Maii, er bleven underrettet om hans aller-naadigste Forflyttelse til Egers Kald i Christianiæ Stift: saa under-

*) Fader til Jac. v. d. Lippe P., proprietær og købmand paa Hitteren.

2) Udnævnt blev 4. aug. 1773 Christian Weldingh, se under Nordlands og Finmarkens amters breve.

3) F. 1724 i Guldalen, dimitt. fra Trondhjems skole 1741, exam. philos. 1742, exam. theol. 1745, huslærer i Aure 1748, 1751 missionær til Vefsen, 1755 sognepræst til Nasset, 1765 til Inderøen og provst 1771, 22. april 1773 sognepræst til Eker; døde 1778.

staaer jeg mig herved til bemeldte Inderøens Sognekald, at bringe følgende værdige og til Befordring høist trængende Mænd og Personer i allerunderdanigst Forslag.

1. *ven. minist. Candidat.* Hr. Jacob von der Lippe Parelius, som i 7 aar har været min troe Amanuensis og fortjener i alle Henseender det allerbeste Skudsmaal, da meget faa Mænd og Personer her i Stiftet kan settes i Henseende til hans gode Egenskaber og Dygtighed ved Siden af ham, saasom min aller underdanigste Paategning paa hans Ansøgning noksom udviser.
2. Hr. Vilhelm Ford,¹⁾ residerende Capellan til Fosnæs i Nummedals Provstie, som er en velbegavet, flittig og opbyggelig Præst, der paa 22 aar har været i Embedet, og trænger, samt har gjort sig velfortient til allernaadigst Befordring.
3. Hr. Ole Lie,²⁾ residerende Capellan til Størens Præstegield i Dalernes Provstie, hvor han over 12 aar har tjent troe og redelig. Han er af aldeles ustraffelig og christelig Opførsel, velbegavet og højst trængende, saa han for sig, Hustrue og Børn ikke har den nødtørftige udkomme, og mine mange andre udgifter tillade mig ikke videre at rekke ham haanden, saasom jeg ellers burde, da han har mit kjødelig Søkende-barn³⁾ til Ægte.

Inderøens Sognekalds aarlige Indkomst er i Henseende til den allernaadigst paabudne pCto. Skat ansat for 370 Rdr.

39. Kopibog nr. 4 pag. 1073.

1773. d. 15. Mai. Erklæring paa Parelii Ansøgning.

Supplicanten fortjener i henseende til hans christelige og meget anstændige Opførsel, Retsindighed, troskab, arbeidsomhed og nøjagtighhd i alt, hvad ham i de 7 aar, han har været min amanuensis, har været betroet, meget gode gaver til Prædikestolen og grundige Indsigter i alt, hvad et Præste og Provste-Embede kan

1) F. 1722 i Trondhjem, dimitteret fra sammes latinskole 1744, exam. theol. 1747, 1751 pers. kap. til Nærøen, 1756 resid. kap. til Fosnæs, 1776 sogneprest til Beitstaden. Døde 1787.

2) Angaaende Ole Lie, se ovenfor pag. 27 flg.

3) Helene Sønderborg. Se ovenfor pag. 28.

vedkomme, det bedste Vidnesbyrd. Derhos har han udmerket sig ved sit ypperlige genie og sin udstrakte Kundskab i Norges, især dette Stifts, Landhuusholdning, saavel i henseende til Jordens Dyrkning, som Fiskerierne og Naturhistorien; paa hvilken sidste Indsigt han endog i de tronhiemske Handlinger offentlig har aflagt meget gode Prøver, hvortil hans ypperlige Tegninger i *actis nidrosiensibus* komme, som bær Vidne om hans Genie og Kunst. Paa grund af alle anførte gode Egenskaber er jeg forsikret om, at han ikke alleene vil blive et exempel af en retskaffen og opbyggelig Præst og en Prydelse for hele standen, men og i andre Maader stifte megen Nytte ved sine mange gode Indsigter, om Deres Kongelige Majestæt allernaadigst behager at forunde ham Inderøens ledigværende Sogne kald, hvortil jeg og understaaer mig allerunderdanigst og paa allerbeste Maade at recommandere ham, som en meget værdig og duelig Candidat, der nu efter lang Tjeneste trænger og har gjort sig værdig til Befordring.

---

40. Kopibog nr. 3 pag. 761.

1761. d. 19. Janr. til Hr. Provst Broch.¹⁾

Jeg giver mig herved den Ære at tilsende Dem en av mine Disputatzer, som i anledning av Jubelfesten blev forfærdiget. Kan den være D. V. til nogen fornøjelse skal det være mig kjært. Deres velindrettede prædiken har jeg med fornøjelse igjennemlæst, og siden Hr. Provsten Ross og Hr. Rosenvinge lader deres komme i trykken, var Hr. Provstens vel og værd at blive trykket, men det maatte da skee noget snart, saasom de med det første skal nedsendes til Kjøbenhavn. Dersom Hr. Provsten vilde resolve dertil kunde det lettelig skee ved en Commissionair og naar de ingen anden havde, vil jeg gjerne lade samme besøge naar jeg derom fik Deres tanker at viide.

---

1) Ludvig Fredrik Broch, f. i Vefsen, 1732 resid. pastor til Hitteren. 1735 sogneprest sammesteds, 1759 provst i Fosens provsti og 1765 sogneprest til Nærø. Døde 1773. Var medlem af videnskabselskabet. Gunnerus kalder ham „en stor Kiender af alle Slags Søe-Fugle“ (selsk. skr. I. pag. 268).

41. Kopibog nr. 3 pag. 863.

1761. d. 15. Septbr. til Provsten Broch.

Blairs Forklaring over Christi Berg-prædiken er allerede ferdig fra Pressen, men ventes ikke her op førend til Vaaren, og saasomt som da Efterskuddet, som er 2 rdr., bliver min Amanuensis tilstillet, skal skriftet strax vorde udleveret. Den 2den Tome av Hees Forklaring over Passionen er allerede opsendt, og, naar D. V. lader Prænumerations Seddelen derpaa levere tilbage til min Amanuensem, bliver Bogen leveret. Angaaende den første Tome av sidst bemeldte Skrift har jeg allerede skrevet til Hr. Hee, og, dersom nogle exemplarer derav opsendes til Vaaren, som jeg dog endnu er uvis paa, skal jeg ikke ermangle at holde D. V. eet tilgode. Iøvrigt er jeg etc.

42. Kopibog nr. 5.

1763. d. 7. Decbr. til Hr. Provst Broch.

D. V.s Skrivelse af 29. Novbr. tilligemed den indesluttede fortegnelse og tilsendte smukke Naturalier, hvorfor jeg meget takker, har jeg rigtig bekommet. Jeg gratulerer deres og smukke Kjærestes Hjemkomst og er etc.

---

43. Kopibog nr. 4 pag. 854.

1771. d. 29. Mai til Sorenskriver Resch.¹⁾

Jeg er Velædle Sorenskriveren meget forbunden for Deres mig beviste Artighed ved de indsendte Antiquiteter. — — — —

---

44. Kopibog nr. 4 pag. 392.

1765. d. 4. Septbr. til Studiosus Bendix Hejde.²⁾

Tilligemed Deres Skrivelse af 18. Aug. pass. har jeg imodtaget

1) Erasmus Sigismund Resch, sorenskriver i Stør- og Værdalen 1760—1799, boende paa gaarden Øvre Eggen.

2) Bendix Heide, f. i Skogn, pers. kap. til Inderøen 1776, resid. pastor til Hammerøen 1783 (entlediget efter ansøgning 1796), sogneprest til Fosnæs 1799, entlediget 1817, døde 1822.

Skrifter: „Om Færoiske Steenkuls Brug til Brændsel i de skovløse Egne af Nordlandene.“ (Topogr. Journ. 23. H. S. 81—103).

de adskillige mig tilsendte jord-Arter, for hvilke meget takkes, og skal det ei staae igjen paa min Side at contribuere, saavit jeg kand, til deres Befordring, naar de dertil sig fremdeles habiliterer.

45. Kopibog nr. 5.

1763. d. 26. Mai til Hr. Krog.¹⁾

Næst min skyldigste Taksigelse for beviste høflighed ved min Nærværelse i Værdalen, takker jeg Der. V. hermed hjerteligst for det tilsendte Træ, saa vel som det øvrige, der fulgte med. Det skal være mig kjært ved given lejlighed at kunde være Dem eller nogen af deres til Tjeneste, for nærværende ønsker jeg Dem all fornøjelse og henlever etc.

46. Kopibog nr. 4 pag. 879.

1772. d. 31. Juli til Hr. Provst Krog.

Da jeg behøver en Amanuensis som kunde præpareres til at succedere Parelius og Msr. Steen²⁾ er baade vel skikket og tillige villig at tage imod Stationen; saa maae jeg herved udbede mig Hr. Provstens Samtykke, da han er i Deres Condition, og jeg haaber, at De lettelig kunde faae en andén til at læse for Deres Børn; men for mig vilde det blive vanskeligere at faae en Person til den Hensigt, jeg intenderer. Kunde Msr. Steen overlades til den Tiid, jeg kommer hjem fra Visitatsen i Dalernes Provstie, som skeer den 4de eller 5te Septbr., skeede mig en Tieneste, hvorfor jeg blev Hr. Provsten meget forbunden, ligesom det altid skal være mig en Fornøjelse igjen at være Dem til al behagelig Tieneste.

P. S. Endnu en Tieneste vil jeg udbede mig af Hr. Provsten,

1) Angaaende Peder Offesen Krog, sogneprest til Værdalen og provst i Østre Indherreds provsti, se aarsskr. 1893 pag. 50.

2) Esten Steen, f. 1748 paa gaarden Hoem ved Trondhjem, dimitt. fra T.hjems skole 1767, exam. philos. 1768, exam. theol. 1770, 1772 informator hos provst P. O. Krog, derpaa amanuensis hos Joh. E. Gunnerus (medfulgte denne paa hans sidste visitatsreise 1773 og var tilstede ved hans dødsleie — se aarsskr. 1891 pag. 53) og derefter hos M. F. Bang, 1782 sognepr. til Stegen, 1791 til Trondenæs og provst i Senjens provsti. Resignerede 1801 paa grund af sindssygdom, døde 1803.

at kiøbe mig et par Vognheste, stykket 40 til 50 rdlr., mørke brune, sorte, æblegraae, hvide uden Glasøjne, (skader ikke, om de har været graae) blakke er jeg ikke for, ikke heller røde eller sortegraae. Dragon Maalet maae de have, samt være friske og velskabte, uden Fejl paa Fødderne etc. Kand jeg i noget tiene igjen, skal det skee med Fornøjelse.

47. Kopibog nr. 3 pag. 952.

1762. d. 14. Mai til Hr. Aron Norman.¹⁾

Paa D. V. Skrivelse, de dato 4de Maji h. a. har jeg til Giensvar at mælde, at Deres chorographie bliver vel for vidløftig til at indrykkes i vore *actis*, uden saa er, at den stykviis kunde vorde indrykket; men, dersom det ikke beqvemmelig kan lade sig gjøre, og D. V. ey paa eegen Bekostning vil lade den trykke, skal jeg gjerne anmode Boghandler Pelt i Kiøbenhavn om, som forlægger vore *Acta*, eller og Monsr. Rothe, at de paa deres Bekostning vil lade bemeldte D. V. chorographie i Trykken udgive, og charterne stikke i Kobber. — — — — — Mine Skrivter faaes hos Pelt i Kiøbenhavn, og jeg har selv ikkun et eeneste exemplar av hvert.

48. Kopibog nr. 3 pag. 1025.

1762. d. 19. Novbr. til Hr. Missionar. Birch²⁾ i Sneaaen.

For de mig til min natural-Samling tilsendte 2de meget smukke Stykker takker jeg høylig, og dersom De, naar Leyligheden en anden Gang faldt, kunde tilsende mig Kiæberne tilligemed tænderne,

1) Aron Olufsen Norman, f. paa Rødaen. Blev 1724 dimitteret fra Trondhjems skole, var først missionær til Ranen, 1740 pers. kapellan til Næsne, 1745 sogneprest til Sparboen, døde 1765. Omtales i fortalen til Gunnerus' Hirtenbrief som en dygtig poet.

2) Mathias Birch, f. 1723 i Kjøbenhavn, dimitteret fra Fredriksborgs skole 1741, 1742 exam. philos. med *prima laurea philosophiæ*, hørte 3 aar juridiske forelæsninger, opholdt sig i Norge 7 aar som huslærer og hjælpeprest. Vendte 1754 tilbage til Kjøbenhavn, hvor han det følgende aar tog exam. theol. Blev 1757 missionær til Finlierne i Snaasen, 1765 resid. kap. til Overhalden og 1784 sogneprest til Vefsen. Tog afsked 1791 og døde 1795. — Gunnerus skrev om jærven i selsk. skr. 1765 (III. pag. 143).

og give mig underretning om, hvad Farve Øye-steenene og Ringen derom have, saa skeede mig en stor tjeneste, og skal det være mig kiert, om jeg kan være D. Ærværd. til nogen Gientjeneste, endogsaa i henseende til D. Forfremmelse, naar convenable Leylighed maatte indfalde. Jeg er etc.

49. Kopibog nr. 4 pag. 25.

1763. d. 30. Marts til Hr. Birck.

Blev meldet, at jeg rigtig havde bekommet hans Journaler og Mandtaller for forrige Aar, begge *in duplo*, og undertegnede af Sognepræsten, Hr. Povel Muus. Jeg har allerede skrevet ned til colleg. for Dem, saa De er nu der i god Erindring. Jeg haaber og, at Deres Ærværdighed erindrer sig vor Aftale i Henseende til urterne, saavel som og Kjæberne af en Vielfrass, og om man kunde faae nogle andre *spolia* af hans Krop. Jeg er etc.

50. Kopibog nr. 4 pag. 192.

1765. d. 10. Aug. til Missionskollegiet angaaende Sodemann.¹⁾

Jeg maa herved have den ære at melde, at Overhaldens Capellan og Missionær Hr. Elias Heltberg²⁾ har renonceret paa sit Capellani og Missionariat. — — — — —

Den i kaldet værende personelle Capellan Hr. Lorents Holst Sodemann, som i de 3 aar, hand der har været, har udviist al Flid og Retsindighed og fortjener et got Vidnesbyrd, søger underdanigst om at maatte succedere Hr. El. Heltberg som residerende Capellan i Kaldet i følge Rescr. af 2. Martii 1742. — — — —

NB. Med dette Brev fulgte Leems³⁾ Msct. pag. 85—88 incl., dito Anmerkninger pag. 47, 48 Nom. 135—139 inclus.

¹⁾ Angaaende Lorents Holst Sodemann (f. 1735, pers. kap. til Overhalden 1762, 1770 skibsprest i dansk tjeneste, sogneprest til Aure 1774, d. 1805) se aarsskr. 1893 pag. 56.

²⁾ Elias Heltberg, f. 1728, 1756 pers. kap. til Beitstaden, 1758 resid. kap. og missionær til Overhalden, 1766 sogneprest til Næsset og 1775 til Edø. Død 1777.

³⁾ Confr. Breve. ang. prof. Leem etc. nedenfor (afd. G.)

51. Kopibog nr. 4 pag. 828.

1770. d. 13. Januar til Hr. Laurentius Holst Sodeman.

Ifølge Deres Skrivelse til Hr. Stiftsbefalingsmand von Grambow af 4. Dec. a. p. om Tilladelse til at rejse til Kjøbenhavn, kan jeg, da De efter allernaadigst Forordning af 9. Januar. 1728 har tjent ud deres 7 aar som capellan, og jeg gandske vel indseer, at De ei længere kand holde ud i deres besværlige Station, ikke nægte Dem at rejse til Kjøbenhavn for personlig at ansøge Hs. Kgl. Maj. om allernaadigst befordring til et bedre levebrød, til hvilken Ende Dem herved og tilsendes min Attest, forønskende Dem en lykkelig Rejse og hastig befordring er jeg med megen agtelse etc.

Attesten for Hr. Sodeman.

Efter Begjer attesteres herved, at ærværdige og vellærde Hr. Laurent. Holst Sodeman nu paa 8de Aar har tjent som personel Capellan i Overhaldens besværlige Landkald, og at hand der formedelst Sognepræstens¹⁾ svagelige constitution, har maattet bære den største deel af Embeds byrden, samt at hand i denne besværlige station har udvist al Flid og Retsindighed, ligesom hand og er vel begavet til det hellige lære-Embede, og fører et christeligt og anstændigt Liv og Levnet, saa at jeg vist haaber, han vil blive til Nytte og Opbyggelse for den Menighed, som Gud og Kongen behager at betro ham.

52. Kopibog nr. 4 pag. 393.

1765 d. 4. Oktober til Hr. Nicolai Simeon Kortholt.²⁾

Med megen fornøjelse har jeg imodtaget Deres Velærværdigheds seeneste af 9. 7bris og de dermed indsendte urter, hvorfor jeg meget tacker, og fornøjer det mig ei lidet deraf at fornemme den Hu, Deres Velærv. har for Botaniken saavelsom den Indsigt, De deri allerede besidder. Maaskee jeg tilforn besidder alle de indsendte, som de vil see af *flora norvegica* 1ste Part, som nu er under

1) Jørgen Darre; f. 1711, 1743 missionær og resid. kap. til Overhalden, 1755 sogneprest sammesteds, 1780 provst i Namdalen, d. 1791.

2) 1747—68 resid. kap. til Værdalen. Se aarsskr. 1893 pag. 50.

Tryckning, dog har jeg lært af Deres Brev et og andet norsk Navn f. Ex. Blod-Strip (*Euphrasia officinalis*), paa Dansk Øjen-Trøst o. s. v. De melder, at mand farver gult med en indsendt *Lycopodio*, paa norsk: Guld. Da det indsendte Specimen heraf var lidet, saa kand jeg ej med fuldkommen vished sige, om det er *Lycopodium alpinum*, Fjeld-Jamne, som ligner noget den almindelige Jamne eller Marke-Jamne (*Lycopodium complanatum* eller og *Lycopodium clavatum*), som her ved Trondhjem kaldes Krakefod og er *Lycopodium officinarum*. Det sidste kommer mig dog fore. Imidlertid ønskede jeg deraf et fuldstændigt Exemplar samt at vide Stedet, hvor det var taget. Til Sommeren igjen vil De gjøre mig en stor fornøjelse, om De kand skaffe mig alle muelige *alpinas* tilligemed *graminibus*, *muscis* etc. *alpinis*. Faaer De vide noget nyt Norsk Navn, endog paa gemene urter, samt nogen usus i henseende til Medicin, Oeconomien og *Pan norvegicum*, saa er De saa god at lade mig samme vide. De rareste af de indsendte var: *Lycopodium Selago*, og den, De kalder Kraagefod, er *Lycopodium annotinum*. Hvad jeg igjen kand være til Tjeneste skal skee med megen fornøjelse.

53. Kopibog nr. 4 pag. 860.

1771 d. 11. Juli til Capit. Somerschjeld.¹⁾

Jeg er Deres Velbyrdighed meget forbunden for de indsendte Antiquiteter, hvorfor ieg skyldigst takker. Det vilde være til megen Nytte og Oplysning i den gamle Historie, om mand ved at undersøge flere Højer kunde finde flere og andre deslige Antiquiteter. Den ommeldte Treskemaskine, som De lover at ville indsende, fornøjer ieg mig meget over at bekomme, og skal ikke ermangle at gjøre den bekiendt til almindelig Nytte enten i de Trondhiemske *acta* eller i Aviserne.

¹⁾ Henrik Christopher Sommerschild, kaptein, senere titulær oberst ved infanteriet; død 1803 paa Skage i Overhalden. Jfr. Nyerups literaturlæx.

54. Kopibog nr. 5.

1763 d. 13. Juni til Hr. Weinwich.¹⁾

Jeg er gandske content med D. V.s høflige Erklæring i Skrivelse af 8de hujus, som jeg rigtig har bekommet, angaaende saavel den belovede urtebog, som den hvide Skade. Siden den første ei er det, den er angiven for, vil jeg ei incommendere Dem med at sende den herind, og kand den hvide Skade faaes ved Lejlighed uden stor incommoditet, var det vel, hvis ei, ligger der ey stor Magt derpaa. I det øvrige takker jeg meget for det tilsendte, saavel som for bevist Høflighed ved min Nærværelse i Bedstaden etc.

55. Kopibog nr. 4 pag. 1054.

1771 d. 16. Marts. Attest for Hr. Jens Willer.²⁾

Supplicanten har tjent som residerende Capellan til Bedstaden paa 5te Aar, er begavet, uforargerlig og ustraffelig i Liv og Levnet, og har Hustru med Børn, som befinder sig formedelst hans levebrøds Ringhed, og den Gjeld, han allerede som gammel Student var kommet udi, i slette og fattige Omstændigheder.

56. Kopibog nr. 4 pag. 820.

1769 d. 23. Septbr. til Provsten Hersleb.³⁾

Deres Velærv. meget ærede af 20. Juli har jeg rigtig bekommet tillige med hosfulte 7 rdr. 3 ort 4 s., hvoraf 2 rdr. 2 ort 16 s. ere leverede til min Amanüensis Parelus som prænumerations Penge paa Hr. Tornings⁴⁾ Bibelværk.

1) Christian Weinwich, en Bergenser, født 1719, blev 1748 pers. kap. hos Elias Heltberg i Beitstaden, der var hans svigerfader. Da denne afstod kaldet, blev han 1762 sogneprest til Beitstaden. Blev afsat 1776. Døde 1792.

2) F. 1733, 1766—1787 resid. kap. til Beitstaden, 1787 sogneprest sammesteds, d. 1792. Se iøvrigt aarsskr. 1893 pag. 34.

3) Peder Christian Hersleb, f. 1702 paa Rørstad pgd. i Folden, dimitteret 1719 af lector theol. Thomas von Westen, teol. eksam. 1726, 1727 kap. hos sin fader, provst Jakob Hersleb til Brønøen, 1738 sogneprest til Rørbek og Grynderup i Viborg stift, 1741 sogneprest til Fosnæs og 1765 provst i Namdalen. Død 1780.

4) Angaaende Tornings se under Danske breve.

57. Kopibog nr. 3 pag. 862.

1761 d. 10. September til Hr. Jørgen Carlsen.¹⁾

For de tilsendte naturalia har jeg Dem herved at takke.

58. Kopibog nr. 3 pag. 918.

1762 d. 20. Januar til Provsterne Ross, Tyrholm,

Røring og Broch.²⁾

Blev — — — fremsendt et trykt exemplar af Efterretningen om et verk, *Flora Danica* kaldet, hvilket ei alleneste H. H. G. Exc. de Moltke, men endogsaa Hans Majestet selv aller naadigst seer, at de gode Brødre, som haver Raad dertil, subscriberer paa, da subscriptionerne imodtages enten hos mig, eller hos Hr. Rector Schiønning.

59. Kopibog nr. 4 pag. 51.

1763 d. 19. Mai til Provsterne Ross, Rosenvinge,³⁾ Hersleb,⁴⁾

Broch, Tyrholm og Røring.

Da mig ei er bekjendt, enten at Deres Velærv. selv, eller andre Civile eller Geistlige i Provstiet har tegnet sig for noget Exemplar af Prof. Oeders *Flora Dan.*, saa tilsendes Dem hermed hans Bekjendtgjørelse derom, hvilken De behage at lade circulere og siden retournere, da jeg saa faaer vide, om De selv eller nogen anden vil prænumerere, at fornødne Exemplariær kand anskaffes, og venter mand ei faa liebhavere dertil, da dette verk en heel deel contribuierer til det saa høyt agtede botaniske Studii Fremgang og intet completere end dette hidtil har seet Lyset.

1) Jørgen Carlsen, f. 1709 i Trondhjem, dimitteret derfra 1731, 1739 resid. kap. til Nærøen, 1765 sogneprest til Bjørnør, døde 1772.

2) Ole Ross, f. 1712, d. 1775, sogneprest til Ørkedalen og provst i Dalernes provsti 1756—70. Edvard Meyer Tyrholm, f. 1713, d. 1784, sogneprest til Stangvik, provst i Nordmøres provsti 1754—76. Erik Røring, f. 1708, d. 1789, sogneprest til Vedø, provst i Romsdals provsti 1758—69. Ludvig Fredrik Broch, provst i Fosen, se foran pag. 36.

3) Peder Kaasbøl Rosenvinge, provst i Indherred, se pag. 32.

4) Peder Christian Hersleb, provst i Namdalen, se pag. 43.

60. Kopibog nr. 5.

1763 d. 26. Mai. Høyædle og velb. høystærede
Hr. Obristlieutenant.¹⁾

For de mig tilsendte Berg Frue Rødder, hvilke vare mig meget kjærkomne, takker jeg skyldigst, ønskende saavel paa den ene Side at kunde være Der. V. til gjentjeneste som paa den anden, at jeg maa blive saa lykkelig og faae see samme trives og voxe brav. De communicerede Efterretninger om Omstændighederne derved vil jeg holde mig efterrettelig og Deres V.s behagelige Til-sagn at ville fornøye min Nysgjerrighed med at vise mig Blomster af de samme Rødder, venter jeg mig godt af, om jeg ei skulde erholde den forventede Lykke hos mig selv, at bemelte urt skulde blomstre, hvilken hellers paa adskillige stæder er bekjendt og meget afholdt, thi i England forskriver mand den fra de pyrenæiske Bjerger, setter den saa om i urtepotter, eller planter den i sine lyst-Haver. I Sundahlen kalde Bønderne den mindre Varietet deraf med runde blade Berg Krantzter og paa Sundmøer Berg Roser. I det øvrige har jeg den ære med største høiyagtelse at være Deres tjenstskyldigste Tjener.

3. Breve vedrørende bispegaarden Berg ved Trondhjem.

61. Kopibog nr. 5.

1763 d. 4. Juli til Hr. Sorenskr. Niemand.²⁾

Indsluttede Document er den Besigtelses og Taxations Forretning som den 29. Jun. pass. er forrettet paa min gaard Berg. Samme er nu af vedkommende Haandverks folk i byen under-skrevet og forsejlet, saa at de dermed ville belegge deres egen Forretning. NB. En pro memoria var og indlagt.

¹⁾ Hvilken oberstløjtnant hermed menes, kan neppe med sikkerhed afgjøres. Iflg. *Flora Norveg.* (nr. 13) fik Gunnerus planten tilsendt fra Størdalen, Guldalen (specielt fra eiendommen Røttum i Støren), samt fra Romsdalen (specielt fra Nordvigen i Gryttens pgd.). Smlgn. ogsaa ved brevet til Ole Lie ovenfor pag. 27.

²⁾ Jakob Jersin N. boede paa gaarden Klemetsaunet ved T.hjem, død ¹⁸/₉ 1764. Efter ham blev Jens Chr. Hejde sorenskriver.

62. Kopibog nr. 5.

1763 d. 16. Juli til Hr. Sorenskriver Nieman.

Concepten til Deres og Hr. Fogdens Besigtelses og Taxations Forretning paa gaardene Berg og Bløssevolden, hvilken de var saa god i Skr. af 13de hujus at tilsende mig, er jeg gandske vel fornøyet med, naar det ikkun i særdeleshed ved Bløssevold, om min Hr. Sorenskriver saa synes og det skulde være til behag, blev føyet til, at der tilforn er bleven holdt 2 Heste og 10 Nød og nærværende Opsidder holder 1 Hest og 14 Nød, dog kunde der holdes endnu flere, om mand gjorde sig nogen umage med at optage Nye-Land.

63. Kopibog nr. 5.

1763 d. 17. Septbr. Stormægtigste Monarch, allernaadigste arve Konge og Herre.

Den Biske Stolen allernaadigst beneficerede og i Strindens Fogderie ei langt fra T.hjem beliggende gaard Berg har i mine Formænds tid fra mands minde ligget som en øde gaard, været uden Huse og besætning og er aldeles ei bleven dyrket, men ved at føre Foret aarlig derfra, saaledes udmagret, at jeg første aar fik ei meer derpaa end 100 smaa Slæde-Læss Høe, uagtet at gaarden regnes for 6 Spd. Jeg har siden kostet over 3000 rdr. paa bygningen ei at regne de store omkostninger, som ere anvendte paa Jordens forbedring, Ager, Eng og Rydning saa som herhos følgende ved D. K. M.s Foged og Sorenskriver foretagen Besigtelses og taxations Forretning udviser. Jeg har nu foruden anden anstalt, som jeg har gjort til mine landsmænds opmuntring begyndt at anlegge en botanisk Have til almindelig Nytte, men jeg merker, at der er allerede anvendt saa mange penge paa gaarden, og at omkostningerne vil fremdeles blive saa store, at det vil være min visse Ruin, dersom jeg ei nogenledes skulde blive skadesløs, saasom jeg ei kand vente, at nogen Eftermand betaler mig den 6te deel af mine store Omkostninger. Hvorfor min allerunderdanigste ansøgning er, at D. K. M. vilde allernaadigst forunde mig denne gaard Berg som min Ejendom for den pris, som den af Rettens

Middel er ansat for, sc. 800 rdr., som efter min afgang fra T.hjems bispestool skulde udbetales af mig eller mine arvinger, som et equivalent, hvoraf min Eftermand i Embedet, om det D. K. M. saa allernaadigst skulde behage, kunde bekomme de aarlige Renter, som vilde rendere dem ligesaa meget som den Nytte, de for min Tid har havt af Berg. Mine Eftermænd kand ogsaa gandske vel undvære gaarden; thi der ligger ogsaa en anden bispe Stolen allernaadigst beneficeret gaard Bløssevold gjærde i gjærde med Berg, hvilken, saasom den hosfølgende Forretning ogsaa noksom udviiser, er meer end stor nok til avls- og Foor-gaard for mine Eftermænd, ei at melde om adskillige Engesletter endog nærved T.hjem, som endnu ligge øde og 2de gaarde, sc. Havsteen og Brunstad¹⁾, som Eftermændene og i sin Tid kunde benytte sig af, om de det for godt skulde befinde, saa at mine Eftermænd derved slet intet tabe, om D. K. M. imod det allerunderdanigst offererte Equivalent af 800 rdr. allernaadigst forunder mig gaarden Berg som en Ejendom. Deres K. M.s Skatter vinde og aarlig derved, thi gaarden Berg er nu aldeles skattefrie, men, naar den bliver mig allernaadigst forundt som en Ejendom, saa maatte Ejeren betale de aarlige Skatter, naar jeg engang gik fra T.hjems bispestool. Men uagtet at jeg før at blive nogenledes skadesløs, om jeg ei aldeles kunde blive det, er nødsaget til at forblive ved det samme allerunderdanigste offerte af 800 rdr. til T.hjems bispestool, endskiønt der i sin Tid skulde svares Skatter af 6 Spd. og mand derfor vanskelig vilde finde Kjøber til gaarden, saa beder jeg dog allerunderdanigst, at D. K. M. vilde legge denne høje Naade til den anden, at gaardens skyld maatte nedsettes til 3 eller i det højeste $3\frac{1}{2}$ Spd., saasom denne skrinne eller udmagrede gaard er ei mere god for og aldrig kand settes i den stand, at nogen Ejer uden største Skade kunde svare Skatter af meer end 3 til $3\frac{1}{2}$ Spd., som den hosfølgende og paaberaabte Besigtelses og Taxations Forretning noksom stadfæster. Jeg er med allerdybeste Soumission St. M. allernaad. arve Konge og Herre D. K. M.s allerundtro arve undersøgt og Forbeder hos Gud.

1) Bromstad, cfr. aarsskr. 1891 pag. 117.

64. Kopibog nr. 5.

1763 d. 17. Septbr. til Stiftsbefalingsmanden.

Herved har jeg den ære at tilsende de paa gaardene Berg og Bløssevold efter deres Høyv.s gode Anstalt og ordre ved Kgl. M.s Foged og Sorenskriver foretagne Besigtelses og taxations Forretning saa vel som min egen allerunderdanigste Ansøgning til Hs. K. M. om at faae gaarden Berg til min Ejendom for de 800 rdr., hvorfor den, bygninger undtagne, som ere mine, er taxeret, og dens altfor høje Skyld nedsat til 3 a $3\frac{1}{2}$ Spd., thi ellers vilde de regresser, jeg derved fik for mine store udgivter, blive altfor ringe, og mand vilde neppe i sin tid finde Kjøber til gaarden, om der skuldes svares Skatter af meer end 3 til $3\frac{1}{2}$ Spd., saasom og hosfølgende Besigtelses og Taxations Forretning stadfæster. Jeg udbeder mig nu ærbødigst D. Høyv.s gunstige paategning og beste recommendation til denne min ansøgnings Erholdelse, som er mig overmaade meget magtpaaliggende, saasom mit Tab bliver vist 4000 rdr., om jeg ei samme erholder, hvilket Tab vilde være for mig altfor stort og min visse Ruin, ey at melde om, at min botaniske have, som med Tiden kunde blive en Honeur for Norge saa vel som andre nyttige anstalter maatte aldeles paa Berg nedlægges og Husene blive i den ufuldkomne tilstand, som de ere. Men jeg tviler ingenlunde paa at reussere, naar D. Hv. er saa god at assistere. Jeg forsikrer mig og allerede for i vejen om D. H.s gunst i denne Sag, saasom det er noget De kan tjene udi uden ringeste Hazard, eftersom her er en ordentlig Forretning og jeg intenderer slet intet andet end at blive skadesløs. I det øvrige forsikrer jeg altid at ville med største Erkjendtlighed ansee saadan assistance og i gjer-ning vise min taknemmelighed. Jeg er med særdeles Respect &c. ærbød. og højst forbundne tjener.

65. Kopibog nr. 5.

1763 d. 17. Septbr. til Geheime Raad Tott.¹⁾

Medfølgende allerunderdanigste Ansøgning til Hs. M. om, at den bispestolen allernaadigst beneficerede gaard Berg ved Th. maatte

¹⁾ Angaaende geheimeraad Otto Thott se aarsskr. 1888—90 pag. 225 og blandt de danske breve.

mig overlades til Ejendom imod 800 rdr. som et equivalent til bispestolen, beder jeg underdanigst, at D. Exc. vil have den høje Naade paa beste Maade at recommendere for Hs. M. Den besigtelses og taxations forretning, som og hermed følger, viser noksom, at min hensigt er ingen anden end at blive skadesløs i henseende til en Summa over 3000 rdr., som jeg har kostet paa bygningerne paa denne for min tid øde gaard, der i Mands Minde har ligget for Fæfod og er derved bleven aldeles udmagret, at jeg ei skal melde om de store Omkostninger, som jeg har anvendt paa Jorden selv ved at rydde, gjøre grøvter, optage nyt land, føre gjødning, derpaa anlegge Have, plante Træer, sette gjerder med videre, som kunde udfordres paa denne for mig aldeles forfaldne og meget slette gaard. Skulde den blive min Ejendom, saa fulgte af sig selv, at der, naar jeg gik fra bispestolen, maatte svares Skatter af gaarden. Og da den nu er lagt for 6 Spd., saa vilde Skatterne i sin tid blive saa store, at gaardens pris vilde derved blive saa aldeles for ring, at jeg slet ei kunde ansees som skadesløs i henseende til de store Omkostninger, jeg derpaa har gjort, og fremdeles til mine Landsmænds Opmuntring agter at gjøre, saasom besigtelses og Taxations Forretningen stadfæster, hvorfor jeg underdanigst beder, D. Exc. vilde have den Naade for mig at mage det saa, at gaardens skyld kunde efter taxations Forretningen nedsettes til 3 eller 3½ Spd. Dog, da det er bedre at erholde nogen end ingen skades oprettelse, saa nødes jeg i følge af min allerunderdanigste Ansøgning at vedblive mit offerte, om det aldeles skulde være umueligt, hvilket jeg dog ei haaber, at gaardens Skyld blev nedsat. D. Exc. kand være forsikret, at denne min allerunderdanigste ansøgning har saadan Indflydelse i mine Omstændigheder, at jeg slet ei taaler det Tab, jeg ellers vist vilde have i henseende til mine store Omkostninger, og at det vilde være min visse Ruin ei paa nogen Maade at blive skadesløs. Jeg torde heller ei gaae videre med de opsatte bygninger, hvoraf endel ere ikkun 1/2 færdige. Jeg har ladet indhegne et stort og beqvemt stykke til en botanisk Have, som jeg smigrer mig med, vil i sin tid blive Norge til houe og Nytte. Men mine ringe Omstændigheder vilde stanse alt, dersom Berg ei kunde blive min Ejendom, saasom jeg des-

uden har store udgivter, mange fattige venner at forsørge og koster desuden aarlig nogle 100 rdr. paa min natural Samling, hvilken bliver efterhaanden i vore T.hjemiske *actis publico* bekjendt, ey at melde om min *Flora Norvegica*, hvoraf jeg tænker til Sommeren at udgive det 1ste Stykke, som og vil koste mig noget anseligt, og det er enhver bekjendt, jeg var i gjæld, da jeg kom til Trondhjem. Jeg har derfor det Haab, at naar D. Exc. vil have den Naade at forestille Hs. M. den gandske Sag tilligemed mine andre Omkostninger til publici nytte, uden at begjere dertil nogen allernaadigst forstrekning af Hs. M.s Cassa, Hs. M. vil være saa naadig ei allene imod de offererede 800 rdr. at overlade mig Berg til min Ejendom, men endog at nedsette gaardens skyld, som ei lidet vilde opmuntre mig til at anvende alle mine Kræfter og min ringe Formue til publici nytte og nationens ære.

---

66. Kopibog nr. 5.

1763 d. 17. Septbr. til Hr. Geheime Raad Hans von Ahlefeldt,¹⁾
 Ridder og Præses ved det Kgl. Rente Cammer
 i anledning af samme Sag, paa samme Maade og med samme ord,
 uden gandske smaa forandringer paa sine Stæder.

---

67. Kopibog nr. 5.

1763 d. 17. Septbr. blev efterfølgende meldet i mit Brev til Secret. Henningsen, at der af dags Dato var gaaet en Ansøgning ned i Cancelliet om, at den bispestolen beneficerede gaard Berg maatte blive hans Eyendom. Secretairen blev derfor ombudet at erkjendige sig om og lade biskopen vide, naar og om samme ansøgning kom op til Stiftbefalingsmandens Erklæring, saa og at contribuere hvad hand kunde til dens lykkelige Expedition. Hvad douceur der kunde udfordres til nogen Fuldmægtig i Cancelliet, vilde Biskopen gjerne erstatte. Ellers kom vel Ansøgningen til Cammeret.

---

¹⁾ Hans Ahlefeldt, 1759 geheimeraad og første deputeret for finanserne, 1760 deputeret i general-toldkammeret, general-landøkonomi- og kommercekollegiet. Døde 1780.

68. Kopibog nr. 5.

1763 d. 5. Novbr. til Vice Statholder Bentzon.¹⁾ Der. Exc.
Høy-Velb. Hr. Geh. R. og Vice Statholder. Naadige Herre.

Da jeg har erholdet den Efterretning, at min allerunderdanigste Ansøgning om, at den bispestolen allernaadigst beneficerede gaard Berg ved T.hjem maatte mig forundes til Ejendom imod 800 rdr. at erlegge til mine Eftermænd, er opsendt til D. Exc.s Erklæring; Saa tager jeg mig herved den frihed at recommendere samme Sag til D. Exc. paa beste maade, saasom det ligger mig megen magt paa at reussere derudi, ei for at vinde noget, men blot for at blive skadesløs i henseende til de store omkostninger, jeg har anvendt paa Berg, og fremdeles kommer til at anvende derpaa, om Bygningerne skulle settes i forsvarlig stand og mine andre Desseins skulle udføres, som alle sigte til mine Landsmænds opmuntring og publici nytte, hvoriblandt jeg særdeles regner en botanisk Have, som vil koste nogle 1000 rdr., inden den kommer ret i stand; thi for nærværende tid er den kun en ringe Begyndelse, hvilke samtlige omkostninger, ja blot de, som allerede ere gjorte, vilde være mig altfor betydelige og vistnok drage min timelige velfærds Ruin efter sig, dersom jeg ikke skulde erholde nogen slags Reparation derfor, allerhelst da jeg har mange fattige venner at underholde, anvender aarlig anseelige penge paa de ting, der udfordres til at sette Norges naturlige Historie i sit fuldkomne Lustre og begynder, om Gud vil, med i vinter stykkevis at udgive en *flora norvegica* efter Linnæi methode, hvortil jeg selv bekoster Tryk Papir og Kobberstykker med videre uden at incommodere Hs. Kgl. M.s Cassa paa nogen maade, ey at melde om den store og dyre Bøgers Samling, mand til et saa vidtløftigt Studium, som Natur Historien og i særdeleshed botaniken er,

1) Jakob Benzon 1688—1775, statholder i Norge, f. 1688, 1715 kammerjunker, 1721 assessor i hofretten, 1726 stiftamtmand i Trondhjems stift, 1735 stiftamtmand i Akershus stift, 1737 deputeret i kammerkollegiet samt i general-landekonomi- og kommercekoll., 1740 stiftamtmand i Aarhus stift, 1747 overpræsident i Kjøbenhavn, 1750 vicesatholder i Norge og stiftamtmand i Akershus stift (den sidste stilling indtil 1763), 1770 virkelig statholder, 1771 fjernet fra dette embede. Døde 1775. Se H. J. Huitfeldt Kaas, i Dansk biogr. leks.

behøver, og jeg selv har maattet anskaffe mig. For at komme til nogen slags skades Erstatning har jeg vel i min allerunderdanigste Ansøgning offereret 800 rdr. for Berg, uagtet den altfor høye Skyld, den er lagt for, men min Erstatning vilde blive meget ringe, dersom jeg ei skulde være saa lykkelig, at dens høye Skyld blev nedsat til 3 eller $3\frac{1}{2}$ Spd., hvorfor jeg underdanigst beder, at D. Exc. vil bevise mig den besynderlige Naade at forestille Sagen saaledes, at jeg derudi kunde være lykkelig. Bispestolen taber intet derved, at Berg kommer derfra; thi der ere andre Bispestolen beneficerede gaarde nok, f. ex. Bløssenvold, som ligger gjærde i gjærde med Berg, saa vel som Brumstad, hvilke i enhver Hensigt kunde settes i stæden for Berg, og være tjenlige til alt det, som Berg kunde tjene til, allerhelst naar mine Eftermænd desuden nød aarlig Renterne af 800 rdr. De vilde altsaa heller ei komme i nogen Foor-trang, om de mistede Berg, saasom en af de oven anførte gaarde vilde give mere end Foor nok til saa mange Heste og Køer som en Biskop i Byen kunde behøve, ey at melde om adskillige Engeslet er ved byen, bispestolen i T.hjem tilhørende. Jeg seer heller ikke ind, naar mand undtager mine omkostninger, at Berg kan være mere værd end 800 rdr. (endskjønt jeg meget gjerne vil give det høyeste, den kand være værd), thi har mine Formænd kundet gjort sig gaarden nyttigere end for 40 rdr. aarlig, som er Renterne af den Capital, jeg offererer, saa er det visselig ey skeed paa anden Maade end ved aldeles at udmagre og forderve jorden og aarlig at føre alt Foret derfra, uden at føre noget godt derpaa igjen, hvorved gaardens indkomme i fremtiden vilde blive alt ringere og ringere, og dens forbedring bekosteligere, saasom jeg nok selv har fundet, da jeg begyndte at legge Haand paa verket, hvorfor jeg haaber, at D. Exc. ei anseer mit offerte for ubilligt eller grundet paa nogen slags falsk intention etc.(?), og forsikrer mig saa meget mer om D. Exc.s naadigste bistand i at erholde min ansøgning. Jeg er med megen Soummission underdan. Tjener.

69. Kopibog nr. 4 pag. 405.

1767 d. 26. Januar til Hr. Foged Lavlund.

Dette skeer for at anmode Dem om, De vilde have den Godhed at tilstille mig Regning over, hvad jeg med mit Huus resterer i henseende til Extra-skatten, da jeg nu har flyttet fra Berg, og der ei efterladt mig flere Folk, end de som behøves til Gaardens avling, ja til førstkommende Paaske ophæves al slags Huusholdning sammesteds. I Forventning av den forlangede Regning er jeg etc.

B. Breve vedrørende Romsdals amt.

70. Kopibog nr. 3 pag. 794.

1761 d. 7. April til Hr. From.¹⁾

— — — Det vil og ikke fornøje mig liidet ved deres gode Om-
sorg, at see mit Naturalie-Kammer formeeret efter Løfte. —

71. Kopibog nr. 3 pag. 833.

1761 d. 16. Juli. Attest for Hr. From.

Efter Begiæring kand Jeg ikke andet end give den hæderlige
Hr. Niels From det vidnesbyrd, at han i de 4 Aar, han nu har
været Sogne-Præst til Oure Meenigheder, har alletider, saavidt mig
er vitterligt, været en opbyggelig Mand baade i levnet og lærdom,
har stedse med troeskab forrettet sit Embede, og med yderlig Fliid
har søgt at bringe de ham anbetroede Siæle til Saligheds Kund-
skab; hvilket Jeg ogsaa for kort tiid siden Selv har erfaret paa
min Visitation, da Jeg forefandt hos ham en vel oplyst Meenighed.

J. E. Gunnerus.

72. Kopibog nr. 3 pag. 879

1761 d. 21. Oktbr. til Hr. From.

Blev først takket for det tilsendte — — —.

¹⁾ Niels Godske From, f. i Slagelse 1725, deponerede 1744, exam. philos.
1745 og siden baccalaurei-graden, exam. theol. 1749, sogneprest til Aure
1757 og til Meldalen 1774. Døde 1793 af et slagtilfælde, der paakom ham
i Sundlibakkene i Ørkedalen paa en reise til Trondhjem.

Af skrifter efterlod han sig: Beskrivelse over Aure Gjeld (udgivet
efter hans død i Topogr. Journ. for Norge. Christiania 1793, S. 98—132) og
i manuskript: „Meteorologiske Anmærkninger for Oure Prstgld fra 1763—66“,
der opbevares paa det kongl. norske Vidensk. Selsk. bibliothek (N. 124. fol.).

73. Kopibog nr. 4 pag. 39.

1763 d. 18. April til Hr. From.

Jeg takker for D. V. Høflighed og for den tilsendte Ertz, hvilken jeg ikke kan befinde at bestaae af andet end af Quartz og Glimmer. Jeg har derfor communiceret vores Berg-Hauptmand Hr. Conferentz Raad Schøller et Stykke deraf, og dersom han kan finde mere derudi, skal jeg ikke ermangle at give D. V. Efterretning derom. Jeg er etc.

74. Kopibog nr. 4 pag. 440.

1766 d. 26. Marts til Hr. Niels From.

Til Gjensvar paa deres seneste af 5. hujus, hvorved de an søger at maatte forskaanes for den besværlige Rejse til byen, mel des herved, at det i den Henseende med deres skriftlige Eed maa beroe, hvilken jeg rigtig har imodtaget.

For Søevæxten og det til mit Kjøkken indsendte takkes.

75. Kopibog nr. 5.

1761 d. 9. Septbr. til Hr. Arøe.¹⁾

Med D. V. Skrivelse af 31te Aug. sidstleden har jeg erholdt den tilsendte Heyre, Stokken med Rotte-gaas og Søe-væxten, som alle vare mig meget kiærkomne, for hvilke saavel som ogsaa for seeneste beviiste Høflighed ved min Nærværelse der paa Stedet jeg derfor høyligen herved har Dem at takke. — — — —

¹⁾ Jacob Aarøe (ell. Arøe), f. 1711 i Nykjøbing, 1733 dimitt. fra Aalborg skole, en tid huslærer, 1737 exam. philos. og 1739 theol. eksam. Reiste derpaa til Norge, hvor han underviste unge mennesker, indtil han 1746 begav sig til Kbhavn for at sollicitere. Blev 1747 resid. pastor og 1749 virkelig sogneprest til Edø. Gunnerus kalder ham sogneprest til Smølen, der paa den tid var anneks til Edø (se Erlandsens Efterretn. I. 406). Han døde 1774. Et brev fra ham til Gunnerus vil findes indtaget blandt brevene til denne.

76. Kopibog nr. 3 pag. 868.
1761 d. 1. Oktbr. til Hr. Arøe.

For den mig tilsendte tønde Østers tilligemed Søe-gevexten har jeg D. V. herved meget at takke. -----

77. Kopibog nr. 3 pag. 982.
1762 d. 9. Oktbr. til Hr. Arrøe.

Blev særdeles takket for Brygden. ---

P. S. Ham blev og sendt den 2den Tome av Hees Forklaring over passions Historien.

78. Kopibog nr. 4 pag. 52.
1763 d. 26. Mai til Hr. Aarøe.

Jeg takker Dem meget for den tilsendte Ertz.

Vel var den af samme Beskaffenhed som den Hr. From paa Oure har tilsendt mig, saa det beste derved er glimmer; ikke desmindre er jeg dog, hvad mig angaaer, dermed fornøyet, efterdi jeg er en peine for at faae en Samling af allehaande slags metaller.

Neden under blev skrevet om urter og Efterretning om Bruhe(?), den slags fisk har Tænder, om hand skulde komme over nogen.

79. Kopibog nr. 4 pag. 435.

1764 d. 11. Oktbr. til Hr. Jacob Arøe.

--- For Deres gode Efterretning om Brugden¹⁾ tacker jeg meget og fornøjer mig med det haab ved lejlighed at faae et fuldstændigt Exemplar af dens kjæver eller hoved, som jeg nøjagtig kunde betragte for at faae Vished om dens Tænder eller *opposito*, saavel som og for at undersøge, om den skulde have 2de huller ligesom øren eller og 2de Næsebor, saaledes som mand nylig fra Nærøen har vildet berette mig. Dog udfordres stor forsigtighed at dømme om en vis del uden at see den gandske fisk, saasom

¹⁾ Smlgn. Gunnerus' afhdlgr. om brugden i det trondhj. videnskabselskabs skrifter, III og IV.

lettelig kunde tages fejl, i det mand ofte giver flere adskilte fiske et og det samme Brugde Navn. Dog er jeg forsikret om D. V.s forsigtighed, naar det skulde treffe sig at faae en unge, i det at de nok seer derhen, at den Deel, som mig af brugden bliver tilsendt, hører og den sædvanlige brugde virkelig til.

---

80. Kopibog nr. 4 pag. 439.

1765 d. 30. Septbr. til Hr. Jacob Arøe.

Tilligemed D. V.s seneste ærede af 23. hujus,¹⁾ har jeg til min store fornøjelse rigtig erholdet det mig tilsendte Brugde-Hoved, hvilket jeg forefandt i saa god Stand, at jeg tydelig blev overbevist om alle de datis, som D. V. i henseende til samme havde opgivet for mig. For Deres derved havde umage og udviiste Artighed tacket jeg meget og ønsker hellere end gjerne at finde Lejlighed til at revangere saadant, ligesom jeg med al fornøjelse betaler de omkostninger, som deels herpaa af D. V. ere anvendte, naar De mig saadant vil bekjæntgjøre, deels og ved andre deslige omstændigheder, naar D. V. skulde overkomme noget rart, da jeg venter, at saadant bliver mig reserveret, skulde requireres.

---

81. Kopibog nr. 4 pag. 454.

1768 d. 15. Novbr. til Hr. Arrøe.

Jeg er Der. Velærv. forbunden saavel for Deres mig ved Nær-værelsen i Deres Huus beviste Høflighed som det sidste til mit Kiøkken indsent, samt smukke Coraller, og skal ikke ermangle ved forefaldende Lejlighed at have Dem i god Erindring etc.

---

82. Kopibog nr. 5.

1762 d. 2. Novbr. til Skolemester Hopen.²⁾

Blev takket for de tilsendte Søe-gevexter, og forlanget en nøyagtigere underretning om Brugden, samt ogsaa adskillige Styk-

---

1) Dette brev vil blive meddelt blandt brevene til Gunnerus.

2) Smølsens skolemester A. M. Hopen nævnes i Gunnerus' afhdlgr. om brugden i selsk. skr. III. pag. 38 og IV. pag. 38.

ker av samme nedsaltede, naar de siden en anden Gang fanger nogen Brugde. De omkostninger, som derpaa anvendes, har han ikkun at føre mig til Regning. Dernest blev lovet ham siden ved Leylighed en bædre Tjeneste, end den han nu har paa Smølen.

---

83. Kopibog nr. 5.

1761 d. 8. Oktbr. til Hr. Byfoged Koren¹⁾ i Christiansund.

For vel-ædle Hr. Byfogeds mig tilsendte Marmor-Stykker tilligemed Hav-Skummet, som alle vare mig meget kjærkomne, og for Deres gode Løfte, i Fremtiden at forskaffe mig flere saadanne ting, haver jeg herved at avlegge min skyldigste Taksigelse, og vil ønske, at jeg ved Leylighed kan være til nogen Gjentjeneste. Jeg er ellers begjærlig efter at viide, om der ikke paa det Stæd, hvor disse Marmor-Stykker fandtes, gives eet heelt Bierg av saadan Marmor, eller om der ikkun findes nogle løse Stykker derav. — — —

---

84. Kopibog nr. 5.

1763 d. 15. Septbr. til Christian Friderich Fuchs.²⁾

For de tilsendte og i æsken vel bevarede Søe-vexter, hvilke tilligemed deres skr. af 21. Aug. pass. jeg rigtig har erhholdet, takker jeg meget saa vel som for deres gode løfter med Tid og lejlighed at ville forsyne mig med alt, hvad de kand overkomme, baade af Søe-Vexter og Berg-Urter. Jeg vil findes rede til gjentjeneste, og det skal være mig kjert at contribuere til deres fornøyelse.

---

85. Kopibog nr. 3 pag. 697.

1760 d. 23. Septbr. til Hr. Kempe.³⁾

Jeg har erhholdet D. V.s skrivelse til mig, hvori De tilkjende-

---

1) Peter Frederik Koren, byfoged i Kristiansund 1757—1766.

2) Var paa denne tid fuldmægtig hos sorenskriver Borchmann i Nordmøre.

3) Eiler Hagerup Kempe blev født 15. oktbr. 1733 i Trondhjem, hvor faderen var hospitalsprest. Allerede i ung alder mistede han begge sine forældre. 1751 dimitteredes han med et ypperligt testimonium fra Trondhjems skole

giver Deres tanker angaaende Hr. Professor Haberdorfs¹⁾ forlængende om at faae Dem til sin medtjener i Christiania; men som

af biskop dr. theol. Fr. Nannestad. 1752 tog han exam. philos. med udmerkelse og 1754 exam. theol. Derpaa var han i to aar informator hos konsistorialraad, siden prof. theol. M. A. Haberdorf, medens denne var sogneprest ved Nykirken i Bergen. Senere var han huslærer hos handelsmand Parelius paa Hitteren. 28. april 1758 blev han pers. kapellan hos sogneprest til Gryten, Jens Jakob Schanche. 29. juli 1763 blev han resid. kapellan til Tingvold, og 3. mai 1771 udnævntes han til sogneprest til Ytterøen, men døde allerede 12. mai s. a., før brevet om hans befordring naaede ham.

I længere tid boede han paa gaarden Torvik i Gryten (smlgn. paaskriften „Torde Vigen“ ved de til Gunnerus indsendte planter,aarsskr. 1893 pag. 31 flg.). Han skildres som en kundskabsrig mand, der saavel interesserede sig for sproglige studier som især for naturfagene („vel bekjendt med de ypperlige Værker af en Scheuchzer, Dillenius, Ellis, Swammerdam, Mussenbroeck, Oeder, Brünnich og flere“). Heller ikke sit embede forsømte han, og han indtager i det hele en høi plads blandt de samtidige prester i Trondhjems stift paa grund af sin lærdom og samvittighedsfuldhed (se H. G. Bull i indledn. til „Noget om Quærnæs og Grip paa Nordmør“, 1816 i Topogr. stat. Saml. II. 2.).

At Gunnerus skattede ham høit, fremgaar ei alene af de her anførte breve, men især af udtalelsen i Fl. Norv. II. nr. 973: *Lichen Normoricus* mihi a V. D. Hil. Hag. Kjempe (cujus præmaturam mortem impensius doleo) missus.

Et brev til Gunnerus fra ham findes i Det kgl. norske vidensk. selsk. manuskriptsaml. (kv. nr. 243) og vil blive meddelt i afdeling F. Om de af ham til Gunnerus indsendte planter seaarsskr. 1891 pag. 82, 1894 pag. 31—33 og 35.

Ved sin død efterlod han sig i manuskript „Samlinger til en Beskrivelse over Nordmør“, men døden hindrede ham i at bearbejde det indsamlede materiale. H. G. Bull (l. c.) finder hans optegnelser lidet passende til benyttelse i sit verk. Planen var vistnok udmerket efter den tids opfatning, væsentlig overensstemmende med Strøms i Søndmørs beskrivelse, idet verket foruden at give en topografisk statistisk beskrivelse over fogderiet tillige skulde omhandle naturforhold, planter, dyr, mineralier. Efter Bulls sigende skal der dog være lidet nyt udenfor, hvad der meddeles i Strøms verk. Et kapitel om Nordmørs vækster skal indeholde en god del planter, men ei i systematisk orden.

- 1) Mathias Albert Haberdorph, 1698—1762, f. i Kjøbenhavn, deponerede fra Fredriksborg 1717, tog attestats 1723 og prædikede til dimis 1724, 1730 konrektor og hospitalsprest i Bergen, 1741 resid. kapell. til Domkirken, 1747 sogneprest til Nykirken, 1749 konsistorialraad og 1753 prof. theol. extraord., 1759 stiftsprovst i Kristiania, døde pludselig 22. juli 1762. Han slog sig paa pietisme, men laa altid i strid med overordnede, embedsbrødre og menighed, hvorfor han gjentagne gange fik skarpe irettesettelser af bi-

Deres Ærværdighed ikke svarer saa positive, saa at jeg derefter kan give bemeldte Hr. Professor noget vist svar enten til eller fra; saa har jeg herved skuldet udbede mig deres endelige betænkning i denne Sag. Hvad Deres befordring her i Stiftet angaar saa endskjøndt jeg vil see Dem hjulpet til et bedre Leve brød, saa kunde De vel ved forefaldende vacance blive forflyttet paa et andet stæd; og enda maaskee ikke blive saa fordeelagtig, som det av Hr. Professor Haberdorf gjorte tilbud synes at være. Vel har her Jens Lüster¹⁾ baade mundtlig og skriftlig begjæret min consens til at faa Dem forflyttet til hans Station for at betjene der, medens han solliciterer i Kjøbenhavn imod de Vilkaar og aarlig Deel av indkommen, som De kunde foreenes om indbyrdes, hvilket jeg og har lovet ham og aldeles ikke vil være imod, naar Sogne Præsten Hr. Christen Qvislin dermed er fornøjet; men hvorvidt De nu deri vil entrere, da en anden Lejlighed til Deres Velfærds fremme ved Hr. Haberdorphs vocation er forhaanden, derom er det jeg herved vil udbede Deres forderligste svar. Jeg kan i saa tilfælde intet raade Dem, thi De maa selv bedst dømme og kjende om De finder dem skikket og i stand til at træde under et saa vigtigt Embedes byrde, som det vil blive for Dem i Christiania, om De resolverer dertil. Imidlertid synes denne Station ikke alleene fordeelagtigere for Dem for nærværende tiid; men endog i fremtiden til Deres videre befordring. Jeg udbeder Deres Svar med første Lejlighed efter nøjeste Overlæggelse og forbliver etc.

86. Kopibog nr. 4 pag. 437.

1765 d. 15. Januar til Hr. Ejl. Hagerup Kempe om naturalier.

Deres Skrivelse af 28. Dec. 1764 er mig rigtig indhændiget og de deri ommelte fugle-æg til mig overleverede, hvorfor saa vel som for deres gode ønske jeg meget tacker. Skulde de overkomme nogle Søe-producter saasom smaa orme, insecter, Søetræer og Coraller, saa at mand fik insecterne med i brænde-

skopperne og kirkeinspektionen. „Hans liv og gjerning er et af de tristeste billeder fra pietismens dage.“ (D. Thrap i Dansk Biogr. Lex. VI. 440—41).

1) Jens Lemvig Lyster, f. 1723, 1749 resid. kap. til Tingvold, 1763 sogneprest til Akerø, død 1768.

vin, som altid beboe deslige Væxter, item fjeld- og andre Urter med Norske Navne til, saa skede mig en sær fornøjelse, om jeg kunde blive delagtig derudi. Jeg er med megen Velsignelse og beste Velstands Tilønskning.

---

87. Kopibog nr. 4 pag. 397.

1765 d. 2. Decbr. til Hr. Ejl. Hagerup Kempe.

Deres seneste har jeg rigtig erholdet, og da jeg i vinter bliver hjemme, bier jeg med fornøjelse paa deres Ankomst til Byen, saavel som paa de mig tiltænkte urter og ønsker dem en lykkelig Rejse. Til Næsset er det alt for silde at forestille dem, saasom forslaget allerede er gaaen ned in eventum, om det skulde blive ledigt.

---

88. Kopibog nr. 4 pag. 440.

1766 d. 11. April til Hr. Ejl. Hag. Kempe.

D. Æ.s seeneste af 4. Mart. pass. har jeg rigtig imodtaget tilligemed den gandske smucke Samling af Urter, hvorfor jeg meget tacker. Det forlangte Exemplar af min flora Norvegica bliver Dem for prænumeration reserveret. Min flora var alt aftrykt indtil fortalen og det sidste Ark, da Samlingen indløb, hvorfor jeg har kun i bemelte fortale og det sidste Ark kundet betjene mig af de Norske Navne, De har været saa god at lade mig vide. Iblant de indsendte var og følgende, som jeg gjerne ønskede at faae fuldstændige Exemplarer af til Sommeren, dels med blomster dels og, om saadant kunde skee, med frøet, sc. 1. Noril-græs, som er funden paa Grytten, hvoraf her et lidet stykke følger tilbage. 2. Nordmørernes Groer-Græs. 3. Nordmørernes Blocke-græs. 4. Guld-buste eller de Oplandskes Kappe-Guld-Kaare. 5. Et slags *Chenopodium* eller *Atriplex*, saasom det synes (som formodentlig er bleven funden i fjæren; der staar paa papiret, hvori den løs var indlagt, ved Tordvigen). Den synes og at have været gandske rød, da den var frisk. 6. Sauskjæl, funden i Qualvog tæt ved Søen med lange blade, som staae lige imod hinanden. Disse mente jeg, kunde indsendes i brev med Posten eller ved lejlighed, om ei paa engang, da efterhaanden. Derimod er mig nogen tvil

indfalden i henseende til det Norske navn paa *Tanacetum vulgare*, som var Raud-Røllicke, *Achillea millefolium* Røllicke.

89. Kopibog nr. 4 pag. 443.

1767 d. 30. Januar til Hr. Ejler Hagerup Kempe.

— — — Soud-Skæren, som Der. V. sidste gang indsendte, var rigtig nok *Geranium sylvaticum*, ligesom og *Myosotis scorpioides*. Den *Lichen*, som samme Gang blev indsendt, og jeg i min Skrivelse lignede ved *L. pulmonarius*, bliver den selv samme.

90. Kopibog nr. 4 pag. 450.

1768 d. 22. Januar til Hr. Kiempe.

— — — Den eene af de in spiritu vini indsendte Insecter, som tilforn har siddet udenpaa *Spongia infundibuliformi*, er uden Tvivl et nyt species *Onisci*, og den anden en *Doris*. Tangen, *Fucus Tendo*, bliver heller *Fucus filum*. *Polygonum* var rigtig *Convolutulus*. Det tilsendte Exemplar af *Cardamine* var saa defect, at jeg ikke nøye kunde skjøne, hvad det var. *Silene rupestris* var rigtig. Jeg bliver dem ellers meget forbunden for disse indsendte Sager, som har været mig til megen Fornøjelse, og vil ønske Dem til Lykke med Deres Beskrivelse over Tingvolds Præstegjeld, som vil blive dem til Nytte og tilbringe dem megen Ære, især naar de arbejder alting vel ud, saa det bliver udførligt. For Deres seeneste ærede Skrivelse og Lykønskning til dette Nye Aar takker jeg meget, og ønsker Dem igjen alt selvbehagelig Velgaaende, forblivende etc.

91. Kopibog nr. 4 pag. 1054.

1771 d. 9. Marts. Attest for Hr. Ejler Hagerup Kjempe.

Supplicantens Ansøgning og dens Grund medfører Sandhed, hvilket jeg herved efter begjering bevidner, thi hand har tjent paa 13de Aar, og hører til de distingverede Præster her i Stiftet, saa vel i Henseende til Ustraffelighed i liv og Levnet og sømmelig opførsel, som flid og Retsindighed i Embedet og smukke studeringer

ei allene i theologien, men og i physiken og naturhistorien. Han er derfor vel meriteret til et bedre levebrød, som jeg af mit Hjerte ønsker ham, og det saa meget mere, da hand som residerende Capellan til Tingvold ej har tilstreckelig Levebrød.

92. Kopibog nr. 4 pag. 472.

1771 d. 20. Juni til Jens L. Bull¹⁾

Da sal. Hr. Kiempe baade var en Ære for den gejstlige Stand og en god Ven af mig, kunde hans uformodentlige Dødsfald ikke andet end giøre mig meget ondt, og det saa meget meere paa en tiid, da han ved Ytterøens Kald nogenledes var bleven aflagt efter Fortieneste, og hans begyndte og nesten fuldførte Beskrivelse over Nordmørs Provstie er bleven standset, i henseende til hvilket det er got, at de dertil hørende Documenter ere overleverede i Deres Hænder. Dersom det allerede er saa udarbejdet, at Deres Velærværdighed kan give den ud, skal det være mig kiært, og vil være til Ære saavel for den afdøde, som for Dem selv; men er Historien ej saa udarbejdet, saa vil ieg og ubede mig de samtlige Papirer didhen hørende, da jeg efter haanden skal indrykke deraf i vore acta alt, hvad der er udarbejdet i Hr. Kiempes Navn, samt hvad deraf videre kunde settes i Stand.

93. Kopibog nr. 3 pag. 438.

1759 d. 13. Marts til Hr. Skanke.²⁾

I anledning av Deres Velærv. højstærede skrivelse til mig av

- 1) Jens Lemvig Bull, f. 1727 paa gaarden Fosnæs i Beitstaden, dimitteret 1742 fra T.hjems skole, exam. philos. 1743, 1744 baccalaureus philos. og exam. theol., konditionerede 1747—52. Blev 1752 pers. kap. til Kvernæs, 1755 resid. kap. til Kvernæs og Grip, 1766 medlem af vidensk. selsk. i Trondhjem, 1774 sogneprest til Kvernæs, 1776 provst i Nordmøre. Døde 1799. Hans søn var Hans Grøn Bull (1758—1833), se under Eil. Hagerup Kempe ovenfor.
- 2) Jonas Jakob Schanche, f. i Trondhjem 1714, blev 1739 pers. kap. til Melhus hos faderen, mag. Hans Schanche, og 1740 resid. kap. sammesteds, naar ledighed indtraadte; men da han ikke oppebiede denne vakanse, blev han 1741 resid. kap. til Ørkedalen, 1743 sogneprest til Grytten, hvor han døde 1775. Et brev fra ham til Gunnerus findes i Norske

8. Januarii giver jeg mig den fornøjelse dette at fremsende: Jeg tacker skyldigst for Deres Velærv. udviiste Kjerlighed i Deres velmeente nyt aars gratulation og i at fremsende de 2de rare manuser av Deres sl. Hr. Faders¹⁾, samt for Deres gode tilbud at tilsende mig de øvrige af hans efterladte Skrifter, som jeg ønskede jo før jo heller at kunde see. Trinyktemerion har jeg og lader med det første trække. Hr. Etatz Raad Suhm og jeg vil gjøre os een fornøjelse av at have Deres Velærværd. til medlem udi vort sælskab, som vi med Guds hjælp tænke at oprette, og det saa meget desmeere som vi forsickre os om: at Der. Velærv. vilournere samme med een deel rare piecer. Jeg priser Deres Velærv. Løcke i at oversætte Lassens perle skat, som jeg med fornøjelse har gennemset, men beklager derhos, at her icke findes forlæggere til et saa nyttigt skrift. — — —

94. Kopibog nr. 3 pag. 769.

1761 d. 23. Februar til Hr. Skanke.

[Til sidst staar:] Om Fuglene etc.

95. Kopibog nr. 5.

1762 d. 30. April til Hr. Schanke.

Med Deres Velærværdigheds Skrivelse under 23. Febr. avvigte Aar har jeg erhholdet Deres Betænkninger over det danske Sprogs avmægtighed og styrke, hvilke jeg haver igiennemlæst og dersom Deres Velærværdighed paa egen Bekostning vil lade dem trykke her i Byen, skal jeg besørge det. Jeg haver selv sammenskrevet en liden piece angaaende det danske Sprogs

Vidensk. Selsk. Saml. (manuser. n. 243 qv.), indtaget her blandt breve til Gunnerus. Om de til Gunnerus indsendte planter se aarsskr. f. 1893 pag. 31—34.

¹⁾ Hans Schanche, f. 1679, student 1699, 1709 konrektor ved T.hjems latinskole, 1710 magistergraden i Kbhavn, 1729—34 virkelig rektor i T.hjem, 1738 sogneprest til Melhus. Døde 1739. Var en dygtig filolog og virkede i forening med Thomas v. Westen for den nordlandske missions fremme (Erlandsens Elterr.) Hans skrift: Jonas, udi danske Alexandrinske Vers beskrevet, blev udgivet af Gunnerus og forsynet med oplysninger om forfatteren (T.hjem. 1759. 8).

orthographie, hvorudi jeg ikke haver meere end disse tvende Regler: 1) at udtalen er den beste og høyste lov for Skrive Rigtigheden, 2) at man, naar udtalen vil tillade det, bør see paa Etymologien, herav følger det, at visse Tegn maa staae ved ordenes Correction eller production: naar et ord skal corripes skeer det ved at fordobble Consonanterne ex: gr: Brænde Vedd, og naar ordet skal produceres kan det skee paa 3 Maader: 1) ved at sætte et h imellem, hvilken maade dog alligevel er mindst brugelig og smager av tysk ex: gr: thi, 2) ved at fordobble vocalerne ex: gr: stoor, huus, 3) ved at sætte et e efter foregaaende vocal som er enten o, a eller aa, ex: gr: stoed, haer, gaaer. I øvrigt er det Danske Sprogs Skriive Rigtighed meget uvis, efterdi der bruges snart den snart en anden maade at skrive paa, og om end nogen desangaaende udgiver noget i Trykken, vil dog alligevel de fleeste ikke rette sig derefter. Jeg er med megen hengivenhed.

---

96. Kopibog nr. 5.

1762 d. 26. Novbr. til Hr. Skanke paa Grytten.

Blev takket saavel ham som ogsaa ober Berg-stigere Ole Grøynér for de indsendte naturalier. Dersom D. V. til Sommeren overkommer en og anden urt med smukke Blomster, saa skeede mig en stor Fornøjelse, om samme kunde vorde heele nedlagde, og mig siden ved Leylighed tilstillede, tillige med en Efterretning om navnene, som paa det Stæd bruges. Hvad Rødderne angaaer, saa kan de gierne, i Fald en og anden iblant dem formedelst deres tykthed og størrelse, ey beqvemmelig skulde kunde nedlegges in herbario, blive mig a parte tilsendte, og kunde der desuden følge Frøe med, var det enda bedre. Jeg ønsker og at viide, om Enzian eller Skarsøte, *Angelica* eller Qvanne, og den varietet av Qvanne, som Bønderne i Nordlandene kalde Sløyke, ogsaa voxer paa Fjeldene ved Grytten, og i Fald saa er, udbeder jeg mig dem siden tilstillede: i særdeleshed haver jeg Lyst til at faae nogen Efterretning om de urter, som bruges til huusholdningen, til Farverier, og til at give Creaturene for at spare paa høet om vinteren, saasom f. ex. et slags *Polypodium*, hvilket Linnæus

kalder *Filix mas*, og i Nordlandene paa nogle Steder kaldes Molfor, paa andre Stæder Jæske og Grofte, hvis Rødder, som ere tykke og bestaaer av mange Kløer, opgraves udi Nordlandene i stor Mangfoldighed, og gives til Creaturene.

---

97. Kopibog nr. 5.

1763 d. 23. Novbr. til Hr. Jon. Jac. Schancke.

D. V.s ærede af 2. 8br. pass. har jeg rigtig bekommet saavel som de tilsendte Naturalier, sc: 1mo: Træer og Urter. 2do: Insecter. 3tio: Chrystall Steenen. 4to: Rødder af 2de slags *Angelica* og 5to: Berg-Uglen. De vare alle til fornøjelse, hvorfor jeg og derfor mangfoldig tacker. Jeg ønskede gjerne at faae nogle Rødder af Haarvextern saa vel som Smør-bucken, hvilken sidste lignede meget berg-Kranzer, eller som de af andre kaldes berg-Fruer (*Saxifraga Cothyledon*); dog var det tilsendte Exemplar ei saa beskaffen, at jeg ret sikkert kunde dømme derom. Maaskee det blev allerbest, om jeg fik nogle af dem tilligemed Haarvextern nedsatte i Jord. Ved Lejlighed ønskede jeg og at faae tilsendt et par smaa træer af svart-Aarren. Bogen, som urterne laae i, skal ved Lejlighed blive sendt tilbage.

Jeg gratulerer D. V. med den gode Helbred, de for nærværende befinder dem udi, ønskende, at samme i lang Tid maa continuere, saa vel som med deres kiære Søns velgaaende og profect, som er i Kjøbenhavn, hvori jeg ret tager deel. Gryttens præstegjelds beskrivelse og om mueligt en nogenlunde fuldstændig og heel accurat dito over hele Romsdals provstie, ønskede jeg, jo før, jo heller at faae see, til min store fornøjelse. Hvad de 3de Prædikener og andre Manuscripta efter deres Hr. Fader Hr. Magr. Schanche angaaer, som her i byen skulde have været trykte, men D. V. nu forlanger tilbage for at afsende dem til Kbhavn, da skal jeg lade dem oplede, og de skal blive dem ved Lejlighed tilsendte.

---

98. Kopibog nr. 4 pag. 437.

1765 d. 15. Januar til Hr. Jon. Jac. Sckanke.

— — — De tilsendte naturalier har jeg rigtig bekommet og tacker meget for. Deres kiære Søns avantage og velgaaende er mig kjær og vil med fornøjelse hjælpe ham til en Tjeneste ved Skolen, naar hand kommer herop og dertil skulde have lyst og nogen vacance skulde falde. For D. V.s gode ønske over mig tackes med tilønskning over dem og deres af alt, hvad kjært er, forblivende etc.

---

99. Kopibog nr. 4 pag. 440.

1766 d. 13. Marts til Hr. Jonas Jac. Skanke.

— — — — Jeg erindrer endnu med Taksigelse de mange smukke Urter, de tid efter anden har været saa god at tilsende mig. Vi-vendelen (*Lonicera periclymenum*) har jeg og nylig faaet fra Ager-øen. Decoctum ligni deraf er et herligt middel til at rense blod. Jeg har og faaet *digitalis purpurea*, som D. V. ogsaa tilforn har været saa god at insende mig, med røde blomster, pricker indeni, synes nok nogenledes at fortjene det Navn: finger-Guld; men der er en anden *Digitalis*, kaldet *lutea flore superiore bifido*, med gule Blomster, som ere mindre end den andens. Jeg kand just ikke formode, at denne voxer i Romsdalen; men skulde den være der, saa tviler jeg ikke paa, de jo er saa artig at indsende den til Sommeren. I disse dage kom den 1ste Deel af min flora ud, som udgjør 1 Alfabed og lidt derover. Der bliver ei meer end en saadan Deel til. Naar nu D. V. faaer denne flora at see, saa gjør De mig en Tjeneste, om De kand assistere med noget til dens og følgende Tomes completering, det maa være enten i henseende til Norske Navne eller nogen slags usus eller og botaniske observationer.

---

100. Kopibog nr. 4 pag. 438 b

1766 d. 23. Mai til Hr. Jonas Jacob Skanke.

D. V.s seneste ærede af 23. Apr. pass. har jeg rigtig erholdet og med fornøjelse erfaret Deres og Kjærestes Restitution, ligesom jeg og tjenstlig tacker for de indsendte urter. Det skulde være

mig meget kjær at assistere D. V. i Henseende til det forsæt at faae Deres Kjære Søn, til hvis Opkomst fra Kjøbenhavn jeg ønsker megen Lycke, dem adjungeret som Compastor og eventualiter succedens; men da det vil have sine store vanskeligheder deri at kunne reussere, da hand endnu ikke i noget offentlig Embede har gjort sig meriteret, hvorfor mit velmente Raad er, at D. V. kalder ham til deres Capellan pro persona, og naar hand, i bemelte station, faaer tjent et Aars tiid eller nogle, og hand bliver saa lykkelig, at D. V. faaer leve med ham, haaber jeg med bedre success i i Der. V.s Hensigt med ham at kunne assistere.

---

101. Kopibog nr. 4 pag. 445.

1767 d. 4. Marts til Hr. Skanke.

— — — — Hvad Capellan¹⁾ angaar at kalde, da agter jeg ikke at obtrudere Dem nogen, saa at det kommer an paa dem selv, naar og hvem De dertil vil kalde, saalænge De selv er i Stand til at forrette alle ting, hvortil jeg av hiertet ønsker dem naade og styrke av Gud.

---

102. Kopibog nr. 4 pag. 445.

1767 d. 16. Marts til Hr. Provst Røring²⁾ angaaende Hr. Skanke.

Det er kommet mig for ørene, at Gudstjenesten i Gryttens Meenigheder formedelst Hr. Skankes Svaghed og Affældighed bliver meget forsømt, og uagtet han, efterat jeg havde tilskrevet ham om at kalde en Capellan, har forsikret, at alting gik ordentlig til, og intet blev forsømt, saa skeer dog dette, formedelst min eger Sickerhed i Fremtiden, for at anmode D. V. om underrette mig om, hvorvidt saadant Rygte om Guds Tjenestens Forsømmelse i Gryttens Meenighed, samt Hr. Skankes henfaldenhed til Drik kunde være grundet eller icke. Jeg er etc.

---

¹⁾ Pers. kap. blev Jørgen Grach, 1768—1774 (f. 1735, d. 1778 som sogneprest til Borge i Lofoten).

²⁾ Provst Erik Røring, sogneprest til Vee, f. 1708, d. 1789.

103. Kopibog nr. 4 pag. 454.

1768 d. 2. Decbr. til Hr. Provst Røring.

— — — Hr. Capitain Resilieu har indsent Cart over Wedøens og Grøttens Præstegjeld. Det var meget ønskeligt, at en Beskrivelse over disse begge Præstegjeld blev mig tilstillet for at rykkes tilligemed Carterne ind i 5te Tome af vore Acta. Jeg saae gjerne, Wedeke¹⁾ forfærdigede en Beskrivelse; den behøvedes just ej saa vitløftig og især om samme under D. VV.s Tilsyn maatte være antaget, i Fald D. VV. selv formedelst Embedets Hindringer samme ej kunde finde Lejlighed at fuldføre selv, især at samme handlede om adskillige Skikke, brug etc — afhandles i min flora Norv. og act. Nidros. og deres Fortsettelse tilligemed Strøms Syndmørs Beskrivelse — Fogderiets Inddeling, Gaardenes Navne og Beliggenhed, Skyldsetningen, Jorddyrkning, Fiskerier og øvrige huusholdnings maade samt de Antiqviteter, som kunde være bekjent, ligesom i Strøms Sundmørs beskrivelse, hvis Plan kunde følges, saavit mueligt og Korthed vil tillade.

104. Kopibog nr. 5.

1761 d. 9. Oktbr. til Hr. Capitain Richelieu.²⁾

D. Velbyrd.s meget ærede Skrivelse av 21de Aug. passato har jeg rigtig erhholdet tilligemed Prospecten av Tielle-Fjældet, som ret var mig kiærkomment, og til Fornøyelse, for hvilken D. Velbyrd. store umage jeg herved høyligen haver at takke. Dersom jeg ellers paa nogen Maade kan have den Ære at være D. Velbyrd. til nogen Gientjeneste, skal intet paa min Siide ermangle, da jeg imidlertid har den Ære at være etc.

- 1) Peder Wedege, f. 1743 paa Vadso, søn af Johan Wedege, foged i Nordmøre, dimitteret 1761 fra Trondhjems skole, exam. philos. 1762, exam. theol. 1763, var i to aar informator hos provst Røring og blev 1769 personel kap. hos ham. Drukne 1774 i brønden paa Veø prestegaard.
- 2) Johan Christopher de Richelieu, f. 1719, † 1773, 1734 kadet, 1740 fænik i 2. Thj. nat. inf. reg., 1743 lieutenant ved Guldalske kompagni, 1756 kaptein af infant., 1760 chef for Erisfjordske komp., afgik 1767 ved armeforandringen med pension, 1769 igjen sec.-major og chef for Erisfjordske komp. og 1772 premiermajor. (Jfr. Stamtavle over den norske Familie de Richelieu ved E. A. Thomle i Personalh. Tidsskrift 2 R. V. p. 173).

105. Kopibog nr. 4 pag. 456.

1769 d. 13. Januar til Hr. Capit. Richelieu.

For Deres v. Velbyrdigheds indsendte meget smukke Korter over Vedøens og Gryttens Præstegjeld tacker jeg skyldig, og gjør det mig ont, at D. V. hos de øvrige Præster ej nød den assistance, som enhver Patriot er pligtig at bevise Dem. For nærværende er Selskabets Cassa ei i den Stand, at den formaar at bestride de til flere Korters optagelse fornødne omkostninger, men jeg vil paa anden maade søge udvej dertil, nemlig at gjøre Forslag til de formuende Medlemmer at gjøre et sammenskud; eller og, om dette ej lykkes, at forestille Sagen for vores Præses, som Selskabet med det første vil udvelge sig. Det skal være mig kjær, om Hr. Schnitler vil indkomme med beskrivelsen over Romsdalen, for at indføres i Selskabets Acta, da jeg ej paatvivler, at den jo af ham som en flittig og accurat Mand bliver vel udarbeidet. Af Hr. Kempes Skrivelse til mig af 28de Dec. a. p. seer jeg, at han har paataget sig beskrivelsen over Nordmørs Provstie: Næst skyldig at tacke for beviste megen høflighed ved min nærværelse i D. V.s huus afvigte Aar, forbliver jeg med bedste ønske til det nye Aar, og megen højagtelse etc.

106. Kopibog nr. 4 pag. 438 a.

1765 d. 6. Septbr. til Hr. Boj Klingenberg.¹⁾

For den mig efter Skrivelse af 7. aug. pass. tilsendte Haar-Væxter tacker jeg meget og tviler ingenlunde paa, at D. Ærv. jo baade har og vil gjøre sig umage for at forskaffe mig flere

¹⁾ Om Boj Larsen Klingenberg anføres hos Erlandsen l. c. II. 188, at han 9. mai 1738 blev pers. kapellan til Tromsø og ved reskr. af 1. juni 1753 hjelpeprest hos mag. Jens Parelius i Størdalen. Der omtales ikke, at han senere blev hjelpeprest hos provst Erik Røring, sognepr. til Vee. I kopibog nr. 4 findes flere breve til ham, af hvilke vi ser, at en provsteret blev nedsat i anledning af hans uvenskab med provsten Røring. Saaledes 30. oktbr. 1766 (pag. 440) til Provsten Mejer: Da Hr. Provsten Røring i Skrivelse af 5te hujus har begieret en Provste Ret for at kiende og dømme udi den Dispute, som mellem ham og hans hjelpe Præst, Hr. Boy Klingenberg, er opkommen, saa constitueres D. V. herved til at holde samme Ræt. — —

naturalier, da jeg med fornøjelse erstatter dem de derpaa anvendte omkostninger, naar samme blive mig bekjendtgjorte.

---

107. Kopibog nr. 4 pag. 440.

1766 d. 24. Marts til Hr. Boy Klingenberg.

Tilligemed deres seeneste af 11. hujus har jeg rigtig erhholdt de 2de mig tilsendte urter sc. Vivendelen og fingerguldet, hvorfor jeg meget tacker. Kand De til Sommeren overkomme en og anden fjeld-urt, fiære-urt eller andre, som kunde være noget merkværdige eller see smukt ud, saa tviler jeg ei paa, at de jo er saa god og tilsender mig dem. For at indkomme til at aflegge deres corporlige Eed, er de gandske befriet.

---

108. Kopibog nr. 4 pag. 394.

1766 d. 18. Juli til Hr. Ole Højer.¹⁾

D. V.s 2de seneste har jeg rigtig erhholdt. For deres Artighed med at overlade til mig Monsr. Parelius²⁾ saavel som for Helvigs *anatomicum vivum* tacker jeg meget. — — —

---

109. Kopibog nr. 4 pag. 450.

1768 d. 20. Februar til Hr. Provst Mejer³⁾ angaaende
Chirurgus Lange.⁴⁾

Fra Hs. Kgl. M.s Cancellie er med sidste Post opsendt til min allerunderdanigste Erklæring Gothlieb Friderich Langes Ansøgning om Kgl. allern. bevilling med familie at maatte communicere for hvilken Præst han forlanger, da hand formedelst paakommende nød-

1) Ole Høyer, f. 1723 paa gaarden Ho i Inderøens fgd., dimitteret fra Trondhjems skole 1745, exam. philos. 1746, exam. theol. 1747, pers. kap. til Inderøen 1749, sogneprest til Næsset 1765, samme aar forflyttet til Sparbuen, hvor han døde 1782.

2) Jacob v. der Lippe P., der fra dette aar blev Gunnerus' amanuensis.

3) Abraham Meyer, f. 1720, sogneprest til Bolsø 1758 med titel af provst, provst i Romsdals provsti 1769, døde 1786.

4) Om de fra denne indsendte planter, se aarsskr. 1893 pag. 38. Fl. Norv. 17. Han var gift med Margrethe Wingaard, datter af Hans Wingaard, sogneprest til Bolsø og provst i Romsdalen (død 1758).

vendige Rejser, hand som Chirurgus og Medicus der i Egnen baade tillands og vands maa giøre, og ere vidløftige og besværlige, i henseende til sin Altergang som oftest ej kand afvarte den Søndag, naar Prædiken paa Molde holdes, thi skulde jeg i anledning deraf herved udbede mig D. V.s gode og forderligste Oplysning om bemeldte Lange i henseende til hans liv og Levnet, og om de imod Ansøgningen har noget at erindre.

110. Kopibog nr. 4 pag. 141.

1768 d. 12. Marts til det Høj Kongelig Danske Cancellie allerund.
Erklæring angaaende Chirurgus Lange.¹⁾

Om Supplicantens Chirurgi Gottlieb Frider. Langes Ansøgning om allernaadigst Tilladelse med Familie at maatte communicere for hvilken Præst han forlanger, bliver min aller underdanigste Erklæring følgende: Supplicanten nyder aarlig 50 rd. i løn af Rechnæs Hospital, for at see Hospitalets Lemmer i deres Svagheit til gode, og bør altsaa ei giøre vidløftigere Rejser, end at hand i det mindste een gang hver Uge kan være tilstede ved Hospitalet paa Molde, og kan derfor ikke, saa som han andrager, formedelst sine Rejser eller Mangel af Guds tjeneste, som paa Molde holdes gemeenlig tvende Søndage efter hinanden, være nødsaget at opsette sin Altergang, ligesom Sognepræsten, Hr. Provst Mejer, hvis Oplysning jeg herom har indhentet, heller icke veed, at han sin Altergang formedelst deslige aarsager, nogensinde har været nødt til at opsette. Supplicanten er for nærværende tid Enkemand, uden videre Familie, undtagen nogle tjenere og deriblant en Huusholderske, hvorfor de Aarsager, han grunder sin allerund. Ansøgning paa, icke, efter mine allerringeste Tanker, kand ansees for de ægte. Men da Hr. Provsten Mejer til mig har berettet, at hand, sidste Gang bemeldte Huusholderske meldede sig til Communion, forlangede forud, paa Embeds vegne, at tale med hende, og at hun derpaa er bleven ude, og efter forlangende har bekommet Skrifte-Seddel: saa synes det, at Supplicantens Hensigt med sin allerund. Ansøgning, er ingen anden, end denne, at unddrage sin Huusholderske fra Kirke Embedets behandling. Og af denne aarsag under-

staar jeg mig icke allerunderdanigst at indstille hans Ansøgning til deres Kgl. M.s allern. approbation, da megen Uorden og Ryggeløshed derved vil tage overhaand, naar forargerlige mennesker faar tilladelse at unddrage sig fra deres rette Siæle Sørgers Omsorg, Paamindelser og bestraffelser, og Kirke Embedets lovlige behandling. Der kand undertiden være fejl hos Præsten, men Hr. Provsten Mejers Retsindighed, Klogskab og Forsigtighed i at behandle sine Tilhørere, er saa bekient, at ingen med god Grund over ham eller hans Embeds Førelse kand føre nogen Klage. I øvrigt indstilles den gandske Sag til D. K. M.s højeste godt befindende allerunderdanigst af J. E. G.

---

111. Kopibog nr. 5.

1761 d. 15. Juli til Provsten Abraham Meyer¹⁾ à Molde.

For seneste mod mig beviiste Høflighed ved min nærværelse paa Molde, har Jeg herved den Ære at avlegge min skyldige Taksigelse, saavel som ogsaa for de med Jegten mig tilsendte kierkomne naturalia, hvilke alle ubeskadigede og i godt behold bleve mig overleverede. Denne Deres velærværdigheds Godhed og havde store umage vilde Jeg ønske at kunde revangere ved nogen Gientieneste. Min Respect formældes og herved til vel-ædle og velbyrdige Hr. Cancelie-Raad Holst med Frue, Hr. Byefoged Jalles²⁾ og Monsr. Ord, hvilke alle Jeg ogsaa høyligen har at takke for det tilsendte. Iøvrigt er Jeg etc.

---

112. Kopibog nr. 4 pag. 444.

1767 d. 20. Febr. til Hr. Provst Abraham Mejer.

Dette skeer for at udbede mig den Tjeneste af D. V., at De vilde være saa god paa Auctionen efter Hr. Lieutenant Müller (paa Molde) at kiøbe for mig, efter Catalogi pag. 16 et dusin saxisk porcelains Kaffe Kopper; pag. 34 n. 22 Mølmans almindelige Historie; pag. 35. n. 7 Büschings³⁾ Geographie. Saasart jeg

¹⁾ Se nr. 109.

²⁾ Peder Jalles, f. 1720, byfoged i Molde 1751—87, død 1795.

³⁾ Se aarsskr. 1888—90 pag. 203.

faar at vide Auctions Prisen, skal jeg straks gjøre Anstalt til Pengenes Remisse. Skulde ei nogen andens Bud, imod Formodning, blive gandske urimeligt, ønskede jeg nok at blive den højstbydende. Jeg er til al Gientjeneste beredvillig og forbliver etc.

---

113. Kopibog nr. 4 pag. 446.

1767 d. 10. April til Hr. Provst Mejer paa Molde.

For D. V.s seneste af 14. Mart., samt deres umage for de til mig paa auctionen efter afg. Hr. Lieut. Müller kjøbte Sager tacker jeg meget, hvormed jeg er ganske vel fornøjet, og vil tillige udbede mig af D. V., at de vilde være saa god med det første og saa sikker Lejlighed, som gives eller faaes kand, vil besørge dem mig her til byen tilsendte.

---

114. Kopibog nr. 4 pag. 41.

1763 d. 22. April til Hr. Ord paa Molde.

Blev skrevet, at forskrive mig følgende Bøger enten fra London eller Oxford:

1) Joh. Raji Synopsis methodica stirpium britannicarum, edit. III. quingentis plantis auctior. Londiniis 1724. 8. 2) Ejusdem Synopsis methodica piscium, et 3) ejusdem Synopsis methodica avium. Dernest blev han ogsaa anmodet om, at forhøre alleneste hos sin Comissionair i London, uden at slutte noget vist Kiøb, hvor meget J. Jac. Dilleni historia Muscorum, Oxoniis, kommer til at koste.

---

115. Kopibog nr. 4 pag. 52.

1763 d. 26. Mai til ædle og velfornemme, høystærede

Hr. Joh. Ord.

Ligesom jeg sidste Gang, da jeg havde den ære at skrive Dem til, blandt andet anmodede Dem om at erkyndige sig hos sin Comissionaire i London, hvad prisen var paa Dilleni historia Muscorum, som er udkommen i Oxford, saa er nu igjen min tjenstlige Begjering, at høystærede Hr. Ord vilde med allerførste

Leylighed gjøre mig den Tjeneste fra London at forskrive mig 1) *Raji Historia Plantarum Tomi 1. 2. 3.*¹⁾ og 2) *Roberti Morisoni Historia Plantarum universalis, Tomus 2 og 3, thi 1.* er ei til. Det skulde være mig hjertelig kjært, om jeg kunde faae dem denne Sommer, og det helst indbundne; men hvad enten de kand faaes gamle eller nye, er mig lige meget. Og saasom jeg vist venter mig saadan Artighed af Dem, er jeg med Hengivenhed og Beredvillighed ædle og velfornemme høystærede Hr. Ords tjensthen-givne Tjener.

---

116. Kopibog nr. 4 pag. 438.

1765 d. 29. Januar til Hr. Christian Friderich Meldal²⁾.

— — — De belovede insecter vil være mig meget kjærkomne, allerhelst naar D. V. vilde behage tilføje Linnæi navne og lade en Beskrivelse følge med over de nye, saa at saadant under deres eget navn kunde blive indrykket i vore *acta Nidros.* Skulde D. V. overkomme nogen Coral eller anden *Søevæxt*, saa beder jeg at have mig i Erindring, og vilde det ei være en liden lykke, om D. V. bliver istand til at opdage, beskrive og aftegne, eller, om muligt er, at tilsende mig in spiritu de animalcula, som beboe en og anden coral eller *Søevæxt*. Især har Hr. von Linne bedet mig indstændig om at gjøre alt, hvad jeg kand, til at opdage de animalcula, som boer in gemmis gorgoniæ resediformis, tom. II act. Nideros. Det gjør mig ont, at de har været upasselig, men jeg glæder mig over deres restitution, ligesom jeg og besynderlig tager deel i al deres Velgaaende og med megen Guds Vel-signelse og beste Velstands etc.

¹⁾ Tome I. udkom 1686, II. 1688, III. 1703.

²⁾ Christian Frederik Meldal, f. paa gaarden Ratvigen i Borgund 1735, dimitteret fra Bergens skole 1754, exam. theol. 1756, hjalp faderen, provst Augustnus Meldal, i embedets bestyrelse, informator først hos provst L. F. Broch paa Hitteren, dernæst hos provst Erik Røring, sogneprest til Væø, pers. kap. hos den sidste 1761, pers. kap. til Borgund 1767, efterfulgte faderen som sogneprest sammesteds 1774, døde 1785.

---

117. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1766 d. 24. Marts til Hr. Christ. Fridr. Meldal.

Begge Deres Velærværdigheds seeneste af 13. Januar og 3. hujus har jeg rigtig erholdet. — — — For de indsendte smukke Insecter tacker jeg meget, og skulde intet være mig kjærere end at jeg paa nogen Maade kunde være Dem igjen til Tjeneste. Et Exemplar af min flora paa trykpapier, hvorfor jeg allerede har imodtaget prænumeration, skal jeg med første lejlighed, som bliver bekjent, tilsende dem. Nu tryckes paa det sidste Ark. Bekommer D. V. leilighed til at samle nogen Slags Efterretning enten i Henseende til de urter, som forekomme i denne Deel, eller i Henseende til andre, saa tviler jeg ei paa, de jo er saa god at communicere med mig, da jeg ei skal efterlade endog offentlig at tacke derfor. Til Sommeren agter jeg mig, om Gud vil, til Nordland¹⁾, og gjør det mig derfor ont, at jeg ei i Sommer har den Fornøjelse at see dem. Iøvrigt ønsker jeg dem beste Velgaaende og er næst skyldig Compliment til deres kjære Hr. Fader etc.

118. Kopibog nr. 4 pag. 468.

1771 d. 1. Marts til Hr. Christ. Friderich Meldal
i Borgens Kald paa Sønner.

Der. V.s Skrivelse af 26. Mart. a. p. er mig rigtig indløbet tilligemed de hosfulgte Fortegnelser. — — — Sverd-Fisken, De melder om, er rigtig enoderet, men tilforn noksom bekjendtgjort. Den anden Fisk derimod, som De har beskrevet, er overmaade rar og hidtil ubekjent, hvorfor jeg meget ønsker, at den med mange maatte findes og mig tilsendes. Skulde D. V. endnu eje det fundne og beskrevne Exemplar, ønskede jeg mig samme, i hvor beskadiget det end kunde være. Næst min Hilsen at formelde for Deres kjære Hr. Fader, er jeg med megen Consideration.

¹⁾ Visitatsreisen mislykkedes, se aarsskr. 1891 pag. 23 og 1892 pag. 7—8.

119. Kopibog nr. 5.

1762 d. 5. Marts til Hr. Strøm¹⁾ paa Syndmør.

Blev takket for hans Brev og gode Efterretning om Krykjen. Naar D. V. vil behage, at indsende sine meteorologiske observationer²⁾ og de belovede Insecters Beskrivelse³⁾, skeer Selskabet og mig en Fornøjelse, og var det best, om det kunde skee med det første. Jeg er etc.

Dette brev blev overleveret Hr. Cammer-Raad Alsing at befordre.

120. Kopibog nr. 5.

1762 d. 15. Oktober til Hr. Strøm paa Sundmør.

Blev takket for hans indsendte meteorologiske Observationer⁴⁾ og Insecters Beskrivelse, hvilke ikke vil blive en liden Prydelse i den 3die Tome av vore Actis. Nu har jeg endelig erfaret, at haakierringen⁵⁾ er *canis carcharias*, men dog, i mangel av subsidiis og tegninger, tillægger Linnæus urigtig dens generi en pinnam ani. Klein (Miss. III. p. 5. § 8. n. 1) har⁶⁾ den ogsaa med det Navn *Cynocephalus albus*, paa Engelsk The white Sheark. Krykken⁷⁾ bliver dog *larus tridactylus* Linnæi, men de Flekker Linnæus tillægger den, naar man undtager de paa Slagfjærene, henhører allene til ungerne, førend de enda har faaet deres bestandige Fjære. Naar prænumerations Sedlerne paa den 2den Part av Deres Sundmørs Beskrivelse vorder mig tilstillede, vil jeg gjerne recommendere samme for Stiftets geistlige, og derved opmuntre dem til at prænumerere derpaa.

1) Angaaende Hans Strøm se aarsskr. f. 1891 pag. 83 flg. og 1893 pag. 38 flg. Breve fra Strøm til Gunnerus, se Belsheim i Arkiv f. Math. og Naturv. IX 406-428 og i afsnit F. Nærværende brev er svar paa Strøms af 9. januar 1762, Belsheim l. c. 406-408.

2) Det T.hjemskes Selsk. Skr. II. 377-405. III. 453-464.

3) l. c. III. 376-439. IV. 313-371.

4) Se foregaaende brev.

5) Smlgn. Gunnerus i Det T.hjemskes Selsk. Skr. II. 337 flg.

6) Jacob Theodor Klein, berømt naturforsker, født i Königsberg 1685. Han lagde sig tidlig efter naturvidenskaberne og reiste allerede i sit 16de aar gjennem Nederlandene og Tyrol. 1713 blev han stadssekretær i Danzig, hvor han anvendte al sin fritid paa naturvidenskabelige undersøgelser. Han besad en betydelig naturhistorisk samling og en botanisk have. Hans methodologi, der var noget indviklet, fortrængtes vel af Linné; men han besad meget udstrakte kundskaber, og hans iver og skarpsindighed roses. Døde 1760. Det citerede verk hedder *Historia piscium naturalis*. Gedani 1740-44. 4.

7) Smlgn. Gunnerus l. c. III. 119-124.

121. Kopibog nr. 5.

1763 d. 1. Juli til Hr. Hans Strøm.¹⁾

Jeg takker for det tilsendte Manuscript, hvoraf, som allerede tilforne er meldt, afhandlingen om Insecterne kommer i den 3. Tom. af vore actis. Men det Iste Msct. af de Meteorologiske observationer er alt nedsendt til Kjøbenhavn for at indrykkes i den under trykken værende 2. Tom., saa at jeg nu ei kand vide, om det sidst tilsendte formeerede Exemplar kommer betids til Kbhavn, allerhelst da nu ingen leylighed gives, hvormed det promte kunde nedsendes, ei at melde om, at maaskee, det 2det allerede er aftrykt. Det er ellers ei alleene mig, men det hele Sælskab meget kiært, at see fra D. Velærv. continuation af Deres Insectologie, ligesom alt andet, hvad D. VV. maatte finde for godt, at tilsende os ex Historia Naturæ et Scientiis oecon. vil være os meget kiærkomment. Hvad de fugle og Fiske, D. VV. ommælder, angaaer, saa skal derom med tiden in actis gives oplysning, saa vidt jeg selv derom har eller kand faae tilstrækkelig Kundskab. Det Nafn Skrabe v. Lire²⁾ er her i Stiftet ei bekiendt, men Fuglen skulle vi vel have, og efter al formodning har jeg den og, saasom min Samling er meget stor, men under et andet norsk nafn; Jeg har heller intet læst derom tilforne, uden hos Lucas Debes og Pontoppidan, hvor Beskrivelsen er fabelagtig; thi den skal ligge paa sit Reede (si Diis placet) paa Ryggen; Den samme Fabel har jeg hørt om theisten (*colymbo grylle*) og kand ei nægte, at jeg, da jeg først læste derom, holdt Skraben for Theisten. Dog har jeg gandske nyelig faaet een *Colymbus*, større end Theisten, som jeg ellers ei kand skille derfra, uden ved den kiendelige størrelse. Maaskee Skraben bliver een af disse to? Dog bestaaer dette ikkun i gisninger. Vi distingvere ei Søe-orren og Hav-orren, men kalde saaledes med begge nafn *anatem ferinam* Fn. 127. *Colymbus aurit.* har jeg Fn. 152; men jeg har aldrig hørt nogen kalde den Søe-orre.³⁾ Jeg kand ei nægte, jeg jo gad see Deres *Co-*

¹⁾ Smlgn. Strøms brev til Gunnerus ^{16/8} 1763, Belsheim i Arkiv f. Mathem. og Naturv. IX. 408 flg.

²⁾ Se ogsaa Strøms brev af ^{17/8} 1764, l. c. 411 flg.

³⁾ Smlgn. Gunnerus' afhdl. „Om Iomartede Fugle“ (T.hjemseke Selsk. Skr. I. pag. 259 flg.)

lymbus podiceps minor v: Søe-orre, saasom der gives flere med samme navn hos Linnæum Fn. Sv. p. 57. *Colymbus cristatus* Fn. 151 har jeg ei seet, *Colymbus Troyle* Fn. 149 meener Jeg at have faaet, endskiøndt den ligner overmaade Lang-Vieren *Colymb. Lomviam*¹⁾ Syst. N. p. 130 n. 4, hvilken Linnæus har udeladt af sin Fauna Sv. Ed. noviss. Det Ord Kav-orre, har jeg aldrig før hørt, men vel Hav-orre; nafnet qvikke-Thiæld er mig og ubekjendt. Ellers har jeg vel hørt det ord Skrab-Thiæld, som en vis brav Præst tillagde *Scolopaci totano* Fn. 167, ellers kaldet hos os Soolskin-Stød, item Stilk; men hand blev contradiceret af hr. Buschmand²⁾ paa Næsne i Nordlandene, som har lovet at sende mig Skrab-Kjælden; formodentlig bliver den Deres qvikke-Thiæld. Fiær-Kurren v: Fiær-Pisten³⁾ er her bekjendt, og uden tvil har jeg den og, i det mindste veed jeg, at jeg har havt den, og kand altid faae den igien; thi den er i Nordlandene ganske almindelig. Jeg skal undersøge den nøyere, og er den nye, skal den komme i vore acta; adskillige har fortalt mig, at Her-Fuglen⁴⁾ er paa Ørelandet, men jeg har ei faaet den derifra. I henseende til Molluscha har jeg faaet fat paa adskillige nye Species ex genere *Tethyrorum* et *Holothuriorum*. I Ornithologien har jeg adskillige nye species saavelsom i Ichthyologien, af hvilken siste Brugden, *Squalus maximus*,⁵⁾ bliver een af de rareste, som jeg har hengendes udstoppet i mit vogn Skiul, ei at melde om en Model deraf, som nogle Brugde-Fiskere i Nummedalen forrige Sommer gjorde efter en Brugde, som de havde fanget. Den udstoppede, jeg har, er kommen fra Smølen med stor Møye og bekostning. Springeren har jeg og faaet *Delphinium Delphidem*. S. N. p. 77. *Delphinus Orca*, vang v: liden vang,⁶⁾ Spek-hugger og undertiden Springer,

1) Smlgn. Gunnerus' afhdl. om Langviren (*Lomvia*) og Martens Lumbe (*Colymbus Troile* L.) i T.hjemiske Selsk. Skr. III. 133 flg.

2) Augustin Buschman, 1755—76 sogneprest til Næsne (f. 1720, 1748 resid. pastor til Andenæs, 1752 sogneprest til Loppen, 1765 provst i Helgeland og 1776 sogneprest til Frosten, døde 1793).

3) Smlgn. Strøms afhdl.: „Beskrivelse over en norsk Strand-Sneppe, kaldet Fiør-Pist“ i T.hjemiske Selsk. Skr. III. 440 flg.

4) Smlgn. Strøms forespørgsel i det ovenfor citerede brev af 10/3 1763.

5) Smlgn. Gunnerus' afhdlgr. om brugden i T.hjemiske Selsk. Skr. III. og IV.

6) Smlgn. Gunnerus' afhdl. om Nisen l. c. II. 258.

har jeg kun seet spolia af, og har sadt Præmium af 10 Rdr. paa at faae den at see. Jeg takker og for Deres efterretning i henseende til Floram,¹⁾ som nu meget occuperer mig. Titulen af min Flora bliver denne: Flora norvegica, observationibus oeconomicis. PANIS norvegici Medicis domesticis, et, quod ad fructificationem, passim adjectis. Den 1ste Part af Deres vvhd.s Sundmørs beskrivelse er nu undervejs, og længes jeg meget efter at faae den, endskiøndt jeg og een kort tid allerede har havt den til laans, og med fornøjelse bladet den igiennem. Jeg er med hengivenhed.

122. Kopibog nr. 4 pag. 296.

1764 d. 20. Oktbr. til Hr. Hans Strøm om lærde Sager

D. V.s seneste meget ærede af 17de Aug.²⁾ har jeg herved den fornøjelse at besvare. Hvad de har erindret i henseende til de meteorologiske observationer, er rigtig blevet iagttaget, og er manuscriptet tilligemed det ϵ vrige allerede for længe siden i Kjøbenhavn i Hr. Mag. Dassés Hænder. Dog ser det noget langt ud med Tryckens Begyndelse, saasom Dass er meget occuperet med andre deslige Sager. For det meddelte extract af Flora lapponica tackes meget, og er jeg til al muelig gjentjeneste højest beredvillig. Jeg ønsker og meget til lykke med D. V.s nye opdagelse, som fornøjer mig meget. Jeg ønskede intet meer, end at vi boede noget nærmere sammen, paa det at vi kunde conferere desto lettere og oftere med hinanden. Hvad [angaar] det molluscum (saaledes som jeg mener), som D. V. sub. n. 6. melder om med det navn *Lepus marinus*³⁾ eller quasi talis, saa ere vel de data, jeg har at slutte af, for faa til at bestemme noget vist. Dog vil jeg melde følgende: 1. at jeg af de datis, jeg har, ei kand skjønne, at den tilforn er bekjent. 2. at partes internæ osseæ aut calcareæ ei undtages det ex numero molluscorum. Jo. Bapt. Bohadsch⁴⁾

1) Se efterskriften i Strøms ovenfor anførte brev af $16\frac{1}{3}$ 1763.

2) Trykt hos Belsheim l. c. 411 flg.

3) Er iflg. prof. G. O. Sars *Aplysia punctata* Cuv.

4) Johann Baptista Bohadsch, dr. med., keiserlig kommerceraad og professor i naturhistorie i Prag. Døde 1772. Titelen paa det her nævnte verk er:

de quibusdam animalibus marinis. Dresdæ 1761. 4. har fundet in genuino Lepore marino et os conchiforme, quo potissimum cor ab injuriis externis defenditur,¹⁾ og hvori hand endog har fundet smaa Perler. Dette Dyr regner han hen til Lernæas Linn. ifølge S. N. den gamle Edition, men retter notionem Lernææ Linn. og kalder det: corpus subovatum, dorsum labiosum, tentacula duo in fronte auriformia.²⁾ 3. at Linnæus intet genus har i S. N. ed. X. rite determinatum, hvortil den egentlige lepus marinus kunde henregnes; thi hans genus: Tethys, eller saasom det bør hede Tethyum (*Τεθυον* Aristotelis, aliis Tethus ex Græc. *Τεθυς*, Plinio in sing. Tethea) har jeg in tom. III. act.³⁾ saaledes forklaret: genus molluscorum plus minus oblongum basi affixum, in altero extremo opposito duobus foraminibus organicis protensibilibus instructum, corpore incluso duorum ductuum ad foramina ista externa organica tendentium, hvilken notion er bygget paa Aristotelis theorie, Bodhadsches og mine egne observationer. Og nu tviler jeg højlig paa, at *Lepus marinus* kand hidføres, hvorfor mand maatte hentege den til Lernæa Bodhaschii. Men da Deres nye Molluscum er ei, saaledes som de selv giver tilkjende, *Lepus marinus*, saa fik man give den et nyt navn. Var Lernæa eller Tethyum det rette Genus til *Lepus marinus*, saa kunde det kaldes Lernæoides eller Tethyoides; men det er just Sagen, at mand endnu ei har noget ret nomen genericum til *Lepus marinus*, saa at mand fik først gjøre dette og derefter indrette det andet. Mand kand og give D. V.s nye Mollusco et gandske nyt navn, independenter fra nomine generico *Leporis marini*, og dette overlades til dem selv; thi jeg understaar mig ei at projectere noget, efterdi jeg endnu intet fuldstændigt Begreb har om Deres Opdagelse. Dog setter jeg forud, a) at deres Dyr, jeg nu melder om, ei henhører til Zoophyta, b) at det ei ligner noget andet saa meget som *Lepus marinus*, og i denne Hensigt falder mig just ind, at de gamle, saaledes som D. V. nok veed, har 3 genera (Species) *Leporis marini*, hvilke alle 3 maatte con-

De quibusdam animalibus marinis, eorumque proprietatibus vel nondum ve minus notis. Dresdæ 1761. 4.

1) Bodhasch l. c. pag. 38.

2) Bodhasch l. c. pag. 43. Linné Syst. nat. (1744) pag. 99.

3) T.hjemske selsk. skr. III. 81—102: Soe-Pungen Tethyum sociabile.

fereres. Det første slags har jeg meldt om, ex notione Bodhaschii. Et andet Slags er oplyst af Bodhasch ved følgende navn og notion: FIMBRIA (NB. genus novum) ei Zoophyta (NB. hand regner og Tethya til Zoophyta, alt efter Linn. S. N. den gamle edition) genus corpore oblongo, dorso pyramidali, appendicibus acuminatis instructo, tentaculis in fronte duobus auribus canis investigatorii æmulis labio amplo fimbriato et ore canaliculato præditum.¹⁾ Det 3die slags Leporis marini hos Rondelet²⁾ er utydeligt, men Aldrovandi³⁾ har og et Slags lepus mar., hvilket Bodhasch saaledes novo genere et nomine kalder ARGUS ei Zoophyta: genus corpore plagioplateo tentaculis teretibus duobus oculiferis in prona, duobus simplicibus in supina capitis parte juxta os positis nec non pulmonibus NB. ramosis ad anum sitis præditum.⁴⁾ Maaskee Deres *Tethya* tentaculis in dorso arboresc. etc. kunde og af det foregaaende bekomme noget Lys, saa som deri findes notiones normantes. Jeg er iøvrigt med beste ønske og megen hengivenhed D. V.s tjenstberedvilligste Tjener.

P. S. Jeg seer af Salvii Brev til mig og tilsendte Catalogo, at vi nu allerede har i Trycken: 1. en nye edition af Linnæi genera plantarum.⁵⁾ 2. . . . . (ulæseligt) til Museum Reginae Svec.⁶⁾

1) Bodhasch l. c. pag. 63.

2) Wilhelm Rondelet, født i Montpellier 1507, dr. med. 1537, 1545 professor, 1556 kantsler ved akademiet i sin fødeby. Ved siden af Gesner og Aldrovandi ansaaes han for en af de bedste skribenter in historia animalium paa den tid. Han døde 1566. Af hans skrifter, der for det meste er af medicinsk indhold, er det bekjendteste: De piscibus marinis libri XVIII.

3) Ulysses Aldrovandi, berømt naturhistorisk forfatter, født ca. 1525 i Bologna. Blev 1553 doctor og virkede i sin fødeby som ekstraordinær lærer i medicin og ordinær i logik og filosofi. 1598 fik han opsyn med universitetets botaniske have. Han foretog vidtløftige reiser i naturhistorisk øiemed og anlagde et meget stort og kostbart naturaliekabinet, som han testamenterede til senatet i Bologna. Paa sine samlinger skal han efter nogle kilders beretning have anvendt saa store summer, at han, tilrods for at han understøttedes af flere høitstaaende velyndere, døde i stor fattigdom 1605.

4) Bodhasch l. c. pag. 71 og Strøms brev af $\frac{6}{5}$ 1766, Belsheim l. c. pag. 422

5) 6te oplag 1764. Her udgjør de beskrevne planteslægter 1239 (i 5te oplag af 1754 1105, i 1ste af 1737 935 slægter).

6) Museum reginae L. Ulricæ (beskrivelse over dronningens naturalie-samlinger, 1764.

og til tom. II. mus. Reg.¹⁾ Linnæi West.-Goth. Reise²⁾ skal oplegges paa nyt, men mand ved ej hvor hastig den 2den edition bliver færdig til trycken. Endnu er ei S. N. XI.³⁾ givet under trycken. Til Sommeren igjen forlader Hr. Et. R. Suhm Trondhjem og begiver sig til Kjøbenhavn, id quod dolendum. De 2de første tomi af Raji⁴⁾ historia plantarum har jeg været saa lykkelig at bekomme fra Dublin, ligeledes Synopsis Stirp. britt. edit. III. og fra London: Micheli⁵⁾ nova genera plantarum, men Morison⁶⁾ har jeg endnu ej kundet faae, ei heller Dillenium de muscis.⁷⁾

123. Kopibog nr. 4 pag. 305.

1766 d. 11. Novbr. til Hr. Hans Strøm til Voldens Præstegjeld.⁸⁾

1. Ang. den spidsnebbede Alke. 2. Ang. mine Afhandlinger til videnskabernes Academie i Stokholm og de nye Afhandlinger, som ere indleverede til den 4de Tome af vore Actis. 3. Linnæi monita i henseende ting i Søndmørs Beskrivelse I, som Linné ønskede en udførligere Beskrivelse om og aftegnede. 4. Om 20 membris Societ. Nidros., nyelig indvalgte. 5. Clio hos Brown og Martens⁹⁾ i hans Spitsbergske Reise Tab. D. fig. f. etc.

1) Museum regis Ad. Frid. (beskrivelse over kong Adolf Fredriks naturalie-samlinger) 1754.

2) Westgötha Resa, förättad år 1746, udg. 1747.

3) Systema Naturæ, 1ste oplag 1735, 12te 1776, 13de og 14de efter Linnés død.

4) John Ray (1628—1705), professor i Cambridge, skrev en Englands flora 1670. Hans vigtigste arbeide er Historia plantarum (1686—1704), hvori han inddeler planterne efter frugt og habitus.

5) P. A. Micheli (1679—1737), bestyrer af en botanisk have i Florens. Studerede især cyperaceer samt mos og lav. Hans Nova pl. gen., der udkom 1729, indeholdt 1900 planter, hvoraf 1400 ei tidligere var beskrevne.

6) Robert Morison (1620—1683), professor i botanik i Oxford. Hans fornemste verk er Plantarum historia universalis Oxoniensis. 1680.

7) J. J. Dillenius (1687—1747), professor i Oxford. Udgav Historia muscorum 1741.

8) At Gunnerus ogsaa har skrevet andre breve til Strøm, fremgaar af dennes svarskrivelser hos Belsheim l. c.

9) Friederich Martens, en skibslæge fra Hamburg, foretog en reise til Spitzbergen 1671. Hans „Spitzbergische und Grönländische Reisebeschreibung“ udkom i Hamburg 1675. 4.

124. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1765 d. 20. Novbr. til Studiosus Krog¹⁾ paa Duwigs Præstegaard
p. Syndmør.

Tillige med deres Skrivelse, som mig fra Velærv. Hr. Hans Strøm er bleven tilsendt, har jeg rigtig imodtaget deres 2de Afhandlinger, den ene om Selvfornægtelse, og den anden metrice om Fornøjelser, hvilke begge aflægge noksom Prøve paa deres Flid og gode genie, og giver den sidste især Haab om, at de vil blive en af Norges fornæmste Poeter, naar de bliver ved at øve sig i de smukke Videnskaber, hvortil jeg synderlig vil have dem opmuntret, ingenlunde paatvivlende, at jo deres Bemøjselse vil behage publico, og blive dem selv til Nytte, ligesom jeg og især er beredvillig til, at tjene i hvad mueligt kunde være.

125. Kopibog nr. 4 pag. 317.

1772 d. 1. August til Hr. Provst Thomas Georg Krog.²⁾

Til Giensvar paa Hr. Provstens Skrivelse af 21. Julii meldes, at jeg efter Deres Anmodning og i Betragtning af Deres Hr. Søns³⁾ egne Fortienester, har recommanderet samme til en god Ven i Kiøbenhavn, og skal det være mig en stor Fornøjelse, om Deres Søn kunde være saa løkkelig at erholde det ansøgte Nyekirkens Sognekald i Bergen.

Gunnerus.

1) Jens Andreas Krogh, se aarsskr. 1891 pag. 84 og 1893 pag. 41 samt Strøms brev af $\frac{6}{5}$ 1766 (Belsheim l. c. 422) og $\frac{5}{5}$ 1767 (i afdeling F). 1766—68 var han pers. kap. hos Hans Strøm i Volden.

2) Født 1714, provst i Nordfjord 1765—68, bestyrede 1771—74 Kors Kirkens sognekald i Bergen, døde 1785 som sogneprest til Vik og provst i Sogn.

3) Den ovenfor nævnte Jens Andreas K., der paa den tid var faderen adjungeret og 1774 efterfulgte ham i Daviken. Nykirkens kald opnaaede han 1780.

C. Breve vedrørende Nordlands og Finmarkens amter.

1. Breve angaaende venuspassagen 1769.

Den venuspassage, der ventedes at skulle indtræffe 3. juni 1769, imødesaaes med den største forventning over hele den astronomiske verden. Fra flere lande paatænktes der ekspeditioner til de nordlige lande, specielt Finmarken og Lapland, der ansaaes som særlig gunstige for iagttagelsen af fænomenet. Kong Christian den 7de havde i den anledning gennem den dansk-norske gesandt i Wien indbudt astronomen Maximilian Hell i Wien til at iagttage venuspassagen paa Vardøhus. Hell var født 15. mai 1720 i Schemnitz i Ungarn, indtraadte 1738 i Jesuiterordenen, men havde allerede tidlig fattet interesse for naturvidenskaberne, havde optraadt baade som matematisk og fysisk forfatter og var paa den tid (siden 1755) bestyrer af observatoriet i Wien. Til ledsager paa reisen valgte Hell sin tidligere medarbejder ved observatoriet i Wien Johannes Sainovics, der ligeledes var jesuit og fra 1766 ansat som observator i Tyrnau (født i Ofen 12. mai 1733). De forlod Wien 28. april 1768, drog over Hamburg, Kjøbenhavn og Kristiania til Trondhjem, hvor de opholdt sig 30. juli—22. aug. Her traf de student Jens Finne Borchgrevink (se aarsskr. 1891 pag. 81 og brevene ovfr. nr. 28—31 og 129—131), der fra den danske regjering havde faaet befaling til at medfølge for at samle planter og erhverve sig astronomiske kundskaber. Gunnerus kom den 13. aug. tilbage fra sin visitatsreise i Romsdals amt (se aarsskr. 1891 pag. 98 flg.), og de fremmede besaa hans „samling af fiske, fugle, conchylier og havplanter samt hans i sandhed udmerkede bibliotek.“

Raad i anledning af reisen var indhentet foruden fra Gunnerus (se brevet til kancelliet nedenfor) ogsaa fra stiftamtmand von Grambow i Trondhjem og den i Gunnerus' brev nævnte von Erden¹⁾. I sin afhandling om observationen i Kbhvn. vidsk. selsk. skr. X. 606 siger saaledes Hell om von Grambow, at han skylder dennes „vise anordninger og foranstaltninger, at han kom lykkelig til Vardø mod alles forventning i Trondhjem“, og at denne forsyndede dem med levnetsmidler. I Trondhjemsbladet „Dagsposten“ 1891 nr. 154 har Henr. Mathiesen offentliggjort et uddrag af nogle dokumenter vedkommende Hells ekspedition, forefundne i det danske rigsarkiv. Disse bestaar, foruden den nedenfor anførte egenhændige skrivelse fra Gunnerus til oversekretæren i det danske kancelli, grev Thott, ogsaa af breve fra von Grambow. I et brev af 27. aug. 1768 nævner han saaledes, at Hell er reist fra Trondhjem „8“ dage i forveien i en leiet jægt „Anden“ og fortæller om den udrustning og proviant, købmand og raadmand i Trondhjem A. Chr. Friedlieb havde forskaffet dem.

Afreisen fra Trondhjem skede 22. aug. Ombord paa den nævnte jægt (paa 25 læster) var i det hele 12 personer, nemlig Hell, Sainovics, Borchgrevink, amtmand Hagerup, der netop skulde tiltræde sit embede i Finmarken, to tjenere, en kok og fem søfolk. Efter mange gjenvordigheder naaedes Vardø 11. oktbr. efter 50 dages seilads fra Trondhjem. Vinteren over opholdt Hell sig paa Vardø, hvor han byggede sig et observatorium¹⁾.

Venuspassagen kunde Hell og hans ekspedition iagttage 3. juni 1769 ved fuldstændig klar himmel og med de heldigste resultater (se foruden de nedenfor nævnte kilder specielt Henr. Mathiesen l. c. og Trondhjems Adresse Contoires Efterretninger 1769 nr. 28).

¹⁾ Smign. Sainovics (hos Littrow l. c. pag. 101): Ehe wir von Kopenhagen nach Drontheim abfuhren, erhielten wir von der Freundschaft eines königlichen Beamten einige Bemerkungen zu dieser Reise, die uns sehr nützlich waren. Det uddrag, som derpaa meddeles, viser, at det ei kan være Gunnerus' i brevet til kancelliet givne forestilling i anledning af reisen, som der her hentydes til. Maaske har det været oplysninger indhentede fra v. Grambow.

¹⁾ I Vardø kirkes regnskab findes opført, at stokke, bord og spiger, der var tilovers efter Vardøkirkes reparation, solgtes til prof. Hell for 147 rdl. 4 ort 10 skill.

Den 27. juni vendte ekspeditionen tilbage til Trondhjem, hvor den ankom den 31. august. Paa tilbageveien blev Gunnerus' reisebaad, som prof. Horrebow tidligere havde benyttet paa sin observationsreise nordover, ialfald delvis benyttet, da Hells fartøi havde lidt adskilligt under opholdet paa Vardø. Efter 8 dages ophold i Trondhjem reiste de til Kjøbenhavn. Tilbage til Wien kom de først den 12. aug. 1770.

Angaaende reisen henvises iøvrigt til: P. Hells Reise nach Wardoe bei Lappland und seine Beobachtung des Venus-Durchgangs im Jahre 1769. Aus den aufgefundenen Tagebüchern geschöft und mit Erläuterungen begleitet von Carl Ludwig Littrow. Wien 1835. 8. (indeholdende: Beiträge zu einer Biographie P. Hell's, Fragment aus P. Hell's astronomische Tagebuche, Tagebuch der Reise von Wien nach Wardoe und zurück, geführt von P. Johann Sainovics (oversat fra latin). Den sidste del, der er af særlig interesse for Norden, er nylig udgiven i uddrag af prof. L. Daae i Norsk histor. tidsskr. III. pag. 115—146, Kr.a. 1893; „Vardøposten“ 1888 nr. 99—102 (uddrag af Sainovics' dagbog under opholdet paa Vardø); Det Kjøbenhavnske Vidsk. Selsk. Skr. X 537—618 (Observation over Veneris Gang forbi Soelens Skive den 3. junii 1769 anstillet i Wardøhuus — forelæst i det Kgl. Vidensk. Selsk. i Kbhvn. 24. nvbr. 1769 af Maximilian Hell. Smlgn. Det Kgl. norske Vidsk. Selsk. skr. 1891 pag. 40 flg.); Trondhjems Adr. Cont. Efterr. 1768 nr. 34, 1769 nr. 31).

Hells observationer vakte saavel i samtid som eftertid den største opmærksomhed (se Littrows bemærkninger til Hells astronom. dagbog). I den sidste tid har prof. H. Mohn paa Nordhavsekspeditionen 1878 og paa en reise i Østfinmarken 1883 bestemt beliggenheden af Hells observatorium (se Kr.a vidsk.selsk. forhdl. 1883, oversigten over møderne pag. 81), og prof. Otto Herman fra Budapest var 1888 paa Vardø for at samle egenhændige optegnelser fra Hell. En saadan der findes paa sidste blad af Vardø ministerialbog 1767—1804, hidsættes.¹⁾

¹⁾ Afskrifter er mig meddelt af fabrikbest. O. Vaade og kemiker P. Sollied, Vardø. Smlgn. ogsaa provst O. Johannesen i „Morgenbladet“ 1895 nr. 689, A. Magnus: Finmarken (Kbhvn. 1889) pag. 20 og Otto Herman: As északi madárhegyek, Budapest 1893 pag. 310—321 med tillæg Hell es Sainovics pag. 481 flg., hvor facsimile af Hells optegnelser er indtaget.

„Efter den keysserlige Astronomiske Professor høyædle og høylærde Hr. Maximiliani Hells Forlangende som paa Voer Aller-naadigste Konge Christians d. 7des Bekostning blev hidsendt om Høsten 1768, ankom d: 11te Octob: E: A.: overvintrede til Hand d: 3die Junii 1769 havde observeret Veneris Gang giennem Solen, anføred følgende Document med Begiæring til De Herrer Successores, at naar denne Bog er udskrevet og en nye skal anskaffes, da samme deri maatte til bestandig Erindring vorde indført.“ [Ovenstaaende er skrevet af Sognepræst H. J. Kaurin.]

Da das Jährliche abweichen der See, von Norden, und anwaxse deren Inseln, und Landes der Nordischen Landern alhie in Wardoe sehr stark, und deutlich observiret werden kann, so habe (ich) zu folge dieser so wohl in der Natur als dem Königl: dänischen Staatte höchst wichtigen Begebenheit, zwey Marken von gebakenen Ziegelsteinen aufrichten lassen, eine gegen Süden, die zweite gegen Norden. An jede dieser säulen, habe ich ein eisen an jede seite der Säulen, die gegen die See hinaus stehet zu unterst fest ein mauren lassen, diese Eysen sind die richtige Merkmale wie weit die See gegangen da sie in Monathe october 1768 am höchsten gestanden. Die zwey Säulen sind von einander in gerader Linie auss dem mittelpunct von Süden gegen Norden oder von Norden gegen Süden entfernt 158 Wiener Schuhe das ist 79 dännische Ellen. Jede ist 1 und $\frac{3}{4}$ dännische Ellen hoch und $\frac{1}{2}$ dänische Ellen dük. Die gerade Linie zwischen diesen beyden Säulen gehet neben der langen seite des Observatorij vorbey oder wenn mann ein Geometrisches Maass Instrument auf die eine gegen Süden errichtete Säule nach der Mittags Linie stellet, so weicht die gegen Norden stehende Säule von der Mittags Linie ab gegen Osten unter einen winckel von 13 grad 8 Minuten, oder welches das nemliche ist, wenn mann auf die gegen Norden stehende Säule das Maass Instrument setzet, so weicht die gegen Süden stehende Säule von der Mittags Linie ab gegen Westen unter dem nemlichen Winchel von 13 Grad 8 Minuten.

Wardoe den 22ten Junij 1769.

Maximilian Hell.
Professor Astronomiæ.

Ved tilbagekomsten til Kjøbenhavn udnævntes saavel Hell som Sainovics til medlemmer af det derværende videnskabselskab, til hvis skrifter Bd. X Hell, foruden sin beretning om venuspassagen, leverede en afhandl. om „Nogle Steders geografiske Bredder i Finmarken og Nordlandene“ og Sainovics sin berømte afhandling: „Beviis at Ungarernes og Lappernes Sprog er det samme.“ Begge var ogsaa ved tilbagekomsten fra Vardøhus valgte til medlemmer af videnskabselskabet i Trondhjem.

Efter sin hjemkomst fik Hell i opdrag at indrette et nyt observatorium i Erlau. Imidlertid arbejdede han uafbrudt paa den fuldstændige beskrivelse af sin Vardøreise, som han agtede at udgive under titelen *Expeditio litteraria ad Polum arcticum*; men verkets plan var for omfattende og omkostningerne for store til, at det kunde komme i trykken, uagtet han til sin aarlige indtægt 300 gylden af keiserinde Maria Theresia fik et personligt tillæg af 400 gylden. Efter i et tidsrum af 10 aar at have ofret 2000 gylden herpaa opgav han sin plan og nøiede sig med at publicere de vigtigste af sine paa reisen gjorte astronomiske iagttagelser: *Observatio Transitus Veneris ante discum Solis die 3. junii 1769 Wardoehusii facta* (Append. Ephemerid. Astronom. Vindob. 1771); *De parallaxi Solis ex observationibus Transitus Veneris 1769* (sm.steds 1773); *Supplementum de parallaxi Solis* (sm.steds 1774).

Et tilbud fra Christian den 7de om en pension af 1000 gylden aarlig afslog han, da han fandt en saadan pension af en fremmed fyrste uforenelig med sin stilling som keiserlig hofastronom. Efter opfordring lagde han planen til et videnskabeligt akademi i Wien, men levede ellers efter at have opgivet sin yndlingsplan at beskrive Vardøreisen i sin helhed et tilbager trukket liv, indtil han døde 14de april 1792. (Littrow).

Ogsaa de danske astronomer Bützow og Horrebow agtede sig til Finmarken (Tromsø, se brevene nedenfor) for at observere. Efter regeringens ønske skulde ogsaa de ledsages af en botaniker, hvortil udsaaes Gunnerus' amanuensis dr. Henr. Tonning. De benyttede Gunnerus' reisebaad nordover, men kom ikke længere end til Dønnæs paa Helgeland, hvor de fandt gjesteven-

lig modtagelse hos kaptein Coldevin; i sine iagttagelser af venuspassagen var de uheldige (Littrow l. c. 153). De nævnes blandt „Indpasserede“ i T.hjems Adr. Cont. Efterr. 1769 nr. 30 (for 28de Juli) og blandt „Udpasserede“ i nr. 36. Angaaende deres ophold i Kristiania se sm.steds nr. 41.

Heller ikke engelske,¹⁾ russiske og svenske observatorer, der var ankomne til Finmarken og Lapland, havde kunnet iagttage venuspassagen med gunstigt resultat (se Littrow l. c. 141, 147 flg.). Smlg. T.hjems Adr. Cont. Efterr. 1768 nr. 34: Det Keyserlige Peterborgske Videnskabers Academie har og til denne Observation gjort følgende Indretning: Til Kola skal Hr. Prof. Numowki afgaae; til Ponoï Hr. Mallet fra Genf, til Koveda Hr. Petet, til Jakugk Hr. Capitain Isleniew, til Astracan Hr. Prof. Lovitz, til Orenburg Mag. Kraft og Lieutenant Euler.

126. Kopibog nr. 4 pag. 138.

1768 d. 16. Januar til Det Høy Kongelige Danske Cancellie.

D. Excell.s høye Befaling af 17. Octbr. a. p. at give min For-
meening tilkjende, hvorledes Rejsen for det Selskab, som hs. Kongl.
Majst. allernaadigst er sindet at opsende til Wardøhuus for der
at observere Veneris gang igjennem Solen den 3. Jun. nest-
kommende Aar, [bør foregaa], har jeg herved underdanigst at efter-
komme, efterat jeg tilforn baade mundtlig og skriftlig har erkyndiget
mig hos adskillige Personer, hvis Oplysning her udi for mig behø-
vedes, saavel om Rejsen uden Skjers, som og hvad Fartøy til
Rejsen inden Skjers var tjenligst, og hvorledes dette kunde faaes.
At gaae uden om med et Skib paa den Aarets Tiid, da Rejsen
bør gaae for sig herfra Tronhiem, er aldeles ej raadeligt, deels
formedelst den store Livs Fare, som derved er, deels og formedelst
den større Uvished om at komme frem til rette Tiid, hvorfor det
bliver raadeligst, at Rejsen skeer indenskjers, saasom det kaldes
(endskjønt man dog adskillige gange har det aabne Hav paa den
eene Side), og det med en stor saa kaldet Vinge-Baad, hvor der

1) Disse havde en station paa Magerøen under observator Bellay og en paa
Klubben ved Hammerfest under Dukken (Magnus: Finmarken pag. 121).

er en liden Cajut paa, hvilket Fartøi man kand bruge til Haabs-Ejdet i Øst-Finmarken, da man siden maa betjene sig af laante, aabne Baade, naar man har gaaet til Fods nogle Bøsse-Skud over Haabs-Ejdet, indtil man kommer til Tana-Elven, da man maa betjene sig af Reens-Dyr for at rejse denne opefter, og derpaa over Varanger Fjeld; hvorefter jeg¹⁾ paa Hr. Sylows Speil-Baad, som tog imod mig ved Varanger Botn, reiste til Nessebye og derfra til Vadsø og Wardøe, alt til Søes, endskjønt med stor Besværlighed, formedelst indfaldende Uvæir og Modvind. Dog har jeg hørt, ligesom von Erden melder, at Rejsen og kand skee til Lands fra Varanger lige til Vardøen, som da maatte skee med Rensdyr og Finners Hjelp, i hvilken Henseende jeg refererer mig til den af von Erden givne Oplysning. Rejsen fra Tronhiem bør for Sikkerheds skyld gaae for sig først i Martii Maaned, da de rejsende med Guds Hjelp kand vist vente at være paa Vardøe til 20. Maji, endskjønt jeg gjerne tilstaaer, at Rejsen undertiden kand skee herfra til Wardøe paa 4 à 5 Uger, hvorpaa man dog efter mine ringe Tanker ikke tør lade det komme an i en saa vigtig Sag. For en forsvarlig Vinge-Baad kand de ikke blive forlegne. Jeg har for en god Tiid siden, saasnart jeg derom fik Efterretning, tilskrevet saavel Hr. Krigs Raad Rogart,²⁾ som og Hr. Foged Randulf³⁾ for at omfare, om deres Vingebaade til saadant Brug kunde være tjenlige, men endnu ikke erholdet noget skriftlig Svar; dog har først meldte mundtlig ladet mig imidlertid vide, at hand er villig til at overlade sin Vingebaad til saadan Brug imod 100 rdr. Den skal være paa 5 Læster, kand imodtage 8 Personer i Vingen eller Cajuten, og omtrent 10 maadelige Rejse-Kufferter i Last-Rummet, samt 6 par Aarer. Min Reisebaad er saavidt jeg veed den største og beste her i Stiftet, havende en liden Ovn i Cajuten og førende 8 Par Aarer; dernæst Hr. Et. Rd. Gjert Hornemanns⁴⁾ og efter disse

1) Paa visitatsreisen 1759.

2) Paul Rogert, krigsraad og krigskommissær i det trondhjemske distrikt, død i Trondhjem 23. septbr. 1772.

3) Peter Randulf (With), foged i Inderøen 1760—74, se aarsskr. 1893 pag. 43.

4) „der roes med 6 par aarer“. Henr. Mathiesen l. c. Gert Horneman (1721—88), 1757 generaltoldforpagter i T.hjems stift, 1765 etatsraad, 1770 kammerherre.

Hr. Et. Rd. Møllmanns,¹⁾ hvilken sidste dog fører Sprid Sejl, som man i Nordland og Finmarken ikke forstaaer sig paa, og enhver vil ansee det for sin Pligt at overlade sin Baad, naar det betimelig befales. Det bliver ellers ganske fornødent, at de rejsende bekommer her fra Tronhiem i det mindste 2de velbefarne Matroser med sig, for at tage vare paa Baaden, og at dirigere Sejladsen, da een ikke vil forslaae, saasom jeg paa mine Rejser noksom har erfaret, især da man ikke paa alle Skifter forefinder lige vel befarne og hurtige Folk; og i henseende til den Aarets Tiid, Rejsen skal gaae for sig, saasom den just indfalder i det store Vaar-Fiskeriets Tiid, da nesten hver Mand, som har Kræfter dertil, søger til Fiske Platserne mange Mile fra deres Hjem, tager jeg mig den Frihed underdanig at indstille til D. Excell.s høye Overvejende, om det ikke skulde holdes for raadeligt, at de rejsende fik i alt 6 Matroser med sig her fra Byen; thi saaledes kunde de ubehindret komme fort, naar de havde god Vind, uden videre Hjelp, en Lots undtagen, i fald samme i blandt de 6 medhavende ikke herfra kunde faaes, og blev heller ikke opholdt i stille Væir og maadelig Modvind, da Aarene maa bruges, saasom det manglende Antal i dette Tilfælde lettere kunde faaes af Almuen i Landet, naar behøvende Ordres til alle Amtmændene derom betimelig blive udstædde, at Skydsen paa hvert Skifte maatte være parat til den Tiid, som det herfra Tronhiem gaaende Forbud tilsagde, hvis Antal maatte bestemmes efter Antallet af Aarene, som baaden fører, og medhavende Matroser. Til min Rejse-Baad behøves i det mindste 16 Mand og 1 Loths, foruden de 2de Matroser, jeg tager med mig paa egen Bekostning; desuden behøves en Biebaad, med behørig Mandskab i, som skal føre Skydsen tilbage, og som Almuen besørger. Hvad de rejsende kunde behøve til deres Underholdning, Beqvemmelighed og saa videre paa Rejsen, kunde de her faae fuldkommen Underretning om ved deres Ankomst og forsyne sig dermed, hvorom ellers von Erden har givet god Oplysning, endskjønt dertil vel kunde legges eet og andet, saasom et Telt, naar det skulde behøves at campere under aaben Himmel, tilstrekkelige Presenninger

¹⁾ Lagmand, titulær Stiftamtmand Hans Ulrich Møllmann, etatsraad 1752, 1768 Konferentsraad, døde 1778.

over alle Kofferter og Kasser, saasom disse sjelden faaes med Baaden, et tilstrækkeligt Antal Kull til at legge i Ovnene i Cajuten, saasom disse underveis vanskelig faaes, og Brændeved forarsager utaaelig Qualme. Von Erdens Forslag, at Selskabet bekommer en studiosum herfra Tronhiem til følge, synes mig og at være ganske godt, især naar saadan en dertil blev antaget, som var vel kjendt der i Landet, og skikker sig dertil af de studiosis, som her opholde sig, efter min Indsigt, allerbest candidat. minist. Jens Finne Borchgrevink, som har reist 3de gange frem og tilbage igjennem Nordlandene og sidste gang været i følge med mig i afvigte Aar, og er kjendt med alle brave Folk i hele Landet, samt af smuk Opførsel, og foruden andre Studeringer af god Indsigt i Natur-Historien, som og dertil er beredvillig, naar saadant skulde finde Deres Excellences Biefald.

---

127. Kopibog nr. 4 pag. 521.

1768 d. 12. Juli fra Quærnæs. Recommendations Skrivelse for pater Hell til Præsteskabet i Nordland og Finmarken.

Da Hs. Kgl. M. allernaadigst har behaget at opsende Hr. Pater Hell med nogle andre i Følge til Vardøhuus for at observere Veneris Gang igiennem Solen, og jeg i den Henseende tillige af Hs. højgrevelige Exc. Hr. geheime-Raad Thott [er anmodet om] at recommendere ham til det velærværdige Præsteskab i Nordland og Finmarken paa de steder, hvor han med sit Følge kunde fremkomme; Saa er herved min tjenstligste Begjering til de kiære Brødre, at de vilde bevise ham al den assistance og hielp, som hand i een eller anden Henseende kunde behøve til sin Rejses Fortsettelse, forsikrende, at de derved icke alleene vil forbinde sig mig, men at saadant tillige af Hs. højgrevel. Exc. naadigst vil ansees.

---

128. Kopibog nr. 4 pag. 521.

1768 d. 12. Juli til Hr. Kaurin ligeledes angaaende pater Hell.

Da Hr. Pater Hell med sit Følge efter Hs. Kgl. Ms. ordre i vinter skal opholde sig [paa] Vardøen for at gjøre de fornødne Anstalter, som kand behøves til at observere Veneris Gang igiennem

Solen i næstkommende Sommer, saa skeer dette efter Hs. højgrevel. Exc. Hr. Geheime Raads Thottes ordre til mig, for at recommendere dette Selskab paa beste Maade til der. Ærv., at de vil have den godhed at assistere i alle fornødne tilfælde med Raad og Daad, og at imodtage dem i sit huus, saavidt muligt være kan, eller at see dem paa anden maade med beste logement forsynede, hvorved, samt al anden høflighed og tjeneste, som D. Ærv. kunde bevise dem, de ei alleene vil forbinde sig mig, men endog recommendere sig storlig hos Hs. højgrev. Exc. Geheime R. Thott.

NB. Begge disse breve blev leveret Borkgrevink paa Quærnæs tilligemed et andet brev til Hr. Stiftsbefalingsmand von Grambow,¹⁾ at min Rejsebaad var til tjeneste, naar Rejsen kunde opsettes til den 16. eller 17. Aug., da den kommer hjem, uden betaling; ligeledes blev leveret ham et pro memoria om hvad der kunde behøves til Rejsen.

---

129. Kopibog nr. 4 pag. 531.

1769 d. 3. Januar til Studios. Borkgrevink.

Det var mig meget kjert af Deres Skrivelse under 29. Septembr a. p. at fornemme Deres lykkelige Ankomst til Schjervøen, og vil jeg haabe, at De tilligemed øvrige Følgeskab lykkelig og vel er fremkomne til Wardøhuus, som særdeles skal fornøje mig, naar jeg derom nærmere bliver underrettet. Nest min Compliment for Hr. Professor Hell og Hr. Tzainovitz, forbliver jeg med megen Kjerlighed og Agtelse etc.

---

130. Kopibog nr. 4 pag. 532.

1769 d. 14. Febr. til Hr. Borchgrevink.

Det er mig kiært af deris ærede Skrivelse under 14. Nov. a. p. at erfare deris lykkelige Ankomst til Wardøhuus, og at de med Hr. Professor Hell og Scheinovitz befinder dem vel, ønskende, at de og ligesaa lykkelig, vel og fornøjet maatte komme tilbage med en god ladning Naturalier, i sær ønskede jeg at faae nogle gode

¹⁾ Diderik Otto von Grambow, stiftamtmand 1766—72, se aarsskr. 1891 pag. 117 og ovenfor i indledningen til dette afsnit.

Exemplarer af *Veratrum album*, Gassem-Rasse, Nyse Urt.¹⁾ Uagtet jeg til Stiftbefalingsmanden von Grambow har givet mit løfte at overlade min baad til Hr. Professor Horrebow,²⁾ som i følge Cancellie brev til mig, nu hver dag er forventendis, for tillige med Byzov³⁾ at rejse til Tromsøe og der observere, havde jeg gjerne vildet overlade den helst til Hr. professor Hel, og saadant tilkiendegivet Hr. Stiftbefalingsmanden, da Horrebow med Hornemans eller en andens Baad ellers kunde blive forsynet. Men Stiftbefalingsmanden har ike vildet herudi gjøre noget, for inden han nærmere ordre desangaaende har inhendet fra Hs. M. Cancellie, som der om med den dags Post bliver tilskreven. Det lærde Sælskab har udvalt Hr. prof. Hell til medlem, over hvis afhanlinger han har ovet, det meget fornøjer, da den forfattet af en lærd mand vil igjøre dets acta⁴⁾ stor ære. Den 30. hujus holdt jeg Tale i Selskabet i anledning af hands Majest. høje Fødselsfæst,⁵⁾ hvori blev handlet om dyden, om mand i at bestemme sig til samme, skulle see paa den selv allene, eller meget mere paa dens behagelige Herlighed og fulkomne følger, og Indflydelse paa vor lyksalighed. Deris Venner her paa Stedet, saa vel som deris kiære forældre, fra hvem jeg endog idag havde underretning, lever vel, Professor Kratsenstein⁶⁾ er og ventendes op til Tronhiem for her paa Grenserne at observere.

1) Denne plante medbragte ogsaa Heli og Borchgrevink, se aarsskr. 1892 pag. 59

2) Peder Horrebow (f. 1728, d. 1812), astronom, titulær professor. Det var hans broder Christian H. (professor og direktør ved observatoriet, f. 1718, d. 1776), der skrev afhdl. „Om Soel Pletterne“ i det Kbhvnske selsk. skr. X 469—536. I aarssk. 1891 pag. 42 er brødrene forvekslede.

3) Ole Nicolai Bützow, f. 1742, tog 1759 teolog. eksamen, men lagde sig især efter matematik. blev 1768 lærer i fortifikation ved landkadet-akademiet, 1772 prof. i matematik ved Odense gymnasium. Bereiste ogsaa 1774 Norge for at anstille astronom. observationer med Vardø som udgangspunkt. Døde 1794.

4) Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 42.

5) Indført i 5te bind af selskabets skrifter, der først udkom efter Gunnerus' død, smlgn. aarsskr. 1891 pag. 65.

6) Christian Gottlieb Kratzenstein f. 1723 i Werningerode, studerede ved tyske universiteter, især i Halle, hvor han 1747 blev prof. i fysik; 1748 blev han prof. i mekanik i St. Petersburg, 1753 i fysik og medicin i Kjøbenhavn. Døde 1795. I Trondhjems Adr. Cont. Efterf. f. 2. Juni 1769 nævnes blandt „Indpasserede“ Hr. professor Kratzenstein fra Kjøbenhavn.

131. Kopibog nr. 4 pag. 534.

1769 d. 20. Marts til Hr. J. Fr. Borchgrevink.

Her indsluttet tilsendes dem, efter Hr. Professor Øders Begjæring, giendpart af Hr. Doctor Tonnings¹⁾ instrux, som han, efter at være befallet af hans Majestet at rejse med professor Horrebov, har bekommet. De vilde meget recommendere Dem hos hans grevelige Excellence Hr. Geheime Raad Moltke, ja hos hans Majestet selv, om de til flora danica kunde opdage noget. Hvad min bod angaar, som jeg har tilskrevet Hr. Stiftbefalingsmanden om fra Tromsøen, naar Hr. professor Horrebow er steget i land, skal gaae norefter for at hente Hr. professor Hell, saa kommer den ike længere end til Kiøllefjord, da den øvrige og sværere bagage end som over Varanger field og Hops Ejdet kan medføres, Jegtens kand bringe til Kielvig, eller, om det ej saa meget med Jegtens retour skulde hastis, til Kiølleijord.

132. Kopibog nr. 4 pag. 535.

1769 d. 12. April til Provsten Irgens.²⁾

Da Hr. Professor Horrebov efter høj Kongl. Ordre med sit Selskab kommer til at opholde sig paa Tromsøe, saa skeer dette, for at anmode Deres Velærværdighed om, i alle mulige tilfælde at assistere velbemelte Hr. Professor. Hvorved ikke allene mig, men endog hans høj Grevelig Exc. Hr. Gehejme Raad Thott skeer en fornøjelse.

¹⁾ Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 41 og 72 flg.

²⁾ Johannes Irgens, f. 1723 i Selbo. Blev 1743 dimitteret fra T.hjems skole. Exam. philos. 1744, exam. theol. 1745. Opholdt sig tre aar hos forældrene samt assisterede i to aar resider. kap. til Vor Frue kirke i T.hjem., Laurits Lund, blev 1750 missionær til Varanger, 1754 resid. pastor til Lenvig og 1759 sogneprest til Tromsø og provst. Døde 1781. Andre breve til ham se nr. 165 flg. nedenfor.

2. Breve fornømtelig til geistligheden.

133. Kopibog nr. 3 pag. 836.

1761 d. 22. Juli til Hr. Weldingh.¹⁾

Deres Ærværdigheds Skrivelse af dato den 9de April h. a. har Jeg rigtig med Posten bekommet, hvoraf Jeg fornemmer, at de har opfyldt den forbindelse, som paaligger dem i Deres Vocations Brev, nemlig at legge sig efter det Lappiske Sprog, hvilket er mig kiært, og Jeg haaber ogsaa at det høylovlige Missions Collegium vil reflectere derpaa. Deres Specimen Diligentiae, som og saa ved Deres Ærværdigheds Skrivelse blev mig tilsendt, har Jeg allerede afsendt til Hr. Professor Leem,²⁾ for med hannem nærmere at conferere derom, og skal det siden meddeele Missions Collegio Jeg haaber med det første at see Deres Ærværdighed forflyttet derfra til et andet stæd. Jeg forbliver etc.

¹⁾ Christian Weldingh, f. 9. marts 1728 paa Fdelgave i Sjælland, student fra Fredriksborgs skole 1748, alumnus paa Walkendorfs collegium, 9. marts 1759 missionær til Varanger, 1761 sogneprest til Maasø, i april 1767 til Vadsø og provst i Østfinmarkens provsti. Decbr. 1771 blev han prest til hospitalet i Trondhjem og 4. aug. 1773 sogneprest til Inderøen. Døde 28. mai 1801. Gunnerus agtede ham høit, ei blot for hans indsigt i naturhistorien, men end mere for hans kundskaber i det lappiske sprog. Han skaffede ham saaledes lappiske plantenaavne til Flora Norvegica. I manuser. findes i vidsk. selsk. bibl. i Trondhjem (fol. nr. 100) en fortegnelse indeholdende lappiske plantenaavne og angivelse af lappernes anvendelse af planterne. Skjønt ingen underskrift er tilføiet, maa den dog, som de nedenstaaende breve udviser, være forfattet af Weldingh, og det rimeligvis efter udgivelsen af 1ste del af Fl. Norv., da en stor del af navnene kun findes i det tilslut fœiede register. Dette manuser. vil blive trykt blandt brevene til Gunnerus (afsnit F). Angaaende de til Gunnerus indsendte planter se aarsskr. 1892 pag. 56—58. I selsk. skr. III. pag. 134 siger han om Weldingh: „ . . . hvilken ellers i mange Maader velfortienende Mand jeg har at takke for de rareste Søefugle, jeg besidder.“ Gunnerus udvirkede ogsaa, at W. paa grund af sin dygtighed i det lappiske sprog blev adjunkt ved seminarium Lapponicum og hospitalsprest i Trondhjem (se brevene i afsnit G).

²⁾ Se om denne afsnit G. Smlgn. ogsaa ovenfor pag. 12 og aarsskr. 1891 pag. 21.

134. Kopibog nr. 3 pag. 881.

1761 d. 26. Oktober til Hr. Weldingh.

Blev sendt Kalds-brev, Eeds formuler og collatz paa herefter at være Sognepræst til Maasøen i Vest-Finmarken.

135. Kopibog nr. 3 fol. 152.

1762 d. 21. Decbr. til Hr. Welding.

Blev takket for de mig paa Tromsøen tilsendte meget rare Fugle. Copien af Deres Kalds brev, at være herefter Sognepræst til Maasøen, tilligemed Eeden undertegnet, har jeg rigtig erhholdet. Siden D. V.s Sygdom alt mere og mere tiltager, saa giver jeg Dem herved min Tilladelse at reyse ned til Kiøbenhavn¹⁾ nestkommende Sommer for at cures, hvilket ogsaa det h. Collegium haver approberet. Iøvrigt forønsker jeg Dem en lykkelig Reyse, og er etc.

136. Kopibog nr. 4 pag 579.

1764 d. 11. Juli til Hr. Christ. Weldingh om Naturalier.

Af deres ærede Skrivelse de dato 11. Maii pass. erfarer jeg, at De har atter resolveret at antage Missionariatet for Warangers Finner, hvortil jeg ønsker dem megen Naade* og Lycke og er vis paa, at de ved Guds Bistand vil udrette meer i den Station end nogen anden.

Jeg erindrer endnu med Taksigelse de mange rare fugle, De var saa god at tilsende mig. D. V. vilde legge denne Høflighed til den forrige, at indsende mig endel urter løse nedlagde imellem papir, tilligemed de norske, men fornemmelig finske Navne, naar de vidstes.

Saadanne Navne udbeder jeg mig endog paa de gemeneste Urter, saasom jeg i min flora Norvegica (som kommer ud paa Latin²⁾ og Dansk in folio) har begyndt at føre og de finske Navne an, som jeg selv paa mine Rejser har samlet. Hvad nytte eller skade der kand være ved en eller anden urt, ønskede jeg og at vide. Fjeld-urter er jeg overmaade begjerlig efter, og vilde det

1) Smlgn. kopibog nr. 3 pag. 946 flg., (Brev til Etatsraad Finckenhagen af 1. Mai 1762 i afsnit G).

2) Se aarsskr. 1891 pag. 24.

meget fornøje mig, om det gik an at faae nogen frøe og Rødder deraf. Jeg saa en liden rar urt paa Maasøen med Bladene ved Roden, og røde eller blaa blomster i Toppen (en eller 2) af grenene, endskjønt den ei altid havde nogen side-green. Den var en rar Art af primula,¹⁾ og det gjorde mig nok saa ondt, at jeg ei conserverede den. Den voxte i lav med *Viola biflora* med gule blomster og *Viola palustris* med lyse-blaa blomster med striber i etc. ei langt fra Præstegaarden. Jeg saae den selv samme Blomst siden ved Hasvig tæt ved Kjøbmandens Huse, og mener jeg, at de let overkommer den, allerhelst naar De behagede at indsende mig en mængde af alle slags. Hvad Omkostninger de derunder har, vil jeg med fornøjelse restituere.

137. Kopibog nr. 4 pag. 197.

1766, d. 28. Juni. Missionsbrev til Etats Raad Finckenhagen om . . . . . Veldingh.

— — — Hr. Provst Sylow melder vel i Skrivelse under 2. April, at Hr. Weldingh nu er ved god helbred uden at have nogen hjælp af ham; men hr. Weldingh selv forklarer under 3. ejusdem sin tilstand saaledes, at hand forleden aar var gandske svag og ingensteds har kundet komme ud. Efter sin Ankomst til Østfinmarken seneste gang har hand været sengeliggende til henimod Michaelis, hvorpaa hand vel blev lidt passeligere, men er dog ei siden kommet saa vit, at hand, uden største hazard, har kundet foretage nogen Rejse; hvorfor han ickun nogen tid har kundet undervise Nord-Sidens Finner i skolehuset og gjøre Tjeneste i Kirken. Hand veed slet ei, hvorledes hand i fremtiden skal blive istand til at gjøre de besværlige Rejser, som ham paaligger, da hand er besværet med en hernia²⁾ paa begge Sider, som han paa sin første Vinter Rejse tilfjelds fik i Finmarken og bliver alt verre og verre, naar hand heftig bevæger sig eller maa udstaa sterk Kulde, allerhelst da den allerede er scrotalis. Paa Maasøe har og

¹⁾ *Primula sibirica*, se aarsskr. 1891 pag. 26—27. Jfr. nr. 159 nedenfor.

²⁾ Sammenlign breve til missionskolleg. og kancelliraad Ursin af 27. marts 1771, 6. febr. og 21. mai 1773 (kopibog nr. 4 pag. 988, 995 og 1074), der vil findes i afsnit G.

hans helbred lid meget formedelst Stuekulde og Skjørbug. I saadanne omstændigheder er det ham højst empfindtligt at befinde sig i et land, som Finmarken, hvor han er skilt ved alt det, som kand gavne ham, men exponeret alt, hvad der kand forverre hans Kaar og har end ei i sine sygelige Omstændigheder Leve-brød. Det vilde altsaa være ham højst tjenligt at komme til Danmark eller Søndenfjelds, naar Kaldet kunde være af den Godhed, at han fik Raad til at holde sig en personelle Capellan; thi ellers ønsker hand for det første at komme til Vadsøe, om samme Kald noget snart skulde vorde ledigt.

---

138. Kopibog nr. 4 pag. 507.

1766 d. 9. Juli til Hr. Christian Weldingh.

D. V.s seeneste under 3. April h. a. er mig rigtig indhændiget. Jeg har megen Compassion med deres slette Helbred og har derfor saa vel tilforn som og under 28. Junii sidstl. paa beste maade forestillet Det Høie Collegium deres omstændigheder og gjort alt mit til Deres Forløsning fra en saa haard og for Deres Constitution højst ubeqvem Station i Øst-Finmarken. Det mig tilsendte Specimen har jeg overleveret og har ei ermanglet at referere saadant til det Høie Collegium.

For de mig allerede communicerede Lappiske Navne tacker jeg meget, og de flere, jeg har faaet Løfte paa til Høsten, vil blive mig meget kjærkomne, tilligemed de lovede Urter og græs-Arter.

---

139. Kopibog nr. 4 pag. 505.

1766 d. 15. Decbr. til Hr. Christian Weldingh.

— — — For deres møje i at samle urter, og de meddeelte finske, og til deels careelske navne tacker jeg meget, og har D. V. derved forbunden sig mig højligen, saa at jeg gierne igien tjener, i hvad jeg kan. Kassen har jeg just faaet i disse dage fra Kiøbenhavn, og fandt det meste deri vel conserveret. Eet Exemplar av min Flor. Norv. 1. Deel skal tilsendes D. V. til Vaaren med Nordlands-Farerne, om jeg icke kan faae det med nærværende Postbud bortsendt.

---

140. Kopibog nr. 4 pag. 508.

1767 d. 26. Marts til Hr. Weldingh.

D. V.s Skrivelse af 23. Octob. a. p. har jeg den 6. hujus, tilligemed Deres allerunderdanigste Troskabs Eed, som er indsendt i H. M.s Cancellie, modtaget, og tacker for de derudi tillige indsendte Ager-Bær, *Rubus arcticus* Linn. Det høje Missions Collegium har forestillet D. V. til Sognepræst til Vadsøe ifølge Deres Kaldsbrev, De som Missionarius har; dog tvivler jeg ei paa, at højbelte Collegium paa grund af min recommendation forhielper Dem snart til noget bedre, og tillige et mildere Climat.

141. Kopibog nr. 4 pag. 515.

1767 d. 2. Novbr. til Hr. Weldingh.

At Deres Velærv. har faaet Wadsøe¹⁾ Kald, er skeet, fordi De selv har tilskrevet mig, at naar De ej kunde faae noget andet Kald, hvor De kunde taale at holde en Capellan, De da vilde tage imod Wadsøe; ellers skal det være mig en Fornøjelse at kunne forhjælpe Dem til noget bedre, der kunde være taaleligere for Deres svage Constitution. — — —

142. Kopibog nr. 3 pag. 809.

1761 d. 3. Mai til Hr. Provsten Sylow.²⁾

Herved sendes 12 Exemplarer av Morten Lunds³⁾ lappiske Catechismus, som Deres V. ville uddele efter Behag. De i samme

1) Smlgn. Indstilling af 14. Febr. 1767 til Etats Raad Finckenhagen (kopibog nr. 4 pag. 201): Hr. Welding tiltræder gjerne først Vadsøe, og det skulde være mig hiertelig kiært, om hand dertil faaer Styrke og Sundhed, som jeg oprigtigst ønsker ham, og det saameget meer, da jeg har meget gode Tanker om hans Retsindighed og Flid, ej at melde om andre gode Egenskaber og Indsigt, i betragtning af hvilke jeg har stort Venskab for ham. Hvad jeg kand være ham behjælpelig udi, skal ei efterlades. — Breve angaaende Weldinghs stilling som adjunkt ved seminarium Lapponicum findes i afsnit G.

2) Thomas Edvard v. Westen Sylow, 1748 sognepræst til Vadsø og provst i Østfinmarkens provsti, 1767 til Snaasen. Døde 1779.

3) Morten Lund, 1718 missionær til Alten og Hammerfest, 1723 sognepræst til Alten og 1728 til Overhalden, 1735 provst i provstiet. Døde 1758. Var

Casse indsluttede piecer av mine skriverter ville Deres V. ikke forsmaae, indtil jeg kunde sende Dem min dogmatic¹⁾ efter forlangende, hvilket ikke kand skee, førend Bogen bliver oplagt paa nyt igjen, thi av den første Edition er der nu ingen Exemplarer fleere for haanden. Jeg etc.

143. Kopibog nr. 3 pag. 933.

1762 d. 20. April til Hr. Provst Sylow.

— — — Det er mig kiært at fornemme, at D. V. haver bekommet de tilsendte bøger, og at samme vare dem til behag og fornøelse. For de belovede Fugle har ieg at takke, og om D. V. ogsaa kand overkomme andre Naturalier, være af hvad slags det være vil, skeede mig en stoer tjeneste.

144. Kopibog nr. 4 pag. 29.

1763 d. 12. April til Provst Sylow.

Med D. V.s Skrivelse under 6te Septbr. afvigte Aar har ieg erhholdet Fortægnelse over ægteviiede, fødde og dødde i Øst-Finmarken for 1762, samt ogsaa mit Visitations Circulaire og Rejse-Routen. Det gjør mig ondt, at ieg formedelst idelig continuierende Mod-vind, ey kunde forleden Sommer fuldføre mine Visitatz-terminer i Finmarken,²⁾ og der have den fornøelse, at tale med D. V. Hvad Hees 2den Tome over Passionen³⁾ og Blairs Forklaring over Xsti Biærgprædiken⁴⁾ angaaer, da kan de erhholdes, saasart D. V. behager at tilstille mig Deres Prænumerations seddel paa samme. D. V. er i god erindring hos det høye Missions Collegium, dersom der forefalder nogen convenabel vacance. — — —

ivrig i missionens tjeneste (se Hammonds Missionshistorie pag. 742—760) og var kyndig i det lappiske sprog (Gunnerus' hyrdebrev og Vorschlag u. Plan zur Errichtung einer Universität in Norwegen). Hans „Luthers Catechismus paa Dansk og Lappisk“ udkom 1728 og 1757. 8.

¹⁾ Institutiones Theologiæ dogmaticæ. Jena 1758.

²⁾ Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 18 (Lenvigen er her trykfeil for Lenvigen).

³⁾ Jørgen Hee (1741—1788) var dengang stiftsprovst i Odense; blev 1777 biskop i Aarhus. Hans „Fuldstændig Forklaring over Christi Lidelse, Død og Begravelse“ I—III udkom i Kbhvn. 1758—66. 4.

⁴⁾ James Blairs Forklaring over Christi Berg-Prædiken af Engelsk paa Dansk oversat af Dieterich Thurah. Kbh. 1761. 8.

145. Kopibog nr. 3 pag. 838.

1761 d. 22. Juli til Hr. Jens Grøn paa Vardø.¹⁾

Indholden av dette Brev var en taksigelse for det tilsendte, og at der var godt haab om, at Hr. Grøn skulde blive forflyttet til Kielvig, i Hr. Falsters Stæd, som har faaet Trondenæs Kald.

146. Kopibog nr. 3 pag. 630.

1760 d. 18. Mai til Amtmand Hammer.²⁾

Deres Velbyrdigheds højstærede skrivelse de dato 5te Martii a. h. har jeg rigtig bekommet og avlægger derfor herved min skyldigste taksigelse saavel som for det tilsendte. Jeg ønsker alleene ved lejlighed at kunde viise min erkjendtlighed. Av naturalibus og curiosis forefalder her langt fra ikke saa meeget som ventelig faaes paa grændsen hos Dem, og jeg kan forsikre Dem, at jeg siden min Hjemkomst fra visitations Rejsen i Nordland og Finmarken har kun samlet ganske lidet eller næsten intet av saadant, hvilket kommer derav at her intet curieux forefindes. Jeg har givet Postmæsteren i commission at skaffe mig 2 exemplarer av stats Calenderen, men endnu har jeg ingen kundet faa; saa snart nogen indløber skal den strax tilsendes Dem. Jeg har nyelig begyndt at holde de lærde Aviser, saa jeg har kun faa derav; naar jeg faar een samling, skal jeg gjøre mig een fornøjelse av at tjene Deres Velbyrdighed, ligesom jeg og lover at fremsende til Dem hvad bøger av betydenhed og som kunde være værd at læse her maatte udkomme. Jeg har skrevet til Provsterne i Finmarken at beordre Præsterne der at indsende til Deres Velbyrdighed den forlangte Relation om forefaldende mærkelige ting med videre, som jeg haaber de skal findes villige at efterkomme. Jeg har den Ære at henleve etc.

1) Jens Grøn, f. 1726 i Trondhjem, dimitteret herfra 1748, exam. theol. 1750, 4 aar lærer i Trondhjem, 1755 residerende pastor til Vardø, 24. juli 1761 sogneprest til Kjelvik, forflyttedes herfra til sogneprest til Rudkjøbing paa Langeland. Døde 1796.

2) Gunder Hammer, amtmand i Vardøhus amt 1757—68, derpaa forflyttet til Stavanger. Indsendte *Veratrum album* til Gunnerus, se Fl. Norv. 315 og aarsskr. 1892 pag. 60.

147. Kopibog nr. 4 pag. 491.

1764 d. 10. Decbr. til Hr. Henning Junghans Kaurin¹⁾ angaaende hans Ansøgning om Tilleg i sin Løn og visitatz Rejsen.

Deres Skrivelse af 10. Aug. h. a. har jeg rigtig imodtaget tilligemed deres for det høje Missions Collegium indsluttede og mig tilsendte Ansøgning, hvilken og allerede de dato 17de novbr. pass. med beste recommendation af mig er nedsendt, ligesom jeg og derhos har givet Efterretning paa det nøjagtigste om alle ting. Baade deres og vedkommendes, saavel families som Almues slette Vilkaar tager jeg stor Deel i og ønsker, at samme snart maatte forbedres. Hvad Deres Villighed til Naturalier at samle angaar, saa kand den ei hindres af mangel paa Kundskab derom; thi iblandt mængden findes der undertiden noget usædvanligt, og jeg tar med tak imod alt, hvad de samler ex 3bus regnis naturæ. Maaskee jeg til Sommeren, om Gud vil. besøger dem,²⁾ da det skal være mig kjært, om jeg forefinder noget.

148. Kopibog nr. 4 pag. 493.

1765 d. 29. Marts til Hr. Henning Junghans Kaurin.

Deres seeneste af 24. octobris a. p. har jeg imodtaget og har hermed at lade dem vide det høje Missions Collegii Resolution paa deres Ansøgning, efter at samme mig, i skrivelse af 9de febr. pass. er bleven communiceret. Hvilket i betragtning af de fordelagtige attester, deres Ansøgning var gelejdet med, har tilstaaet dem 50 rds. aarlig tilleg af Missions Cassen, saa længe Tiderne ere saa vanskelige som nu. Jeg har staaet i den tanke, at de tilforn alle-

1) Henning Junghans Kaurin, f. 1737, blev 1757 dimitteret fra Trondhjems skole; efter de 2de første examina blev han informator hos provst Simon Kildal til Trondenes. Exam. theol. 1761. Opholdt sig i nogen tid hos Chr. Finchenhoff, sogneprest til Froen i Gudbrandsdalen og siden som informator hos Laurits Lund, resid. capellan til Vor Frue kirke i Trondhjem. Blev 1763 resid. pastor til Vardø, 1771 sogneprest til Stegen, 1782 til Sparboen. Døde 1797. I videnskabselskabet's bibl. findes et brev fra ham til Gunnerus (manusc. nr. 128 fol.), dateret Vardø 3. April 1769. (Op- taget i afdeling F). Angaaende indsendte planter til Gunnerus se aarsskr. 1892 pag. 58.

2) Denne reise blev der intet af, se aarsskr. 1891 pag. 22 og flg. brev.

rede har nydt 30 rd. af missions Cassen; men jeg slutter af visse omstændigheder, at saadant er urigtigt. Jeg haaber forresten de ei forglemmer at tilsende mig alle de naturalier, de kand overkomme, allerhelst da jeg til næstkommende Sommer ei kommer til Finmarken.

---

149. Kopibog nr. 4 pag. 496.

1765 d. 10. Aug. til Hr. Henning Junghans Kaurin.¹⁾

Tilligemed deres 2de seneste af 3. febr. og 26. apr. h. a., som rigtig ere indløbne, har jeg imodtaget det sendte Anker Cochlearia og de nedlagde urter, for hvilke tilsammen jeg bliver dem meget forbunden; og vil de ei gjøre mig en ringe fornøjelse, om de til Sommeren igjen vil være saa artig at indsende mig paa ny saa mange urter, græs, tang- og Tarre-Urter, som de kand overkomme.

---

150. Kopibog nr. 3 pag. 838.

1761 d. 22. Juli til Hr. Ole Molde.²⁾

Indholden av dette Brev var først en taksigelse for de tilsendte rare og skønne Naturalia, dernest en forvisning om et godt haab til at erholde det vacante Stoeds-kald.

---

151. Kopibog nr. 4 pag. 516.

1767 d. 2. Novbr. til Monsr. Buch.³⁾

Deres meget ærede af 28. Jul. h. a. har jeg rigtig bekommet tilligemed de hosfulgte 2de Dunker med Naturalier udi, hvorfor jeg herved ligesom og for deres øvrige mig ved min Nærværelse

¹⁾ Et rekommandationsbrev for pater Heli er meddelt ovenfor som nr. 128. Et brev til ham under hans ophold i Gudbrandsdalen findes i afsnit D (nr. 226).

²⁾ Ole Molde, f. paa Molde 1721, 1740 dimitteret fra Trondhjems skole, 1745 exam. theol., 1749 pers. kapell. til Nærøen, 1750 sogneprest sammesteds 1750 til Maasøen og 17. juli 1761 vicepastor til Stod, 1771 virkelig sogneprest sammesteds. Døde 1787.

³⁾ Kjøbmand Peter Chr. Buch paa Hammerfest. Se hans breve til Gunnerus (vidsk. selsk. i T.hjem, kv. 243 og fol. 98—100), indtagne i afsnit F. Et af disse er svar paa dette brev fra Gunnerus.

paa Hammerfæst beviste særdeles Høflighed [aflægger] min skyldige Taksigelse, ønskende jeg kunde være Dem til nogen behagelig Gientjeneste. Jeg er etc.

---

152. Kopibog nr. 4 pag. 526.

1768 d. 6. Oktober til Sr. Buch.

For Deres udviiste Høflighed med tilsente Naturalier takker jeg skyldig og er Dem sær forbunden. Det var en van-Lykke, jeg beklager, at det Skib gik til, hvormed De havde sent mig andre Naturalier; ikke destomindre bliver jeg Dem liige stor Tak skyldig [for dem], jeg har bekommet, som vare meget rare og smukke. Det gjør mig ont, at De ej var lykkeligere med Deres Kjøbenhavns Rejse. Kunde jeg paa nogen Maade tjene, skulde det være mig en Fornøjelse. En stor Tjeneste skede mig endnu, om mig bleve tilsente en eller 2 Exemplairer i Campher Brendeviin af Rogn Lodden¹⁾ og et par Exempl. af den større sort qvejte eller Jærn Lodden, paa det jeg desbedre kunde forsøge Forskiellen paa begge Sorter; thi af Rogn Lodden eller den mindre Sort var der intet Exemplar blant de Lodder, jeg fik hos Dem. Man holder for at de Svenske Slum skulde være Vores Jærn ell. Qveite Lodde, og deres Nors Vores Rogn eller Sild Lodde. Sloumen at forbigaae, som jeg ikke har seet, saa sender jeg hermed Norsen. Den har i kieften et par større Tænder, Spørsmal om den mindre sort af vores Lodde og har nogle Tender større, end de andre. Den store sort af Lodden, neml. Qvejte ell. Jærn Lodden har den slet ikke, saa som jeg kunde see paa mine Exemplarer, endskjønt de nu ere gamle og meget forhutede. Faxet paa Jærn Lodden, saavel som den udstaaende Kant paa Siden, er gandske vist unaturlig etc. etc.

---

153. Kopibog nr. 4 pag. 541.

1769 d. 11. Septbr. til Kjøbmand Buch paa Hammerfæst.

Jeg er Dem højlig forbundet for de tilsendte skjønne Lodder og smaa Aat, som alt i god Stand fremkom; og skal det være

¹⁾ Smlgn. brevet fra Frugaard (vidsk. selsk. i Trondhjem mscr. 243 kv., findes i afdeling F) og brevene til denne nedenfor.

mig en særdeles Fornøjelse, om jeg igjen kunde være Dem til nogen behagelig Tjeneste. — — —

154. Kopibog nr. 4 pag. 487.

1764 d. 4. Mai til Hr. Missionarius Jac. Elias Schjøning.¹⁾

Jeg har faaet deres ærede Skrivelse de dato . . . , og tacker jeg for deres gode Løfte i at ville tilsende mig, hvad merkværdigt der kunde forefalde af Naturens Rige. Fjeld-urter og andre smukke vegetabilia nedlagde imellem Papir med Finnernes og Nordmændenes navne tilskrevne, forsaavidt de kunde bringe i Erfaring, vil jeg og ansee for en stor præsent. — — — I det øvrige fornøjer det mig at høre, med hvilken flid og Retsindighed D. Ærv. antager sig den Dem betroede Finne Menighed, som det høje Colleg. vist vil skjønne paa, naar dertil kand gives Lejlighed uden at præjudicere andre.

155. Kopibog nr. 3 pag. 634 flg.

1760 d. 18. Mai til Provsten Frugaard.²⁾

— — — Hr. Amtmand Hammer³⁾ har ved en skrivelse til mig av 5te Martii h. a. i Anledning av Hr. Gehejmerraad Holsteins brev

¹⁾ Jacob Elias Schjøning (fætter af prof. Gerhard S. og sorenskriver i Salten Claus Ursin S.), f. 1733 paa Grøte i Stegen. Student 1756, exam. philos. 1758, exam. theol. 1759, 1761 missionær til Kjøllevik, derpaa sogneprest til Kjøllefjord, 1772 provst i provstiet, 1777 sogneprest til Bamle. Døde 1793. Angaaende de til Gunnerus indsendte planter, se aarsskr. 1892 pag. 60.

²⁾ Hans Frugaard, f. i Aalborg stift 1716, student 1735, exam. philos. 1736, en tid informator dels i Jylland, dels i Norge, exam. theol. 1742, blev 1746 antaget til uordineret missionær i Ranen eller Næsne, hvor han var i 5 aar. Blev 1751 sogneprest til Kjøllefjord eller Lebesby, 1757 til Alten—Talvik og provst i Vestfinmarkens provsti, 1767 sogneprest til Selbu, tog afsked 1791 og døde 1792. To breve fra ham til Gunnerus angaaende naturalier findes i vidensk. selsk. manuskriptsaml. (nr. 243 kv.), indtaget i afdeling F. I Selbu indførte Frugaard dyrkningen af poteten, og paa grund af sin iver for at faa bønderne til at dyrke den blev han kaldt „potetpresten.“ I begyndelsen havde det dog ingen fremgang med dyrkningen, og da presten havde sagt, at „naar planten havde blomstret, kunde man begynde at smage paa poteterne“, blev dette misforstaaet saaledes, at det var de umodne frugter, som skulde spises, men disse fandt man „ikke kunde være folke-mad.“ Stv. Hansen: Bygdefortælling, Optegnelser fra Tydalen. Tromsø 1873 pag. 68. Schübeler, Virid. Norv. II. 147.

³⁾ Se brevet til ham ovenfor, nr. 146.

til Ham av 9de Martii 1758 forlanget av mig at beordre Præsterne udi Finmarken, at assistere ham med indberetninger enhver fra sit stæd, naar noget maatte forefalde i deres Sogn være sig enten extraordinaire stoore Sygdomme eller borttrykkelser blandt Deres meenigheder, forefaldende Curiosa, et aarligt Mandtal over Deres Meenigheder, baade unge og gamle, samt fortegnelse over døde og fødte i et hvert aar med meere som kunde være av nogen betydenhed, siden det er ham umueligt uden paa den Maade at efterkomme Høj-Vedkommendes forlangende. Jeg formoder derfor, at Præsterne i Deres Provstie ved Forestilling av Deres Velærværdighed, vil findes villige at assistere Hr. Amtmanden herudinden for at satisficere Høj vedkommende, især siden saadan indberetning uden stor incommodation ved et brev fra een hver Præst kunde til bemeldte Hr. Amtmand Hammer indsendes. Med meegen Guds naades tilynskning er jeg etc.

---

156. Kopibog nr. 3 pag. 772.

1761 d. 25. Febr. til Hr. Provst Frugaard.

— — — (Tilsidst staar): Om Fuglerne etc.

---

157. Kopibog nr. 3 pag. 837.

1761 d. 22. Juli til Provsten Frugaard.

— — — For de belovede udstoppede Søe-Fugle er Jeg Deres Velærværdighed megen Tak skyldig, og vil ønske at kunde være dem til nogen Gien-Tieneste. — — —

---

158. Kopibog nr. 3 pag. 881.

1761 d. 26. Oktober til Provsten Frugaard.

— — — For de med Sgr. Hans Peter Giæver tilsendte naturalier har jeg herved D. V. høylig at takke. — — —

159. Kopibog nr. 4 pag. 578.

1764 d. 30. Juni til Hr. Provst Frugaard.

— — — Den mig med Postbudet tilsendte Orm *asterias caput medusæ* tacker jeg meget for, og vilde jeg være dem meget forbunden, om de med første Lejlighed vilde være saa god at sende mig nogle Rød-Aat, tildels tørkede og tildels i brændeviin, samt hvad andet merkværdigt D. V. kunde overkomme. Lodder af alle 3 slags ønskede jeg gjerne at mig maatte tilsendes, tildels tørre og tildels i brændeviin. Jeg gjør en begyndelse med at give ud min flora Norveg. paa Dansk og latin in fol., hvoraf det 1ste Stykke, om Gud vil, kommer ud denne Sommer. Hvorfor mig skede en stor Tjeneste, om D. V. kunde assistere med nogle oeconomiske Efterretninger angaaende en og anden urt eller græsart, især hvad fjeld-urter angaar. Da jeg var i Maasøe, fandt jeg ei meget langt ovenfor Præstegaardens Huuse en art af *primula*¹⁾ med røde blomster og bladene siddende ved Jorden. Den var neppe en fingers Højde og voxede i Sælskab med *Viola biflora*, som har 2 gule blomster, samt *Viola palustris*, som har lysblaa blomster, med nogle mørkere Striber i. De 2 sidste voxer der nok af paa mit eget Eng, men den ommeldte *primula* har jeg endnu ingensteds seet uden paa Maasøe og i Hasvigen, ei langt fra Kjøbmandens Huuse. Skulde der gives Lejlighed til at faa nogle Exemplarer deraf, løs indlagde imellem Papir, tilligemed sine blomster eller frøet deraf, saa obligerte D. V. mig besynderlig ved at tilsende mig saadant, saasom jeg troer, at denne urt er gandske nye og rar, og beklager jeg noksom, at de 2de Exemplarer, som jeg tog med mig fra Maasøe, bleve gandske bedærvede undervejs.

160. Kopibog nr. 4 pag. 491.

1764 d. 10. Decbr. til Provsten Hr. Hans Frugaard

om Naturalier og visitatz-Rejsen.

D. V.s seneste af 11. Septbr. h. a. har jeg rigtig bekommet og tacker meget for den mig tilsendte Orm, *Asterias caput Medusæ* og rød Aat saavel som Deres Artighed at ville see mig forsynet

¹⁾ Smlgn. brevet til Weldingh ovenfor, nr. 136.

med Lodden og den omskrevne primula.¹⁾ Maaskee jeg til Sommeren, om Gud vil, kommer til Finmarken, og skulde det da være mig kjær, om jeg kunde forefinde noget af naturalier.

161. Kopibog nr. 4 pag. 495 a.

1765 d. 29. Marts til Hr. Provst Hans Frugaard.

D. V.s seeneste af 14. Dec.²⁾ a. p. og de mig med Post-expressen tilsendte Lodder saavel som Søe-pungen, hvorfor meget tackes, har jeg rigtig imodtaget. — — — Om Lodden ønskede jeg nok at faae nogen Oplysning om følgende Quæstioner: 1. Om nogen af de 2 indsendte Quette- og Rogne-Lodder stinke, naar de er fiskede? 2. Hvad tid om Aaret enhver af dem komme og drage af igjen? 3. Om de begge ere hav-lodder eller om Rogn-Lodden især skulde være en vaslodde; endskjønt jeg vel af deres Skrivelse begriber, at den og opholder sig i havet, siden de er fangede ved Hammerfæst. Mand deler ellers lodden ind i hav og vaslodden, og om den sidste melder mand, at de er stinkende og skadelige for Creaturene, især for Gjeder. I anledning heraf er forrige Spørsmaal gjort. Hvorledes forholde disse 2 sig til Quette og rogn Lodden? 4. Spises ingen Lodde eller nyttes paa anden Maade i Finmarken? 5. Hvad de berømte lodde fiskerier angaar, naar de ere lykkelige, Spørsmaal da, hvad det er for en lodde, som dertil giver Anledning? Om det er qvette lodde, hvilket jeg har formeent at være hav lodde. Nogle vil sige, der skal være flere varieteter af lodden end qvette og Rogn Lodden. Ere flere end de 2de insente D. V. bekjente? og endelig 7³⁾. Skjællene vare gaaen af de indsente, ellers vare de i meget god Stand; quæritur, hvorledes skjællene see ud og hvad figur og Størrelse de have? Mand vil sige, at vor lodde skal være den samme, som de Danskes Smelt eller Smelte og de Tyskes

1) Se forr. brev.

2) Meddeles i afsnit F, hvor ogsaa Frugaards svarskrivelse af 12. aug. 1765 findes. Smlgn. Leems beskrivelse over Finmarkens Lapper pag. 323 flg., specielt Gunnerus' anmerkning til stedet.

3) Noget spørgsmaal 6 findes ikke, se Frugaards svar..

Stint- eller Stincke-Fisch (*Salmo eperlanus* Linn.), og det bliver den ogsaa nok uden tvil.

---

162. Kopibog nr. 3 pag. 884.

1761 d. 26. Oktober til Hr. Peter Angell.¹⁾

Med D. V.s Skrivelse de dato 20de Aug. 1761 har jeg rigtig erholdet det mig fra D. V. tilsendte, for hvilket jeg herved avligger til D. V. min skyldige Taksiigelse. Naar ellers nogen convenabel vacance her i Stiftet forefalder, skal jeg giøre mit beste til Deres Forflyttelse. Det er mig ellers berettet, at der i D. V. Meenighed skal være fundet et curiosum, og at det er kommet i Deres Hænder, sc. en Boutellie saa begroed med Skiæl, at Insecterne, vulgo Stok-Ender,²⁾ allerede har begyndt at lade sig tilsyne derpaa, hvilket, om saa er, og dersom D. V. kand undvære det, vil jeg have mig udbedet, at D. V. ved Lejlighed seer mig det tilstillet. Jeg er etc.

---

163. Kopibog nr. 3 fol. 151 b.

1761 d. 21. Decbr. til Hr. P. A. Angell.

Blev takket saavel for det til Kiøkkenet tilsendte, som ogsaa for de smaae Kugler tilligemed Efterretningerne om samme.

---

164. Kopibog nr. 4 pag. 516.

1767 d. 2. Novbr. til Hr. Benjamin Dass.³⁾

Det er mig kiært af deres ærværdigheds Skrivelse af 25. Aug. sidstleden at fornemme, at de lykkelig er kommen til Schiervøen,

¹⁾ Peter Albrecht Angell, f. 1719 paa Røros, dimitteret fra Trondhjems skole 1740, exam. theol. 1743, 1748 missionær til Skjervø og 1751 residerende pastor til Bø prestegjeld i Vesteraalen. Døde 1785.

²⁾ Smlgn. brevet til Berg nr. 169 nedenfor. Angaaende disse „Stok-Ender“ se Erik Gerhard Schytte i vidsk. selsk. skr. I. pag. 291 og Gunnerus smstds. 192 og i Leems Beskr. over Finmarkens Lapper pag. 277 samt Strøm i Søndmørs Beskrivelse I. pag. 203 flg.

³⁾ Benjamin Dass, f. 1740 paa Lurø, dimitteret fra Bergens skole 1761, exam. philos. 1762, exam. theol. 1764, opholdt sig en tid lang i Bergen, hvor han lagde sig efter det franske sprog. Blev 1766 missionær til Skjervø og døde i dette embede.

og med Flid antager sig Finnernes undervisning i deres Missionariat. De vil og giøre mig en stor Fornøjelse, om de kunde give nogen fuldstændig Efterretning om Søe-Ormen¹⁾ eller andre deslige Sager, som kunde tjene den lærde Verden til Oplysning. Jeg er etc.

---

165. Kopibog nr. 3 pag. 839.

1761 d. 22. Juli til Provsten Irgens²⁾ i Tromsøen.

Deres Velærværdigheds ærede Skrivelse av 9de Maji h. a. har jeg rigtig erholdet, hvorudi De lover at skaffe mig adskillige Fugle og fiske, for hvilke jeg hermed avlegger min skyldige taksigelse. — — —

---

166. Kopibog nr. 4 pag. 28.

1763 d. 12. April til Hr. Provst Irgens.

For de i D. V.s Skrivelse under 12. Janu: h. a. meddelte visitations relationer i Tromsøe Provstie har ieg at takke. — — — Herved fremsendes D. V. — — — 4) et Avertissement angaaende Hr. Procantzler Pontoppidans Skrift, den danske Atlas³⁾ kaldet, paa hvilket Avertissement Liebhaberne alleeneste anmodes at tegne deres Navne, og naar samme i Provstiet har circuleret, ombedes det at vorde mig igien tilbagesendt. Exemplarerne kand til Sommeren faaes hos Hospitals Forstanderen Monsr. Svaboe, som samme haver i commission at udlevere. Endelig har jeg og at bekendtgjøre for Deres Velærvh., at i følge det høye cammer collegii Skrivelse til mig, de dato 15. Janu: h. a., herefter i Hans Kongel. Majest.s Cassa intet Forskud vorder imodtaget, saa ogsaa at Hr. Professor Kraft⁴⁾ i Sorø agter at udgive et Skrift, kaldet

1) Gunnerus har skrevet en afhandling: „Kritiske Tanker om Kraken, Søormen og nogle flere Vidundere i Havet“ i vidsk. selsk. skr. V. pag. 144 (udg. 1774). Han viser sig her og i Leems Beskr. over Finmark. Lapper pag. 331 flg. som en afgjort modstander af de gjængse forestillinger om disse fabeldyr.

2) Angaaende Irgens, se nr. 132 ovenfor.

3) Se aarsskr. 1888—90 pag. 234.

4) Jens Kraft (f. i Fredrikshald, 1746 prof. i matematik ved Sorø akademi, døde 1765) „Forelæsninger over Mechanik, Hydraulik, Hydrostatik“, I—II. Sorø 1763—64). Jfr. brev nr. 209 flg. nedenfor.

Forelæsninger over Mekanik, stort $3\frac{1}{2}$ Alphabeth, in 4to med 14 kobber-Tafler, hvis Prænumerations-Priis er for hvert Exemplar paa Post Papiir: 1 Rdr. 4 Mk., paa Skriv Papiir: 1 Rdr. 3 Mk., og paa tryk Papiir: 1 Rdr. 1 Mk. Prænumerations Sedlerne er at bekomme hos min Amanuensis, og efterskuddet bliver næsten lige saa stort som Prænumerations Summen. Dette altsammen vil D. V. behage at meddele de andre Herreds brødre. Jeg er med etc.

---

167. Kopibog nr. 3 pag. 884.

1761 d. 26. Oktbr. til Hr. Bødtker.¹⁾

D. V. Skrivelse, de dato 6te Septembris passato har jeg rigtig erholdet, hvorav jeg fornemmer, at De allerede haver bekommet det Dem fra mig tilsendte kaldsbrev paa herefter at være Missionarius for Helløe Capel i Tromsøen. En Gienpart av bemeldte D. V. Kalds Brev venter jeg mig med næste Post tilstillet og Deres Eeds formul. underskreven, at jeg kan nedsende den i cancelliet. For den mig tilsendte rare Runne-bomme tilligemed Bierg-uglen, haver jeg Dem herved høylig at takke. Jeg er etc.

---

168. Kopibog nr. 4 pag. 28.

1763 d. 12. April til Hr. Bødtker.

Til Svar paa D. V.s Skrivelse de dato 4de Janu: 1763 tiener dette, at ieg ikke kan love Dem nogen Promotion eller Forfremmelse, førend De har tiænt Deres Tiid som Missionair, thi her ere saa mange, og man faaer det eene Brev paa det andet om Promotion af Dem, som have tiænt langt over Deres foresadte Tiid. Hvad Deres exegetiske Betenkninger angaaer, da vil jeg giærne med fornøyelse igiænnemlæse samme, naar ikkun Deres Ærværdighed vil behage at tilsende mig dem. I øvrigt takker jeg for Deres Høflighed. Jeg er med etc.

---

¹⁾ Fredrik Adrian Bødtker, f. 1729, dimitteret fra Bergens skole 1749, 1753 pers. kapell. til Tromsø, 29. mai 1761 missionær sammesteds, 1764 sogneprest til Suldal i Ryfylke, 1775 til Skien, 1784 til Volden. Døde 1801.

P. S. Molfoer, Lyster Molfoer,¹⁾ Teisk, blind Teisk,²⁾ Tælg.³⁾ Urterne lagde imellem Papiir, men Rødderne i Muld, samt hvad andre smukke urter, De kunde overkomme, udbeder jeg mig ved Lejlighed tilsendte; Jeg fik en stoer Urt med lange Blader, som havde store Tænder eller Tagger paa siden, og en blomster i Toppen, paa Tromsøen, men den blev bedærvet under reysen, den syntes at være en *Carduus*, men *levis*.

---

169. Kopibog nr. 3 pag. 883.

1761 d. 26. Oktbr. til Hr. Berg⁴⁾ i Lændvigen.

Med D. V.s Skrivelse, de dato 15. Aug. h. a. har Jeg rigtig beholdet det mig fra D. V. ved Tronhiems Borgeren Mons. Hans Eliæsen Hoff tilsendte curiosum, Sverdet og Havkatten — —, for hvilket Jeg herved haver at takke, som ogsaa for D. V. gode Efterretning, angaaende, at det curiosum, som skal være fundet i Boe Meenighed i Westeraalen, sc. en Bouteille, saa begroet med Bernacles' Skiæll, at Insecterne har begyndt at lade sig tilsyne, allerede er kommen i Præsten Hr. Peter Angels⁵⁾ Hænder, da jeg kand have Haab med Tiiden at blive Ejer deraf.

---

170. Kopibog nr. 3 fol. 152.

1762 d. 21. Decbr. til Hr. Mich. Kildahl⁶⁾ paa Sand.

Blev takket for de belovede Naturalier. — — —

---

1) *Polypodium Filix mas* Fl. norv. nr. 4.

2) " " *femina* ibid. " 29.

3) *Struthiopteris germanica* ibid. " 1.

4) Niels Berg, f. i Trondhjem, dimitteret herfra 1738, huslærer først i Danmark, senere i Norge, 1740 klokker og skolelærer i Kvæfjord, 1743 missionær for Finnerne i Lyngen. Tog 1745 exam. theol. Var en tid huslærer og assistent hos provst Drejer i Hassel, blev 1751 missionær til Skjerve, 1758 til Ibbestad og 1759 til Lenvik. Døde 1766.

5) Se brevet til Angell nr. 162 ovenfor.

6) Mikael Heggelund Kildal, f. 1731 paa Karlse, gik først paa skole i Trondhjem, senere i Bergen, hvorfra han dimitteredes 1749. 1752 exam. theol., 1756 sogneprest til Væro, 1757 til Sand, 1776 til Ibbestad, 1782 provst i Senjen. Døde 1804.

171. Kopibog nr. 4 pag. 496.

1765 d. 10. Aug. til Provst Hans Falster.¹⁾

— — — Det (i Deres Skriv. af 6. Jun. h. a.) omskrevne Newtons Verk skaffer min amanuensis D. V. efter forlangende.

172. Kopibog nr. 5.

1763 d. 31. Oktbr. til Hr. Lor. Burchart.²⁾

Til gjensvar paa Deres Skr. af 22. aug. meldes, at jeg rigtig har bekommet begge Casser, som mig blev tilsendt med Mollfor i. For havde umage og beviist artighed dermed takker jeg meget. Deres Tilbud til foraaret at indsende en Finne-Kjerris en miniatur, som de selv vil forfærdige, imodtager jeg gierne, naar arbejdet ei bliver til for stor Hinder og Ulejlighed. Det skal være mig kjert at contribuere til deres Forfremmelse og jeg er etc.

173. Kopibog nr. 4 pag. 488.

1764 d. 7. Juli til Hr. Peder Arctander³⁾ om Naturalier.

D. Ærv. vilde være af den Godhed med allerførste Leilighed at tilsende mig den saakaldte Bjøn-Torten,⁴⁾ som vi saa paa

1) Hans Falster, f. 1715 paa Hitteren, 1740 dimitteret fra Trondhjems skole, exam. philos. 1741, exam. theol. 1744, 1747 resid. pastor til Vardø, 1750 sogneprest til Kjølvig, 1761 til Trondenæs og 1762 provst i Senjen. Døde 1789. Vidsk. selsk. i Trondhjem besidder i manusk. af ham (kv. nr. 176): Fiskeriet af og Behandlingsmaaden med Queiten samt dens Brug i Handelen. Han blev i 1771 medlem af selskabet.

2) Johan Lorentz Burchard, f. 1733 i Kvædfjords pgd., hvor faderen Lorentz B. var prest, undervistes af pers. kap. til Tromsø Fr. Bødtker (se ovenfor), dimitteredes af Erik Gerh. Schytte (se nedenfor) 1755. Exam. theol. 1758. 1760 pers. kap. og missionær til Trondenæs, 1765 tillige missionær til Ibbestad, 1771 sogneprest til Skjervø og 1780 til Kvædfjord. Tog afsked 1815 og døde 1824.

3) Peder Arctander, f. 1729, søn af Aron Arctander (sogneprest til Hammerfest 1734—41, 1742 til Ofoten, død 1781). Blev indtil det 16de aar undervist af faderen og 1748 dimitteret fra Bergens skole. Efter i 3 aar at have været huslærer, reiste han 1753 til Holsten og derfra til Kjøbenhavn. Tog 1754 exam. philos. og studerede lægevidenskaben, men forandrede efter faderens ønske studium, saa at han 1761 tog exam. theol. Blev 1762 pers. kapell. og missionær til Ofoten, 1774 adjungeret sogneprest med succession og 1781 virkelig sogneprest sammesteds. Tog afsked 1801 og døde 1807.

4) Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 28.

vejen til Trones. Det er ei den ordinaire Torte med de store og meget indskaarne Blade, hvis Stilk Finnerne spise ligesom Qvan-Stilk, men den voxer ofte i Selskab med den anden og har lange, smale Blade, og om jeg erindrer ret, blaa blomster, lignende Tortens blomst; den er og temmelig høj, og blev kaldet af en Bonde, der gik ved Siden af min Hest i deres Følge, bjøn-Torten. Torten er *Sonchus alpinus*, men Bjøn-torten holder jeg for *Sonchus Sibiricus*, og er en rar urt, som jeg gjerne vilde have indrycket i min flora norvegica. Jeg ønskede at faae den lagt imellem papir, og saasom den ei faar Rum imellem et Ark, saa bliver det best at numerere Delene af den. Nogle Rødder udbeder jeg mig og deraf nedlagt i Jord, samt desuden noget modent Frø. Jeg vil ansee dette for en besynderlig Tjeneste og forbliver næst Compliment til Deres kjære Venner etc.

---

174. Kopibog nr. 4 pag. 491.

1764 d. 10. Decbr. til Hr. Peder Arctander om naturalier og visitazen.

Deres skrivelse af 17. Septembris h. a. med Hans Eriksen Dybfæst, saavel som den tilsendte Bjøn-Torte, som var ei andet end den bekjente Røbud¹⁾ har jeg rigtig bekommet og tacker for den Møje, som de derved har havt. Maaskee Jeg kommer til Nordland næste Sommer og skal det da være mig kjært, om jeg kunde forefinde noget hos dem ex 3bus regnis naturæ. Jeg beder at hilse kjære Forældre og er etc.

---

175. Kopibog nr. 3 pag. 838.

1761 d. 22. Juli til Hr. Elling Rostæd.²⁾

Deres ærværdigheds Skrivelse av dato 4de Maji har Jeg erholdet og takker Dem for det belovede. — — —

---

1) *Epilobium angustifolium* L.

2) Elling Rosted, f. i Bergen 1720, kom 1733 i Trondhjems skole, 1739 dimitteret fra Slagelse skole, tog 1741 exam. philos., var derpaa 3 aar hjemme hos faderen, der var sorenskriver i Inderøen, tog 1745 exam. theol., blev 1749 missionær i Lødingen, 1750 res. pastor til Torsken, 1757 missionær

176. Kopibog nr. 3 pag. 882.

1761 d. 26. Oktober til Hr. El. Rosted.

Med D. V.s Skrivelse de dato 25de Aug. h. a. har ieg rigtig erholdet det ved Tronhiems Borgeren Sgr. Hans Eliæsen Hof mig fra D. V. tilsendte tilligemed de 2 Rdr. til Juubel-Medaillens forfærdigelse, for hvilke alsammen ieg hermed har at aflegge til D. V. min skyldige taksigelse. De belovede Søe-Fugle og Søe-Træet, hvilket ieg ikke tviler paa at D. V. jo ved Leylighed seer mig tilskikket. — — —

177. Kopibog nr. 3 fol. 152 a.

1762 d. 21. Decbr. til Hr. Elling Rostæd.

Det er ilde, at Menigheden ei vil beqvemme sig til at opbygge Skoele-Huus ved Kirkerne. Hvad Kirkens Forflyttelse til Dyrøen [angaar], da er det en Sag, som ei vel kan lade sig giøre, efterdi Menighederne aldrig vil eeniges derom(?). Jeg ønsker D. V. Lykke til Wange-Fangsten,¹⁾ og skal jeg levere Tronhiems Borgeren Sr. Hof Penger til at kiøbe 1½ Vog fiint Snøre til garnene. Jeg takker for den tilsendte Torske Konge, og dersom jeg kan faae nogen underretning om Maaden at fange Perler paa, skal den vorde D. V. communiceret.

178. Kopibog nr. 5.

1763 d. 31. Oktober til Hr. Elling Rosted.

D. V.s ærede af 19de aug. tilligemed det tilsendte er mig rigtig tilhændekommet, hvorfor jeg herved aflegger min Taksigelse. Dette aars Ulykke med Vange Fangsten tør forvandles til lykke for eftertiden, som jeg ret ønsker. Det var ilde, at den tilsendte Laxe-

---

til Ibbestad og resider. pastor til Tranø og 1759 sogneprest sammesteds. Døde 1796. Skrifter: „Om Steenkobben“ i norske vidensk. selsk. skr. Ny saml. (4to.) II. p. 183—200. „Om Haakjærringen“ (smstds. 201—212). I manusk. findes i nævnte selskabs bibl. „Beskrivelse over Nordlands Amt, med lândkart.“ Indsendte ofte naturalier til Gunnerus (se vidsk. selsk. skr. II. 332, IV. 92.)

¹⁾ En art delphin, smlgn. Gunnerus' aihdl. om Nisen i selsk. skr. II. 258.

Størje¹⁾ ei var saa fuldstændig, at jeg ret kunde undersøge den; men jeg har sterk formodning om, at den maa være en gandske nye Species. De besørgede Duun har jeg rigtig bekommet saa vel som de tilsendte arter af *fliix*. Jeg vil findes reede til gjentjeneste og er med Hengivenhed etc.

179. Kopibog nr. 4 pag. 496.

1765 d. 10. August til Hr. Sigvart Kildal.²⁾

D. V.s seneste af 17. Jul. pass. er mig rigtig indhændiget. Den tilsendte udstoppede Hav-Orre,³⁾ som vil blive mig gandske kjærkommen, venter jeg at faae, naar Steen Meldal,⁴⁾ som har gjort en Reise til Bergen, arriverer til Trondhjem og skal det være mig kjærnt at kunne see ham for deres recommendations og hans egen Skickeligheds skyld ved forefaldende Vacance i Nordland befordret.

180. Kopibog nr. 3 pag. 954.

1762. d. 17. Mai til Monsr. Nicol. Anton Fyhn i Lofoten.

NB. Dette brev blev indlagt i Provsten Dreyers Brev.

For de med Deres Skrivelse, under 8de April passato, tilsendte meget rare Sager, har jeg Dem høylig at takke, og er det mig kiert at fornemme, det de ei opkiøbte Sal. Hr. Sorenskriver Harders⁵⁾ Søe naturalier, siden de bleve opbudne saa dyre, og vare til en saa stor Deel fordærvede. Dersom jeg igjen ved Leylighed

1) Se Gunnerus smstds. IV. pag. 92.

2) Sigvart Kildal, f. 1704 i Kristiansand, gik først i Kristiansands, senere Helsingørs skole, studerede derpaa 2 aar ved universitetet, var i 5 aar missionær i Ofoten, blev 1734 sogneprest til Kjøllefjord og 1738 til Vaagen. Døde 1771.

3) Se Gunnerus i Leems Beskr. over Finmarkens Lapper pag. 274 flg.

4) Sten Meidal, f. i Borge pgd. 1738, dimitteret fra T.hjems skole 1759, exam. philos. 1760, exam. theol. 1762, 1765 missionær for Finnerne i Snaasen, 1774 succederende og 1779 virkelig sogneprest til Snaasen. Tog afsked 1805 og døde 1817.

5) Hans Harder, sorenskriver i Lofoten 1742—61 og tillige i Vesteraalen fra 1760, omtales af Gunnerus i hans afhdl. om nogle „Lomartede Fugle“, vidsk. selsk. skr. I. pag. 266, som en stor elsker og samler af naturalier. Han efterfulgtes som sorenskriver af Thomas Winstrup.

kan være Dem til nogen Tjeneste, skal det være mig en Fornøjelse. Jeg har endnu ikke faaet noget Svar fra Missions Collegio angaaende Deres Ansøgning om Westeraalens og Lofodens Sorenskrivarie; thi, hvis saa havde været, skulde jeg ikke have ermanglet at tilmælde Dem samme.

---

181. Kopibog nr. 3 pag. 776.

1761 d. 25. Febr. til Hr. Erich Schytte.¹⁾

— — — Jeg er Dem meget forbunden for Deres havde Umage med at undersøge Kragbollens natur og herkomst etc.

---

182. Kopibog nr. 4 pag. 31.

1763 d. 12. April til Hr. Erich Schytte.

Tilligemed Deres Brev af 24. Novemb. afvigte aar har ieg imodtaget Deres Mandtall og Journal for 1762 med Provstens paa-tegning. Det har ellers behaget det høye Collegio at conferere Dem Buxnes Kald paa Deres Faders ansøgning for Dem, men havde ieg undt et bedre Stæd end Buxnes, imidlertid vil jeg dog gratulere hertil. Naar De faar deres afhandling de morbis Norlandiæ endemiis et Medicina eisdem Domestica færdig, skal det være mig kiært, om De vil indsende mig samme, forblivende etc.

P. S. Et exemplar publicum af Flora Danica Oederi²⁾ er bestemt til Dem, som skal komme med Gjævers Adresse.

---

1) Erik Gerhard Schytte, f. 1728 paa Vegø, dimitteret 1742 af faderen, sogneprest Arnoldus S. Lagde sig efter medicin efter tilskyndelse af prof. dr. med. G. Detharding, der antog ham i sit hus. Var efter dennes død 1747 først huslærer i Slesvig, besøgte Altona, hvor han paahørte fysiske forelæsninger af prof. Maternus de Cilianus. Var derpaa to aar huslærer for prof. og sogneprest til Nykirken Mathias Albert Haberdorfs sønner. Reiste derefter tilbage til faderen og begyndte at studere teologi, tog exam. theol. 1764, blev 1765 sogneprest til Buksnæs, 1776 til Bodø, 1788 professor theologiæ extraordinarius og 1789 provst i Saltens provsti. Døde 1808. Var berømt for sine videnskabelige interesser, navnlig for sin indsigt i medicinen, hvorfor han fik navnet Dioceseos Nordlandiæ Æsculapius (se L. Buchs Reise durch Norwegen I. 328—29 og Krafts topogr. beskr. VI. 336). Af hans skrifter skal her kun nævnes de i brevene nævnte „Adskillige Anmærkninger“ i selsk. skr. I. 284—93.

2) Se Oeders brev til Gunnerus i afdeling F. Foruden til Schytte bestemte Oeder et eksemplar af sin flora til Abildgaard paa Røros og Hagerup i Salten.

183. Kopibog nr. 4 pag. 43.

1763 d. 27. April til Hr. Erich Schytte (NB. med Monsr. Giæver).

Blev sendt et exemplar af *Flora Danica* og en liden for-dansket Piece om Naturaliers Forsendelse til Søes,¹⁾ for hvilke 2de Skrifter^s annammelse han blev anmodet om at indsende mig siden med første Leylighed sit Beviis, saaledes at disse 2de Skrifter ey tilhøre ham, som nogen Eyendom, men at han bær ald muelig omsorg for, at samme Skrifter hos ham vorde uskadde bevarede.

P. S. Blev han anmodet om at lade mig viide, hos hvem han har læst den omstændighed (in actis nostris²⁾) om *Filix*, Molfoer, at den i Engelland eller Schotland bruges i Brygning af fattige Folk.

184. Kopibog nr. 4 pag. 72.

1763 August (uden Dato) til Hr. Eric Gerh. Schytte.

Med deres promotion til Buxnæs ønsker jeg dem til Lykke, og ved denne lejlighed tilsendes Dem deres Kaldsbrev, som de er saa god at sende mig en gjenpart tilbage af, item deres Eed til at underskrive og mig derpaa tilsende saavel som min Collats.

Det er mig kjert, efter Deres gode løfte, at faae see et Exemplar af det Slags *Filix*, som de i vore actis skriver om. Vort Sælskab gjør sig nu Haab om ved Lejlighed at erholde noget fra dem, som de kand indrykke i acta. Og jeg vil nu raade Dem, at De forskaffer sig Linnæi Skrifter, thi skal de undvære dem, kommer de til at lide formeget, om de vil gjøre fremgang i Natur Historien.

185. Kopibog nr. 4 pag. 485.

1764 d. 30. April til Hr. Eric Gerh. Schytte
om Naturalier og Bøger.

D. V.s Skrivelse af 3. Jan. og den deri indbemelte *filix* tilligemed deres tanker om Finnernes gan, har jeg rigtig erholdet, ligesom jeg og derfor meget tacker. Den tilsendte filix var *poly-*

1) Se brevet til Abildgaard af 6. oktober 1762, nr. 27 ovenfor.

2) Vidsk. selsk. skr. I. pag. 289.

podium filix mas (Mollfoer). Det var umagen værd at efterforske, hvad slags Gift det skulde være, som Finnerne bruge til deres gan. Spørsmaal: om de ei med en Syenaal eller lang fiin Staaltraad sticke Creatur til skade? endskjønt jeg er meget tilbøjelig til at troe, at det meste af gan-Historien er lutter Fabel. Nu har min Amanuensis forskrevet for D. V. Linnæi Systema Naturæ og fauna og flora Suecica samt genera og Species plantarum, saa vel som philosophia botanica, thi mand maa have alt dette tilhobes, om mand skal gjøre nogen fremgang og ei møde uovervindelige forhindringer.

---

186. Kopibog nr. 3 pag. 936.

1762 d. 20. April til Hr. J. Kolderup.¹⁾

For D. V. Nye-aars gratulation har ieg at takke, forønskende Dem i liigemaade med Familie ald forønskelig Sundhed og bestandig Vel-gaaende. Det er mig meget kiært at fornemme, det D. V. haver samlet til mig nogle naturalia, og dersom de enda imidlertid kand overkomme nogle andre, være af hvad slags, ogsaa gemeene, som de være vil, saa skeede mig derved en meget stor fornøjelse. Da ieg endnu ikke saa accurat har fastslaaet min Reyse-tour i denne Sommer til Nordlandene, saa kand ieg for nærværende ikke give D. V. efterretning om, paa hvad tiid ieg kommer til Bodøen, men skal samme siden ved et Circulaire nærmere blive bekjændtgiordt. Jeg forbliver etc. etc.

---

187. Kopibog nr. 3 fol. 152.

1762 d. 21. Decbr. til Hr. Kolderup.

Blev takket for den belovede umage, med at ville til Sommeren forskaffe mig en udstoppet Springer. — — —

---

¹⁾ Jesper Andreas Kolderup, f. 1727 i Hevne pgd., dimitteret fra Trondhjem 1747, 1749 exam. theol., 1753 residerende kapell. til Rødø, 1755 missionær og kapell. til Bodø. Døde 1767.

188. Kopibog nr. 4 pag. 56.

1763 d. 31. Mai til Frid. Chr. Hagerup.¹⁾

Næst min skyldige Taksigelse for bevist Høflighed ved min Nærværelse i Skjerstad, saa vel som deres velmeente og oprigtige Nye Aars Ønske, i Skrivelse af 28. Decbr. 1762, som jeg først i Vinter bekom paa min Visitats Rejse i Indherredet, forsikrer jeg at tage stor Deel i Deres Velgaaende, og skal intet mere fornøje mig, end at kunde contribuere til Deres Lykke ligesaa meget som nogen anden. Den Lyst, D. V. har til historiam naturalem, glæder mig og meget, og, naar De nu, det snaræste skee kand, faaer Prof. Oeders Flora Dan., tviler jeg ingenlunde paa, at den jo vil hjelpe til at facilitere det botan. studium for dem, hvis Nytte mand ei nok kand berømme.

¹⁾ Dr. Christian Frederik Hagerup, søn af biskop i Trondhjem dr. Eiler Hagerup, født i Trondhjem 1731, dimitteret fra T.hjems latinskole 1749, exam. philos. 1750 og derefter baccalaureigraden, exam. theol. 1752 (dimisprædiken 1755), opholdt sig i T.hjem 1755—1758, da han blev udnævnt til missionær for lapperne i Skjerstad og Saltalen. Blev 1761 resid. pastor til Skjerstad, 1768 provst over Saltens provsti, 1769 sognepræst til Vor Frue Kirke i Trondhjem, 1772 Notarius Capituli, 1773 Magister philosophiæ, 1774 sognepræst til Nykirken i Bergen, 1779 doctor theologiæ, 1780 sognepræst til Domkirken i T.hjem og stiftsprovst. Døde 1797.

Den 7. mars 1768 blev han medlem af videnskabselskabet, til hvis vicepræces han valgtes 11. mai 1780 og var dette indtil 26. juli 1781. 1785 blev han medlem af det naturforskende selskab i Danzig. Som provst i Salten virkede han med megen iver for missionsvæsenet i Nordland og kom herved i kollision med den for sine bedragerier bekendte N. Chr. Friis (se brevene i afsnit J).

I Nordland lagde han sig efter botanik, ja der fortælles, at han har indsendt over 500 (!) sjældne, af ham selv samlede og efter systemet bestemte planter. (Se hans biografi af sønnen E. Hagerup i Fallesens Magaz. f. Religionslærere VII. 2 pag. 391—408, Willes Saml. af Mindetaler 291—92, Erlandsens Efterr. pag. 47—49. Skjønt tallet 500 maa bero paa overdrivelse, synes han at have været en af stiftets naturkyndigste præster, hvorfor ogsaa taler, at Oeder udtrykkelig bestemte et eksemplar af sin flora for ham. Om de til Gunnerus indsendte planter se aarsskr. 1892 pag. 61.

189. Kopibog nr. 4 pag. 521.

1768 d. 25. Mai til Hr. Provst Hagerup ang. hans Beskikkelse til Præpositus adjunctus over Saltens Provstie etc.

I Betragtning af Hr. Provsten Bruuns høje Alderdom har jeg beskicket D. Velærv. til Præpositus adjunctus, hvortil jeg altsaa herved gratulerer Dem, og her indsluttet lader følge min Constitution, som De vilde behage at lade circulere iblant Herreds Brødrene. Deres meget ærede af 8. Jan. har jeg rigtig bekommet og takker for Deres gode Nytaars Ønske, hvorimod jeg igjen vil ønske Dem med Deres kjære Huus al bestandig Velgaaende og Lykkelighed, ligesom jeg og altid vil gjøre mig en Fornøjelse af at kunne være D. V. til nogen behagelig Tjeneste. Det har været kjært at fornemme D. V.s gode Forsæt i at beskrive hele Saltens Provstie, isteden for Schierstads Præstegjeld alleene, hvilken Beskrivelse, naar den, som jeg ej paatvivler, bliver vel udarbejdet, vil blive til stor Nytte, og Dem selv til megen Ære, og vil jeg med Fornøjelse bidrage dertil, alt hvad jeg til Oplysning derom kunde have. For denne Gang har jeg alleene at sende Dem Gjenpart af et Kongl. Rescript af 1731, hvorved Vaagen og Lødingen bleve fri Kald. Naar jeg ved Tiid og Lejlighed kunde finde meere, som kunde komme Deres Beskrivelse til Nytte, skal samme blive Dem tilstillet. Spu-Troldet eller Blek-Spruten, hvorpaa De har indsendt Beskrivelse og Tegning, er *sepia loligo* Linn. System. nat. ed. X. pag. 659 og forekommer i Hr. Strøms Søndmørs Beskrivelse under det navn og den Rubrique: Halder, Kaule, pag. 173. Der er intet meere rart ved dette Molluscum, da det tilforn af mange auctoribus er bleven beskrevet og aftegnet, dog er det meget godt, at D. V. øver sig i at beskrive deslige Sager. Jeg kand herved tillige have den Fornøjelse at lade Dem vide, at det Kongl. Norske Videnskabers Selskab den 9 hujus har udvalgt Dem til Medlem, og at De derpaa i sin Tiid kand vente Patent. Iøvrigt forbliver jeg med etc.

190. Kopibog nr. 4 pag. 530.

1769 d. 3. Januar til Hr. Provst Hagerup.

— — — Den Indsect, hvorover de har tilstillet mig Tegning, som her indsluttet sendes tilbage, bliver nok *Phalæna Gera*, Linnæi S. N. edit. XII. p. 834 et Schaeffer. Tab. X. Med bedste Velgaaendes Ønske til det antraadde Nye Aar, og megen Consideration forbliver jeg etc.

P. S. Jeg har forestillet Der. Velærv. til Bodøe Sogne Kald, med Condition, at det bliver uden alle onera, uden Enke Pension, som jeg haaber, De vilde være fornøjet med. Jeg fik Ordre af Collegio, at indkomme med min Forestilling. Dog kan jeg ikke viide udfaldet. NB. *Gentiana ciliata* Linn., som jeg beholdt, var en stor raritet. Jeg ønskede flere exemplarer deraf.

191. Kopibog nr. 4 pag. 793.

1772 d. 11. December til Hr. Provst Hagerup.

Paa Grund af den mig fra Hr. Etatz Raad Horrebow,¹⁾ som Decanus ved det philosophiske Facultet givne Fuldmagt, tilbydes Hr. Provsten som en særdeles velfortjent og lærd Mand, herved Magister-Graden, den de aldeles ikke maa forsmaa, da den kand være Dem i vigtige Henseender særdeles tjenlig, og efter mine Tanker uomgængelig fornøden. Det er en udgift af omtrent 30 rdr., men Hr. Provsten faaer ikke see derpaa, da Pengene aldrig bedre kan anvendes. En Afhandling faaer De belave Dem paa at nedsende, og er for Dem let gjort færdig i en philologisk eller exegetisk Materie, hvilken De kan lade trykke eller blot skriftlig nedsende, ligesom De behager. Hr. Provstens positive Svar udbeder jeg mig herpaa, at jeg samme kan tilmelde Hr. Etatz Raad Horrebow og ligeledes mutatis mutandis til Hr. Wittrup.²⁾

1) Christian Horrebow, f. 1718, 1753 prof. i matematik i Kjøbenhavn. Døde som etatsraad 1776. Smlgn. ovfr. nr. 130 flg.

2) Lorents Wittrup, f. 1742, dimitteret fra Trondhjems skole 1761, exam. theol. 1765, blev 1767 personel kapellan hos sogneprest Schnitler paa Inderøen, 19. mars 1772 resid. kap. til Vor Frue Kirke i Trondhjem, 1774 sogneprest sammesteds, 1792 sogneprest til Stordalen, 1793 provst i Østre Indherreds provsti. Døde 1811. Medlem af det kgl. norske vidensk. selsk., hvis sekretær han var 1772—84. 130 flg.

192. Kopibog nr. 4 pag 27.

1763 d. 12. April til Hr. Fyrstenberg.¹⁾

Jeg takker for D. V. høflige Skrivelse de dato 19de Janu: h. a. saavel som ogsaa for de med første Stevns Jægterne belovede Naturalier. Det gjør mig ont, at ieg i forleden Sommer ikke kunde have den Fornøjelse efter Løfte at besøge Dem i Deres Huus. Jeg haaber, at D. V. nok med Tiiden vil blive forflyttet fra Saltdalen til et bædre Stæd, thi baade Hr. Stifts Provst Thode og ieg arbejder derpaa af alle Kræfter. Jeg er med etc.

193. Kopibog nr. 4 pag. 72.

1763 August (uden Dato) til Hr. Joh. Dan. Fürstenberg.

Mit forslag for Dem til Opdal, hvortil jeg dog søgte at contribuere alt, hvad jeg formaede, har ey vildet lykkes, men Hr. Jens Lemvig,²⁾ residerende Capellan til Størdal har faaet Opdals Kald, da hand har gjort et Offerte af 800 rdr. til det lappiske Lexici Trykning, som hans Sviger Fader Hr. Prof. Leem har under Hænder, som og tilbudet sig at ville give Frue Leem, naar hun bliver Enke, 100 rds. pension aarlig. Ei desmindre har jeg dog haab at kunne hjælpe Dem til et andet Sted, og skal det være mig kjert, om de inden en føje Tid faaer en bedre Station end den, de for nærværende har.

P. S. Da dette brev var sluttet, fik jeg D. V.s af 15de Jul. pass. tilligemeed de tilsendte Naturalier, for hvilke jeg takker og ønsker at kunde være D. V. til Tjeneste.

1) Johan Daniel Fürstenberg, f. 1722 i Kristiansund, begyndte først i sit 15de aar at tænke paa at studere, gik først paa T.hjems, senere paa Bergens skole, hvorfra han dimitteredes 1746, 1749 exam. philos., 1750 exam. theol., 1751 kateket og skoleholder i Kristiansund, 1755 missionær til Vefsen, 1760 resid. pastor til Saltdalen, efter 4 aars ansøgning i Kjøbenhavn 1769 udnævnt til sogneprest til Bud i Romsdalen, 1783 forflyttet til Klæbo. Døde 1797.

2) Se nr. 25 ovenfor og selsk. skr. 1891 pag. 145.

194. Kopibog nr. 5.

1763 d. 31. Oktober til Monsr. Eric Bredal paa Ulføen i Salten.

Deres Skrivelse af 16de aug. saa vel som de medfølgende Søe-vexter, hvilke de i monsr. Hysings¹⁾ absence har havt umage med at see mig paa beste maade tilsendt, har jeg rigtig erhholdet ved Trondhjems Borgeren Niels Bejer. Jeg takker dem meget for umagen og beder at hilse monsr. Hysing. Det er mig kjert at kunde være dem til Tjeneste, og jeg er med megen Ære etc.

195. Kopibog nr. 3 pag. 632.

1760 d. 18. Mai til Provsten Brun.²⁾

— — — Den tilsendte Copie av de Benkestokkers Sager bekom jeg rigtig og takker derfor kjærligst. Herved har jeg den ære at fremsende . . . 5. Hr. Commandeur Capitain de Thuras oversættelse av Blairs Skrift,³⁾ hvorav herhos følger een Prøve. Prænumerationens Sædler der paa kan bekommes hos mig, om nogen av Præsterne skulle have Lyst derpaa at prænumerere. Jeg er etc. etc.

196. Kopibog nr. 4 pag. 520.

1768 d. 25. Mai til Hr. Hans Bruun.⁴⁾

Taksigelse for Nyt Aars Ønske. Den Haarbold, *Ægagropylla*, som D. Velærv. melder om, behøver jeg icke, saasom jeg tilforn er forsynet med mange deraf, i øvrigt takker jeg for Deres Høflighed og forbliver med etc.

¹⁾ Alert Hysing, foged i Salten 1752--72.

²⁾ Peder Hansen Bruun, f. 1689, exam. art. 1710, 1715 pers. kap. til Røde, 1723 missionær og sogneprest til Gildeskaal, 1743 provst i Saltens provsti. Døde 1768.

³⁾ Se herom brev nr. 144 ovenfor.

⁴⁾ Hans Pedersen Bruun, foregaaendes Søn, f. 1731, dimitt. fra Trondhjems skole 1751, exam. theol. 1757, 1758 missionær til Bejeren og Salten, samt pers. kap. til Gildeskaal. Fik 1767 konfirmation som sogneprest der. Døde 1804.

197. Kopibog nr. 4 pag. 56.

1763 d. 31. Mai til Hr. Walnum.¹⁾

I følge af hands gode Løfte, venter jeg hand er saa god og tilsender mig en og anden urt; men i særdeleshed udbad jeg mig Rødder af alleslags *Filix* eller Blom, nedlagde i Jord, f. Ex. Mollfoer, Lyster-Mollfoer, som de maaske der kalde ligesom i Wefsen Kloe-Jeske, Bue-Jeske; item Roden af Kaal Jeske²⁾ og en god Deel σ : Mængde modne Frøe af Torten (*Sonchus alpinus*) og Bjen Torten (*Sonchus Sibiricus*) og andre Fjeld-urter. Kand jeg tjene ham igjen, skal det være mig en Fornøylelse.

198. Kopibog nr. 4 pag. 71.

1763 August (uden Dato) til Missionær B. D. Walnum.

Deres Skrivelse af 6. Jul. pass. har jeg rigtig bekommet tilligemed Cassen, som fulgte med, hvorudi Garanas Muyrje σ : Ravne-bærene³⁾ med sine Lyng og Rødder saavel som de lappiske Kaahle⁴⁾ vare nedlagde, og forefandt jeg samme i saadan Stand, at jeg kunde see, de havde gjort deres beste for at conservere dem. Jeg ønskede gjerne, at den sidste besynderlig, som der er Nytte ved, maatte kunde forplantes her Sør, hvorom jeg og kand gjøre mig Haab, naar de efter deres gode Løfte tilsender mig noget godt frøe og tillige endel Rødder deraf. Til at conservere urter her hos os bruger mand kaagt Stivelse, hvilken mand stryger eller kliner gandske tynd, dog jevn og overalt paa Bagsiden af stilke

1) Benjamin Dass Walnum blev født 1727 i Trondhjem, men forældrene flyttede i hans barndom til Helgeland. 1746 dimitteret fra Trondhjems skole, 1753 exam. theol., dernæst informator i Nordland og 1758 missionær til Hemnes, 1770 sogneprest til Saltdalen og 1774 til Folden. Døde 1784. Han har været en af de flittigste blandt de nordlandske prester til at sende Gunnerus naturalier og give ham oplysninger om planternes anvendelse og nytte.

2) *Polypodium Filix mas* Fl. Norv. nr. 4 og *Osmunda Struthiopteris* Fl. Norv. nr. 1. Smlgn. Fl. Norv. nr. 49. *Polyp. Lonchitis*: Anno 1763 etiam ex Ranen a. ven. Dn. Valnum, missionario ordinato meritissim^o inter plura alia filicum genera optime conservata mihi missa est. Om disse til Gunnerus indsendte bregner se aarsskr. 1892 pag. 58—59.

3) Karanas Morje Fl. Norv. nr. 178 *Arbutus alpina* L.

4) Smlgn. Fl. Norv. nr. 55 *Campanula latifolia* L. Laponibus Kaale.

og blade, imellem papir, saa mand breder bladene vel ud, at de faar og beholde sin naturlige skikkelse. Derpaa legger mand dem under en presse til de ere blevne tørre. Deres havde umage med at skaffe mig fugle, som ey hidtil har vildet lykkes, venter jeg siden ved Lejlighed godt af.

---

199. Kopibog nr. 4 pag. 484.

1764 d. 2. April til Hr. Benj. Dass Walnum om Naturalier.

Deres seneste, dateret Aanæs i Ranen d. 9. Decemb: pass. tilligemed de Sorter frø af fjeldurter, som de derhos har været saa god at sende, har jeg rigtig bekommet med Hr. Capit. Coldevin¹⁾ og tacker jeg højlig for deres havde umage med tjenstlig begjer at tilsende mig nogle Rødder af adskillige fjeldurter, endog af dem, hvis frø jeg allerede har bekommet, naar jeg undtager Knap-Soløie (*Trollius europæus*²⁾), som jeg kand have tæt her ved Byen. Ligeledes ønskede jeg at bekomme nedlagde fjeldurter og deriblandt den, som Bønderne paa landevejen imellem Ranen og Vefsen kaldte bjøn-torten³⁾ som heder paa latin *Sonchus sibiricus* og har lange spidse blade og som oftest himmelblaa blomster. Denne er altsaa forskjellen fra den almindelige saakaldte Torten (*Sonchus alpinus*). — — —

---

200. Kopibog nr. 4 pag. 489.

1764 d. 20. Septbr. til Hr. B. D. Walnum om . . . . naturalier. — — — Jeg kand endnu ei forbigaae at contestere dem den fornøjelse, De har foraarsaget mig med de smucke og saa meget vel nedlagde urters Tilsending, og vil de særdeles obligere mig, om de haver mig i Erindring til Sommeren igjen. Dog skulde intet være mig kjærere, end om de paa et andet Sted, hvor der havdes bedre Levebrød for dem, kunde bevise mig samme Tjeneste.

1) Se brev nr. 204 nedenfor til ham.

2) Nu ei vildtvoksende ved Trondhjem (tilsyneladende vild i Soknedalen, annekst til Støren, det sted nærmest Trondhjem jeg ved at have seet den).

3) Se aarsskr. 1891 pag. 28.

---

201. Kopibog nr. 4 pag. 491.

1764 d. 10. Decbr. til Hr. Benj. Dass Walnum angaaende hans Befordring og Biskops Visitaz.

Deres skrivelse af 17. Septbr. pass. har jeg rigtig bekommet og de kand være forsikret om, at de paa beste Maade hos det høje Missions collegium af mig er recommenderet, men hvem der faar Vefsen,¹⁾ kand jeg endnu ei vide. Dog, om De end ei faar det, formedelst de mange meriterede Mænds og tildels Sognepræsters Ansøgninger, saa ere De dog nu i Erindring hos Collegiet som en i sit Embede distingveret Mand. Maaske jeg til Sommeren kommer til Ranen, da det iblandt andet skal være mig kjær, om de kunde have samlet nogle Urter og andre Naturalier til mig.

202. Kopibog nr. 4 pag. 505.

1766. d. 10. Septbr. til Hr. Benjamin Dass Walnum.

I Anledning af min flora norvegica 1ste Deel pag. 5 no. 4, hvor jeg efter Deres Ærværdigheds Beretning har anført, at *Polypodium filix Mas* (Molfoor) bliver i Ranen brugt til Brød, har Hr. Cammerraad (sic!) og Stiftbefalingsmand Storm²⁾ i Christiania anmodet mig om at indhente en nøjere Efterretning fra D. Ærv. 1) om Maaden, hvorpaa bemelte Molfoor-Rod behandles og tillaves, saaledes at den kand spises som brød, 2) om den bruges allene eller blandet med andet Mel, 3) hvorledes vedkommende deraf befinder sig, om de tør spise meget deraf uden at fornemme til nogen Forstoppelse, saaledes som Cammer-Herren befrygter, endskjønt jeg har gjort mig et andet Begreb om deres Virkning, da jeg holder Roden eller Klørene ligesaa vel som de unge Kjølstilke, som først om Vaaren skyde frem, for laxerende. Om alt dette udbeder jeg mig D. Ærv.s udførlige Forklaring, saa snart ske kand, da jeg i alle andre Maader igien er til Tjeneste, naar dertil leilighed gives og forbliver.

1) Efter Spendrups død (smlgn. ved brevet nr. 205 nedenfor til ham) blev 22. april 1765 udnævnt Mathias Bruun, dengang resid. pastor til Øksnæs.

2) Smlgn. brevet til ham i afsnit D.

203. Kopibog nr. 3 pag. 794.

1761 d. 3. April (fra Berg) til Hr. Hind.¹⁾

— — — Iøvrigt takker jeg dem skyldig for hidsent Spyyd og havte bemojelse med at ville skaffe mig Bøgerne. En seer jeg kand faaes, men som Ejermanen maaske ei vil skille sig med den, er den ei at agte, da jeg ei just behøver den. Var Sabelen end i 10 Stykker, tager jeg dog med største Fornøjelse derimod for Rariteten. . . . Siden der er saa god Lejlighed i Ranen at faae Søefugle og andre naturalia, gjorde D. V. mig ret en tjeneste, om de kunde skaffe mig noget derfra. Jeg forsmaaer ingen Lom, And, Maas etc. Jeg lever etc.

204. Kopibog nr. 5.

1764 d. 24. Mai til Capitain Coldevin²⁾ paa Dønnes.

Blev skrevet til ham om Efterretning ang. Staurheningen og Nordlands Kirkers Tiende. (Vide min Conceptbog No. 1³⁾ pag. 115, hvor samme findes verbaliter anført.

1) Peder Krag Hind, 1743 missionær og residerende pastor til Tranø og 1756 sogneprest til Hemnæs, hvor han døde 1776(?)

2) Isak Jørgen Coldevin, f. 1724, d. 1783, kaptein og senere oberstløjtnant, blev ved giftermal med Marie Anna Emahus Tønder eier af gaarden Dønnæs i Næsne pgd. (Kraft: Beskr. over Norge VI, pag. 291. W. Rasch: Optegnelser angaaende familien Coldevin i manuskript.) Havde en stor naturaliesamling, specielt fugle (Brünnich: Naturvidsk. Fremgang pag. XXXVI). Gunnerus besøgte ham paa sin visitatsreise 1762 (se vidsk. selsk. skr. IV, pag. 99 angaaende „Stour-Vagnen“). Fra ham er utvivlsomt et brev om Staurheningen (manusk. kv. nr. 242 paa vidsk. selsk. bibl. i Trondhjem), der findes optaget i afdeling F. Det fortjener iøvrigt at bemerkes, at der samtidig levede en anden Isak Jørgen (eller Georg) Coldevin, fætter af foregaaende, f. 1722, d. 1783, oberstløjtnant i 1ste Trondhj. Infant. Reg., boende paa gaarden Hokstad paa Frosten. Ogsaa denne interesserede sig for naturvidenskaberne (besad en samling konkylier, se Brünnich I. c.), fik sig af Gunnerus tilsendt Schwammerdams Bibel der Natur (iflg. brev af 10. novbr. 1762 i kopibog nr. 5) og var medlem af videnskabsselskabet, Prof. L. Daae har forvekslet disse to i anledn. af den astron. ekspeditions besøg paa Dønnæs 1769 (Norsk hist. Tidsskr. 3. R. III, pag. 140).

3) Eksisterer neppe længere.

205. Kopibog nr. 4 pag. 35.

1763 d. 12. April til Hr. Spentrup.¹⁾

— — — P. S. Blev gjort Anmodning om, at faae med første Lejlighed: Kloe-Jæske, Bue-Jæske, Kaal-Jæske, Troid-Jæske baade Græsset og Rødderne af hvert Slag.

206. Kopibog nr. 5.

1764 d. 23. Mai til Proprietær Hvid.²⁾

Blev skrevet ham til ang. hans Manuscript om Torskefiskerie og garn etc., ved hvilken Lejlighed hand blev anmodet om flere Efterretninger og naturalia som og lovet, at Manuscriptet skulde faae stæd i den 4. Tome af actis.³⁾ Vide Conceptbogen No. 1 paa det 1/2 blad imellem pag. 114 og 115:

207. Kopibog nr. 4 pag. 640.

1771 d. 11. Juli. Circulaire overalt saavel som i Nordland.

— — — Ligesaa sendes herved en Subscriptions Plan til et Verk kaldet *Scriptores rerum Danicarum medii ævi*, som efter anmeldelse i Aviiserne vil udgiøre 2 eller flere tom., hvoraf hver vil koste paa tryk Papir 3 à 4 Rdr. og paa median Papir 5—6 Rdr., samt et avertissement angaaende en i trykken udgivende Beskrivelse over Island, hvilke begge som fra Cancelliet opsendte Hr. Provsten lade circulere til alle lærde og Elskere af Videnskaber i Deres Provstie, for af de lysthavende at subscriberes, og derefter samme forderligst indsende, da Cancelliet har forlangt dem tilbage, det hastigste mueligt er. Enhver skønner nok, at Værkerne ere ypperlige, og angaar os i Norge meget stærkt, saa at de ere meget vei værd at ejes og læses af alle Videnskabernes Elskere, hvorfor de og paa beste Maade recommenderes til hver, som har Lejlighed at anskaffe sig samme.

¹⁾ Søren Eskildsen Spendrup, f. i Jylland, exam. theol. 1715, kapellan til Alstahaug 1720, resid. pastor til Vefsen 1730, døde 1764.

²⁾ Johan Hvid til Vevelstad i Tjøttø, død ca. 1766.

³⁾ Det blev dog ikke optaget deri.

208. Kopibog nr. 4 pag. 643.

1772 d. 31. Juli til Provsterne her i Stiftet.

Hosfølgende Plan til et typografisk Selskabs Oprettelse for Danmark og Norge ville Hr. Provsten lade circulere til alle Elskere af Videnskaberne i Deres Provstie, med Anmodning at de Lysthavende derpaa ville tegne sig enten for Actier eller Portioner, hvorfor Hr. Provsten imodtager Pengene, for 1 Actie 20 rdr. og 1 Portion 4 rdr., som siden til mig indsendes tilligemed Underretning om deres Commissionair, til hvilken de udkommende Bøger i sin Tid skal leveres. Ligeledes følger Prænumerationens og Subscriptions Planer:

1. til en udførlig Forklaring over Søn og Hellig-Dags Texterne af Professor Kall.¹⁾

2. til forrige Grev Struenses mærkværdige Omvendelse tilligemed den af ham selv skrevne Efterretning derom ved Hr. Mynter.²⁾

3. til en Dansk Ordbog over Videnskaber og Kunster ved Brunnich, Abelgaard og Bugge.³⁾

4. Til Kunstens og Haandværkers Beskrivelse ved H. von Aphelen.⁴⁾

1) Johan Christian Kall, f. 1714 nær Berlin, studerede i Jena, 1738 informator for kronprins Fredrik. Samme aar prof. i orientalske sprog i Kjøbenhavn. 1740 magister. Døde 1775.

2) Balthasar Münther, f. 1735, 1765 prest ved Petri tyske menighed i Kjøbenhavn, 1767 dr. theol. Døde 1793. Hans „Bekehrungsgeschichte des Grafen J. F. von Struensee“ blev oversat paa dansk af Wolf og af Schønheider.

3) Se Trondhjems Adr. Cont. Efterr. 1772 nr. 41, hvor der indbydes til prænumeration paa en „Dansk Ordbog over Videnskaber og Kunster i alphabetisk Orden fremsatte og udførligen afhandlede“ af M. Th. Brunnich, P. C. Abildgaard og Th. Bugge. Udgiverne var Morten Thrane Brunnich, prof. i naturhistorie i Kjøbenhavn 1769, især bekjendt som mineralog og zoolog, se aarsskr. 1888—90 pag. 239, Peder Christian Abildgaard, professor ved veterinærskolen, l. c. pag. 240, Thomas Bugge (1740—1814), astronom, matematiker og landmaaler, prof. i astronomi 1777 eft. Chr. Horrebows død.

4) Hans v. Aphelen (1719—79, leksikograf), f. i Nærø pdg. Efter at have opholdt sig flere aar udenlands, vendte han 1749 tilbage til Kjøbenhavn, hvor han 1754 udgav en fransk ordbog og blev adjunkt ved det filosofiske fakultet. 1759 udkom hans Dictionaire royal, og samme aar blev han udnævnt til professor. 1767—70 udgav han en oversættelse og bearbejdelse af Bomares naturhistoriske Ordbog (8 bind) og 1771 en lignende „Chymiske Dictionaire“. Døde som justitsraad 1779. (Dansk biogr. lex. I. 296).

5. Til en nye Edition af Peder Paars med smukke Kobber, hvilke alle smukke og nyttige Værker herved paa beste maade anpræises ikke allene det Velærv. Præsteskab, men endog alle andre Elskere af Videnskaberne, til hvilke Planerne tillige maatte circulere. Men for at forekomme Vidløftigheder, vil jeg tillige anmode Hr. Provsten om, at De ville modtage Prænumerations Pengene tilligemed Planerne for Deres hele Provstie, og samme indsende til mig, saasnaart skee kunde, med Anviisning til den Commissionair, som her i Byen paa Deres Vegne i sin Tid kunde modtage de udkommende Bøger og betale Continuationen, da De derefter saaledes lettest igjen kunde uddeele dem til vedkommende i ethvert af Deres Provstiets Præstegield.

D. Breve vedrørende det øvrige Norge.

209. Kopibog nr. 4 pag. 18.

1763 d. 12. Marts til Hr. Kammer Herre Storm¹⁾ i Christiania.

Deres Høivelbaarenheds høystærede Skrivelse under 26de Februar., passato, har jeg haft den ære at imodtage, tilligemed de derudi indsluttede 16 prænumerations Sedler paa det mechaniske verk, som Hr. Professor Kraft i Sorøe efter Kongel. Befaling lader udgaae under Titel af Forelæsninger over Mechanik,²⁾ stort 3 $\frac{1}{2}$ Alphabeth in 4to med 14 Kobbertavler, hvis Prænumerations Priis er for hvert Exemplar paa Postpapiir 1 rdr. 64 skill., paa Skrivpapiir 1 rdr. 48 skill, og paa trykpapiir 1 rdr. 16 skill. Velbemelde Hr. Professor Kraft har og selv opsendt prænumerations Sedler paa dette sit mechaniske verk til Hr. Etats Raad Suhm her i Byen, af hvilke nogle allerede ere distribuerede, og jeg selv ogsaa tillige har faaet een af Hr. Etats Raaden, men ikke desmindre skal jeg dog ved et circulaire bekendtgjøre dette verk for Stiftets Geistlige, om nogen af dem skulde have Lyst til at prænumerere derpaa. Dersom ei alle af de ovenanførte 16 prænumerations Sedler kan vorde afsadte, skal de overblevne rigtig blive D. Høivelbaar. igien tilbagesendte.

I det øvrige har jeg den ære, ærbødigt at takke for D. Høivelbaar. særdeles store Høflighed, og at være med største veneration etc.

¹⁾ Caspar Herman Storm, født 1721, amtmand 1753—63, derefter stiftamtmand i Akershus stift indtil 1772, døde 1777.

²⁾ Jfr. brev nr. 166 ovenfor.

210. Kopibog nr. 5.

1763 d. 15. Oktbr. til Høyædle og høyvelb. høystærede
Hr. Cammer Herre Storm.

I anledning af D. HV.s respect. af 17de Septbr. pass. har jeg herved den ære til skyldig gjensvar at melde, at, alligevel jeg ved provsterne i hele Stiftet har føyet den anstalt, at alle ere blevne inviterede til at prænumerere paa Hr. Prof. Kraftes Forelæsninger i Mechaniken, saa har jeg dog ei fundet liebhavere til bemeldte verk enten af Civile eller geistlige Aarsagen var, at, da D. HV. i Skrivelse af 26. febr. h. a. tilsendte mig prænumerations Sedlerne, havde Hr. Et. R. Suhm dem allerede i forvejen, hvorfor de faa heroppe, som havde lyst til verket, da allerede havde forsynet sig hos ham, ligesom jeg da og allerede havde taget mig en. Hvorfor, da ingen siden den tid har meldet sig hos mig, og jeg ey heller kand vente herefter at afsette nogen, sender jeg hermed efter D. HV.s forlangende tilbage de mig tilsendte 16 stykker Prænum. Sedler paa Hr. Prof. Kraftes mekaniske arbeide med forsikring, det gjør mig ondt, at jeg ey har været lykkelig dermed, og at findes saa beredvillig som skyldig til ved given Lejlighed herefter at udrette, hvad mueligt er, til all Fornøyelse og Behagelighed, thi med fuldkomneste veneration og Høyagtelse er jeg etc.

211. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1766 d. 12. Aug. til Cammer Herre Storm.

Herved tager jeg mig den frihed med Hr. Porsanger at sende D. HV. 1 Ex. af min flora Norv. Iste del. Jeg er vis paa, at D. HV. bifalder Hensigten af dette mit Arbeide og etc.

212. Kopibog nr. 4 pag. 320.

1773 d. 27. Marts til Hr. Justitzraad Holte¹⁾ i Christiania.

Jeg har hermed den Ære at ønske M^Hr. Justitzraad til Lykke med Deres Befordring, og at forsikre at jeg derudi som en Ven

¹⁾ Andreas Holt, f. 1729, student 1747, 1770 virkelig kancelliraad, 1773 justitsraads rang, 1774 virkelig etatsraad. 1770 udnævntes han til medlem af en til Island sendt kommission, 1772 af en paa Kongsberg nedsat kom-

tager største Deel. Fortryd ikke paa, at jeg tillige nu først besvarer Deres meget ærede Skrivelse. Den ankom i min Fraværelse paa Visitaten.²⁾ Siden den Tid har al Brevvexling og patriotiske Sager været betænkelige, ei at melde om mine mangfoldige Forretninger, som har adspredet mig. Jeg sender nu herved en ordlydende Gienpart af min Plan i Henseende til et norsk Universitets Oprettelse, som allerunderdanigst blev overleveret tilligemed Planen til det Kjøbenhavnske universitets bedre Indretning.³⁾ Man har siden den Tid gjort mig den Indvending, at et norsk universitet tilligemed andre indretninger i Norge, hvorved man kunde undvære Dannemark, vilde i det mindste med Tiden gjøre de norske koldsindige og maaske drage farlige politiske Følger efter sig, saa at Norge kunde separere sig etc. Men Nordmandens Tænkemaade er ganske anderledes beskaffen. Han bindes allerfastest til Danmark ved Naade, Mildhed og sine Rettigheders Erholdelse, naar alle disse blive ham nægtede, kunde han snarere blive urolig, som vi nu dog ikke har at befrygte, da Kongen tager sig saa besynderlig Norge an, og Prins Friderich er Norges store Ven. Finlænderne have dog ikke separeret sig fra Sverige, fordi de have faaet deres eget Universitet i Aboe. Det samme gjælder om Skotland og Irland etc. Den sande Aarsag, hvorfor de fleste kongl. Betiente declamere saa sterkt imod et norsk Universitet er

---

mission angaaende sølvverkets drift, 1773 kommitteret i general-landøkonomi- og kommercekoll. (til 1776) samt chef for sammes norske sekretariat og assessor i bergverksdirektoriet til 1775, 1781 deputeret smstds. Døde i Kbhvn. 1781. Man antager, at han er forfatter af et skrift angaaende Struensens fald. (Jfr. Huitfeldt-Kaas i Dansk Biogr. Lex.).

1) Nemlig til Dalernes provsti.

2) Angaaende Gunnerus' plan til reform af det danske og oprettelse af et norsk universitet henvises til, hvad der er samlet i selsk.s aarsskr. 1891 pag. 44 flg. De her blot med forbogstaverne antydede navne maa vistnok være Henrik Stampe (f. 1713, prof. jur. naturæ et gentium 1753, assessor i cancelliet 1756, bekjendt blandt andet som den fortrykte bondestands talsmand, efter det guldbergske ministeriums fald 1784 statsminister, døde 1789 som geheimeraad), Otto Thott (selsk.s aarsskr. 1888—90 pag. 225 og under de danske breve), Bolle Villum Luxdorph (f. 1718, 1771 1ste deputeret i cancelliet, døde 1788 som geheimeraad, var en af stifterne af selskabet for de skønne videnskaber og besad indsigt i forskjellige grene af litteraturen).

1) de Fordomme, og især Kjøbenhavns befrygtelige Tab paa de indkomster, de nu have af de norske Studenter; man vil hævde den upolitiske Fordom, at alle Penger maa flyde sammen i Hovedstaden. 2) Mange Herrer i Collegierne vil ikke for mange Penge miste den Ære og Fornøielse at see de norske Supplikanter gjøre flittige Opvartninger, og befrygte, at det deri vilde afgaae dem meget, naar de Norske havde et Universitet, og alle slags Befordrings examina bleve sustinerede i Norge. 3) Professorerne i Kjøbenhavn stride derimod tamquam pro aris et focus; de har en tapper Formand i St. . . . ., der omgaaes med lutter Riddere og Hoffolk; de har en mægtig Rygstytte i T . . . ., en L . . . . har samme Tænkemaade. Men der bliver aldrig før lyst i Norge, førend man faaer et universitet i Christiansand, og desuden et Gymnasium i ethvert af de andre 3 Stifter, hvormed Real-Skoler maatte forbindes. Man seer og ikke de norske Studenter trives ikke ved den kjøbenhavnske Luft, da i det mindste de fleste Trondhiemmere nu der ende deres Liv. Fik man først kun Tilladelse til en almindelig Collect, saa blev snart Raad til meere, men for all Ting maatte dette norske Universitet være ganske adskilt fra det danske, saa at ingen for nogen examens skyld var nødt til at reise til Kjøbenhavn. Hvad examina angaaer, saa maatte det norske Universitet have alle dem, som høre til academiske Grader. Theologisk Attestatz maatte Biskopen med consistorio expedere, juridisk Stiftamtændene med et heelt collegio af de beste Jurister i Landet. Depositz reent afskaffes tilligemed examen philosophicum og Baccalaurei-Graden, men Biskopen attestere enhver, hvorom jeg ellers udførlig har handlet i min Plan for Kjøbenhavns Universitets bedre Indretning. Dette er, hvad mig nu ved denne Sag indfalder. Jeg er med allerbeste ønske og oprigtigst Høiagtelse etc.

213. Kopibog nr. 4 pag. 297.

1764 d. 10. Decbr. til Biskop Frid. Nannestad.¹⁾

— — — D. H.s forehavende med at udgive sin *Norvegia Sacra tripartita* fornøjer mig meget saavel som alle patrioter. Gud forlene dem Aar og Kræfter til at fuldføre et saa nyttigt og priseligt Verk. Paa min Side skal jeg ei mangle at meddele D.-H., hvad de i notificationen forlanger og jeg kand have til Tjeneste, og jeg tviler ei paa, at jo de gode Brødre og andre lærde Mænd her i Stiftet vil gjøre det samme, naar jeg faar gjort notificationen almindelig bekjent. Gud give, at mand kun havde noget af vigtighed. Jeg er med Guds rige Naades og Velsignelses Tilønskning samt største højagtelse D. H. H.s ærbødigste og ydmyge Tjener.

214. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1765 d. 30. Novbr. til Biskop Nannestad.

— — — Endnu er mig intet fra Præsteskabet her tilstillet af det D. H. har gjort Anmodning om, som tienligt til Deres *Norvegia Sacra*, uden allene Hr. Provsten Thyrolms korte Levnets Be-

1) Fredrik Nannestad, f. 1693 i Eidsberg i Smaalenene, deponerede 1712, exam. philos. 1714, exam. theol. 1715. 1722 blev han provst paa komunitetet og regentsen, 1732 sogneprest til domkirken i Aarhus, 1742 dr. theol., 1747 titulær prof. theol. extraord., 1748 biskop i Trondhjem, 1758 i Kristiania, døde 1774. Se forresten L. Daas: *T. Hjemms Stifts geistl. Hist.* pag. 172 flg., *Erlandsens Efterr.* og de der citerede kilder. Angaaende manuskriptet til hans *Norvegia antiqua sacra quadripartita*, der efter hans død synes at være gaaet tabt, se Wilses *Reiseiagttagelser* I. 64, 194, II. 147 og sammes *Beskrivelse over Spydeberg* pag. 544 samt *Topogr. Journ.* I. 2. pag. 5. Bogens første del skulde indeholde alle navnkundige norske geistliges levnet, helgener, munke, anden del kirker, klostre, skoler, tredje del helligdage og høitider, fjerde del religionsskikke.

Oplysende for Gunnerus' forhold til Nannestad er følgende udtalelse i et brev (dat. 11. Juli 1761, kopibog nr. 5) til en student Cardes paa Hedemarken, der har bedt ham om et rekommandationsbrev i anledning af en klokkerpost i Kristiania: Hvad det forlangte *Recommendations Brev* til Biskop Nannestad anbelanger, saa kunde det vel lade sig gjøre, men, saasom Jeg ikke staaer i noget speciel Venskab med den gode Mand, videre end som en Successor kand staae med en Antecessor, saa vilde han vel undre sig over, at Jeg vilde recommendere nogen til Klokkerie udi Hans Stift, da der ere adskillige udi mit eget.

skrivelse, som heri følger indesluttet. Min Levnets Beskrivelse skal jeg med det første, saa jeg kan faae tid dertil, tilstille D. H. paa latin, saasom jeg formoder, at D. H. præfererer dette Sprog, og Bogen vel ellers neppe vilde faae Afgang nok. Jeg besidder Sal. Hr. Rectors Schanckes¹⁾ egenhændige Manuscript om Missions væsenet, saavel som et andet manuscript om Finnernes Afguderie,²⁾ som synes at være vel skrevet, endskjønt ikke autor til visse er mig bekendt; desligeste endeel series pastorum, hvoraf dog mange grunde sig paa nu levende Præsters og Klokkeres Høiagtelse. Det Meste heraf har maaske D. H. allerede tilforn, endskjønt der vel kunde være et og andet deriblandt, som kunde være Dem tienligt til Deres Øiemærke, f. Ex. Hr. Sorenskriver Paus³⁾ Fortegnelse over Præsterne i Finmarken. Skulde D. H. ville have noget deraf afskrevet, saa skal saadant gierne skee, naar de er saa god at lad mig vide, om de noget deraf forlanger.

---

215. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1766 d. 12. Aug. til Biskop Frid. Nannestad.

Jeg har herved den ære med Hr. Porsanger at tilsende D. H. et Exemplar af min flora norv. 1ste Deel. Intet skal være mig kjerere, end at samme kunde finde D. H.s bifald.

-
- 1) Se om ham brev nr. 93. Blandt hans skrifter nævner Erlandsen l. c. 122 et brev til missionskoll. af 30. marts 1730 om Quænerne og de 3de fornemste Finners Sprogs Dialecter (indført i O. Bangs Saml. af adsk. opbyggelige og nyttige materier pag. 603), samt at han efterlod sig i manusk. Epitome historiæ missionis Lapponiæ 1729—30 (om hvilket se nærmere Hammonds missionshistorie pag. 873).
- 2) Rimeligvis det manuskript angaaende runeboennen, Gunnerus fik sig tilsendt paa sin nordlandske visitatsreise 1759, der nu findes i det norske rigsarkiv, indheftet i en T.hjems bispearkiv tilhørende foliant, hvori collectanea præsertim ad historiam ecclesiæ, deriblandt ogsaa endel series pastorum. Det bør dog nævnes, at der i vidsk. selsk.s bibl. i T.hjem findes et manusk. (kv. nr. 22): Finmarken og Runneboennen eller Relation om Finnernes, saavel i Finmarken som Nordlandene, deres Afguderie og Satans Dyrkelse. 1723.
- 3) Hans Paus, 1754 sorenskriver i Finmarken, død 1770. Især bekjendt ved sine samlinger af gamle norske love.
-

216. Kopibog nr. 4 pag. 307.

1768 d. 6. Febr. til Hr. Biskop Nannestad.

— — — Jeg tager mig den Frihed tillige herved at melde, at det Kongl. Norske Videnskabers Selskab blev paa sidstleden Hs. Majts. høye Fødsels Fest højtidelig indviet i dets sædvanlige Auditorio (Hr. Ober-Brandt Mester Berlins¹⁾ Huus). Ved den Leilighed holdt jeg som af alle membris her paa Stedet udvalt Director og vice Præsæs perpetuus en dansk Tale om Nytten og Nødvendigheden af et Videnskabers Selskab især her i Norge, og Secretairen handlede om den Fornøjelse, som er forenet med Videnskabernes Dyrkelse, samt at denne best i Selskaber kand erholdes og forfremmes.²⁾ I Morges Klokken 6 døde Hr. Schavland,³⁾ hvorved vi mistede en retskaffen og vel begavet Mand. Gud give os en ligesaa tro Mand igjen.

217. Kopibog nr. 5.

1762 d. 27. Novbr. til Hr. Daniel Busk⁴⁾ i Christiania.

Da hr. Amtmand Hammer fra Finmarken i September Maa-
ned nestavvigte reyste her fra Tronhiem til Kiøbenhavn, sendte jeg

- 1) Johan Daniel Berlin, f. 1711 i Memel, blev 1737 stadsmusikus og organist ved Domkirken i T.hjem, hvor han vandt berømmelse som komponist og orgelspiller. Udgav her den første musikskole paa dansk 1744. Var ogsaa landmaaler, karttegnere og foretog meteorologiske observationer. Blev tillige overbranddirekter i T.hjem. Var medlem af det derværende videnskabs-selskab. Døde 1787.
- 2) Saavel Gunnerus' som sekretæren borgermester Nils Krog Bredals taler 29. Januar 1768 er indtaget i selsk.s skr. 1768.
- 3) Aage Schavland, f. 1726, dimitteret fra Trondhjems skole 1744, 1746 exam. theol., derpaa informator i T.hjem, 1750 missionær i Finlierne i Snaasen, 1751 pers. kap. til Stadsbygden, under et ophold i Kbhvn. for at sollicitere blev han 1760 feltprest ved et kavalleriregiment, der laa i Holsten, 1763 sogneprest til Vor frue kirke i T.hjem. Var medlem af vidsk. selsk., hvis sekretær Bredal holdt mindetalen over ham (optaget blandt Willes saml. af mindetaler).
- 4) Daniel Busch, f. 1719 i Trondhjem, fra hvis skole han deponerede 1739, tog 1743 exam. theol., drev senere homiletiske studier i T.hjem, indtil han 1752 blev prest ved hospitalet. 1760 blev han hospitalsprest i Oslo, 1775 sogneprest til Vang paa Hedemarken, tog afsked 1789 og boede senere i T.hjem til sin død 1798.

med ham 4 magtpaaliggende Breve, sc. til Hr. Prof. Oeder, Hr. Secret. Henningsen, Hr. Stabel og Hr. Jacob Lund, capellan paa Bynæsset, som for nærværende opholder sig i Kiøbenhavn, hvilke 4 Breve¹⁾ ere endnu ei til vedkommende fremkomne; thi Hr. Jacob Lund beretter i en Skrivelse til mig fra Kiøbenhavn, de dato 13de Novbris passato, at disse Breve skal, efter Hr. Amtmand Hammers Siigende, ved hans Nærværelse i Christiania være blevne overleverede til D. V. paa det at samme siden kunde blive leverede i Hr. Jacob Lunds egne hænder, som skulde komme efter til Christiania, men dette er bleven forglemt, hvorfor min tjenstlige Begjæring herved er, at D. V. med det allerførste sender disse 4 breve med Posten til vedkommende, efterdi de ere meget magtpaaliggende, og hvad Hr. Jacob Lunds brev angaaer, saa ligger deri indsluttet ey allene en Fortegnelse over et og andet, som skal corrigeres i den 2den Tome af vore Tronhiemske actis, da det ellers vil foraarsage stor Forvirrelse i trykningen, men endogsaa hans Attest og tilladelse til at reyse ned til Kiøbenhavn, i hvis Mangel han ellers ei kan lade sig melde og gjøre sin opvarnting hos hans høy grævelig Excellence Hr. Geheime Raad Holstein. Jeg ervarter herpaa D. V.s giensvar, og er med etc.

218. Kopibog nr. 4 pag. 303.

1766 d. 11. Januar til Hr. Ober Auditor Lange²⁾ i Drammen.

Blev skrevet ham til og forestillet, om hand vilde consentere i, at hans Stif-Søn, Stud. Ancher, som inclinerer til histor. natur., gjorde de 2de studenter Henr. Tønning (collega 3 Class.) og Jens Finne Borchgrevink³⁾ Compagni til Upsal, for at profitere af Linnæo i de smucke Videnskaber etc.

1) Samtlige disse breve findes indtagne blandt de danske breve. De tre sidstnævnte personer var Gunnerus' kommissionærer i Kjøbenhavn. Af et brev af 4. decbr. 1762 til Jacob Lund sees, at brevene senere er komne adressaterne i hænde.

2) Oberauditor Hannibal Lange (1720—74), gift med Henriikka Maria Anker (datter af sogneprest Bernt Anker i Land), der først var gift med Caspar Goltz, sogneprest til Fredrikstad (f. 1714, d. 1748). Maaske en søn af Goltz har antaget moderens navn. Videre om ham vides ikke.

3) Smlgn. brevene nr. 10 og 28. Det kan her tilføies, at der paa vidsk. selsk.s bibliothek i Trondhjem forefindes mskr.: Collegium botanicum Lin-

219. Kopibog nr. 4 pag. 302.

1765 d. 16. Marts til Hr. Hans Hammond¹⁾, Brevig.

Deres Skrivelse af 22. Januar. h. a. har jeg rigtig erhholdet og i Anledning deraf tackes for deres og andre gode Venners ønske over mig med Tilønskning over D. V. og Sr. Hejde²⁾ samt andre ubenævnte, af al Velgaaende. Hvad D. V.s forehavende Arbeide angaar, saa skal det meget fornøje mig dertil at assistere dem med, hvad jeg formaaer; har og til den Ende, allerede ladet levere deres Hr. broder³⁾ 2de Msct. in fol. og 1 in 4to, hvori nok findes et og andet, som kunde være tjenligt for deres øjemed. Det 1ste Msct., som ogsaa var in fol. med Hr. Mag. Skankes concept udi, har jeg allerede faaet tilbage. Hvad jeg ei skulde kunne assistere dem med, mener jeg, det høje Missions Collegium og Hr. Biskop Harboe⁴⁾ kand forsyne dem med, saa jeg paa deres vegne forestiller mig, at de ei vil mangle de fornødneste underretninger til deres øiemerke. Ane Joensdatter Bye, som de interesserer sig for, har jeg endnu ei været i Stand til at faae ind i Hospitalet, men

næum, calamo exceptum a Borchgrevink Upsal. Anno 1766 et exscriptum ab eodem Nidarosiae 1767, observationibus propria manu adjectis, J. E. Gunnerus. (kv. nr. 402), Doctordiplom til H. Tønning fra Upsala universitet 1768 (fol. nr. 310) samt et fragment af Tønnings forelæsninger paa hans Collegium botanicum 1769.

- 1) Hans Hammond, f. 1733 i Meldalen, hvor faderen Thomas H. var sogneprest. Deponerede fra Trondhjems skole 1752, 1753 exam. philos. og 1754 exam. theol., 1759 pers. kapell. til Thjms. domkirke, 1760 hospitalsprest sammesteds, 1764 resid. kapell. til Bragernæs og Strømsø, 1774 prest ved den danske kirke i London og 1782 sogneprest til Rakkestad, hvor han døde 1792. Af hans skrifter er især bekjendt: Den norske Missions Historie i Nordlandene og Finmarken til Lappers og Finners Omvendelse. Kbhvn. 1787. Nyerup siger om ham i anledning af hans breve til Suhm, at han var et af de største genier, Norge har frembragt (Suhms saml. skr. X og XV). Smlgn. ogsaa Hesselbergs Efterr. om Strømsø pag. 113—16, Thrap i Dansk Biogr. Lex. VI. 552 flg. Brevig i brevets overskrift maa være en feilskrift for Bragernæs.
- 2) Kjøbmand Bernt Heide i Drammen, der antog sig Gunnerus' brodersøn Nils Dorph G. efter hans faders død (se brevene angaaende Gunnerus' slægtninge, afsnit H.).
- 3) Broderen Thomas v. Westen H. (født 1730, død 1786 som sogneprest til Røros) var dengang resid. kap. til Melhus.
- 4) Ludvig Harboe (født 1709, død 1783), der 1742 (tiltraadte 1746) — 48 havde været biskop i Trondhjem, paa denne tid biskop i Sjælland.

skal med det første hjælpe hende dertil. Hvis Kulden i denne forbigangne Vinter har været streng hos dem, har den ei været mindre heroppe, hvor den har foraarsaget mange Menneskers død og fleres Sygdom. Deres lyst til Naturhistorien og andre Videnskaber vil meget amusere og recommendere dem, og venter jeg gandske vist, at vore acta vil og nyde got deraf.

---

220. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1766 d. 19. Juli til Hr. Hans Hammond.

Paa Grund af Deres Hilsen ved Hr. Raadmand Friedlieb, hvorfor tjenstlig tackes, har jeg nu det Haab, at om Linnæi flora Lapponica forefindes blandt Hr. Tyrholms¹⁾ efterladte Bøger, De da vist er saa god at købe dem til mig; og da jeg sickert formoder, at den sal. Mand, som en kyndig botanicus og Elsker af Planter, ogsaa maa have efterladt sig et herbarium vivum over danske og norske Urter, søa anmodes D. V. tillige at ville have den Godhed at købe samme for mig, naar det er at faae til kiøbs, da jeg med al Fornøjelse betaler saadant og er til al Gjentjeneste beredvillig.

NB. Da dette var skrevet, indløb et Brev fra Hr. Hammond.

---

221. Kopibog nr. 4 pag. 307.

1768 d. 24. Septbr. til Hr. Hannibal Hammer²⁾

angaaende en tractat.

Til tjenstlig giensvar paa Deres velærværdigheds meget ærede

---

¹⁾ Niels Henrik Tyrholm, f. 1726 i Vanse, hvor faderen konsistorialraad mag. Michael T. var prest, exam. art. 1743, tog 1749 exam. theol. og var derefter 10 aar hjælpeprest hos faderen, indtil han 1760 blev prest ved Fredriks hospital i Kjøbenhavn. 24. febr. 1761 bestemtes det, at han fra 1. marts s. a. skulde konstitueres som prof. Oeders vikar, medens denne var optaget med udgivelsen af Flora Danica. 1765 udnævntes han til sogneprest til Bragernæs og Strømsø.

Det her meddelte brev gjør det sandsynligt, at Tyrholms herbarium paa vidensk.selsk. i Trondhjem skriver sig fra ham (smlg. selsk. skr. 1888—89 pag. 80—83 og 99).

²⁾ Hannibal Hammer, f. 1708 i Næs paa Hedemarken, student fra Kristiania skole 1726, exam. philos. 1727, exam. theol. 1729, pers. kap. til Gran 1733, sogneprest sammesteds 1739 og provst 1749. Døde 1777.

af 27. Augusti sidstleden, har jeg herved ikke vildet undlade at melde, at den tractat, hvorom De forlanger Oplysning, og som i min Erläuterungens 6te deel § 430 anmærk. 2, No. 2 p. 327 er anført, er Francisci Buddei Dissert. de testamento Caroli Ildi, som er at finde i hans selectis jur. nat. et. gentium. Iøvrigt vil jeg gjøre mig en fornøjelse af at kunne være Deres Velærværdighed til nogen behagelig tjeneste, forblivende med Guds naades Tilønskning og megen Consideration.

---

222. Kopibog nr. 4 pag. 14.

1763 d. 5. Marts til Hr. Berg Raad Schindel¹⁾ paa Kongsberg.

Stigeren ved Hr. Cammer-Raad Alsings verk her i Romsdalen, Monsr. Grüner²⁾, søger om at blive Holtz-Førster. Dersom D. Velbaar. vil være af den Godhed, at recommendere ham hos vedkommende til at blive Holtz-Førster enten her i Stør- og Værdals Fogderie, som nu efter Kroppes Død er vacant, eller ogsaa et andet Sted, som enten er eller kunde blive vacant, saa skeede baade Publico og mig derved en stor Tjeneste, og i Særdeleshed vil Naturalhistorien, men fornemmelig Mineralogien derved profitere, efterdi Monsr. Grüner er en meget skikkelig og forstandig Karl, der daglig gjør Opdagelser. Den aller mindste Tjeneste han igjen kan beviise D. Velbaar. er at forøge Deres Samling med Naturalier af alle 3 Naturens Riger, hvorpaa jeg ogsaa garanderer for, at han vil anvende sin yderste Fliid.

---

223. Kopibog nr. 5.

1763 d. 9. Novbr. til høyædle og Velbaarne, høystærede
hr. Berg-Raad, Hr. Schindel.

For D. V.s seneste takker jeg skyldigst, ligesom jeg og bliver Dem højlig forbunden for den beredvillighed, de tilforn har givet

¹⁾ Johan Friedrich Schindel, etatsraad (1770) og oberbergamtsraad paa Kongsberg, medlem af videnskabselskabet i Trondhjem. Død 1779. Indsendte planter til Gunnerus, se Fl. Norv. nr. 160: *Ranunculus glacialis* in alpebus selboensibus a. 1764 a viro illustri et amicissimo Dn. a Schindel ad metallofodinas Kongsbergenses lectus et mecum communicatus.

²⁾ Smlgn. brev nr. 96 ovenfor.

tilkjende, i at ville søge ved lejlighed at see Stiger Mr. Grüner hjulpen. Den 1ste tome af vore actis, som jeg nu rigtig har faaet tilbage igjen, sendte jeg, i følge af mit til D. V. gjorde løvte, da jeg havde den ære at tale med dem her i byen. Hr. Prof. Kraftes Mechanik, som er gandske algebraisk, lod jeg strax hefte, saasnart jeg havde faaet D. V.s Brev, i Haab at faae den bortsendt med Expressen, men min Tjener bringer mig i dag det bud fra byen, at Expressen havde svaret ham, at hand vel vilde modtage et brev til Hr. Berg-Raaden, men kunde ei tage imod nogen bog, hvorfor den faaer blive liggende til næste lejlighed, om det ei er mueligt at faae den bort i Morgen med Expressen. Jeg skal dog gjøre, hvad jeg kand, og sende Brevet tilligemed bogen til Hr. Et. R. Suhm for at see, om hand ei kunde være i stand til at overtale Expressen. Min Respect beder jeg at formelde for Kre. Frue, med Forsikring, at intet skulde være mig med andre gode Venner i T.hjem kjærere end i Vinter at have den ære at opvarte hende her og tillige at profitere af D. V.s meget behagelige Selskab, hvis Venskab jeg agter meget høyt, ligesom jeg bestandig med særdeles hengivenhed forbliver D. V.s ærbød. Tjener.

224. Kopibog nr. 4 pag. 18.

1767 d. 24. Decbr. til Hr. Cancelli Raad Hammer¹⁾ angaaende et Landkort over Norge.

At jeg nu først har den Ære at besvare D. V.s meget ærede af 25. April beder jeg De vilde behage at undskylde, saasom det iblant de mange uexpederede Sager, jeg ved min Hiemkomst fra Nordland har forefundet, er bleven forliggende.

Af D. V.s Indbydelser behøves her i Stiftet 14 exempl., hvilke naar de mig blive tilsendte, jeg ei skal ermangle at lade circulere blant Præsteskabet, forblivende med megen Høiagtelse etc.

P. S. Jeg besidder 2 Carter, eet over Nordland og eet over

¹⁾ Den bekendte generalkonduktor Christopher Hammer, boende i Gran paa Hadeland (f. 1720, d. 1801), om hvem se selsk.s aarsskr. 1891 pag. 88 —92 med de der anførte kilder, hvortil yderligere kan føies Dansk Biogr. Lex. VI. 527—28, og Uddrag af Christopher Hammers brevveksling, ved Ove Dahl, i Nyt Magazin f. Naturvds. XXXII.

Finmarken forfærdiget af sal. Halsæt¹⁾, som har været missionarius non ordinatus for Finnerne i mange aar, og i den Tid Hr. oberstlieutenant Schnitler var i Finmarken, og gaaet ham til Haande, med hvis Cárter de og formodentlig kommer overens. Disse staae til D. V.s tjeneste, for en vis tid, om De samme forlanger.

---

225. Kopibog nr. 4 pag. 308.

1768 d. 2. Oktober til Hr. Cancellie Raad Hammer (med Henrich Helkan).

Efter Løfte har jeg herved den Ære at sende D. V. 3de Landkortet, det første over Inderøens Fogderie, det andet over Nordlandene, fra Trondhjem af lige til Loppen og det 3dje over Finmarken fra Loppen af lige til Cola. Det skal være mig meget kjært, om D. V. af dem kan gjøre sig nogen Nytte til deres forehavende Arbeide. Naar De har betjent sig af dem, vil De behage at overlevere dem til Hr. Collet.

---

226. Kopibog nr. 5.

1762 d. 16 Januar til Monsr. Caurin²⁾.

Af Deres seeneste Skrivelse, de dato 11te Januar. indeværende Aar, fornemmer jeg, det Provsten Irgens³⁾ i Guldbrandsdalen haver Lyst at tilforhandle sig mine Skrifter, naar han kunde faae Efterretning om, hvor de ere at bekomme, og vilde da Monsr.

1) Vistnok Erich Olsen Halsæt, en ustuderet mand, som lector Thomas v. Westen 1721 beskikkede til missionær for finnerne i Overhalden, men 1725 virkede i samme egenskab i Vefsen, senere igjen i Overhalden som missionarius inordinatus indtil 1733, da han atter henvistes til Vefsen, hvor han tjente, indtil biskop Hagerup paa visitatsen i 1738 opfordrede ham til at søge afsked. Fra 1749—59 var han toldbetjent i Trondhjem og døde 1764 som skolelærer paa Baklandet sammesteds. (Hammonds missionshistorie pag. 863—67).

2) Se nr. 128 og 147 flg. ovenfor. Var paa den tid hos sogneprest Christian Finchenhof i Fron.

3) Sigvardt Friis Irgens, f. 1711 i Askim, student 1728, exam. theol. 1730, dernæst en kort tid famulus hos biskop Deichmann i Kristiania og 1731—32 collega ved den derværende latinskole, 1736 pers. kap. i Ringebo, 1754 sogneprest. Tog afsked 1787. Var provst i Gudbrandsdalen 1762—75.

Caurin være saa god, at give ham følgende underretning: Nogle af mine Skrifter ere at bekomme paa Pelt es Boglade i Kiøbenhavn, ex. gr. min Tractat von der Würckligkeit und Eynigkeit Gottes, min Ars hevristica, Metaphysica og Theologia Dogmatica, min Tractat de imputatione peccati Adamitici, min Ordinations Prædiken, da jeg blev ordineret til Præst, min Prædiken for det kongelige Herskab om den riige Mand, og mit tydske Hyrdebrev, saavelsom min Tractat de libertate, Beurtheilung des Beweises der vorher bestemten übereinstimmung, meine Erklärung über der Natur und Völcker Recht. Nogle ere at faae her oppe hos Bogtrykker Winding, saasom mine 2de Juule-Prædikener, min Ordinations Tale, mit Danske Hyrde brev, min Jubel-Prædiken, og min Disputatz pro Gradu Doctoris de Existentia et possibilitate Resurrectionis mortuorum¹). Iøvrigt etc.

227. Kopibog nr. 4 pag. 297.

1764 d. 27. Oktober til Lector Frid. Christ. Holberg Arentz²)
i Bergen angaaende Bøger fra Salvio.

Jeg har bestilt fra Stockholm endeel Bøger, som fra Director Salvius med Skibsleilighed bliver først befordrede enten til Kjøbenhavn eller til Bergen, ligesom Lejligheden best kand falde, for derifra igjen at beforders hid til T.hjem. Og har jeg anmodet

- 1) Angaaende titlerne paa disse (for største delen i Jena eller Leipzig udgivne) skrifter, se fortalen til Fl. Norv. II. og selsk. aarsskr. 1891 pag. 5 flg.
- 2) Fredrik Christian Holberg Arentz var født i Askevold pgd. i Søndfjord. Faderen var biskop Fredrik A. i Bergen (d. 1779) og moderen en broderdatter af Holberg. 1751 tog han exam. art. og det følgende aar exam. philos., hvorefter han reiste hjem, underviste sine brødre og tog 1756 teologisk examen. Studerede derpaa i to aar matematik ved universitetet og 1758—59 i Leiden. 1760 blev han konstitueret (og 1762 kongelig udnævnt) lektor ved det nyoprettede seminarium Fredericianum i Bergen og i 1781 rektor ved katedralskolen sammesteds. Tog 1825 afsked og døde s. a. Den iver, hvormed han tog sig af sin skolegjerning, levned ham ikke den fornødne tid til videnskabelige sysler. Han skrev dog nogle afhandlinger væsentlig af matematisk og fysisk indhold. 1774 blev han medlem af det trondhjemske, 1775 af det kjøbenhavnske vidensk. selsk. og fik 1806 titel af professor. (D. Thrap i Dansk Biogr. Lex. I. 329).

Salvius om at adressere de Sager til Hr. Lector, som maatte forsendes til Bergen, hvorfor jeg tjenstligst beder, at Hr. Lector vilde være af den Godhed at modtage samme, naar de ankomme, og at see dem med allerførste Leilighed befordre til T.hjem, da jeg med al Erkjendtlighed erstatter hvad Omkostning de derav skulde have. Det Venskab, som Hr. Lector havde for mig i Kjøbenhavn, forsikrer mig om, at de ubesværgelig vilde paatage sig denne Commission, og er jeg til al gjentjeneste beredvillig ligesom jeg og etc.

E. Danske og svenske breve.

228. Kopibog nr. 5.

1762 d. 5. Juni til Kongen.

Den Høye Kongelig Naade og Priisværdigste Bevaagenhed, som Deres Kongelig Majestet stedse viiser for Videnskabers og Lærdoms Fremvæxt, giver os Opmuntring og Dristighed til at fremkomme med denne vor allerunderdanigste Begjæring: At da det her i Tronhiem oprettede Lærde Sælskabs Skrifter, hvilke hvis de her paa Stædet bleve trøkte, af Biscoppen her i byen, efter Deres Kongelig Majestets allernaadigste Tilladelse og befaling, alleene skulde censureres, nu af Mangel paa Forlæggere maae trækkes i Kiøbenhavn, og, naar de der skal censureres, samme da foraarsager lang Op- hold og Sinkelse, ved det at de adskilte Materier, som deri forekommer, af adskilte Faculteter maae igiænnemsees og censureres, Sælskabet her paa stædet, som langt fraværende, ey til liden Bryderie og Fortræd, Deres Kongelig Majestet derfor allernaadigst vilde forunde dette Stæds Sælskab den samme Frihed, som er forundt andre lærde Sælskaber i Deres Kongelig Majestets Lande, at nemlig Sælskabets Skrifter, hvad enten de blive trøkte her i Tronhiem, eller efter Omstændighedernes Beskaffendhed i Kiøbenhavn, alleene maa censureres av Biscoppen her paa stædet, og hans censur til trøkken være nok. Hvorimod vj allerunderdanigst og helligen forsikre, at i bemeldte Skrifter intet skal indføres, som kand være stridigt mod de Pligter og Forbude, som ved bøgers udgivelse i Almindelighed bør iagttages, og ville vj allerunderdanigst ansee

Deres Kongelig Majestets os heri allernaadigst beviste Høy kongelig Naade, som en Nye Prøve paa Deres Kongelige Majestets Omhue og Kiærlighed for Videnskabers Forfremmelse. Vi ere etc. etc. etc.

229. Kopibog nr. 4 pag. 235.

1766 d. 15. Mai til Gehejme Raad og Ober Secretair
Friherre von Bernddorf.¹⁾

Den særdeles og enhver noksom bekjente Naade, D. Excell. beviser alle dem, som søge at opfylde en retskaffen Patriots pligt, forsikrer mig fuldkommen om, at det naadigst vil optages, at jeg herved fordrister mig til at lade underdanigst overlevere 1 Expl. af min flora Norveg. 1ste deel. Jeg har herudi søgt, saavidt det stod i mine Kræfter, at befordre den højkongelige botaniske Anstalt og det fornemmelig ved at bekientgjøre den Planternes adskillige Nytte i Henseende til Husholdning og et Menneskes Sundhed, som jeg tildeels paa mine vidløftige og højst besværlige Visitatz Rejser, og tildels ved mine egne ofte meget bekostelige forsøg har opdaget, og intet skulde være mig kjærere end at disse mine Bemøjelser kunde fortjene D. Exc.s og det højkongel. Collegii naadige bifald. Saadant vilde ei lidet opmuntre mig til at fare fort dermed, uagtet alle Vanskeligheder, som de derpaa gaende omkostninger og mangel paa dem, der behøvedes at gaa tilhaande, foraarsage. Det kunde vel og, saasom jeg allerede i fortalen har meldt, behøves, at et Udtog heraf udkom paa dansk, indrettet til de ustuderedes Nytte og efter deres Begribelse. Hvortil der og kunde føjes et og andet tillæg, som jeg har taget i Betænkning at indføre i min botaniske flora; men nye Omkostninger afskræcke mig, da i det mindste den $\frac{1}{2}$ deel af mine aarlige Indkomster ere anvendte paa det, som skeed er, uden at kunne vente derfor tilstreckelig Erstatning, og jeg har været altfor øm til at søge nogen Undsetning fra H. Maj.s Cassa, allerminst, da den for nogen tid siden begyndte højkgl. botaniske Anstalt udfordrer store Summer. Jeg udbeder mig D. Exc.s Naade og er med dyb Soummission etc.

¹⁾ Johan Hartvig Bernstorff, f. 1712, dansk udenrigsminister 1751—70, døde 1772, en maaned efter Struensees fald.

230. Kopibog nr. 5.

1763 d. 21. Septbr. til Geheime Raad O. Thott.¹⁾

Da det er mig bekendt, at D. Exc. samler paa alt, hvad der er merkværdigt, saa tager jeg mig den underdanige Frihed med Skipper Ole Rasmussen at tilsende D. Exc. i en træ Casse bemærket med de bogstaver D. E. H. G. T. det smukkeste Søetræ jeg nogensinde har seet, hvori en heel Deel Capita Medusæ har logeret sig, som er taget op af dybet ved Froe Øerne, som ligge en 12 Mile ud til havs fra Tronhiem. Det hører til Gorgonias Linnæi, men er nova species, som Linnæus ei har havt lejlighed til at kjende, førend jeg har sendt ham et lidet gammelt Exemplar deraf, som jeg tilforn har havt. Dog har Ellis i hans Tractat des Corallines ²⁾ Plate 27 no. 1 pag. 82, den franske oversættelse, en art af gorgonia, som hand kalder Cheratophyton flabelliforme, cortice verrucoso obductum, item Eventail de Mair a Verrues, som ei fra nærværende Søe-Træ er væsentlig adskilt. I den 3die Tome af vore Thjemiske actis agter jeg at handle om dette Træ udførlig. Det skulde være mig kjert, om det fandt D. Exc.s behag, da jeg vil tage mig den underdanige frihed med første lejlighed at offerere D. Exc. et og andet stykke af min naturalie Samling, som jeg kunde troe, vilde fortjene D. Exc.s attention.

¹⁾ Otto Thott, dansk statsminister. Ved Fredrik den 5tes tronbestigelse 1746 blev han første deputeret i rentekammeret, 1762 medlem af geheime-conseilet, 1763 oversekretær i det danske cancelli, 1767 greve. Ved geheime-conseilets ophævelse fik Thott sin afsked 1770; men efter Struensees fald 1772 fik han atter sæde i statsraadet, ogsaa efterat kronprins Fredrik havde overtaget styrelsen 1784. Døde 10 septbr. 1785. Er berømt som statsmand, men end mere ved sin interesse for videnskab og kunst. Besad storartede samlinger af malerier, mynter, oldsager, naturalier og et bibliothek paa over 120,000 bind, det største, der eiedes af nogen privatmand i Europa. Om hans interesse for naturvidenskaberne se selsk. aarsskr. f. 1888—90 pag. 225.

²⁾ Essai sur l'histoire naturelle des corallines et d'autres productions marines du meme genre; smlgn. Gunnerus' afhdl. Gorgonia flabelliformis i Thj. selsk. skr. III, 12.

231. Kopibog nr. 3 pag. 914.

1762 d. 9. Januar til Græv Moltke.¹⁾

Da jeg allerede i Kiøbenhavn var i Gield, og efter min Ankomst til Bispestoelen her i Tronhiem ogsaa nødvendig har maattet komme dybere deri,²⁾ saa vil det være meeget vanskeligt for mig, av Bispestoelens nu værende Indkomster, at have min aarlige udkomme, med mindre Hands Majt. av Høy Kongel. naade maatte forunde mig, igien at nyde Størdalens Konge-tjende, som allerede ved et allernaadigst Rescript, de dato 28. Decembris 1731, er bleven henlagt og perpetueret til Tronhiems Bispestoel, med den condition, at benævnte Størdals Konge tiende³⁾ maae være avgangne Hr. Biskop Hagerups Enke,⁴⁾ som en pension tillagt, saa lenge hun lever, og i sømmelig Enkestand forbliver; men, som nu Hr. Biskop Hagerups Enke døde for hendes mand, saa har Hands Majt. siden, de dato 24de Maji 1743, allernaadigst forundet Biskop Hagerups Arvinger, saa lenge de ere uforsørgede, at oppebære benævnte Størdalens Konge tjende, og, da de allesammen ere forsørgede, undtagen candidat. Theolog. Eiler Hagerup, som for nærværende skal opholde sig i Kjøbenhavn og eene oppebær denne Størdals tiende tilligemed Frostens, hvilke begge tilhobe og saa vel Hr. Biskop Krogh som hans Enke tilforne har nydt, saa har jeg nedsendt min allerunderdanigste Ansøgning av denne Dags dato, i det Kongel. Cancellie til Hands Majt., om at jeg nu maatte nyde meer bemeldte Størdals og Frostens Konge-tiender, imod at jeg erbyder mig til, at udbetale til candid. Eiler Hagerup en aarlig Pension, saa stor, som Hands Majt. Selv allernaadigst maatte determinere, saa længe som han er uforsørgt. Jeg udbeder mig nu derfor underdanigst, D. H. Græv. Excell. vil have den høye Naade for mig, at recom-

¹⁾ Vistnok grev Adam Gotlob M., se brevet til ham nedenfor.

²⁾ Om Gunnerus' formuesomstændigheder smlgn. aarsskr. 1891 pag. 53 flg. (Suhms Levnet ved Nyerup pag. 442 flg. og brevene ovenfor angaaende bispegaarden Berg (specielt nr. 64 og 65).

³⁾ Smlgn. aarsskr. 1890 pag. 54.

⁴⁾ Anna Cathrine Barhow, døde 1737 paa barselseng med det 17de barn, den senere i brevet nævnte Eiler Hagerup, der 1753 deponerede fra Trondhjems skole, 1757 tog theol. eksamen, 1762 dansk juridisk eksamen og 1768 blev amtmand i Finmarken, siden deputeret i toldkammeret, døde som etatsraad 1795.

mendere hos Hands Majt. ovenmeldte min allerunderdanigste Ansøgning til allernaadigst Bønhørelse; thi ellers kan det vare lunge, inden ovenmeldte Størdals Konge tjende henfalder igien til Bispestoelen, efterdi candidat. Eiler Hagerup, som siiges nu at studere medicinen, kand foregive, om han end blev Doctor Medicinæ, at han enda ei var forsørget. I Haab, om D. H. Græv. Excell.s høytformaaende recommendation til allernaadigst Bønhørelse, er jeg etc.

---

232. Kopibog nr. 4 pag. 234.

1766 d. 18. April til Ober Hoffmarschall Grev

Adam Gottlob Moltke.¹⁾

Deres Højgrevel. Exc. tage det ikke unaadigt op, at jeg herved tager mig den Frihed at tilsende Dem nogle faae exempl. af min Klage-Prædiken over vor højstsal. Konge. Iøvrigt recommenderer mig fremdeles D. Højgrevel. Exc.s sædvanlige store Naade.

---

233. Kopibog nr. 4 pag. 235.

1766 d. 15. Mai til Ober Hoffmarschall A. Gottlob Moltke.

Jeg tar mig den underdanige Frihed herved at tilsende D. Exc. et exemplar af min Flora Norvegica 1ste Deel, som D. Exc. naadigst vilde imodtage.

Det hosfølgende Exemplar for Hans Kongl. Majestæt, som jeg har understaaet mig allerunderdanigst at dedicere denne min flora, beder jeg underdanigst D. Hg. Exc. vilde have den Naade at overlevere H. M., hvis højstpriselige institut. botanic. jeg derved har søgt, saa vidt det staaer i mine Kræfter at befordre, saasom det er umueligt, at en Mand allene, om hand end var den lærdeste og kyndigste i hele Verden, uden mange andre gaae ham paa det flittigste til haande og hielpe med i at samle, saavel planter som og indenlandske navne og fornemmelig Planternes mangfoldige og adskillige Nytte, er istand at levere noget fuldkomment i deslige

---

1) Født 1710, død 1792, stod i høj gunst hos Fredrik 5 og interesserede sig meget for kunster og videnskabers fremme. Blev overhofmarschal og geheimeraad, 1763 statsminister, afgik ved Struensees omvæltning i dobr. 1770. Døde 1792. Om hans naturaliesamling se aarsskr. 1888—90 pag. 225.

ting, som tillige kunde være til nogen besynderlig Nytte. Intet skulde være mig kjærere, end at dette Arbeide af H. M. Allernaadigst blev anseet, og kunde fortjene D. Hg. Exc.s naadigste bifald, saasom (det) meget meer vilde forbinde mig at anvende al flid og ej at spare nogen omkostning, som mine ringe omstændigheder kunde taale, for at bringe det til mueligste fuldkommenhed. Jeg recommenderer mig i D. Hg. Exc.s sædvanige Naade etc.

---

234. Kopibog nr. 4 pag. 234.

1766 d. 18. April til Grev Frid. Ludw. Moltke.¹⁾

Herved tager jeg mig den Frihed at tilsende D. Hv. nogle faae exemplarer af min Klage Prædiken over den højsal. Konge, og tvivler ingenlunde paa, at saadant naadigt bliver optaget. Min Flora Norvegica, som jeg tager mig den Frihed at dedicere Hs. Kgl. Majt., bliver med det første færdig, og skal jeg ikke ermangle med første Lejlighed at opvarde med et exemplar deraf. Imjdlertid recommenderer jeg mig i D. Hv.s sædvanlige Gunst og forbliver med største respect etc.

---

235. Kopibog nr. 4 pag. 235.

1766 d. 15. Mai til Gehejme Raad og Ober Cammer Herre Detlev de Reventlau.²⁾

Den Naade D. Exc. har bevist mig og beviser alle lærde og retskafne Patrioter forsikrer mig om, at De naadig imodtager det Exemplar af min flora Norvegica 1. Deel, som jeg herved har den Ære at nedsende. Skulde dette Arbeide fortjene D. Exc.s bifald, vilde saadant ei lidet opmuntre mig til at fare fort dermed og ej at spare nogen Omkostning, som mine ringe Omstændigheder kunde taale, paa at bringe det til fuldkommenhed. Jeg recommenderer mig i D. Exc.s Naade og er etc.

---

¹⁾ Født 1745, død 1824, geheimekonferentsraad, gesandt og domherre i Lybeck. Se Langhorn, De danske Moltker.

²⁾ Christian Ditlev, greve af Reventlov og Christenssæde, født 1710, død 1775.

236. Kopibog nr. 4 pag. 304.

1766 d. 12. August til Grev Schmettau.¹⁾

Den særdeles Gunst Deres Højgrevelige Exc. ved mange andre leiligheder har ytret for mig og mine ringe Bemøjelser, forsikrer mig noksom, at det ej ilde optages, at jeg herved tar mig den frihed at tilsende Deres Hgr. Exc. 1 Expl. af min flora Norv. 1ste deel. Intet skulde være mig kjærere end at den kunde fortjene saa stor en Kienders Bifald.

237. Kopibog nr. 5.

1761 d. 25. August til Etats-Raad Klevenfeldt.²⁾

Jeg haver nu den Ære at nedsende til D. Velbaar. med Havniensibus Monsr. Bugge³⁾ og Aaschow,⁴⁾ adskillige naturalia udi en Cassa, tilligemed hosføyede Sedler, hvorpaa Deres Navne findes antegnede; iliigemaade ogsaa en Blek-sprute, Sepia kaldet hos Linnæum, i en anden liden Casse. Den Hymber, jeg ellers herved gjør mig den Fornøjelse at tilsende D. velbaar. er sandelig meget rar av det slags; thi endnu har jeg aldrig seet, ey heller hørt nogen at have seet ham sort runden om, men alleneste under Halsen. Disse naturalia faaer D. Velbaar. for denne gang tage til takke med, og, naar jeg til en anden tiid faaer samlet fleere og rarere, skal jeg ligeledes ikke ermangle at tilsende samme.

1) Herman Waldemar, greve af Schmettow, f. 1717 i Dresden, studerede i Leipzig, kom 1746 til Danmark som generalmajor og chef for livregimentets curassierer. Blev 1764 kommanderende general i Norge. Forlod denne kommando 1767 og opholdt sig fra den tid i Pløn. Døde som kammerherre 1785.

2) Torkel Kleveland, f. i Kjøbenhavn 1710, 1734 sekretær i det danske kanselli, 1737 justitssekretær i høiesteret. Reiste derpaa udenlands. 1744 assessor i høiesteret. 1747 ophøiet i adelsstanden. Døde som konferentsraad 1777.

3) Thomas Bugge (1777 prof. i astronomi ved universitetet), paa den tid assistent ved observatoriet i Kbhvn., sendtes 1761 til Trondhjem for at iagttage venuspassagen det aar (observationerne er indførte i Memoires de l'Academie Royale de Paris for 1761). Smlgn. iøvrigt ved brev nr. 208.

Hans autobiografi findes i Worms lexik. III 126—129.

4) Urban Bruun Aaskow, dansk læge, f. 1742, ledsagede som medicinsk student 1761 prof. Th. Bugge paa dennes astronomiske reise til Trondhjem. 1770 blev han marinelæge paa en til Algier sendt eskadre, 1775 livmedikus hos dronning Juliane Marie, 1782 etatsraads rang, døde 1806.

238. Kopibog nr. 5.

1762 d. 23. Januar til Etats-Raad Klevenfeldt.

Det har alle tiider været mig en særdeles Fornøjelse, at kunde være D. Velbaar. til tjeneste i alt, hvad som staaer i min Magt, og har det ikke lidet forøget min Fornøjelse, at de faae tilsendte naturalier baade ere vel fremkomne og til Behag. Hvad Havhesten (*Procellaria*) angaaer, da er den virkelig *Procellaria grönlandica* eller *Norvegica*; thi der ere flere Arter av *procellaria*, end den som er *nigra*, *urhopygio albo*, og kaldes ellers *pelagica*. Linnæus har desuden i den nyeste edit. av *Syst. Nat. procellaria capensis* og *æquinocialis*, hvilket alt med meere end og kand sees av tom. 1mo. act. *Nidros*.¹⁾, som nu allereede har forladt Trykken. Den kaldes og her av alle uimodsigelig hav-hest. Hvad ellers *Pontoppidans* Beskrivelse paa hav-hesten angaaer, saa er den ikke i henseende til alle Omstændigheder tilfulde at liide paa, efterdi Han ikke har seet Fugelen, og Kobberstykket desuden ikke var accurat. Jeg har nu en Hymber, som er bedre, end den jeg nedsendte, hvilken tilligemed andre, som kand bringes til veye, jeg ved Leylighed skal have den Ære at tilsende D. velbaar. Dersom D. velbaar. efter Løfte vil tilsende mig Danske, og om De in duplo haver, udenlandske naturalier, skeer mig en særdeles Fornøjelse. Jeg er etc.

239. Kopibog nr. 5.

1763 d. 18. Juni til Rector Dass²⁾

Velædle og velfornemme Høystærede Hr. Magister! Næst min skyldigste Taksigelse for Hr. Mag.rs store Møye med vore actis,

1) L. c. pag. 182—202.

2) Benjamin Dass, f. i Alstahaug i Nordland 1706, student fra Trondhjem 1726, studerede klassisk filologi, historie og teologi. Udnævntes 1734 paa Hans Grams anbefaling til rektor ved Trondhjems latinskole, hvorhen han drog efter i 1735 at have taget magistergraden. 1751 afstod han rektoratet til sin elev, Gerhard Schøning, mod en pension. Som rektor, men endnu mere efter sin afsked drev han med iver videnskabelige sysler og sluttede sig i Trondhjem nøie til Suhm. 1753 flyttede han til Kjøbenhavn, hvor han i 16 aar tilbragte et literært otium. En stor del af hans tid optoges med at yde vennerne i Trondhjem literær hjælp, idet han besørgede a/skrifter fra arkiverne, modtog og gjennemgik deres manuskripter og besørgede

som vi alle her oppe blive dem høyt forbundne for, Saa skeer dette, for at anmode Dem, at De ville have den godhed engang ved Leylighed at opsende mit Manuscript om Tytebærene, som Hr. Et. R. Suhm har adresseret til dem; thi jeg har nu resolveret ei at lade samme afhandling indrykke i vore T.hjemiske acta. Jeg er med megen Cons. tjenstskyldige Tiener.

240. Kopibog nr. 4 pag. 233.

1764 d. 10. Oktbr. til Magister Benjamin Dass.

Adskillige Aarsager har forhindret mig indtil nu at besvare deres meget ærede af 24. Aug. h. a. og at aflegge, som nu herved skeer, paa forbindtligste Maade min Taksigelse for den Møje hr. Mag.r har havt med mine Sager. Correcturen af Kobberne sendes herved tilbage tilligemed en liden aparte Teining og et pro Memoria for Kobberstickeren, hvilket alt de vilde have den godhed at lade ham tilstille. Jeg har af dato 22de Septbr. pass. beordret min Commissionair Hr. Secretair Henningsen, strax at tilsende hr. Mag.r 30 rd., som er Kobberstickerens accorderte Salarium. Hvad andre udgifter med porto og deslige, som hr. mag. for min skyld har havt og fremdeles maatte faae, godtgjør nok strax Hr. Secretair Henningsen, hvorom jeg og med det første skal skrive ham til, saasom det sidst blev forglemt. Jeg har med Skipper Ole Rasmussen afsendt $\frac{1}{2}$ Riis fransk papir og desuden 6 bøger finere, hvorpaa Kobberne skal tryckes med adresse til Hr. mag.r, hvilket jeg beder ej maatte fortrydelig optages, saasom jeg ellers ingen har i Kjøbenhavn, jeg sickert kunde committere deslige Ting; og skeer derfor herved min Anmodning, at de vilde være saa god

bogindkjøb for dem. Til Suhm skrev han en række breve (24 i Suhms levnet ved Nyerup 190—308), hvorom Nyerup siger, at de danner en sammenhængende udsigt over den danske lærde verden 1755—63. Exempler paa deres skarpe og sarkastiske tone danner de anførte udfald mod Gunnerus (aarsskr. 1891 pag. 8 flg.). Da Suhm flyttede til Kjøbenhavn 1765, sluttede Dass sig nær til ham, og 1768 flyttede han til Schøning, der 1765 blev prof. i Sorø, hvor han forblev til Schønings Norgesreise 1773, da han flyttede tilbage til Kjøbenhavn, hvor han døde 1775. Schønings og Dass' bogsamling danner grundvolden for videnskabselskabets bibliotek i Trondhjem. (Nyerup l. c. pag. 305. E. A. Erichsen i Dansk Biogr. Lex. IV. 200 flg.)

at besørge paa min bekostning Aftrykninger og at lade samme siden tilstille Hr. Secret. Henningsen tilligemed Kobberpladerne, paa det at hand med Lejlighed kunde opsende saa mange aftrykte Kobbere, som jeg maatte behøve. Er jeg istand til at tjene Hr. Mag.r igjen paa nogen Maade, skal det skee med største fornøjelse. Det var at ønske, at trykningen af den 3. tome af vore actis snart kunde begynde, allerhelst saasom der ere nogle faa opdagelser, som miste noget af deres priis, om Hr. Brunniche¹⁾ skulde have anticiperet dem i hans nye Ornithologie, hvorom jeg har læst i de lærde Tidender. Dog dependerer alt af Hr. Mag.rs Commoditet og af omstændighedernes Mulighed, da jeg er ellers hr. Mag.r største tak skyldig for deres Artighed i at ville have tilsyn og med mine pjecer, da jeg derved er gandske betrygget og befriet for de bekymringer, jeg ellers for den Post har havt.

Pro Memoria til Kobberstickeren, som blev indsluttet i brevet til Mag.r Dass:

Tab. 1. fig. 3 maa der gaa en stræg et stykke midt op efter stilken, som taber sig siden. See Teiningen, hvor efter Kobberet er stucken. Tab. 11, fig. 1. fejler den skygge, som skal vise Rundingen i Henseende til c. og d., hvilke bør ligne pastenac eller gule Rødder. See Teiningen. Fig. 2. ved den 7de umbel., hvorved sees 2de smaa blade, maa der komme flere, og der neden under settes den bogstav v. See Teiningen. Fig. 4. staar et e., som bør være o. Se Teiningen. De 5 smaa blade sc. o (falskelig e) etc. henhørende til blomster Kalken, liggende imellem de større Blomsterblade, og ovenpaa hvilke de 5 Meeltraaer l. m. etc. ligge, ere for stærk skatterede, saa at mand skulde tænke, at meeltraaerne kom ud af deres Spidse, da de meget mere bør forestille at ligge ovenpaa disse smaa blade. See Teiningen; og, for Tydeligheds Skyld, har jeg ladet forestille Sagen paa en aparte liden Seddel, merket med NB. Ved o (falskelig e) har griffen glidet ud og gjort ligesom en liden fiin og krum traad i Enden af det derved værende lidet blad, som henhører til Blomsterkalken, eller blomforet, hvilken fejl af griffelen maa rettes saa godt som skee kand. Midt ind i blomstern (fig. 4.) er Skyggen ved den ene Side af de 2de smaa pi-

1) Se aarsskr. 1888—90 pag. 239.

stiller alt for stærk, saa at mand skulde tænke, at her var det 3die corpus, hvilket maa forandres. See ei blot Teiningen, men og hos følgende aparte Seddel med NB. merket, hvor jeg har ladet Sagen tydelig forestille, saasom den bør stückes. Fig. 5. ejusdem Tab. 11 bør det forstørrede blomster blad rettes efter Skilderns Teining.

241. Kopibog nr. 5.

1762 d. 5. Februar til Etats-Raad Suhm.

Monsr. Aa¹⁾ har leveret ud 12 prænumerationens Sedler, som i Henseende til Forskuddet udgjør 16 rdr. Den 28de Septembris 1761 bleve 13 exemplarer opsendte uden Brev, hvørav det eene er defect, men hvori denne defect bestaaer, kan ikke saa strax meldes. 7 Exemplarer ere avhæntede, hvorføre Efterskuddet udgjør 14 rdr., tilsammen 30 rdr., hvilke hermed sendes. De Restende ere mest i Nordlandene, hvorfor Exemplarerne ikke bliver saa hastig avhæntede, og Efterskuddet betalt. 12 Exemplarer kan vist endnu avsettes.

242. Kopibog nr. 4. pag. 235.

1766 d. 15 Mai til Etats-Raad Ped. Frid. von Sum.²⁾

Jeg har herved den Ære at tilsende D. V. et exempl. af min Flor. Norv. første deel som jeg beder, De ikke vil forsmaa. Jeg har derhos ladet følge et exempl. i raa materie for Hr. Mag.r Dass, som D. V. vilde være saa god ved Lejlighed at lade ham tilstille. Det var mig ikke mueligt i saadan Hast, da min Visitats Rejse³⁾ nu er forhaanden, at faae flere Exempl. indbundne. Jeg tar mig og den Frihed at adressere til D. V. en liden Kasse, som er destineret Hr. von Linné, med skyldigst begjering, at D. V. vilde have den Godhed at befordre den ved Lejlighed tilligemed

1) Paa den tid amanuensis hos Gunnerus, se brevet til Pontoppidan af 25. aug. 1761, nr. 250 nedenfor.

2) Ellers refereres det i almindelighed kun, at der er skrevet breve til Suhm — f. eks. 1766 d. 8de Novbr. besvaret Etats Raad Suhms brev af 25. Oktbr. (Kopibog nr. 4, pag. 235), 1767 d. 28. Marts (l. c. pag. 236), 1767 d. 11. April (l. c. pag. 236), 1768 d. 26. Febr. sendt brev med 2de Taler etc. (l. c. pag. 239), 1768 d. 19. Marts (l. c. pag. 239). (Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 11 og brev nr. 122. P. S. ovenfor).

3) Den mislykkede reise til Nordland og Finmarken, se aarsskr. 1891 pag. 18,

hosfølgende brev til Stokholm. Jeg har ikke tordet betro min Commissionair eller nogen anden denne Sag, saasom det er mig meget magtpaaliggende, at Kassen kommer vel, og saavidt mueligt, hastig frem. Jeg er til al muelig Gientieneste højst beredvillig. Dog maae jeg endnu udbede mig den Tieneste, at D. V. vilde være saa artig at lade besørge en Tegning blot med Blyant til Eftersyn udaf Sloanes¹⁾ Historie of Jamaica, citeret hos Linné, angaaende denne Fisk, som Linneus kalder *Scomber pelagicus*, og er vor Laxe Størje, skeer i Mus. Adolphi Friderici pag. 72 saaledes: *Scomber major torosus* Sloan. hist. 1. præfat. XXVIII. 1. f. 3. Jeg har og ladet den aftegne, men mit exemplar har en skæv mund.

243. Kopibog nr. 5.

1763 d. 3. Septbr. til den Franske ambassadeur Ogier.

Domine Excellentiss. illustr. — Mæcenas incomparabilis!

In literis ad Chiliarcham nostratam Dominum a Krogh gratiose significasti, tibi haud ingratum fore, si status & studia societatis nostræ scientiarum Nidros. tibi curatius exponerentur. Cui tuo, Domine excellentissime, mandato morem non gerere nefas ducerem Societati nostræ impensius gratulans, qvod ipsi contigerit esse adeo felici, ut tantus scientiarum et bonarum literarum Patronus, qvem te omnes literati suspiciunt veneranturqve, de ea bene & gratiose sentire haud dedignetur. At & mihi oppido gratulor, qvod ita mihi arideat affulgeatqve occasio indicandi, nil tua gratia tuoqve patrocinio prius & antiqvius esse posse. Qvam bonarum artium studia in carissima Patria Norvegia aliqvo incitamento indigere viderentur, sæpenumero de societate qvadam literata ineunda cogitavi, in qua id ageretur, ut languentes Musæ excitarentur; ad eundem itaqve finem Clerum Nidros. in Epistola Pastoralis, cum Episcopus Dioceseos Nidros. factus essem, scripta, invitavi. Adsociarunt se mihi viri amicissimi & eruditissimi Petr. Fr. a Suhm, S. R. M. a Consiliis status, nec non Magister Gerhard Schøning,

¹⁾ Hans Sloane, 1660—1753, kgl. læge og præsident i videnskabselskabet i London. Foretog en reise i Vestindien 1688, hvorpaa han samlede en stor samling af naturalier. Disse solgte han til staten, og de danner begyndelsen til British Museum.

Rector scholæ Nidrosiensis Cathedralis, Societatis Scientiarum Hafniensis jam pridem sodales utriqve. Postea numerum membrorum auxere & viri & juvenes Eruditione & doctrina præclari, sc. Dn. Herman Ruge¹⁾, Pastor Coetus Sanctioris Slidre Dioeceseos Christianensis, Dn. Ericus Schytte, Pastor buxnæssensis in Nordlandia, Dn. Jac. Lund²⁾, (Pastor) Paroeciæ Lejrdalensis in Dioecesi bergensi, Dn. Johannes Strøm, comminister Ecclesiæ borgensis ejusdem Dioeceseos. Et Candidati Theologiæ Daniel Hveding, Jo. Eeg, Corn. Müller,³⁾ Henr. Tønning, nec non Director rei incendiariæ Nidros. Jo. Dan. Berlin, musicus & mathematicus. Correspondentes vero societatis nostræ sunt Domini Oeder & Ascanius, Prof. Havnienses, nec non Dn. Magr Benjamin Dass, Rector olim scholæ Nidrosiensis, jam vitam privatam Havniæ agens. Parvum est initium, majora speramus. Solennitatum hactenus etiam fuimus incuriosi. Convenimus præsentisque sumus, quoties opus fuerit deliberatio. Scopus est promotio scientiarum gen(eralium), speciatim v(ero) physicarum & oeconomicarum, nec non historiæ patriæ, Naturalis, Ecclesiæ, Civilis, & literariæ ac geographiæ norvegicæ exactioris.

Primus actorum nostræ Societatis Anno 1760 fundatæ Tomus lingua vernacula prodiit Havniæ Ao. 1761, impensis Frid. Christiani Pelt, Bibliopolæ Havniensis, forma, qvæ dicitur, octava, pag. 297, sub Tit.: Det Trondhjemske Sælskabs Skrifter. 1ste Deel med Kobbere, id est: Societatis nidr. Scripta Tomus I. cum Iconibus. Tractatus v(ero), qvi in hoc primo Tomo continentur, sunt qvi seqvuntur:

Imo. De immortalitate animarum, auctore J. E. G., Doctore et professore theologiæ, Episcopo dioeceseos Nidros, Vicario Collegii missionis qvod ad missionem Nordlandikam & Finmarkikam,

1) Herman Ruge, f. 1706, 1737 sogneprest til Slidre, 1763 til Eidanger, døde 1764. (Smlgn. Uddrag af Chr. Hammers brevveksling ved Ove Dahl, Nyt Mag. f. Naturv. XXXII pag. 293).

2) Se brevene til ham nr. 277—284 nedenfor.

3) Cornelius Corneliussen Müller, f. i Trondhjem 1734, student 1752, cand. theol. 1755, derefter en tid hører ved Trondhjems latinske skole (smlgn. f. eks. kopibog nr. 3 pag. 601 af 20. mars 1760 angaaende at assistere rektor Schøning med at læse i øverste klasse i stedet for konrektor Thams) og en kort tid amanuensis hos Gunnerus (se brevet til Pontoppidan af 25/8 1761), 1769 sogneprest til Kornerup paa Sjælland, 1797 til Ousted og Alleslev sammesteds. Døde 1797 (Wiberg: Dansk Præstehistorie pag. 247 og 549), Skrev i Det T.hjemske Selsk. Skr. II. 340—344 Om Vandhønen.

Directore Seminarii Lappōnici & academiæ Augustanæ Cæsareo-Francisceæ nec non societatum Jenensis Latini & nidros. membro. Demonstratur hic: Imo. Immaterialitas animarum ex spontaneitate ∴ arbitrio earundem, quippe quod arbitrium Essentiæ & Naturæ omnium rerum materialium etiam subtilissimarum aperte repugnat, uti fusius in ipso tractatu probatur; deinde ex Scopō Creationis ulterius felicitate Spirituum finitorum & illustratione gloriæ Divinæ ipsa demonstratur immortalitas animarum rationalium, quia peracta auctor ex principiis propriis metaphysicis & novæ suæ Theodiceæ¹⁾ prolixè et perspicue confutat Dubia speciosissima c(ontra?) immortalitatem animarum, potissimum v(ero) omnia ea, quæ in Tractatu: Ouvres du Philosoph de Sans Souci formantur.

2do. de Effato Ecclesiasticis Cap. 3, 19—22, ubi vox hebraica חַיִּים in Com. 19. itemque 21mo redditur per spiraculum vel halitum, uti in Versatione vulgata & ex parte Lutheri, adeo ut sensus Com. 21mi maxime controversi ita determinetur: Ecquis certo scit halitum filiorum hominis sursum adscendere, & halitum bestiarum deorsum descendere ad terram? n(am) uterque halitus eodem modo emittitur in aerem ejdemque miscetur (de Spiritu ∴ anima rationali hominum non loquor, nec Ecclesiastes loquitur) hac & reliquorum Commatum Exegesi per demonstrationem hermeneuticam solide probata, ostenditur materialistis, ne minimum quidem in hisce Commatibus esse præsidium.

3tio. Character præsentis Sec. 18, delineatus a Petro Fr. Suhm a Cons. Status & membro societatis Havn. ac nidr. Ima hujus meditationis pars hic occurrit, religionem nimirum respiciens, lectu omnino dignissima.

4to. Succincta narratio historica de Caritatibus annorum, quæ potissimum in Dioecesi Nidros. obtinuerunt, auctore Gerhard Schøning, magistro phil., Rectore scholæ Cath. Nidr. & sodali Societatis Havn. ac Nidros.

5to. Meditatio de ædificiis penuariis in Norvegia exstruendis & instituendis, auct. eodem Gerh. Schøning.

6to. De procellaria Grønlandica, Norv. Hav-Hest, id est

¹⁾ Dissertatio continens Causam Dei, vulgo Theodiceam, ratione Originis & Permissionis Mali. Jenæ 1754. 4.

Eqvo marino, auct. Jo. Ern. Gunnero ante nominato. Hæc avis est procellaria glacialis Linnæi & Malemocke sive Malemukke Martensii & Andersonii Consulis Hambourg. Icon Capitis & pedis Tab. 1. Imi, de quo agimus, Tomi actorum nostrorum habetur.

7mo. Annotationes in Historiam mundi universalem Anglicanam, auctore P. Fr. Suhm. Circa Tomum Imum Historiæ jam memoratæ versantur continuandæ.

8vo. de Colymbis, Dan: Loom-artede fogle, auct. J. E. G. Colymbi arctici Linnæi Imo. generatim describuntur, & deinde variæ Species recensentur, quas summus Linnæus hucusque habuit meras varietates. Species vero ibidem enumeratæ sunt: Imo. Colymbus arcticus Clusii & Wormii, nostratibus Hymber, qui delineatus sistitur Tab. 2. fig. 1. 2do. Colymbus arct. collo rufo (nidrosiensibus usitatissime Loom dictus), de quo tab. 2 fig. 3. 3tio. Colymbus maximus Finmarkikus (cujus caput & pes tab. 2 fig. 1 & 2 repræsentantur), nostratibus Imber v. Immer, item Hav-Hymber, qui sine dubio erit Colymbus maximus Farrensis: Ferrensensis Clusii & Wormii & quidem foemina, cujus mas idem est ac Colymbus maximus stellatus auctorum, a Colymbo arctico Wormii etiam prorsus diversus, sed de hoc ulterius in Tomo actorum nostrorum 2do agetur. Hisce subjunguntur: a. Linnæi Colymbus v. sec. Editionem Systematis Nat. 10mam Alca Grylle: Columba grønländica Martensii aliorumqve auctorum, nobis Teiste, de qua Tab. 4; b. Alca Alle Linnæi sive Rotge Martensii aliorumqve, nidrosiensibus Borrefjert & lille Peder Drikker, quod ulterius nomen significat Petrum parvulum bibacem, de qua Tab. 6. Sub nomine Plauti Columbani (Martensii) sive Columbæ Grønlandicæ minoris obiter & anas ferina Linnæi Tab. 5. exhibetur.

9no. Variæ Relationes, quæ præcipue Mineralia Nordlandiæ & Finmarkiæ respiciunt, Societati communicatæ a Jo. E. G.

10mo. Variæ: mixtæ observationes Dni Er. Schytte, tunc missionarii ordinati Lyngensis, jam vero pastoris Buxnæsensis in Nordlandia pro 1758.

11mo. Continuatio pro 1759.

Accedit hisce tractatibus appendicis loco Index matrimonio junctorum, natorum, et denatorum Dioeceseos Nidros. in Norvegia ab Anno 1758 ad Annum 1760 incl.

12mo. Taxa frumentorum aliarumque Specierum ab Anno 1755 ad Annum 1760 incl. per Capitulum Nidrosiense facta.

2dus Tomus actorum nostrorum, in quo rariores Historiæ nat. observationes habentur, jam quidem etiam, ut spero, Hafniæ prelum reliquit; nec deero et hujus, cum in potestatem nostram venerit, argumenta tecum, Domine Excellentissime, communicare.

Interea rogo obnixè, ut tu, Domine & Mæcenas Excellentissime, haud dedigneris favere Servo tuo humillimo J. E. G.

---

244. Kopibog nr. 4 pag. 235.

1764 d. 13. Oktbr. til den franske Ambassadeur Ogier
i Kjøbenhavn.

Hisc litteris submissis adjungo continuationem catalogi scriptorum, quæ haud ita pridem hic Nidrosiæ typis excussa sunt una cum recensionibus nonnullis et novis litterariis nidrosiensibus. Iter visitationis, quod æstate præterlapsa absolvi,¹⁾ impedivit, quo minus antequam nunc promissa potuerim explere, id quod pro tua singulari gratia facillime ignoscas nominis tui excellentissimi & illustrissimi cultori submisissimo

J. E. G.

---

245. Kopibog nr. 4 pag. 234.

1766 d. 16. August. Illustri Dno. Le Seurre, Rerum Gallicarum in Dania hoc tempore Præfecto Salutem plur. dicit. (S. P. D.)

Ex litteris tuis gratissimis d. 2. August. h. a. datis non potui non maximam percipere voluntatem, quum eadem me tam de gratia Excellentissimi utriusque nostri Patroni, quam de Tua amicitia certissimum reddant. Nil magis in votis est quam ut mihi in posterum Tuo commercio frui contingat. Tua enim singularis humanitas me totum, grata licet compepe, vinctum tenet, et Tua eruditio spem mihi facit ex Tuo commercio haud parum proficiendi.

---

246. Kopibog nr. 4. pag. 234.

1766 d. 27de Septbr. Illustri et Nobilissimo Domino Le Seurre.

Ex litteris Tuis, humanissimis d. 6to. hujus datis, non sine insigni voluptate et animi grati ac obligationis sensu percepi, non

¹⁾ I Dalernes provsti 12. juli—15. august.

tantum quod Floræ meæ pars prior, Tua Viri Optimi ac Humanissimi opera et cura, Parisios delata sit, sed & quod Excellentissimus at Illustrissimus in Toga Heros, Maecenas incomparabilis D.nus D'Ogier eandem serena fronte accepit, meique ad polum arcticum quasi relegati gratiose meminerit. Gratiam Tanti Patron non possum non mihi impensius gratulari. Nec quid majori ducerem honori, quam Genti, scientiis, artibus et moribus politissimæ, inlarescere, si opere tam levidensi, quale est, quod Parisios missum, inlarescere contingeret. Tuo autem, Vir Illustris et Nobilissime! Favori Tuæque amicitiae me maximopere commendo. Vale!

247. Kopibog nr. 3 pag. 431.

1759 Februar til Justitsraad Jessen¹⁾.

— — — 2de exemplar av mit Hyrde-brev saa vel som af min her holdne Jule prædiken har jeg sendt med Skibs Leilighed herfra i dag adresserede til Deres Velbyrdighed. Jeg beklager kun at ieg ingen. exemplarer har tilovers af mit Hyrde brev paa skriver papiir. Ellers er Deres Velbyrdighed nok saa god selv at rette et par tryk-feil deri: pag. 25 staaer Rampach og Sibbern, det skal hede Rampach men ikke Sibbern; pag. 27 staaer J. Kirchmann, men bør staae B. C. Kirchmann. En tydsk version av mit Hyrde brev er her nu under trækken, hvor ieg har lided formeeret observationes ad historiam litterariam spectantes. Jeg etc.

1) Erik Johan Jessen (Schardebøll), f. i Jevestedt ved Rensborg 1705, studerede først teologi, reiste siden til Jena for at studere retsvidenskab, 1735 assessor i hofretten i Kjøbenhavn, 1737 sekretær ved generalkirkeinspektionskollegiet og 1739 i kancelliet, 1746 generalkirkeinspektør, 1754 justitsraad og 1768 etatsraad. Han var medlem af videnskabselskabet i Trondhjem. Døde i Kjøbenhavn 1783.

Efter initiativ af brødrene Carl og Joh. Ludv. v. Holstein paatog J. sig i begyndelsen af aaret 1743 at udarbeide en beskrivelse over kongens riger og lande og samlede i den anledning fra begge riger et anseeligt materiale, mest fra Norge. Det fra Danmark indkomne overlodes til E. Pontoppidans Danske Atlas. Til de norske sager fik han fornemmelig hjælp af presten Stenbuch i Melhus, der blev hans medarbeider i 6 aar og er den egentlige forfatter af verket, som udkom 1763 under Titelen: Det Kongerige Norge, fremstillet efter dets naturlige og borgerlige Tilstand. I. (Dansk Biogr. Lex.) Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag 204, 1891 pag. 131.

248. Kopibog nr. 3 pag. 918.

1762 d. 6. Februar til Cancelliet.

Efter Høy Kongel. allernaadigst Ordre indberettes herved allerunderdanigst, at et allernaadigst Rescript er mig tilstillet, de dato 22de Januarii h. a., angaaende at den av studioso Christian Mardtfeldt¹⁾ efter Kongel. allernaadigst Tilladelse oversatte Bog, Cellarii Liber memorialis kaldet, herefter skal antages og bruges udi de offentlige Latinske Skoeler i Dannemarc og Norge, i stæden for den hidtil brugte Stephani Nomenclator. Dette benævnte Rescript har jeg allerede communiceret Rector Scholæ Hr. Mag. Schiønning, ved at tilsende ham en verificered Gienpart av samme til Efterretning. Jeg er etc.

249. Kopibog nr. 3 pag. 483.

1759 d. 18. Septbr. Requisition.

Efter Hans Kongl. Majestets allernaadigste ordre mig tilstillet ved Hans Højædle Højærværdighed Hr. Procantzler Pontoppidan at opgive hvad skrifter her i Tronhjem ere trykte fra St. Hans dag 1757 til nærværende tiid, ville bogtryckeren Sr. Christen Winding herpaa meddeele mig under sin haand een fortegnelse over hvad skrifter i forbemelte tiid fra Hans bogtryckeri ere forferdigede være sig av gammelt eller nyt oplag.

250. Kopibog 5.

1761 d. 25. Aug. til Procantzler Pontoppidan.²⁾

Deres Højædle Højærværdigheds seeneste meget Ærede av 11te April. passato haver jeg havt den Fornøyelse at imodtage, hvorav jeg fornemmer D. Højærv. og naadige Frues Sundhed og Velgaaende, som hiertelig fornøyer mig. Kort efter min Avreise paa Visitatzen kom disse Havniensens Monsr. Bugge og Aaschow³⁾ her op til Tronhiem, men ikke desmindre bleve de dog alligevel

¹⁾ Christian Martfelt, f. 1728 i Odense, deponerede 1748, studerede 1758—60 i Odense, reiste 1761—68 udenlands paa kameralistisk studium. Kom hjem 1768 og valgtes til sekretær i landhusholdningsselsk., 1773 kommitteret i økonomi- og kommercekollegiet, døde som etatsraad 1790. Cellarii liber memorialis overs. udkom i Kbh. 1761.

²⁾ Om dennes virksomhed se aarsskr. 1888—90 pag. 208—220 og 232—234.

³⁾ Se brevet til Klevenfeldt, nr. 237 ovenfor, af 25. aug. 1761.

vel imodtagne av alle, og efter min Hiemkomst har jeg beviist dem ald Høflighed. Den Afregning, som D. Høy-Ærværd. forlanger for de opsendte Skrifter, skeer saaledes som følger.

Jeg kan nu egentlig ikke erindre, hvor mange Exemplarer av hvert Skrift jeg haver annammet til at forhandle, efterdi min Amanuensis Monsr. Aal, som da imodtog dem, nu er bortreist, og han efterlod sig vel en Fortegnelse derover til Monsr. Carisius¹⁾ og Monsr. Møller,²⁾ som succederede ham, hvilke ogsaa nu ere borte, men den sidste har bragt den i confusion, saa jeg endnu ikke har kundet finde den, hvorføre jeg maae holde mig til D. Høy-ærværd.s ovenmeldte seeneste meget ærede af 11te April. passato, og slutter da formodentlig, at de Exemplarer, som Monsr. Svaboe ikke vil tilstaae at have bekommet, dem haver jeg annammet til Forhandling, som ere: 12 Exemplarer av det oeconomicke Magazines I. II. III Tomer, hvorav endnu eet exemplar av den 2den Tome er tilbage, som herved sendes, à St. 4 ort Danske, og beløber sig i Penger til 23 rdr. 2 ort Danske. Et liige Antal av samme Magazines 4de og 5te Tomer tilligemed de 50 Exemplarer av D. Høyærværd.s samlede Prædikener, tilstaar Monsr. Svaboe selv allene at have bekommet. Dernest maa jeg da ogsaa have bekommet 34de Exemplarer av Sandheds Kravt mod vantroen, efterdi Monsr. (Svaboe) ikkun vil tilstaae at have annammet 6, à St. 4 ort Danske, og udgjør tilsammen 22 rdr. og 4 ort, som med den ovenanfødte Summa bliver 46 rdr, men, naar 10 rdr. pro cento derfra igien avtrækkes, bliver ikkun allene tilbage til D. Høyærværd. i rede Penger 41 rdr. 2 ort, som jeg haver leveret til Monsr. Bugge imod qvittering. Skulde D. Høyærværd. ellers siden fornemme av Deres Papiirer, at Monsr. Svaboe haver faaet fleere av ovenanfødte Exemplarer, som jeg endnu ikke kan viide, haaber jeg, at jeg engang ved Leylighed faar nærmere Efterretning derom. I øvrigt etc.

251. Kopibog nr. 5.

1761 d. 19. Decbr. til Procantzler Pontoppidan.

Det er mig kiært af Deres Høy-ædle Høyærværdigheds meget

¹⁾ Ferdinand August Charisius, se brevene ang. Gunnerus' slægtninge (afsnit H).

²⁾ Cornelius Müller, se brevet til Ogier af 3. Sept. 1763, nr. 243 ovenfor.

ærede Skrivelse at fornemme, det De allerede har erhholdet de penger, 41 Rdr. 2 ort, som jeg med Monsr. Bugge nedsendte til Deres Høyærværdighed. Hvad den Commission anbelanger, som deres Høyærværdighed for Rum tiid siden har anmodet mig om, da har ieg talt med Hr. Etatz Raad Suhm derom, og han har forsikret paa, at, dersom han kan finde noget i sit Eye, der kan tiene Deres Høyædle Høyærværdighed, til efterretning i *Historia Daniae geographica et Naturali*, vil han gjøre sig en fornøyelse af, at tilstille deres Høyædle Høyærværdighed samme. I disse dage har et lidet Skrift forladt Pressen her i Tronhiem, der fører Titel af *Trønhiemske Samlinger*, udgivne af Philaetho. Auctor¹⁾ vil være ubekientd. De stykker, som derudi afhandles, henhører fornemmelig til *Historiam Patriæ literariam* og *Moralen*. I øvrigt etc.

252. Kopibog nr. 4 pag. 61.

1763 d. 1. Juli til Hr. Procantzler Pontoppidan.

Da jeg rigtig med Posten har erhholdet Deres H. H.heds respective Skrivelse de dato 4de Junij pass. og den deri giorte Anmodning om at erholde en Specification paa alle de Bøger og smaa Skrifter, som i de 3 siste Aar ere udkomne fra bogtrykkeriet her i T.hiem, har jeg ey villet mangle med at gjøre Deres H. H.heds forlangende, det allersnarest mueligt var, fyldest. Men det var en Sag, som jeg nødvendig maatte indhente bogtrykkerens egen efterretning om, hvor for, da den for et par Dage siden er indkommet, den forlangte Specification nu med Posten til al behagelig og tjenstlig efterretning bliver tilstillet.

Jeg haver heller ikke ermanglet, saa snart Deres H. H.heds Avertissement, angaaende Deres Danske Atlas indløb, strax at lade samme circulere her i Stiftet; og er saadant Circulaire hidtil ikkun kommen tilbage fra 3de Provstier, sc. fra Nummedahl for nogen tid siden uden Paategning; men fra Romsdalen for 14 dage siden, hvor alle Provstiets Præster tilsammen have tegnet sig for hver sit exemplar paa tryk papir, og igaar fra Nordmørs Provstie med heele Geistlighedens²⁾ Paategning for hver sit exem-

1) o: P. F. Suhm.

2) Dette er betegnende for den interesse, Gunnerus' virksomhed paa den ene og Strøms paa den anden side havde vakt i amtet.

plar paa tryk papir. Subscribenterne i begge benævnte Provstier beløber sig til 17, derhos har jeg og tegnet mig for et exemplar paa tryk papir, ligesom man og venter mange fleere fra de andre Provstier, naar Circulaire derfra kommer tilbage, hvilket ikke saa hurtig kand skee i dette vidløftige Stift, aller helst hvad Nordlandene og Findmarken angaar. Jeg tviler ikke paa, at jo Deres H. H.hed mager det saa, at alle de, som hidtil have, og herefter til rette tid tegne sig her i Stiftet, bliver forsynede med exemplarer, saasom ingen forsømmelse i denne Sag her er skeed, og ingen kand siges at være in culpa, naar hand efter giorte løfte ikke skulle faae sit exemplar, hvilket jeg ikke havde villet anføre, dersom Msr. Svabøe ikke havde mistrøstet os. Jeg skal ved min amanuensem besørge alle Exemplarer enhver vedkommende i rette tid tilstillet og være Deres H. H.hed ansvarlig for, at pengene promte skal blive remitterede, saasntart de kand blive incasserede, og Exemplarer mig tilstillede. I det øvrige forbliver.

---

253. Kopibog nr. 3 pag. 911.

1762 d. 2. januar til Professor Oeder.

Deres seeneste Skrivelse har ieg for lengst erholdet, tillige med det indlagde brev til Hr. Rektor Schønning, og de hosfølgende Exemplarer af Deres flora Danica, hvilke ieg straxen lod overlevere til bemelte Hr. Rector Schønning paa det at de kunde communiceres de Literatis og andre Naturelskere her i Byen. Disse Exemplarer har Jeg nu faaet tilbage, og allerede ved et Circulaire afsendt dem til Provsterne i stiftet, med anmodning, at bekiendtgjøre det for enhver Præst, og ved ham igien for alle i hans Kald boende Lysthavende, og med den Efterretning, at Liebhaberne haver at anmelde sig hos Hr. Rector Schønning, der imodtager subscriptionerne, og siden besørger Dem Exemplarerne tilstillede. Det var at ønske, at dette nyttige og høy-priiselige Verk maatte finde sine elskere her i stiftet, som ieg dog formoder. Saasntart ieg faaer at viide Liebhabernes antal, skal ieg ikke ermangle, at tilmelde velædle Hr. Professor samme. I øvrigt forønsker ieg velædle Hr. Professor et lyksaligt Nye-Aar, og er etc.

254. Kopibog nr. 5.

1762 d. 6. Februar til Hr. Professor Oeder.¹⁾

Jeg haaber, at D. Velbyrd. nu har bekommet mit Brev, dat. den 2den Januar. h. a. og var der ingen anden Aarsag til mit Svares opsettelse, end at jeg ikke før fik Exemplar. av Efterretningen om Flora Danica fra Hr. Mag. Schiønning tilbage. For D. Velbyrd. besynderlige Høflighed og Beredvillighed i at befordre vort Selskabs øyemærke, som jeg har erfaret av Hr. Etatz-Raad Suhm, og des uden ikke tvilte paa, avligger jeg min pligt-skyldige Taksigelse. Jeg har hørt der skulde være adskillige tryk-fejl i mine piecer, som henhøre til histor. natural., hvilket ikke er at undre over, da jeg ikke veed, hvem der har været corrector paa mine Vegne. Vilde D. Velbyrd. være saa god, at lade mig viide, om der er noget, hvori jeg har taget fejl, som lettelig kunde have hendet sig, skeede mig derved en Fornøjelse. Det Ord gediegen ved blye er en tryk-fejl.²⁾ Ved quartzum tinctum er mig refereret, at Farven er udeladt, ellers har jeg rigtig Prøve fra Røraas av samme Art, colore viridi (grøn farved Kiesel). Jeg har siden faaet fra Røraas guult terned spath, som der er rar, hvorom jeg kommer til at mælde i næste Tom. act. nidr. inter miscellanea.

Jeg har og en Avhandling færdig om Hav-Katten³⁾ (*chimæra monstrosa*), han og hun tillige anatomice betragtede. Den ligner meeget Olai Wormii centrine (*pesce porco*) havmuus. Crista kunde jeg nok blive færdig med, men os edentulum var meeget u-eegentlig sagt, om han skulde meene Hav-Katten. Qvinque foramina branchiarum gjør Sagen u-muelig. Jeg maae derfor naturligviis holde for, det er en anden Fisk. Centrine Jacobæi in Vto volum. act. Barth. er og uden tvil igien en anden end Worms. Hr. Assessor Lorentzens⁴⁾ centrine in mus. Regio

1) Svar paa dette brev findes blandt brevene til Gunnerus (afdeling F).

2) Se Det T.hjemske selsk. skr. I. pag. 273 lin. 25 (anføres i trykfeilfortegnelsen til I., sidst i II.) Smlgn. ogsaa brevet til Stabel, nr. 270 nedenfor, af ²⁶/₁₂ 1761.

3) Det T.hjemske selsk. skr. II: 270—312.

4) Johan Lorentsen (ell. Laurensen), f. i Ribe, først skriver ved geheimearkivet, 1698 direktor ved kongens og universitetets bogtrykkeri. Udgav museum regium 1710 og mus. reg. index 1726.

(hav-muus, Søe-rotte) er pyntet ud med Wormii og Jacobæi¹⁾ flosculis, og har maaske tillige laant nogle prydelser paa hovedet av vores chimæra monstrosa, saaat det gaaer her til, ligesom Horats siiger: humano capiti cervicem pictor eqvinam etc. og Lorentsens havmuus fortjener at heede chimæra monstrosissima. Klein gjør nok en sauce over centrinam, og den derpaa følgende Sqvalum spinacem Linnæi, som ellers ogsaa kaldes spinax fuscus. Jeg har ingen Auctor, som forklarer mig denne spinacem fuscum, Genuensibus Sagrée, rettelig; thi Rajus og Willoughby²⁾ har jeg endnu ikke været i Stand til at faae. Artedi³⁾ kan jeg heller ikke faae, omendskiønt jeg ellers allereede har faaet temmelig mange dyre Bøger in histor. naturali. Nu kommer hoved-qvæstionen, om Olai Wormii centrine, som er gandske vist diversa a centrina Linnæi, er adskildt fra Sqvalo spinace Linn. S. N. gen. 115. n. 3. Jeg hører nok tale derom, at der skal være en anden Søe-rotte, end chimæra monstrosa. Mon Hr. Tyrholm skulde have denne i siine adversariis? Man skulde tænke, at denne maatte være den samme, som Olai Wormii centrine,⁴⁾ om den er til. Jeg agter og at handle om Myxine glutinosa⁵⁾ (Sleep-mark, Ingeris-Pilt). Jeg har anatomeret 3 Stykker paa det nøyeste, og det er ikke sant, at den har nogen a parte dentem superiorem. Foramen anticum terminale kan aldrig være os; thi oris apertura er der, hvor Linnæus sætter faucem; thi jeg har seet den levende, vrænge de her siddende maxillas flavas ud, og viise 2 rader guule-tænder paa hver Siide. Jeg har fundet guule æg i een, store som myre-æg. I hannen fandt jeg duos testes, men ingen penem. Androgynia har nok ingen Grund. I Fauna staaer den inter pisces,

1) Oligerus Jacobæus (1650—1701), se aarsskr. 1888—90 pag. 130.

2) Franc Willoughby, en englænder af fornem familie, der ved mange reiser og utrættelig flid skaffede sig grundig kjendskab til dyreriget. Han døde 37 aar gl. 1672. Hans berømteste verker er: Ornithologiæ seu historiæ avium libri III. og historia piscium s. ichtyologia libri IV.

3) Peter Artedi, svensk fysiker, født 1705, død 1735, var en fortrolig ven af Linné, der udgav hans manusc.: Petri Artedi ichtyologia, s. opera omnia de piscibus. Leyden 1738.

4) Smlgn. Oeders svar af 27/8 1762 (afdeling F).

5) Findes l. c. pag. 250—257, se ogsaa Oeders svarskrivelse.

under det Navn *Lampetra caeca*, men dermed tier Linnæus i den nye edit. S. N.

Porro skal in 2do tomo¹⁾ av mig handles om Søe-Muusen (*Aphrodita aculeata*), hvorom jeg finder Materialier nok in amoenitibus academic. Linnæi, hos Swammerdamm²⁾ og Seba,³⁾ og jeg meener, at de 2 andre Kobberstykker hos Seba, som Linnæus ikke fører an, men seer Søe-muusen dog temmelig liig, er ogsaa ikkun varieteter av samme. Bartholini acta har jeg og, men intet hul kand jeg finde paa Ryggen, ikke heller ad conos laterales setaceos sive pedes vel qvasi tales Maaskee det er Hunnerne, som har foramen in dorso. Jeg meener, at anus er terminus corporis og sidder paa det sædvanlige Stæd.

Jeg har nylig haft en frisk Nise⁴⁾ (*Phocænam*) og jeg har formaaed Hr. Doctor Henrici til at anatomere den i min Nærverelse. Dog agter jeg ikke at skrive noget almindeligt eller vidløftigt om denne; thi denne Nise er saa ofte før bleven anatomeret, og jeg besidder Klein de piscibus.

Jeg har og faaet en Søe-Pung,⁵⁾ ja 6, som alle ere groede sammen i den nedre Ende. Enhver av dem er saa lang, som Mellemfingeren, men tykke næsten som et barns haand-leed, snart cylindrisk, noget convex oven og nedentil, eller i begge Ender, skruttet i den øverste Ende, og findes her paa dette Stæd 2 Aabninger, den eene er næsten i midten, den anden noget neden for, og av det middelste hul kom der en cylindrisk Mund frem, naar jeg trykte i den nedre Ende. Den lignede Munden av *Aphrodita aculeata*, men den havde fortil midt i en Aabning, som et Knappenaals Hul. Denne Sæk, hvori ormen hang, var igiennemskinnende, og havde en Farve, snart som en tynd horn-rude i en Lygte, ligesom gela-

1) Er dog først optaget i III pag. 59—80.

2) Johannes Swammerdam, hollandsk anatom, især bekjendt som entomolog, f. 1637, d. 1674. Endel af hans efterlattede manuskripter udgaves af Boerhave 1739 i Leiden under titelen Swammerdamms Bibel der Natur (smlgn. brev nr. 204 ovfr.).

3) Albert Seba, en apoteker i Amsterdam, der eiede en meget kostbar naturaliesamling, som han beskrev i *Locupletissimi rerum naturalium thesauri I—II.* 1734—35.

4) Smlgn. Gunnerus I. c. II. pag. 258—269.

5) Smlgn. Gunnerus I. c. III. pag. 81—102.

tineus, derhos sey, vanskelig at skiære op, og, naar man krystede længe derpaa, saa løsnede sig den indvendige Orm. Ormen saae ud, som en florentiner Flaske, hvis hals gik op til Munden, og hang sammen dermed. Der vare 2de auriculæ at see, men paa hver Siide neden for Kiæften, eller øverst paa Siiderne av halsen til Flasken. Neden for det eene øre gik der en smalere ductus fra samme hals skraas til det mindre hul i den øverste Ende. Dette hul er nok anus. I Bugen paa Flasken var der intestina at see og u-reenlighed. Halsen paa Flasken var langs ned efter striatus. De ommelte 2de auriculæ saaes ikke, førend man skar involucrum op. Ellers naar man holdt involucrum eller Pungen for Lyset, kunde man see florentiner Flasken hænge deri, saavel som den anden ductum minorem, som gaær til nederste Aabning i den øverste Ende. Ja man kunde endog see Skarnet i den indvendige Flaskes Bug. Aristotelis Beskrivelse de Tethyis, som ogsaa findes hos Jonston,¹⁾ synes best at passe sig paa denne Orm. Der findes og et Kobberstykke hos Jonston inter species varias Tethyorum expressas, som nogenledes ligner, men ikke ret. Hos Linnæus skulde den vel inter vermes henhøre til mollusca, og har Tethys leporina største Liighed dermed, ja jeg seer ikke det kand være nogen anden, men saa gjør han uden tvivl det, jeg holder for Struben, til eet tentaculum, og den anden ductum minorem, som jeg holder for intestinum, gjør han til det andet tentaculum, hvilket kommer mig halvparten latterlig for. Jeg ynskede gjerne, at faae en tegning paa faba latissima purgatrix Bauhini sive cor divi Thomæ, men saaledes som disse ligger i Deres Bælger, dog det har jeg nok in Tabernamontano²⁾ og i Cabinet de la sainte Genevieve, men jeg vilde gjerne tillige, at alle Præsterne i Finmarken og Nordlandene, som troer saa vist, at disse Bønner voxer paa en Slags Tarre i havet, skulde see sine Løsnings Steene eller Vette-nyrer³⁾

1) Vistnok Johannes Jonston, læge, født i Polen 1603 af skotsk familie, dr. med. i Leiden 1632, men levede siden som godsbesidder i Schlesien. Han har blandt andet skrevet en Historia animalium (ogsaa udgivet under titelen Theatrum animalium universale).

2) Se om denne brevet til Jac. Lund af 11/12 1762, nr. 280 nedenfor.

3) Smlgn. Gunnerus' afhdl. herom i selsk. skr. III pag. 15—32 og Oeders svarskrivelse.

kiige ud af bælgene, hængende paa sine Stængler, forsynede med siine blade. Kandskee det staaer i Nabolavet av Bønnen hos Tabernæmontanus? Skulde ellers ikke Bauhin¹⁾ eller en anden Autor have det? Pelt bekoster nok Eftertegningen. Hvorledes kalder Linnæus det?

Jeg havde nær glemt at berette, at jeg har fundet hav-Katten og hos Jonston in additamentis, tilliige med Kobberstycket genus galei,²⁾ men han følger med de andre Clusium.³⁾ Jeg har faaet 3 haaer av et slags, og den ene har jeg ladet avtegne, som var frisk. Man kalder den her haa-kierringe,⁴⁾ og nogle faae haa-brand. Jeg har tilforn været av de tanker, at denne var en canis carcharias Linnæi, men nu har jeg faaet nogle dubia derimod. Linnæus har sin carcharias iblant dem, som har pinnam ani. Min haa-kierring har ingen. Ellers hvidnede det stærkt i den jeg har, da den var frisk. Den har os subtus transversale. In maxilla superiore ere der 3 ordines dent. subulator., som ikke ere synderlig tykke, dog siiger man, at de ere alle 3 unger, de jeg har, uaget den største av dem er fast 2 Favner lang. In maxilla inferiori har den 2 ordines dent. serrator. Temmelig stort hoved, dog uti squalus. Duo nares supra os infra apicem rostri. Duo foramina auditus infra oculos et post eosdem. Duæ pinnæ dorsales, duæ pectorales, duæ ventrales, inter qvas Anus et post qvas duo foramina, unde tamen educi poterant duo penes. Cutis aspera, men den er ingen Acanthias. Oris rictus temmelig magnus, men ligner ikke fuldkommen den rictus oris, som et og andet Kobberstykke viiser i henseende til canis carcharias; thi in maxilla inferiore pleyer de at male liigesaadanne tænder, som in maxilla superiore. Havde jeg fat paa Brygden, skulde jeg nok faae lys i denne Sag; thi denne er sikkert maximus inter canes; men jeg veed ikke hvorledes, og om den differerer væsentlig fra haa-kierringen. Jeg faaer et nyt Indfald, angaaende Wormii Hav-muus. Hav-katten har 4 foramina branchiarum intra qvodlibet spiraculum solitarium, og

1) Se aarsskr. 1888—90 pag. 17 og brevet til O. Hiort af 17/11 1764, nr. 286 ndfr.

2) Se selsk. skr. II. pag. 306.

3) Se aarsskr. 1888—90 pag. 145 og brevet til Pelt af 23/6 1764, nr. 300 ndfr.

4) Smlgn. Gunnerus i selsk. skr. II. 337 flg. og Oeders svarskrivelse.

virkelig 5 branchias, quarum duæ extremæ adnatæ sunt. Mon Wormius herav har gjortt 5 foram. branchiarum. Jeg legger heri indsluttet et par smaae greene av nogle saa kaldede Søe-træer, eller frusta ramorum.¹⁾ Forsan ex ungue cognoscitur Leo. Den med vesiculis paa, er et Stykke av et træe, som i siine tykkere Deele er nok hornagtigt, og alle greenene ere tykt besatte med vesiculis albescentibus, saa man kan ikke see til træet, eller greenene selv. Mon disse vesiculæ ikke ere orme-boliger? D. Velbyrd. gjorde mig en stor tjeneste, om De vilde være saa god, ved første Leylighed at kiøbe for mig et par gode Bøger, hvori jeg kunde faae ret oplysning om plantis veris marinis, corallerne og Lithoxylis, hvorhen jeg meener, at disse 2 smaa frusta skal regnes; thi Linnæi Lithophyta og Zoophyta har jeg endnu ikke ret studeret, er og vanskeligt uden Kobberstykker. Jeg meener Ellis²⁾ skulde være god, og Tourneforts³⁾ Institutiones. Rajus har vel og noget derom. Rajus holder jeg ellers meget af; thi han er den beste for Linnæus, jeg har læst de quadrupedibus. Jeg er etc.

255. Kopibog nr. 5.

1762 d. 20. Septbr. til Hr. Professor Oeder.

NB. Avsendt ved Hr. Amtmand Hammer til Khavn. Blev skrevet, at han hos Hr. Stabel haver at annamme sine 15 rdr. for microscopio⁴⁾ og hos Hr. Secret. Henningsen 6 rdr. for instrumentet at maale Biergenes Høyde med, saavel som ogsaa 9 rdr. for et illumineret exemplar til mig selv av flora Danica. Jeg har været saa lykkelig paa denne min Nordlandske Reyse at faa 6 subscribentere paa illuminerede exemplarer av flora Danica, sc. 1. Hr. Biskop Friis.⁵⁾ 2. Hr. Provst Sommer til Alstahoug.⁶⁾

1) Se Oeders svarskrivelse i afdeling F.

2) Johan Ellis, engelsk naturforsker i midten af det 18de aarh., især berømt ved sine opdagelser i henseende til korallerne, som han beskrev i sit verk: Essay towards a natural History of the Corallines on the coast of Great-Britain and Ireland, London 1755, 4, oversat paa fransk og tysk.

3) Aarsskr. 1888—90 pag. 147 og brev til Henningsen af 20/9 1762, nr. 309 ndfr.

4) Se Oeders svar af 27/3 1762 i F.

5) Nicolai Christian Friis, titulær biskop og sogneprest til Bodø, se afsnit J.

6) Morten Sommer, f. 1705, sogneprest til Alstahoug 1736, 1757—65 provst i Helgelands provsti. Døde 1765 (ell. 1766).

3. Hr. Provst Bruun til Gilleshaal.¹⁾ 4. Hr. Christian Frid. Hagerup til Schierstad.²⁾ 5. Hr. Mich. Heggel Kildal paa Sand.³⁾ 6. Hr. Foged Hysing i Salten,⁴⁾ og 11 subscribentere paa u-illuminerede exemplarer, som ere: 1. Hr. Provst Høyer til Nærøen.⁵⁾ 2. Hr. Provst P. Hersleb paa Foesnæs.⁶⁾ 3. Hr. Jens Hersleb til Brønøen.⁷⁾ 4. Hr. Capitain Coldevin paa Dønnæs.⁸⁾ 5. Hr. Joh. Dan. Fyrstenberg til Saltdalen.⁹⁾ 6. Hr. Jesp. Kolderup til Bodøen.¹⁰⁾ 7. Hr. Provst Irgens til Tromsøen.¹¹⁾ Hr. Provst Dreyer til Hassel.¹²⁾ 9. Monsr. Joh. Hysing. 10. Hr. Michael Rosing, Capel. til Rødøen.¹³⁾ 11. Hr. Ped. Krog Hind til Hemnæs.¹⁴⁾ Alle disse ere suffisante, og, saa snart exemplarerne opsendes, caverer jeg for Pengenes rigtige indbetalelse. D. Velbyrd. Anmærkninger til vore Acta ønsker jeg gjerne at læse, førend de til trykken vorder befordrede. Paa denne Reyse har jeg forskaffet mig en temmelig Samling av smukke og tildeels rare urter, som jeg nu haaber at faae smugt avtegnede, og vil lade indrykke i den 3die Tome av vore actis, saasom jeg nu arbejder paa en flora oeconomica og en Pan Norvegicus. Den Tractat om Fiske Sympen kan gjerne udelades.

P. S. Der blev ogsaa meget andet, natural-historien vedkommende, skrevet av Biskopen selv i samme Brev, hvilket jeg¹⁵⁾ ikke læste, ey heller for den store hast kunde faae tiid dertil.

1) Se brev nr. 196 ovfr.

2) Se brev nr. 188 ovfr.

3) Se brev nr. 170 ovfr.

4) Se brev nr. 194 ovfr.

5) Peder Høyer, f. 1702, konrektor ved Trondhjems skole 1729, magister 1732, sogneprest til Nærø 1735 og provst i Namdalens provsti 1751, døde 1765.

6) Peder Christian Hersleb, f. 1702, sogneprest til Fosnæs 1741 og 1765 provst i Namdalens provsti, døde 1780.

7) Jens Hersleb, f. 1715, sogneprest til Brønø 1757—1787.

8) Se brev nr. 204 ovfr.

9) Se brev nr. 192 ovfr.

10) Se brev nr. 187 ovfr.

11) Se brev nr. 132 ovfr.

12) Peder Drejer, f. 1732, 1739 sogneprest til Hadsel og 1753 provst i Vester-aalens provsti, døde 1778.

13) Michael Rosing, f. 1727, resid. kap. til Rødø 1757, sogneprest til Hammerfest 1767, døde 1779.

14) Peder Krog Hind, 1756 sogneprest til Hemnæs.

15) Gunnerus' amanuensis Henric Tonning, der har indført de naturvidenskabelige breve i begyndelsen af kopibog nr. 5.

256. Kopibog nr. 5.

1762 d. 11. Decbr.

Blev ogsaa af Biskoppen selv skrevet til Professor Oeder, men brevets indhold er mig ubekjendt.

---

257. Kopibog nr. 4 pag. 2.

1763 d. 15. Januar

nedsendte jeg til Hr. Professor Oeder i Kiøbenhavn min Haandskrift for, at jeg af ham havde annammet 17 Exemplarer af *Flora danica*, sc. 6 illuminerede og 11 uilluminerede Exemplarer, og at jeg er ansvarlig for, at udbetale ham til næstkommende Michaelis 1763 den summa 90 rdr., som disse 17 Exemplr. subtractis subtractendis beløbe sig til.

---

258. Kopibog nr. 4 pag. 52.

1763 d. 21. Mai til Professor Oeder.

Højædle og Velbyrdige Hr. Professor, høytærede Ven!

Herved meldes til tjenstlig Efterretning i Anledning af Deres Velbyrdigheds respective Skrivelse med forrige Post de dato 22. April. passato, at jeg rigtig bekom de nedsendte Reverser og Bekjendtgjørelser. Deres Instrux skal blive fulgt, og Breve om den Sag tilligemed Reverserne og nærmere Efterretning have allerede begyndt at circulere omkring. Jeg søger, om mueligt, endnu at forskaffe Dem flere Subscriberer, og min Amanuensis har under min Direction paataget sig Collectionen ogsaa for Rect. Schjøning, saasom han har afstaaet den. Saasomt Penger blive ind-casserede, skal de remitteres. Endnu er saare lidt indkommet. Hvor mange Exemplarier mand her oppe behøver og kand blive af med, kand ei fast sættes, dog kunde mueligens $\frac{1}{2}$ Snees Exemplarier af den uilluminerede, over de hidtil bekjendte Subscriberes Tall sendes herop. Der kunde dog vel blive Raad til at komme af med dem. Men Skibs-Lejlighed og deres Indskibning der ned i fra kunde mand lettest og bequemest der passe og besørge.

Jeg takker Deres Velbyrdighed mangfoldigen for det tilsendte

Frøe, hvormed skede mig en stor Fornøjelse. Gud give Lykke til, at det maa voxe vel her i Landet. Dernest gjøres Anmodning, at Deres Velbyrdighed vil have den Umage med første Lejlighed at opsende saa mange af den 2. Tome til acta Nidros., som kand være færdige, og siden sende Slutningen, saasnart skee kand. Jeg er med særdeles Considerat. Deres Velb.s tjensthengivne Tjener.

---

259. Kopibog nr. 4 pag. 240.

1768 d. 14. Mai til Hr. Professor Oeder,
 hvori refereres til det forrige og hans desiderata besvares angaaende nogle Fuci af Flora Norvegica saasom Fucus ovinus, caprinus, bifurcatus, pinnatus LIN. esculentus etc. Iøvrigt meldes om Doctor Tonning.¹⁾

---

260. Kopibog nr. 5.

1762 d. 12. Oktbr. til Hr. Tyrholm²⁾ i Kjøbenhavn
 ved Monsr. Baade.

Blev skrevet, at jeg rigtig haver faaet 3 exemplarer av flora Danica, og ligesaa mange av det dermed følgende lidet Skrift om Naturaliers Forsendelse til Søes, av hvilke 2de Skrifter det ene Exemplar allerede er tilstillet Hr. Abildgaard³⁾ paa Røraas, og det andet skal med første Lejlighed avsendes til Hr. Erik Schytte i Lyngen,⁴⁾ ligesom jeg heller ei skal ermangle at tilsende enten Hr. Prof. Oeder eller D. V. deres Beviiser for disse Skrifter, saasnart samme vorder mig fra Dem tilskikkede.

---

¹⁾ Han havde det aar taget doktorgraden i Stockholm, se aarsskr. 1891 pag. 72 og brevene nr. 10 og 218 ovfr. samt brevet til ham selv, nr. 319 nedenfor, af $\frac{4}{1}$ 1768.

²⁾ Se om denne aarsskr. 1888—90 pag. 80—83 og brev nr. 220 ovfr.

³⁾ Se brev nr. 27 ovfr.

⁴⁾ Se brev nr. 182 ovfr., hvor der skal staa: Tog exam. theol. 1754, blev 1755 missionær i Lyngen, 1761 sogneprest til Buksnæs, 1776 til Bodø, 1782 prof. theol.

261. Kopibog nr. 5.

1762 d. 23 Oktbr. til Hr. Professor Aschanius.¹⁾

Blev takket for hans Skrivelse, de. dato 2den Octobr. passato, saavel som ogsaa for microscopio, og skeede mig en meget stor Tjeneste, om han vilde skaffe mig alle dertil fornødne Glasser. — — Til Foraaret tænker jeg at indsende nogle naturalier til hans Majts. cabinet.

262. Kopibog nr. 4 pag. 237.

1767 d. 15de Dec. til Olaus Møller.²⁾

For Deres meget ærede Skrivelse af 11. Septbr. og mig derudi udviste Venskab tacker jeg skyldig, og gratulerer Dem til deres lykkelige Hjemkomst fra deres udenlandske Reiser, ligesom og til Deres smukke Flora Fridrichsdalina. Jeg er Dem meget forbunden for den belovede Skat af udenlandske Urter, og er igjen redebøn til at tjene Dem med norske, endskjønt jeg ei af alle rare er forsynet med Doupletter, formedelst at jeg deels har givet bort til gode Venner her i byen, deels og sendt nogle til Upsal og fleere Steder. Dog skal jeg med en Skipper, som efter Juulen skal gaae herfra, tilsende dem saa mange af de forlangte, som jeg har in duplo og ere i den Stand, at de fortiene at sendes bort. De øvrige skal jeg tage ad notam, naar jeg igjen skulde komme paa de Kanter, hvor de voxer, eller de mig blive tilsendte. Jeg er med beste Ønske og med Consideration Velædle og Vellærde Hr. Møllers tjenstberedvilligste Tjener.

263. Kopibog nr. 4 pag. 240.

1768 d. 11. Juni til Studios. Müller.

Skipper Rønnes uformodentlig hastige Reise for Nytaar var aarsag til, at jeg den gang ei fik sendt nogle af de belovede urter, og siden har ingen mig bekient leilighed gaaet. Nu forestaaer min

1) Se aarsskr. 1888—90 pag. 239.

2) Otto Friederich Müller (se aarsskr. 1888—90 pag. 78—80 og 237—38). hvis Flora Fridrichsdalina udkom i Strassburg 1767. Olaus Møller er vel en skrivfeil i kopibogen, se l. c. 78.

Visitatz Rejse, hvorfra jeg ej kommer hjem førend ultimo august. Skulde De imidlertid have nogle Urter eller andre Naturalier at overlade, og faae opsendte, vil jeg gjøre mig en fornøjelse af saadant efter mulighed at giengjælde.

264. I Rahbeks Hesperus I. p. 213—14 er trykt et brev fra Gunnerus til Morten Thrane Brünnich, der for fuldstændigheds skyld her medtages.

Trondhjem d. 17. Martii 1770.

Jeg ønsker oprigtig til Lykke med Deres ny Station, gratulerende tillige Kjøbenhavns Universitet med en saa grundig og flittig Lærer i en saa vigtig og nyttig Del af Videnskaberne. Hr. v. Linné spaaer, at naar han er død, fløtter Naturhistorien aldeles til Danmark og Norge, og jeg anseer i den Henseende Dem for en af de vigtigste Stytter.

P. S. Vi har to Artforandringer af Østers. Den første bedste og største er Bergøsters, siddende saa fast ved Klipperne, at de med et Jern (Skjæljern) og med Magt maa stødes derfra. I Ebbetiden staae disse undertiden noget lidet ovenfor Sandet. Den anden, Sandøsters, som findes paa grov Sandgrund (sabulum arenæ conchaceæ mixtum, som dog har finere Sand under sig, og der under meget dyb Leergründ) ex. gr. in Hittern, Fosia, Romsdalia, Normøria, Numedalia, et huic vicina parochia Norlandiæ Brønøe. Paa flere Steder her i Stiftet veed man ikke af Østers, og norden for Brønøen eller rettere Brønøens Annex Bingdalen, som i det Verdslige sorterer under Nummedals Fogderie, haves ingen Østers. To Lemysser har jeg i Spiritus; dem skal min Brodersøn (☉: Niels Dorph Gunnerus) medbringe.

265. Kopibog nr. 4 pag. 53.

1763 d. 30. Mai til Monsr. Joh. Paulli,¹⁾ Etudiant en belles lettres. De af Selskabet her i T.hjem, som har med den historiske

¹⁾ Maaske Johan Pauli, f. i Nykjøbing paa Falster, tog 1763 den medicinske doktorgrad i Büzov, levede som læge i Kjøbenhavn.

Af hans skrifter skal anføres: Dansk oeconomisk Urtebog, hvori endeel

Classe at bestille, har forklaret for mig, hvorledes de havde adskilligt at erindre imod en og anden Ting i Deres lærde Afhandling og i særdeleshed faldt det hine Membris betænkeligt at give samme Stød i vore actis, efterdi den syntes at ville blive altfor vidløftig. Hvorfor De fortryde ei paa, at jeg hermed sender Dem Deres Afhandling tilbage med Forsikring om den Consideration, med hvilken jeg henlever, hæderlige og vellærde etc.

266. Kopibog nr. 3 pag 848.

1761 d. 8. August til Hr. Stabel¹⁾.

Sendte jeg til Hr. Stabel i Kiøbenhavn hans forlangte Attest, og inden i Couverten var skrevet, at hand vilde skynde paa Pelt²⁾ at oplægge acta Nidrosiensia, og, hvis det ikke snart kunde skee, da at tale med Rothe³⁾ om at paatage sig Forlægget med de Vilkaar, at 30 Exemplarer derav frie skulde sendes herop, og iblant disse 30 Exemplarer 6 paa Post-papiir.

267. Kopibog nr. 3 pag. 844.

1761 d. 1. Aug. Attest for Hr. Stabel.

Hr. Johannes Bruun Stabel, residerende Capellan til Meelhuus Menigheder udi Dalenes Provstie, kand Jeg efter Anmodning ey andet, end meddeele dette Vidnesbyrd, at han i de 10 Aar og noget mere, han nu har været Præst i bemelte Menighed, har stedse været vindskibelig i sit Embede, opbyggelig i sine Prædikener, flittig i at underviise ungdommen, og ellers i liv og levnet en

vilde Væxter og Urter beskrives, og deres Nytte vises. Kbhvn. 1761. 8. (Citeres af Gunnerus i Flora Norveg.)

1) Johannes Brun Stabel, f. 1726 i Aas pgd., søn af underofficer Jacob Brun og antog navnet Stabel efter sin stedtader Bredo Stabel (der døde som klokker ved Frue kirke i Trondhjem 1740 og forhen havde været collega og prorector ved den derværende latinskole). Deponerede 1745 fra Trondhjems skole, tog 1746 exam. philos. Var derefter 4 aar huslærer paa Storfosen gaard og blev 1752 resider. kapell. til Melhus. Reiste 1762 til Kiøbenhavn og blev 1763 sogneprest til Onsø. Blev provst over Nedre Borgeyssels provsti og døde 1796.

2) Se om denne ved brevet til ham af 6/11 1762, nr. 294 ndfr.

3) Se brevene til Jac. Lund af 4/12 1762 og 24/8 1763 (nr. 279 og 284 ndfr.).

u-lastelig mand, hvorføre, da hand nu i haab om en større Forfremmelse er reist ned til Kiøbenhavn, Jeg allerunderdanigst understaaer mig at recommendere ham hos D. kongel. Majt. paa det allerbeste til at erholde et bedre Leve-brød.

---

268. Kopibog nr. 5.

1761 d. 5. Septbr. til Hr. Stabel i Kiøbenhavn.

Av D. V. seeneste, dat. den 5te Aug. passato, fornemmer jeg Deres store vigilance og omhue for mine Commissioner, hvorføre jeg herved har Dem at takke. Fra Monsr. Pelt har jeg alt faaet et Brev, hvorav jeg seer, at der allerede er bleven begynt med Trykningen¹⁾, og haaber jeg imidlertid D. V. nok drager omsorg for, at det bliver snarlig til Ende bragt. Deres V. Attest har jeg ogsaa efter Forlangende allerede nedsendt. Iøvrigt er jeg etc.

---

269. Kopibog nr. 3 pag. 890.

1761 d. 14. Novbr. til Hr. Stabel i Kjøbenhavn.

P. S. Jeg ønskede gierne at viide, hvorledes det staaer til med Kaaberne til vore Acta og tvivler jeg ikke paa, at jo D. V. drager den tilbørlige Omsorg for det, jeg tilforne har underrettet Dem om, og at der i miine piecer besynderlig bliver en correct tryk. I den Tractat om de Lom-artede Fugle, hvor der handles om Borre-fjerten v. Hys-Tomas v. lille Peder Drikker (Holland. Rotges) accurat paa det Sted, hvor jeg anfører, at Moeringhius kalder den Arctica, og fører Klein an med det Navn Plautus columbarius, der kan følgende note sættes neden under:²⁾

Kleins Plautus Columbarius er ikke denne Fugl, men meeget meere Tejsten, endskiønt at Klein ikke heller rigtig har beskrevet dens Farve.

---

1) Nl. af Det T.hjemseke Selsk. Skr. I.

2) Paa det nævnte sted I. pag. 262 citeres Moehringii genera avium p. 65. Klein citeres ikke, ei heller er den nævnte note tilføiet (Paul Heinrich Gerhard Moehring, f. 1710 i Anhalt, dr. med. i Wittenberg 1733, landphysicus. Døde 1792).

270. Kopibog nr. 5.

1761 d. 26. Decbr. til Hr. Stabel.¹⁾

Jeg refererer mig til min forrige Skrivelse, de dato 19de Decbris passato, hvorudi jeg meldede om Blyet, og sendte et lidet Stykke derav til Prøve, og kand nu melde om, at det med Vished heder: Spatum pellucidum, ex parte flavescens²⁾ ex parte croceum, og tillige (efter vores kyndige Berghauptmans Hr. Conferents-Raad Schøllers³⁾ siigende, som man ogsaa kan see tegn til) lamellare. See Valler.⁴⁾ Mineralog. § 41. n. 11. species 57 et n. IV. species 59, 1. 2. 3. pag. 79 et 80. ed. Berolin. 1750. Alt dette rykkes verbotenus ind i den Avhandling om Mineralier i Nordlandene og Finmarken i Stæden for quartzum tinctum. Rajus om Insecterne vilde jeg ogsaa gierne have, samt Willugby om Fuglene og Fiskene, om de ere at faae, tilligemed Linnæi Philosophia botanica. Naar det skulde behøves, faaes nok Pengene hos min commissionair. Jeg venter nu ex actis Nidrosiensibus mine Avhandlingar arkviis, samt prænumerations Seddelen, og omkostningerne med porto og andet skal godtgjøres, saasart jeg Dem faaer at vide. Jeg er iøvrigt etc.

P. S. D. V. ville være saa god, at fordre tilbage hos Marfeldt eller og Lilles Enke mit manuscript i Natur- og Folkeretten,⁵⁾ saavidt som endnu er utrykt; thi før kand jeg ei continuere dermed.

- 1) Foran dette brev er i kopibogen udrevet et blad, hvor maaske brevet af ^{19/12} til Stabel har staaet.
- 2) Se brevet til Oeder af ^{6/2} 1762, nr. 254 ovfr., og selsk. skr. I. pag. 279, hvor dog den omtalte note mangler.
- 3) Christopher Schøller, f. 1707, etatsraad 1739, konferensraad 1749, døde 1774. Var berghauptmand nordenfjelds. Saavel han som hans broder, den bekjendte rigmand Stie Tønsberg Schøller (1700—1769, kammerherre og konferensraad, se Willes Mindetaler 21—40) var medlemmer af videnskabselskabet.
- 4) Johan Gottskalk Wallerus, f. 1702, berømt svensk mineralog; dr. med. i Upsala 1735 og opførtes efter Rudbecks død 1736 som Linnæs konkurrent til professorposten i botanik, men blev kun adjunkt i medicin i Upsala, 1750 prof. chem. & mineral. sammesteds. Nedlagde professoratet 1767 til Bergman og døde 1785. Han regnes som en af samtidens hovedforfattere i chemi og mineralogi, og hans Mineralogia ell. Mineral Riket, Sthm. 1747, blev oversat paa latin, tysk, engelsk, fransk (Biogr. Lex. öfv. namnk. svenska Män VII. pag. 275—277.)
- 5) Et af Gunnerus' hovedverker (smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 5 og Thrap i Luth. Ugeskr. ^{5/6} 1890 og Dansk Biogr. Lex.) Det udkom 1748—52, men han opnaaede ei at faa det fuldendt med behandlingen af jus feudale et militare universale.

271. Kopibog nr. 5.

1762 d. 6. Februar til Hr. Stabel.

Deres seeneste meget ærede har jeg rigtig bekommet, og tviiir ikke paa, at De jo allerede har kiøbt Mus. Reg. Svec. og Tesinianum,¹⁾ og ønskede jeg snart, at kunde faae dem herop. Det er best, de bliver indbundne i Fransk bind.

Følgende bøger vilde D. V. være saa god, at anmode Monsr. Pelt om, strax at forskrive mig, at jeg betids til Sommeren kunde faae dem herop, og maaske den franske Boghandler i Kb havn kunde snarere forskaffe dem, nemlig Joh. Raji²⁾ synopsis method. avium, ejusdem synopsis method. piscium, et 3tio insectorum (de animalibus qvadruped. har jeg allerede), Petr. Artedii³⁾ Ichthyologia, Francisc. Willoughby⁴⁾ ornithologia reformata a Rajo. Porro hist. piscium, og siden jeg har allerede Aldrovandi⁵⁾ ornithologie, saa vilde jeg nok ogsaa gierne have den samme de piscibus og hans Digitalia eller de animalibus qvadruped. et exsangvibus, Linnæi genera plantarum, de følgende Tomer af amoenitatibus academicis⁶⁾ (de 2 første har jeg), Philosophia botanica, Fl. Suecica.⁷⁾ De bindes alle ind i Fransk bind, som kiøbes i raae Materie. Jeg har hørt, at De paa Adressecontoiret skulde have Linnæi Skrifter. Naar De viiser Hr. Secretair Henningsen mit Brev, saa faaer De gierne Penger til at betale dem med. Hr. Arctander⁸⁾ er kommen op, og har intet med sig til mig. Det bliver altsaa best, at D. V. med næste Post sender mig et Exemplar af act. nidrosiensibus. Assessor Horneman kommer ikke før Paaske. Det var gandske vel, om D. V. vilde have den umage, at lade indbinde paa min

1) Se nr. 32 ovfr.

2) Se nr. 122 ovfr.

3) Se nr. 254 ovfr.

4) Se nr. 254 ovfr. Hans efterladte skrifter: Ornithologiæ libri III & historia piscium udgaves med suppl. af Joh. Ray, London 1678 (saavel paa latin som engelsk). Se brevet til Mengel, nr. 305 nedenfor, af 11. juni 1763.

5) Se nr. 122 ovfr.

6) Amoenitates academicæ (I. 1749, II. 1751, III. 1754). Sidste del udgaves i Erlangen efter Linnés død.

7) Philos. bot. 1751. Fl. Suec. 1745.

8) Peder Arctander, der 1762 prædikede til dimis og samme aar blev pers. kap. i Ofoten. Smlgn. nr. 173 ovfr.

Bekostnig i Engelsk Bind, forgyldt paa Snittet etc. eet Exemplar til Hans Mayt., eet til Dronningen, og eet til Græv Moltke. Indlagde Brev til Hr. Professor Oeder vilde De være saa god at befordre. Jeg er etc.

272. Kopibog, nr. 5.

1762 d. 6. Marts til Hr. Stabel¹⁾.

Blev takket for de bøger i natural-historien, han allerede havde kjøbt til mig, og givet ham i commission at købe efterfølgende, sc.: 1. Artur Conrad Ernstings Historische und physikalische Beschreibung der Geschlechter der Pflanzen²⁾ in 4to. 2. Linnæi fundamenta botanica³⁾. 3. Osbecks og Hasselqvists Reysebeskrivelser⁴⁾. 4. Det nye Oplag av Fauna Svecica⁵⁾. 5. Marsillij over havet⁶⁾, og 6. de følgende tomer av Kalms Nord-amerianske Reyse⁷⁾, hvorav jeg allerede har de 2 første tomer. Disse med de tilforn ommeldte Bøger blev han anmodet om med allerførste Leylighed at opsende, og, om der imidlertid skulde gives nogen Leylighed til lands, da i Særdeleshed Osbeck. Dernæst gav jeg ham en fuldstændig Beskrivelse paa en nye haae, jeg havde faaet, hvilken Beskrivelse ellers findes i mit manuscript, og bad ham, at spørge Hr. Professor Oeder vel Tyrholm, om den skulde være catulus eller canicula hos Linnæum. Min compliment for Hr. Aschanius og Hr. Tyrholm blev avlagt, saa ogsaa for Hr. Professor Oeder, med ønske at De vilde bæere vore

1) Svar paa dette brev findes blandt brevene til Gunnerus (afdel. F).

2) Arthur Conrad Ernsting, læge i grevskabet Schaumburg, f. 1709, dr. med. i Helmstädt, praktiserede i Braunschweig, døde 1768. Det omtalte verk udkom i Lemgo 1761. 4.

3) Udkom 1736.

4) Dagbock öfver en ostindisk Resa 1750—52, udkom 1757, skaffede forfatteren Peter Osbeck (f. 1723, d. 1805, provst) berømmelse som en af Linnés dygtigste elever, saa han fik tilbud fra St. Petersburg om professorat i botanik (se Biogr. Lex. öfv. namnk. svenska Män X. pag. 351). Angaaende Hasselqvist se nr. 32 öfvr.

5) Iste udgave 1751, 2den meget foreged 1761.

6) Histoire physique de la Mer. Amsterd. 1725. Omhandler især koraller og søplanter (se iøvrigt Stabels svarbrev i F).

7) Se selsk.s. aarsskr. 1888—90 pag. 204.

acta med een og anden Piece. Et godt microscopum, som kunde være beqvemt til anatomia insectorum vilde D. V. og kiøbe for mig, men for alle ting tage Hr. professor Oeder til Raad. Det maae brav kunde forstyrre, saa at man ved Hielp av det kunde tegne Smaating av, som ikke sees tydelig med øynene. Saadant vil nok koste 20 rdr. og maaskee meere. Jeg sendte ham ogsaa en Fortegnelse over de Ægteviiede, fødte og dødde for aaret 1761, hvilken han skulde levere til Monsr. Berling,¹⁾ for at indføres i de politiske Tidender. Jeg er etc.

P. S. Et Exemplar af vore actis skal indbindes i smukt Bind, og leveres til Geheimeraad Holstein meo et societatis nomine. Linnæi iter Westgoth. et oeland. vil jeg ogsaa have. Dersom den Christal Steen²⁾ jeg sendte til Secret. Henningsen ikke er slebet, beder jeg, den maatte sendes mig tilbage. Der blev og skrevet om, at forhøre hos Monsr. Pelt, om ikke vore acta herefter kunde trykkes i Tronhiem.

273. Kopibog nr. 5.

1762 d. 10. April til Hr. Stabel.

Blev skrevet at kiøbe mig Johannis Baptista Bohadsch³⁾ de quibusdam animalibus marinis. Marsilij over havet og Linnæi fundamenta botanica⁴⁾ faaer det beroe med, siden den første er saa dyr, og den anden kand undværes. Brissons ornithologie⁵⁾ agter jeg ikke at kiøbe, men derimod vil jeg have 1 arabisk grammatica, jo mindre, jo bedre, Gruenenbergii⁶⁾ ta-

1) En af brødrene Johan Christian og Georg Christopher Berling, der var bogtrykkere i Kjøbenhavn 1755—1771 og 1755—1778, sønner af tyskeren Ernst Heinrich Berling (f. 1708, d. 1750), der 1748 grundlagde Danmarks første kritiske blad „Kbhvnske nye lærde Tidender om lærde og kuriøse Sager“, hvorfra den nuværende „Berlingske Tidende“ stammer.

2) Taget paa Skjervø, se selsk. skr. I. 278.

3) Se 122 nr. ovfr.

4) Se foreg. brev.

5) Mathurin Jacques Brisson (f. 1723, d. 1806, prof. i fysik i Paris) udgav et meget berømt verk: ornithologia s. synopsis methodica sistens avium divisiones, 6 bd., beskrivelse over 1500 fugle med 500 afbildninger.

6) Joh. Peter Gruenberg, 1694 rektor i Harburg, 1698 dr. og derpaa prof. i teologi og superintendent i Rostock. Det omtalte verk heder Tabulæ biblicæ oeconomicæ, item genealogicæ.

bulæ genealogicæ sacræ, Plinii hist. naturalis, ligegot hvad for en edition, naar kiøbet kun er godt, og Aristotelis Histor. animalium etc. for bæste kiøb, paa græsk eller latin, med eller uden version eller noter.

Hr. Schive¹⁾ har alt for 14 Dage siiden qvitteret, og for nærværende tiid er der ingen, der assisterer Hr. Friis²⁾. Det vil og blive vanskeligt, at faae nogen derhen i Deres Stæd for en lang tiid. Med en Student kand hr. Friis ikke være tjent. Her er ingen leedig Capellan i heele Stiftet, uden Hr. Gerhard Kempe³⁾ i Nordlandene og Hr. Klingenberg,⁴⁾ men begge ere uduelige. Ikke desto mindre har jeg beordret Hr. Dreyer⁵⁾ i Støren at reyse ned til Warmboe efter Paaske hellig-dagene; thi før kand hand ei mistes. Hr. Bernhoft⁶⁾ beder og, han maatte snart faae ham igjen. Naar jeg ingen kand faae til at betjene faaer De det nok at viide. Skulde det kunde gaae for sig, som Deres Kiære Moder har talt med mig om, skulde det være mig kiært, allerhelst siden Hr. Friis begynder nu meer og meer at forfalde. Jeg sender herudi indsluttet 20 rdr. i Banco-Seddeler, hvorav De vilde behage at betale ud til Hr. Professor Oeder, hvad han behøver til Microscopii Forskrivelse, som han mælder, vil koste omtrent 3 guineer. Det øvrige anvender De til mine Commissioner. Det bliver best, at jeg faaer min Chrystal⁷⁾ op igjen; thi at give 100 rdr. for 1 Stokkeknep, er for dyrt.

1) Rimeligvis Jens Schive (f. 1781, 1758 resid. kap. til Overhalden og 26. febr. 1762 forflyttet til Ørkedalen, hvor han døde 1778; smlgn. aarsskr. 1893 pag. 64).

2) Johan Frederik Friis, f. 1729 i Kristiansund, dimitteret fra Trondhjems skole 1745, exam. theol. 1747, informerede ca. 10 aar og blev 1758 kaldet til personel kap. i Melhus for at bestyre kaldet for sognepresten Hans Stenbuch under dennes fravær i Kjøbenhavn for at arbeide paa Jessens verk over Norge (se aarsskr. 1888—90 pag. 203, 1891 pag. 131, brevet til Jessen, nr. 247 ovfr.). Døde sidst i aaret 1762. Thomas v. Westen Hammond (se nr. 219) var resid. kap. 1762—71.

3) Maa være Gert Kempe, f. 1728, exam. theol. 1746, 1754 missionær i Vestre Saltdalen, en kort tid hjelpeprest hos stiftsprovst Thode i Trondhjem, bestyrede 1760—62. Stegens sognekald for broderen Cornelius K. Blev sindssvag og døde i Kjøbenhavn.

4) Se nr. 106.

5) Gabriel Dreyer, f. i Trondhjem 1732, dimitteret fra Trondhjems skole 1750, exam. theol. 1754, 1761 pers. kap. til Støren, 1774 sogneprest til Grip, 1786 til Bolse og provst i Romsdals provsti. Døde 1793.

6) Jørgen Bernhoft, se aarsskr. 1891 pag. 131.

7) Se foreg. brev.

274. Kopibog nr. 5.

1762 d. 20. September til Hr. Stabel.

NB. avsendt ved Hr. Amtmand Hammer.¹⁾

Jeg har imodtaget D. V. seeneste Skrivelse, de dato 12te Aug. h. a., hvorav sees, at jeg hos D. V. nu haver til gode, naar De til Hr. Prof. Oeder haver betalt 15 rdr. for microscopio, 2 rdr. 12 skill., foruden enda 5 rdr. 5 ort 12 skill. efter deres forrige Regning, de dato 24de Febr. h. a.; altsaa udgjør nu da, det som jeg hos Dem for nærværende haver til gode, in alles en summa av 8 rdr. 8 skill. For de mig meddeelte behagelige Efterretninger fra Stokholm og Upsala haver jeg Dem høylig at takke. De fra Monsr. Hammer²⁾ opsendte Sager haver jeg rigtig bekommet. Plinii histor. natural. uden figurer behager De at kiøbe for mig hos Monsr. Berg²⁾ paa Regentzen, saavel som ogsaa Aristotelis histor. natural., naar den paa auctioner forefalder. Joh. Baptista Bohadsch de animalibus qvisbusdam marinis havde jeg ventet for længe siden at have været kommet herop, hvorfor jeg nu beder at samme, tilligemed de andre smaae piecer, som De haver kiøbt for mig i Stockholm, hvormed jeg er gandske vel fornøyet, maatte blive mig ved første Leylighed tilsendte. Brevet fra Linnæo har jeg allerede bekommet, og er det mig kiært at fornemme, det De paa min Regning har sendt til Linnæum et smukt indbundet exemplar av vore actis. Saasnaart Leylighed her i Stiftet gives, skal jeg ingenlunde forsømme at proponere Dem. Jeg er etc.

275. Kopibog nr. 5.

1762 d. 12. Oktober til Hr. Stabel.

NB. ved Monsr. Pet. Daniel Baade.

Blev sendt Bogtrykkerens Windings³⁾ skriftlige opgivende, angaaende for hvilken Priis de Trondhiemske acta herefter kunde

¹⁾ Se brevet til Daniel Busk i afdeling D nr. 217 ovfr.

²⁾ Vistnok de samme, til hvem der nedenfor anføres breve (nr. 292 og 293).

³⁾ Jens Christensen Winding, der $13\frac{1}{2}$ 1739 fik bevilling til at drive bogtrykkeri i Trondhjem. Gunnerus' Flora Norv. I. 1766 er trykt typis Vindingianis. Derimod blev Flor. Norv. II. og de første bind af selsk. skr. trykte hos Pelt i Kjøbenhavn, smlgn. nedenfor ved brevet til Pelt af 6. novbr. 1762 (nr. 294).

blive trykte heroppe, da han blev ombedet at forhøre først hos Monsr. Pelt, om han vil entrere derudi, og dernest hos Monsr. Rothe, hvilken Hr. Stabel ogsaa tillige skulde anmode om, at bestoede tegningene heroppe. Brevet til Linnæum skulde han befordre med første Post, og de 2de Casser med naturalier udi, ligeledes til Linnæum, skulde han med første Leylighed sende til sin commissionair i Stokholm, for derfra videre at beforders til Upsala.

---

276. Kopibog nr. 5.

1763 d. 5. Novbr. til Hr. Stabel.

Blev skrevet af hs. Høyærv. selv, at hand vilde besørge de Ex. af act. nidros. Tom. 2 til Hoffet(?) som og Linneum indbundne og befordrede etc.

---

277. Kopibog nr. 3 pag. 972.

1762 d. 20. Septbr. Hr. Jacob Lund's¹⁾ Tilladelse at reyse ned til Kiøbenhavn.

NB. Avsendt med Hr. Amtmand Hammer²⁾ til K.havn.

Da Hr. Jacob Lund, som nu i 13 samfulde Aar har været capellan til Bynæssets Præstegjeld udi Dalenes Provstie her i Tronhiems Stift, hos mig har begjæret tilladelse at reyse ned til Kiøbenhavn, for allerunderdanigst at anholde om D. Majt.s Naade til en bedre Forfremmelse, saa kan jeg, efter hans indstændigste Begjæring, ey andet end giye Ham en saadan Tilladelse paa en Tiid av 6 Maaneder, allerhelst siden Kaldet i hans Fraværelse bliver vel forsynet, forønskende ham paa denne hans Reyse megen Lykke, Naade og Velsignelse til at erholde et bedre Leve-brød.

1) Jacob Lund, f. 1724 i Ørkedalen, lagde sig efter exam. art. 1743 efter medicin og anatomi, men opgav senere dette studium før at blive prest, tog 1745 exam. theol., blev 1749 pers. kap. hos sogneprest Joh. Crantz paa Bynasset, efter dennes død 1751 kapellan hos stiftsprovst Thode til Trondhjems domkirke og 1752 residerende kap. til Bynasset. Opholdt sig i Kjøbenhavn 1762—63 for at søge nyt embede og udnævntes 22. april 1763 til sogneprest til Lærdal (se brevene nedenfor) og 1766 ved bytte sogneprest til Kragerø. Døde 1785.

2) Se brevet til Daniel Busk i afdeling D, nr. 217 ovfr.

278. Kopibog nr. 5.

1762 d. 12te Oktober til Hr. Jacob Lund i Kbhvn. ved Monsr. Baade.

Blev sendt nogle Anmærkninger, hvorefter den 2den Tome av de Tronhiemske actis skulle rettes og forbedres, førend de til trykken blive befordrede.

279. Kopibog nr. 5.

1762 d. 4. December til Hr. Jacob Lund i Kiøbenhavn.

Det er mig kiært af D. V. Skrivelse at fornemme, at de allerede lykkelig og vel er arrivered til K.havn, og at mine med Hr. amptmand Hammer afsendte 4 Brever nu til D. V. ere fremkomne og til vedkommende leverede, for hvilket sidste ieg herved haver at takke.

Med Skipper Ole Rasmusen reyste Candid. Pet. Daniel Baade i Oct. Maaned nestafvigte ned til K.havn, og han havde med sig til D. V. en skriftlig Fortegnelse over adskillige Ting, som maae rettes og forbædres udi mine afhandlinger i den 2den Tome af vor Trondhjemske actis, førend de til trykken blive befordrede.¹⁾ Saa snart nu denne Fortegnelse bliver Dem af Monsr. Baade overleveret, bliver det vel det beste, siden Hr. Prof. Oeder er særdeles høflig, at gaee til ham først med fortegnelsen, efterdi han nok haver Manuscriptet, og at conferere med ham i denne Sag. Der er en Afhandling om en Sæe-vext, allevegne ligesom besadt med frøe-Huuse: til denne Danske opskrift maae følgende til Slutningen av opskriften, førend Tract. begyndes, tilføyes: *Gorgonia resedæformis.*²⁾ Samme latinske ord bliver og sadt over Kobberstykket. Hr. Prof. Oeder meener, at denne Titel bliver den beste, saa at D. V. herudj ikke agter, hvad der staaer in additamentis et emendandis, som Monsr. Baade overleverer, hvor ieg har kaldet den *Gorgonia resedago*. Følgende af mine piecer trykkes uden emendation: 1. om de edomitiske kongers følge, 2. om havkatten, *Chimæra monstrosa*, 3. om Sleepmarken (*Myxine glutinosa*), 4. om Sæe vexten *Gorgonia resedæformis*. De øvrige

1) Smlgn. foregaaende brev.

2) Smlgn. brevet til Pelt af 23de Juni 1764, nr. 300 nedenfor.

af mine Piecer maae ikke trykkes, førend correctionerne ere ankomne med Monsr. Baade eller Skipper Ole Rasmussen; dog skulde de endnu ikke være ankomne, og trykken af denne aarsag blive opholdet, saa vilde de være saa god at lade mig det betids viide, da ieg fik anden gang nedsende disse nødvendige correctioner, som mest grunder sig paa nye opdagelser.

Jeg har skrevet til Pelt om følgende Bøger: Linnæi Flora lappon.¹⁾, Ol. Borrich. de usu plant. indigenarum²⁾, D. Luch-(stør) disput. de medicam. Norveg. sufficientibus³⁾ og fleere. De nu specificerede vilde De drage omsorg for, at de med adresse-Contoïrets agende Post blive opsendt til Christiania og addresserede til Hr. Capit. Møller eller Frue, saasom Capitainen maaskee er i Holstein.

Med samme Leylighed venter jeg mit Microscopium, som Hr. Stabel⁴⁾ har kjøbt for mig, item Linei Øel. og Gothiske reise,⁵⁾ som Hr. Stabel har kjøbt for mig i Stockholm, samt Joh. Bapti. Bohadsch de animal. qvibusd. marinis, som hr. Stabel har meldet allerede at have kjøbt, og min illumin. Flora Danica, som er hos hr. Secret. Henningsen. Desuden ønsker ieg gjerne ved samme leylighed at bekomme: 1. Linei Vest-Gothiske reise.⁶⁾ 2. Bibliotheca Botanica.⁷⁾ 3. og 4. Fundament. Botanica og Critica Botanica,⁸⁾ hvilke 2de ieg vel kunde undvære, men vil dog have for at faae hands Skrifter complet. 5. den nylig udkomne 1 Tom. af Spec. Plantar.⁹⁾ 6. Halleri enumerat. Stirp. Helveticar.,¹⁰⁾ som de vilde være saa god selv at kjøbe for mig, da pengene nok kand faaes hos hr. Secret. Hennings(en). Skulde den icke være

1) Flora Lapponica 1737.

2) Udg. 1688. 8. (se aarsskr. 1888-90 pag. 127).

3) Se aarsskr. l. c. pag. 139.

4) Se brevene til denne foran, nr. 266 fg.

5) Ölandska och Götlandska Resa förättad år 1741.

6) Udg. 1747.

7) Udg. 1736.

8) Udg. 1736 og 1737.

9) 1. Oplag 1753, 2. 1762-63.

10) Hallers Schweizerflora udkom 1771, se forresten brevet til Pelt af 23/6 1764, nr. 300 nedenfor.

at faae i Kiøbenh(avn), saa kunde den bestilles hos Rothe,³⁾ thi Pelt er en jøde. Vær saa god at skaffe mig tillige at viide, om mand kand faae Scheuchzeri Opera botanica,¹⁾ Morison, Loeselii og Gottscheids Prussia, Rupprii Flora Jenensis, Plukenets Phytographia, hvad de koster, item Fuchs. Hist., Cam. Epit., Dodonæi pempt., Lobelius,²⁾ maaske mand kunde faae kiøbe nogle af siste gamle hos antiqvarer eller boghandlere.

Jeg har nu i arbeyde Norsk Huusholdnings Flora og Pan, og det bliver for vidløftig at rycke den ind i Acta, hvorfor ieg vil give den ud successive 5 til 6 ark af gangen efter Linæi methode, hvormed undertiden følger en og anden tegning, som og skal forestille fructificationen. Vær saa god og tal med Rothe,³⁾ om hand skulde have Lyst til at forlægge dette verk. Conditionerne ere: 1) 4 rdr. for arket, 2) at Forlæggerne betaler baade tegninger og Kaaber stycker, naar de behøves, og maatte de første gjøres heroppe. Det dependerer vel af Forlæggeren, hvor det skal tryckes, men godt var det, om det kunde tryckes her, da Forlæggeren kunde sende papir op om hand vilde. Prisen paa Tryckningen har ieg tilsent hr. Stabel. Jeg er næst min Compliment til Hr. Profess. Oeder og Ascanius, til hvilken første ieg skal have den Ære at skrive med næste Post etc.

280. Kopibog nr. 5.

1762 d. 11. Decbr. til hr. Jacob Lund.

Endskiønt ieg som ieg i min skrivelse med forrige Post meldede haver med Skipper Ole Rasmussen eller Mons. Baade til Deres

- 1) Saavel Joh. Jak. Scheuchzer (prof. i Zürich, 1672—1733) som broderen Joh. Scheuchzer (prof. sammesteds, 1684—1737) var botanikere. Den første udgav en Schweizerflora 1702—11 (nyt oplag 1723), se brevet til Pelt af ^{23/6} 1764, nr. 300 nedenfor, den anden er bekjendt for sine studier over græs, halvgræs og juncacéer.
- 2) H. B. Rupprius, 1688—1719, student i Jena. Hans Jenaflora udkom 1718. Angaaende de øvrige verker se brevene til Pelt nr. 300 og 301 nedenfor.
- 3) Flere boghandlerfirmaer af navnet Rothe paa den tid; her menes sikkerlig Johan Gottlob Rothe (f. 1730, d. 1824), der havde boglade paa Børsen og faar det skudsmaal, at han var den ærligste at handle med (se Nyrop Den Danske Boghandels Hist. I, pag. 308 og 322. Smlgn. og nedenfor brev nr. 284 til Lund af 24. juni 1763).

Velærværdighed nedsent en Fortegnelse paa et og andet, som nødvendig maa corrigeres i 2den Tomo af vor Trøn. actis. førend de til Trycken blive befordrede, saa dog alligevel, siden mand endnu icke her har nogen tidende om Ole Rasmussens fremkomst, nedsender ieg atter herved de samme emendanda med nogen liden forandring, da de altsaa icke mere retter sig efter de emendanda, som kommer med Ole Rasmussen. Manuscriptet faaes hos boghandler Pelt. Naar disse mine Afhandlinger siden blive trykte, saa vilde Deres Velærværdighed ogsaa være saa god at paatage sig den siste Correcteur, paa det at de sig indsnigende trykfeil derved kunde vorde rettede, og alting blive ordentlig, for hvilken Deres umage ieg igien ønsker ved leylighed at kunde være til nogen Gien-tieneste.

Foruden de med forrige Post ommældte bøger vilde De ogsaa kiøbe for mig: Løeflings Spanske reyse,¹⁾ Linæi Biblioth. Botan. Jeg vænter og Aristoteles de animalibus, som hr. Stabel har kiøbt for mig.

Hvad andre Herbaria angaar, saa gjør De vel, De confererer med Hr. Profess. Oeder, førend De kiøber nogen. Tabærnes-montani Historie vel urtebog har ieg alt, edit. Basileens. 1664.²⁾ Matthioli Krauter-buch³⁾ kand ieg og have til Laans, naar ieg vil have den. Dodonæi holland. urtebog⁴⁾ har ieg og item Kramer⁵⁾ Austriaca saavel som og Ludv. Ect. Plantarum.⁶⁾ Jeg

- 1) P. Løefling, elev af Linné, 1729—56, reiste først til Spanien, hvor han samlede 1300 planter, senere til Amerika, hvor han døde i Guyana.
- 2) Tabærnesmontanus (egtl. Von Bergzabern, Jac. Theod.), d. 1590, apoteker, senere læge i Worms: Neuw vollkommentlich Kräuterbuch mit schönen und künstlichen Figuren. Francf. a. M. I. 1588. Fol., II, 1590 (udg. efter hans død). Den latinske udgave er udkommen under titel: Icones plantarum s. stirpium tam inquilinarum quam exoticarum. ibid. 1588. Udgaverne i Basel 1664—1670 besorgedes af Caspar Bathin.
- 3) Peder Andreas Matthioli: Kräuterbuch durch Joachim Camerarius. Frankf. 1550 fol. (Den 1ste ital. udg. udkom i Venedig 1548, se iøvrigt brevet til Pelt af 10/11 1764, nr. 301 nedenfor.)
- 4) Rembert Dodonæus (se brevet til Pelt, nr. 300 nedenfor, af 23/6 1764) udgav Cruydeboek. Leyden 1563.
- 5) Wilh. Heinr. Kramer, dr. med. & philos., udgav i Wien 1756: Elenchus vegetabilium & animalium per Austriam inferiorem observat.
- 6) Se brevet til Pelt nr. 301 nedenfor.

venter regning fra Pelt iblant andet for at faae viide priisen paa en deel bøger, hand af sig selv har opsendt, og som ieg icke vil beholde, da min Amanuensis kunde sælge dem. Den 4de Fasc. af Ludv. Ect. plantar.¹⁾ har hand nu atter anden gang sendt op, hvilken ieg skal sende ned igien med Skibsleylighed til Vaaren. Dersom Pelt for det første vil sende op 50 Exemplarer af act. Nidrosiens., saa skal min Amanuensis sælge dem ud, og ieg er Cavent. 20 exempl. af min Theolog. dogmat. vilde De og bestille hos Pelt eller Rothe, at den vist maatte kiøbes, paa Leipzig Paaske-Messe, og saasom den maa betales med contant i Tyskland, saa kand de faae pengene forud, om De det skulde forlange.

P. S. Hr. Strøms beskrivelse over Sundmøer beder ieg og maatte sendes med den agende Post til Christiania. Jeg har for lang tid skreven om at faae tilbage opsendt alle de haandskrevne ark av min Natur og Folke Rett, som endnu icke er trykt, Mad. Lillie har svaret hr. Stabel hun havde dem icke. Kand Pelt icke skaffe dem? Forinden de faaes tilbage kan ieg icke skrive paa min Natur og Folke Rett videre propter connectionem.

---

281. Kopibog nr. 4 pag. 31.

1763 d. 9. April. Tilladelse for Hr. Jacob Lund at opholde sig i Kiøbenhavn.

Efter Anmodning kand ieg ey nægte Hr. Jacob Lund, Capellan til Byenæssets Præstegjæld i Dalenes Provstie i Trondhiems Stift, min Tilladelse at opholde sig i Kiøbenhavn endnu en tid af 8 maaneder for allerunderdanigst at anholde om Deres Majt.s naade til en bedre forfremmelse, allerhelst siden Kaldet i hans Fraværelse, ved en her i Stiftet leedig værende Præst, navnlig Bøy Klingenberg bliver vel forsynet. Benævnte Hr. Jacob Lund har nu paa 14de aar været Capellan til Bynæssets Præstegjæld, hvor hand med Familie neppe har haft sin aarlige udkomme, og har stedse viist sig aarvaagen og nidkiær udi sit Embede, hvorfor hand og formedelst sine iidelige Søe-reiser til Annexerne har mistet en stoor deel af sin forige Helbred. Hand besidder desuden, som er vitterligt,

¹⁾ Se brevene til Pelt af ³¹/₅ 1763 og ²/₆ 1764, nr. 296 og 299 nedenfor.

en grundig insigt in Theologicis, men end og i andre smukke videnskaber, og har hid indtil ført et Christeligt og i alle maader sømmeligt Liiv og levnet, saa ieg af hiærtet forønsker ham Deres Majst.s Naade til at erholde et bedre Leve Brød.

---

282. Kopibog nr. 5.

1763 d. 30. April til Hr. Jac. Lund.

Blev takket for commissionen med mine Bøger, hvilke jeg venter med det første, tilligemed de 12 Uhrglas, som Hr. Stabel¹ haver leveret D. V., og den Islandske Rappé. Tabernemontani Icones¹) kan jeg undvære, og altsaa har De ey nødigt at købe den. Halleri enumeratio Stirp. Helveticar.²) og Linnæi Skaanske³) samt Loeflings Spanske Reyse⁴) har jeg allerede erholdet. Opdahls Kald⁵) har jeg ey kundet recommendere Dem til, om De end havde været min eegen Broder, efterdi det ey stoed i min Magt. Ved en anden Leylighed skal jeg gandske vist viise Dem venskabs Prøver.

---

283. Kopibog nr. 4 pag. 52.

1763 d. 21. Mai til Hr. Jac. Lund.

Deres Velærværdigheds Befordring til Lejrdals Kald i Bergens Stift, hvorom De med forrige Post tilsendte mig Efterretning, gratulerer jeg Dem med, og er særdeles fornøjet over, thi De blev dog betids forløst og var saa lykkelig at erholde et stykke Brød, bedre end det De før havde.

Jeg takker Dem hjertelig for Deres gode Tilbud at ville besørge mine Commissioner, saa længe De bliver i Kjøbenhavn, saavel som for den store Umage, De hidtil har havt for mig. Af den medsendte Wechsel paa 50 Rdr. behage De at gjøre sig betalt for Deres tilgodehavende 41 Rdr. 2 ort 14 skill. og desforuden at

¹) Se nr. 280 ovfr.

²) Se nr. 279 ovfr.

³) Skånske Resa udg. 1751.

⁴) Se nr. 280 ovfr.

⁵) Til sogneprest i Opdal udnævntes 8. juli 1763 Jens Lemvig (se aarsskr. 1891 pag. 145).

kjøre mig 1 Expl. af Paulli Danske Husholdnings Bog¹⁾ flora., item Schæfferi Icones et Descriptiones Fungorum quor. sing. etc.,²⁾ hvilke begge blive hver for sig indheftede i Papir. De da overskydende Penge leveres til Secret. Hen ningsen, som De ved bort-Reysen behage at overdrage de for mig havde Commissioner til. Vær saa god og hils Mag.r Dass og Prof. Ascanius, (som) De har hilset mig fra. Jeg ønsker Dem herefter alt, hvad som fornøjer og er etc.

284. Kopibog nr. 5.

1763 d. 24. Juni til Hr. Jac. Lund.

I anledning af Der. V.s seneste Skrivelse de dato 11te Juni h. a. har jeg hermed til gjensvar at melde, at det var mig meget kjert, om jeg kunde assistere i den omtalte Sag og befordre det intenderte bytte med Hr. Meintz³⁾; men saa strax lader det sig ei vel gjøre, da Hr. M.s Omstændigheder for nærværende tid ere temmelig brogede, efterdi almuen nu paa nye er opøst imod ham og allerede i arbeide med at fortsætte det Tingsvidne imod ham som de forleden aar begyndte paa. Tingsvidnet, som bliver mig

1) Her menes rimeligvis Johan Paulis Dansk oeconomisk Urtebog. Khvn. 1761 (se aarsskr. 1888—90 pag. 238 og brevet til Joh. Paulli af 30. Mai 1763, nr. 265 ovenfor), der hyppig citeres i Gunn. Fl. Norv. (Man kunde dog tænke paa den mere bekjendte Simon Paullis Flora Danica, det er Dansk Urtebog. Khvn. 1648. 4; se aarsskr. l. c. pag. 126.)

2) Jakob Christian Schæffer (f. i Regensburg) udgav Icones et descriptio fungorum quorundam singularium. 1761.

3) Hans Møller Meintz, f. 1722 i Indsæt i Østerdalen, søn af Hans Rasmussen Møller, der siden blev bergskriver i Meldalen. Navnet Meintz antog han efter moderen, deponerede fra Trondhjems skole 1743 og tog 1746 teolog. eksamen, var 4 aar informator hos stiftamtmand Rantzow og blev 1751 hører ved Trondhjems skole. 1755 blev han pers. kap. til Kvikne, reiste 1758 til Kjøbenhavn for at søge embede og udnævntes 1760 til sogneprest til Ørlandet. Her paadrog han sig, som der ogsaa hentydes til brevet, almuens misnoie, især ved sin optræden mod sin tjenestepige, hvem han havde klaget til hendes fader, fordi hun havde forkommet en feiekost, hvilket bevirkede, at faderen straffede sin frugtsommelige datter saa strengt, at hun aborterede. Senere stjal faderen for at hevne sig solvtø; hos presten, og da han var arresteret herfor, lykkedes det ham at undkomme og passe presten op og dræbe ham 1763 (Erlandsen l. c. pag. 254).

tilsendt, naar det er sluttet, maa jeg endelig gaae ned med, om det skulle gaae Hr. M. imod. Men skulle ei samme blive alt for galt og ei gravere Hr. M. saa stærkt, at Spørsmaal blev, om hand ei burde afsettes, saa skal vist min Forestilling gaae ned paa den Maade, at Byttet allermest maatte approberes for at blive Hr. M. qvit.

Jeg har nu resolveret at lade trykke paa latin min Flora Norvegica, hvis Titel bliver denne: Flora Norvegica, magnam partem, oeconomica, observationibus quod ad fructificationem passim adjectis, og det paa den Condition, at Forlæggeren dertil betaler mig ethvert trykt ark med 4 rdr. og skaffer mig 10 Ex. paa Skriverpapir omsonst. Tegningerne derimod bekoster jeg selv her oppe og sender ned, men Kobberne, som blive ei flere end de nødvendigeste, kommer paa Forlæggerens Bekostning. D. V. ville altsaa være saa god at forhøre hos Mr. ell. Madame Rothe,¹⁾ om nogen af dem skulle være for at paatage sig dette skrift og lade det trykke paa deres bekostning i Kjøbenhavn. Maaske der kunde ogsaa tales med Mumes Enke²⁾ derom, men at tale med Pelt behøves ei. En Dansk Oversættelse af ovenmelte mit Skrift kand samme Forlægger, hvis han er derfor, om en føye tid, vente sig, hvilken en Collega her ved Skolen, Mr. Rhode³⁾ under min opsyn har paataget sig og er kommet temmelig vidt med.

Jeg er gandske vel fornøyet med og har mangfoldig at takke for alle i Commission havte affaires, saavel som ogsaa med Kjøbet af de Efterretninger om Svampe med illuminerede Kobber,⁴⁾ som er udkomne i Kjøbenhavn, og kand det da beroe med Schäfferi,⁵⁾ siden den er saa dyr.

1) Smlgn. nr. 279 ovfr. Enke efter boghandler Gabriel Christian Rothe, der gik i kompagni med Christian Gottlob Proft og boede paa Børsen. Se Nyrop Den danske Boghandels Hist. I. pag. 308 og 322.

2) Enke efter Frantz Christian Mummé, der 1728 havde grundlagt en boghandel (senere Schuboths) paa Børsen, som efter hans død bestyredes af Heineck og Faber (se Nyrop I. c. I. 308, II. 29 og 46—47).

3) Aarsskr. 1891 pag. 24 og brevet til Pelt af 21. mai 1763, nr. 295 ndfr.

4) Efterretning og Erfaring om Svampe, især Rørsvampens velsmagende Pils med Kaaber. Kbh. 1763. 4. (ogsaa med kolorerede tavler) af Otto Friederich Müller (smlgn. brevet til Olaus Møller, nr. 262 ovfr. og aarsskr. 1888—90 pag. 78 og 237—38).

5) Se foreg. brev.

285. Kopibog nr. 4 pag. 232.

1764 d. 29. Septbr. til Stud. Olivarius Hjort¹⁾ om hans Studeringer og Stipendio.

Til Gjensvar paa Deres seneste af 1ste hujus, som mig rigtig er indhændiget, tjener dette. Hvad der Collegia angaar, saa kand jeg intet videre derom melde, end at de legger sig dygtig efter Latin, græsk, tysk og hebraisk, philosophie, mathesis og Physic. Hvad Natural-Historien angaar, saa bliver Botaniken det fornemste, men det kan opsettes til Sommeren igjen, da jeg imidlertid skal skrive Hr. Prof. Oeder til, paa det at de kand faae høre Botaniken frit. De allernødvendigste Bøger saasom Linnæi philos. botan. og Systema naturæ, naar den XI Edition kommer ud, skal jeg forære Dem. Iøvrigt ønskes dem god Lykke til Deres Studeringers Fortsettelse, som jeg ei tvivler paa, at De jo vil drive med Iver. Avg. Børge Nielsens Stipendium²⁾ mener jeg nok De kand gjøre sig Haab om, endskjønt jeg endnu ei har talt med Hr. Mag.r Schøning derom, som dog med det første skal skee.

286. Kopibog nr. 4 pag. 233.

1764 d. 17. Novbr. til Stud. Olavius Hjorth.

Jeg tacker for deres Efterretning ved Skolemester Møldrup om prisen, som Aristotelis histor. animal. græce et latine, item

1) Olav Josephsen Hjort, f. i Holums stift paa Island 1740, hvor faderen var prest, kom 8 aar gammel til Kjøbenhavn, hvor Gunnerus, dengang provst paa Regensen, tog sig af ham. Da G. blev biskop i Trondhjem, tog han Hjort med sig og satte ham ind i Trondhjems skole, hvorfra han dimitteredes 1764. Fortsatte studierne med understøttelse af Gunnerus (se aarsskr. 1891 pag. 59). Tog 1765 exam. philos. og baccalaurgraden, 1770 exam. theol., samme aar ordineret til missionær til Porsanger, 1774 sogneprest til Kautokeino, 1781 til Vaagen, 1789 til Rødø; døde samme aar. Omtales ufordelagtig i provst Colbans beskrivelse over Vesteraalen og Lofotens fogderi (Norske Vidensk. Selsk. Skr. 19. aarh., II. 46). Udgav Um Rheindyr, i det islandske Literaturselskabs Skr. VIII. 77—105.

2) Ved et af Margrethe Maria Borchmann, enke efter foged Børge Nielsen paa Nordmøre (død 1733), udfærdiget gavebrev af 29. septbr. 1735 blev der skjænket T.hjems skole 1000 rdr., hvis aarlige renter skulde uddeles til tre fattige disciple under de to første aars ophold ved universitetet med 16 rdr. 2 Ort 16 skill. aarlig til hver (Nicolaysen Norske Stiftelser I. 284. III. 63).

Raji Synopsis og Casp. Bauhini¹⁾ Theatrum botanicum nu kand faaes til kjøbs for. Raji²⁾ Synopsis har jeg allerede faaet her i T.hjem, men Aristotelis hist. og Bauhini theatr. vilde de være saa god at kjøbe til mig. Til hvilken Ende heri indsluttet følger en banco Seddel paa 10 rd. No.r 16647, hvoraf de tillige vil godtgjøre sig selv de omkostninger, de hidindtil har havt med Brev-porto til og fra mig, samt hvad andre udgifter de for min skyld kunde have ved bøgers Afhentning, Indpakning og Afsending. Hvad der kan blive tilovers, vilde de annotere mig tilgode. C. Bauhini pinax vilde jeg ogsaa gjerne have, men skulde den ei kunde faaes, anmodes de paa min bekostning at lade afskrive af samme bog (som de nok faaer fra bibliotheket paa runde Taarn) fra pag. 185 til 308 incl., som fejler i mit Exemplar; men det var vel, at det blev skrevet om muligt i samme format, og at der blev lige meget paa de skrevne og trykte Sider, saa at jeg kunde lade det binde ind paa det stæd, hvor defecten er i mit Expl. Raji historia plantarum har jeg alt faaet de 2 første tomer af, ligeledes har jeg faaet Michelii nova genera plantarum, saa at de udsletter disse paa deres liste. Men følgende vilde de og notere, om de skulde forekomme: Dillenii hist. de muscis, som vel neppe faaes under 20 rdr., men det fik ej hjelpe, om den end skulde koste meer; porro: Fuchsii historia plantarum, Camerarii Epitome udaf Mathiolo, Dodonæi pentades stirpium, Lobelii Icones, item Ejusdem adversaria, C. Bauhini Epidromus. Saa vilde de og kjøbe Mülleri fauna fridrichsdalina³⁾, Martini Centuriæ, Breynii prodomus, item Breynii Centuriæ, Dalekampii histor. plant. Der staar hos Hr. Secret. Henningsen parat 22 rdr., som jeg allerede har ladet ham beordre at udtælle, naar de bleve forlangede, hvilken Summa de hos velbem.te Hr. Secret. Henningsen kunde

- 1) Caspar Bauhin (1550—1624, prof. i Basel): Pinax theatri botanici, Basileæ 1623 (Prodomus th. bot. 1620). Her angives forfatternes forskjellige navne paa 6000 planter, se aarsskr. 1888—90 pag. 117.
- 2) Angaaende denne og de følgende her i brevet nævnte forfattere og verket se nr. 122 ovfr. og brevene til Pelt nr. 300 og 301 nedenfor.
- 3) Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 78—79 og brevene nr. 262 og 263 ovfr. Det nævnte verk heder Fauna insectorum Friderichsdalina, Hafniæ et Lipsiæ 1764. 8.

afhente, naar de behøvede dem til mine udgifter, og er Hr. Secretairen nok saa god at assistere med meere, om saadant skulde gjøres fornødent, da de og sickert kunde kjøbe Bøgerne strax uden at melde mig Priserne i forvejen; thi jeg har i den sag gandske fuldkommen Confidence til dem og tviler heller ei paa, at de jo accorderer saa nøje, som de kand.

---

287. Kopibog nr. 4 pag. 239.

1768 d. 13. Februar til studiosus Hiort.

For Deres gode Nyt Aars Ønske i Skrivelse af 16de Jan. takker jeg meget, ønskende Dem igjen all selvbehagelig Velgaaende. Det er mig kjært at erfare, at De med fliid lægger sig efter det theologiske studium og natural Historien; tvivler heller ikke paa, at De jo excolerer det lappiske Sprog med Fliid, og fører sig vel op, da jeg ikke skal ermangle at have Dem i Hukommelse, naar noget convenable bliver leedigt.

---

288. Kopibog nr. 4 pag. 244.

1771 d. 2. Marts til Olavius Hiort.

Til Gjensvar paa Deres Skriv. af 2. febr. meldes, at Hr. Rodes¹⁾ ordination til April skal blive udsat, til hvilken tid jeg formoder, at De gjør sig al flid for at komme op, paa det at Hr. Rode ei altfor længe skal blive opholdt. For tilsendt islandske Testament med Hr. Rode tacker jeg meget, saavel som for bibelen, naar den ankommer. Student Hegge²⁾ har nogle bøger at opsende til mig, som De ville være saa god at tage med sig.

---

1) Claudius Rhode (se aarsskr. 1891 pag. 24), der 7. septbr. 1770 var udnævnt til sogneprest til Aafjorden og indsattes dertil 11. juli 1771.

2) Vistnok en broder af Ole Hegge, se aarsskr. 1893 pag. 65 (smlgn. Erlandsen I. pag. 174).

289. Kopibog nr. 4 pag. 991.

1771 d. 29. Juni til Missions Collegium.

— — — — —

Hr. Olavius Hiort, som tilligemed Hr. Kaurin¹⁾ er ordineret, og i disse Dage agter at reise til sin Station, ansøger aller underdanigst om, at det højkl. Collegium vilde forunde ham ligesom Hr. Porsanger²⁾ frie Præstekjole og 30 Rdr. a parte i Penge til at betale sit logis og bestride sine Rejse Omkostninger til Finmarken, da de 10 Rdr., som Collegium har forundt ham i Kbhvn. til sin Reise, ikke engang strak til de Omkostninger, hans rejse til Thronhiem foraarsagede. Han er meget fattig og af særdeles got Haab, ligesom han og in Examine for hans Ordination har distingueret sig fremfor de fleeste ved sin grundige Indsigt i de fornødne theologiske Videnskaber, hvorfor ieg og tager mig den Frihed at recommandere hans Ansøgning paa beste Maade. Seminarii Casse er i saa god Tilstand, at den gjerne kan taale saadan Udgift, om Collegium finder for got, at Pengene deraf skulde tages. Næstkommende 15de Juli har ieg besluttet at antræde min Visitatz Reise til Dalerne, hvorfra jeg tænker at komme tilbage den 17de Aug.³⁾ Hvilket jeg ikke har burdet undlade for Collegium at anmelde, samt at ieg constituerer Hr. Stiftsprovst Thode⁴⁾ til imidlertid at iagttage mit Embede.

1) Eiler Hagerup K., født i Dverberg 1745, student 1765, exam. theol. 1769, febr. 1771 sogneprest til Andenæs, 1776 til Karlso.

2) Andreas Porsanger, nedkaldtes 1770 af grev Holstein til Kjøbenhavn for at forklare pater Hells og Sainovics til videnskabsselskabet indleverede afhandling angaaende ligheden ml. det ungarske og lappiske sprog (se indledn. til afsnit C afd. 1). Han fik til denne reise (iflg. Erlandsen I. c. II. pag. 34) 100 rdlr. Videre om ham i afsnit G.

3) Smlgn. aarsskr. 1891 pag. 44—46. Reisen afbrødes paa grund af nedkaldelsen til Danmark.

4) Jacob Hansen Thode døde allerede 7. aug. 1771. Til Stiftsprovst efter ham blev udnævnt M. Fr. Bang, der konstitueredes som biskop under Gunnerus' fravær i Kjøbenhavn.

290. Kopibog nr. 4 pag. 908.

1771 d. 26. August til Hr. O. Hiort.

Paa Hs. Højærværdighed Hr. Biskop Gunneri Vegne skulde ieg¹⁾ herved give Hr. Hiort til kiende, at det høj Kgl. Miss. Collegium efter Cancell. Raad Ursins²⁾ Skrivelse af 20. Julii har forundt dem af Seminarii Cassa 50 Rdr., men for sidste Gang til Deres Rejse og Præsteklæder, hvilke 50 Rdr. af Hr. Biskopens Amanuensi Jacob Parelius Dem blive betalte, eller efter den Fuldmagt, som De har givet ham, paa vedkommende Steder leverede, efterat de forhen Dem krediterede 30 rdr. ere afdragne.

291. Kopibog nr. 4 pag. 305.

1767. d. 9. Januar til Gudman Arvesøn Sørøe.³⁾

Deres Skrivelse har jeg rigtig bekommet, og er det mig kiært derav at erfare Deres Hue for natural Historien og andre smukke Videnskaber. Hvad den belovede Samling af Mineralier angaar, da tacker jeg derfor meget, naar De samme kunde opsende. Det vilde og være mig kiært, om De udi saadanne Materier vilde forfærdige noget, som kunde indryckes i det Tronhiemske lærde Selskabs Skrivter, og skal det være mig en Fornøjelse at tjene Dem udi alt hvad jeg kan, men med Amanuensi er jeg for nærværende forsynet.

292. Kopibog nr. 3 pag. 762.

1761 d. 24. Januar til Monsr. Berg⁴⁾ i Kjøbenhavn.

Det er mig kjært at fornemme at De med saa stor Nidkjærlighed og Lyst legger sig efter det som angaaer missions Væsenet og dens tilstand, hvilket Studium jeg paa beste maade vil have

1) o: M. F. Bang.

2) Vistnok Christian Fredrik Ursin, der blev cancelliraad 1765.

3) Gudmand Arvesøn Sørøe, f. 1774 paa Sørø i Loppens pgd., student fra Trondhjems skole 1761, exam. theol. 1771 og samme aar resid. kapell. til Tingvold. Døde 1783. Som student lagde han sig i Kjøbenhavn efter astronomi.

4) Rimeligvis den samme, der omtales i brevet til Stabel af ²⁰/₉ 1762, nr. 274 ovfr.; om hans liv forresten savner jeg oplysning.

Dem opmuntret til. Det er mig og kjært at fornemme at de fornemmelig samler paa de ting, som kan tjene til oplysning i henseende til dette stiftes historie, hvortil jeg gjerne vil contribuere hvad jeg kan.

Den første tome av vort Tronhiemske Selskabs skrifter, som er allerede needsendt til Kjøbenhavn for at trykkes, indeholder foruden andre ting min avhandling om havhesten (*Procellaria grönlandica*), ved hvilken Lejlighed der handles om adskillige andre søe fugle, item mine adskillige anmerkninger i henseende til Mineralier i Nordland og Finmarken. Hvad den forlangte fortale angaar til Deres tractat om Runebomben, saa vil jeg gjerne tjene dermed og udføre noget, som kunde staae i sammenhæng med Deres tractat. Ellers gjør De vel, at De først sender mig manuscriptet herop. Indsluttede seddel vil de være av den godhed at levere Monsr. Pelt.

---

293. Kopibog nr. 5.

1762 d. 9. Januar til Studios. Johan Christopher Hammer¹⁾.

Blev takket for hans Nye Aars Gratulation, og tillige bedet, at den tiid, han kunde have tilovers fra sin Attestatz, burde han anvende paa, at legge sig efter Mathesin, Physicam et historiam naturalem.

---

294. Kopibog nr. 5.

1762 d. 6. Novbr. til Boghandler Pelt.²⁾

Den 2den Tome av vore actis maae endelig blive færdig trykte til nye-aar, og blev han ombedet, at levere ethvert Ark tilligemed Kobberstykkerne, ligesom de kommer ud til, til Hr. Jacob

1) Rimeligvis den samme, der omtales i brevet til Stabel af ²⁰/₉ 1762, nr. 274 ovenfor.

2) Friederich Christian Pelt, benævnes „kgl. universitetsboghandler paa børsen“ død 1798, drev mest sortimentshandel, skal have samlet sig 70,000 rdlr. (se Nyrop Bidrag til den danske Boghandels Historie II. pag. 29, 47, 92 og passim.) Hos ham er Gunnerus' Flora Norvegia II. og de første bind af vidsk. selsk. skrifter trykte. Flora Norv. I. blev trykt typis Vindingianis, se brev nr. 275 ovfr.

Lund i Khavn. Følgende Bøger bleve forlangte: 1. Bartholini Acta medica et Philosophica Havniensia. 2. Bartholini Medicina Danorum domestica. 3. Ol. Borrichius de plantis indigenis. 4. Kyllingii viridarium.¹⁾ 5. D. Løchstørs Disputatz de medicament. Norveg. sufficient.²⁾ 6. En Islænders Disputatz om adskillig Slags tang og tarre. 7. Linnæi flora Lapponica. 8. Den nyelig udkomne Koge-bog.

Intet Kobberstykke i den 2den Tome av vore actis maae forandres eller gjøres mindre, uden saa er det skulde være det, som forestiller det store Søe-træ. Dersom trykken gaar hastig for sig med actis, skal i de følgende Tomer successive blive indrykkede flora oeconomica og l'an Norvegicus; men hvis ikke, nødes jeg til at udgive dem separat.

---

295. Kopibog nr. 5.

1763 d. 21. Mai til Ædle og velfornemme Seign. Pelt.

Jeg har i Sinde med det første at udgive en Floram Norvegicam maxime oeconomicam, og det paa latin. Men da det er mig til for stor bryderie, selv at være Forlegger og skaffe Bogen afsettelse, Saa vil jeg herved fornemme, om hr. Pelt har lyst paa sin Bekostning at forlegge bemelte Skrift. Det skal komme ud i stykkevis, 5 t. 6 ark hvert aar med Kobbere paa de rareste urter. Conditionerne ere følgende: 1. Jeg faaer for hvert trykt ark 4 rdr. og 10 Ex. paa Skriv-papir. Men, om Gud giver Lykke, og verket bliver paa nye oplagt, faaer jeg 1 rdr. for hvert ark af de følgende Editioner, med mindre der skulde skee vigtige Forbedringer og stort Tilleg, da mit arbeyde bliver betalt efter proportion med den 1ste Edition. 2. Bogen maa trykkes paa godt tryk papir i 8vo format, men større end vore acta nidr. 3. Kobberne besørger De selv og jeg Tegningen paa min egen bekostning. Der skal ei blive fleere end nødvendigst behøves. I det øvrige staaer det til Dem, om De (hvilket for accuratessens skyld blev(?) best) vil opsende papiret og lade det trykke her i T.hjem, eller det skal skee i K.hvn.

¹⁾ Se aarsskr. 1888—90 pag. 127—129.

²⁾ Se aarsskr. 1888—90 pag. 139.

En Dansk Oversættelse vil en Hører her i Skolen ved Navn Rhode¹⁾ paatage sig under min Opsyn, og har hand allerede dermed gjort en god begyndelse. Skulde Hr. Pelt finde Speculation deri, saa vil jeg paa Deres vegne accordere med Oversetteren. Jeg venter, at De giver mig Deres Resolution tilkjende med første Post skee kand, paa det jeg i vidrig tilfælde kan føye betimelig Anstalt for at lade det trykke paa min egen bekostning. Imidlertid er jeg med hængivenhed etc.

---

296. Kopibog nr. 5.

1763 d. 31. Mai til Boghandler Frid. Chr. Pelt med Mr. Baade.

Da jeg forleden Aar fik endeel Bøger fra dem herop, forefandt jeg deriblandt det 4de Fascicul af Ludvigii Ectypa Plantarum in duplo²⁾, hvilket jeg nu derfor sender dem tilbage. — Jeg formoder, at mand nu snart er kommen til Ende med Trykken af vore actis, hvorfor jeg med det første venter at faae se endeel Exemplarer deraf.

---

297. Kopibog nr. 5.

1763 d. 6. August til Boghandler Pelt.

Blev meldt, at hans brev, Regnskaber og Fortegnelse rigtig var indløben. Mand biede kun paa skibet skulle komme, som havde med sig de andre bøger, som ei endnu vare komne, og paa den øvrige rest, da Regningen promte skulle betales for dem; som ei blive sendte ham tilbage igjen. Det var fornødent, at alle Tegninger til acta nidros. blive her opsendte, sc. baade de til den 1ste Tome og til den 2den, saavel som de Tegninger paa Søe træet, som blev cassetede, fordi de vare for store, item den fra Hr. Prof. Oeder, hvorefter Kobberstykket er bleven gjort. De behøves til Natural Cabinettet, og skal alle indbindes, ingen af dem bliver overladt for penge, men maa blive opsendte med første leylighed. De skal derfor udleveres til Hr. Secret. Henningsen, som nok besørger dem opsendte. Jeg har bedet derom tilforn, men ei

1) Smlgn. selsk. aarsskr. 1891 pag. 24 og brev nr. 284 ovfr.

2) Smlgn. breve til Jac. Lund nr. 280 ovfr. og til Pelt nr. 299 og 301 ndfr.

engang faaet Svar derpaa, haaber derfor, at de nu desto promtere strax blive udleverede som min Eyendom.

298. Kopibog nr. 5.

1764 d. 2. Juni. Monsr. Pelttes Regninger.

Den 1ste av 10de Juli 1763.

De fra 7. aug. 1761 resterende	7	rdr.	„	ort	„	skill.
1762 d. 29. mart. 3. Kong Carl 12tes Levnet	2	—	„	—	„	—
1. Forordninger pro Ao. 1761	„	—	2	—	4	—
1. Gronovii museum ichthyolog.	5	—	„	—	„	—
1. Hallers Naturgeschichte der Thiere . . .	1	—	3	—	„	—
1. Hedegaards Criminal Ret	1	—	„	—	„	—
1. Holbergs gejstlige og verslige Stat. . .	1	—	2	—	„	—
2. Lauritz Lassens Register over Forord-						
ninger	1	—	2	—	„	—
1. Lorchs Beyträge 2tes B. 2tes St. . . .	„	—	1	—	„	—
1. Nachricht von Zustande der Wis-						
sensch. in Danm.	„	—	„	—	8	—
1. Nicerons Nachrichten 21tes Th. . . .	„	—	3	—	„	—
1. Schönewelds Ichthyologie	„	—	5	—	„	—
1. Strodtmans gelehrten Europa 16 Th. .	„	—	1	—	8	—
1. Ol. Wormii Museum	9	—	„	—	„	—
6. Acta nidr. 1. Tome Post Papir	5	—	„	—	„	—
. 22. dito paa tryk papir	11	—	4	—	„	—
d. 19. Juli. 1. acta nidr. 1. tome post Papir	„	—	5	—	„	—
d. 27. Septbr. 1. Nachr. von Zust. &c. in						
Danm. 4tes St.	„	—	„	—	8	—
1. Ludvigii Ectypa vegetab. 5tes fasc. . .	2	—	„	—	„	— ¹⁾
1. Richters Ichthyologie	„	—	5	—	„	—
1. Crameri Elenchus vegetabilium	„	—	4	—	„	—
1. Aldrovandus de piscibus	6	—	„	—	„	—
1. Gesneri hist. natur. 3 Tomer	18	—	„	—	„	—
1. Nicerons Nachrichten 22. Theil	„	—	3	—	„	— ²⁾
1763 d. 4. Jul. Nachr. von Zust. &c. 5. & 6. St.	„	—	1	—	„	— ³⁾

Overf. 76 rdr. „ ort 12 skill.

	Overf.	76 rdr.	„ ort	12 skill.
1. Strodtmans gelehrt. Europa 17. Th.	„	— 1	— 12	— ⁴⁾
3. Hedegaards 7. 8. og 9de Disputats	„	— 4	— 8	—
1. Forordninger pro Ao. 1762	„	— 3	— 4	—
1. Geschichte der Chineser 6. Theil	„	— 3	— „	— ⁵⁾
1. Neue gesellschaftl. Erzehl. 4. Theil	„	— 4	— 8	— ⁶⁾
1. Hamburg. Magazin 25 Bänder	18	— 4	— 8	—
1. Strøms Sundmørs Beskr. 1 Tome	2	— „	— „	—
5. Wegners Betrachtungen paa tryk papir	„	— 4	— 12	—
1. Walchs Steinreich	1	— 1	— „	—
14. mine Instit. theol. dogmaticæ	16	— „	— „	—
	Summa	117	— 4 — „	—

Den 2den Regning.

1764 21. Mart. Forordninger pro Ao. 1763	„	— 2	— 12	—
1. Geschichte der Chineser 7. und 8. Theil	1	— „	— „	— ⁷⁾
1. Hamburg. Magazin 26ter Band	„	— 4	— 8	—
5. mine Inst. theol. dogmat.	5	— 5	— „	—
1. Bartholini acta vol. 2. 3. 4.	„	— „	— „	— ⁸⁾
1. Svenske Academies Afhandlinger 5te D.	„	— 4	— 8	— [*]
	Summa Summarum	126	— 2 — 12	—
Herpaa bliver nu betalt	100	— „	— „	—
hvorfor Mr. Pelt indtil videre kommer til gode	26	— 2	— 12	—

Erindring.

- 1) Her var ogsaa det 4. fasc. paa Regningen, men samme fik jeg formeget, og derfor sendte det tilbage med Monsr. Baade d. 31. Maii 1763, hvorfor det ei regnes med i Summen.
- 2) Forlanges ingen Continuation af indtil videre.
- 3) Forlanges Continuation af.
- 4) Igs. No. 2.
- 5) dito.
- 6) Igs. No. 3.
- 7) Igs. No. 2.
- 8) Denne som en liber æternus agter jeg ei, medmindre jeg tillige

kunde faae den 1. og 5. tome, og i mangel deraf beholder jeg dem ei, men sender dem lige gode tilbage igjen.

- 9) P. m. Paa Regningen er ogsaa anført Ludv. Ectypa pars VII, men samme har jeg slet ei faaet, hvorfor den ei er beregnet med.
- *) Det øvrige paa denne sidste Regning er Commissions Sager, som jeg ei har beregnet blandt mine egne, men derfor skal a parte blive gjort Rigtighed, naar de ere blevne afsatte.

299. Kopibog nr. 5.

1764 d. 2. Juni til Boghandler Pelt.

Deres seneste af 7de apr. pass. har jeg erholdet tilligemed det indsluttede Cognossement paa Bøger, som de med Skipper Hans Hollænder havde afsendt, og hvilke nu allerede rigtig ere ankomne. Baade deres forrige Regning af 10. jul. 1763, saa vel som deres seneste af 7de apr. h. a. har jeg specificeret, da beløbet bliver 126 rdr. 2 ort 12 skill. Jeg havde alt tilforhandlet mig indsluttede vechsel paa 100 rd., førend jeg fik tid til at eftersee deres Regning, hvorfor det rester paa Regningen 26 rd. 2 ort 12 skill., hvilken Restance jeg har leveret til Olavius Hjort, som nu gaaer herfra til Skibs for at deponere; og tviler jeg ei paa, at hand jo rigtig overleverer dem pengene, saasnart hand ankommer. Hvad det øvrige angaar, saa er det Commissions Sager, som jeg beder en anden gang at adressere til min amanuensis, saasom det forarsager mig selv for megen bryderie; og om jeg end siden leverer det til min amanuensis, saa skal her dog holdes en Regning derover og Correspondence. Hvad Kobberne i acta angaar, saa ere de bedre end jeg havde ventet, og Hr. Pelt gav selv Anledning til at vente nogle slette ved det, at de skrev, de falde passabel ud. Mine Tegninger har jeg og faaet igjen, men i saadan Stand, at jeg ei kand nytte dem, og det kand vel ei anderledes være, hvorfor jeg en anden gang ei forlanger dem tilbagesendte. Men det er største Billighed, at Hr. Pelt promte godtgjør mig for enhver af mine Tegninger 6 ort; thi nogle koster mig særdeles meer, og jeg har ei den mindste Tegning derunder. I det mindste venter jeg, at Hr. Pelt findes villig til at legge 10 Exempl. paa tryk papir til

af actis for mig allene, da jeg intet forlanger for Tegningerne, ellers trettes jeg alt ud ved de store omkostninger, som acta aarlig forsaarsager mig; thi af de 30 Expl., som opsendes, distribueres de fleste, og jeg kand ei prætere mere deraf end de andre, da enhver, som arbejder, vil have nogle Expl., og mand og har projecteret at samle deraf en liden fond for at kunde udsette hvert aar et lidet præmium. Jeg venter nu 6te og 7de fasc. af Ludvigii *Ectypa vegetab.*, som jeg endnn ei har faaet, da jeg derfor fik den 4de 2 gange,¹⁾ hvoraf det ene Expl. allerede er tilbagesendt. Af Neue gesellschäftl. Erzehlungen venter jeg og continuationen. Linnæi Spec. plant., nyeste Edit., flora Lapponica og Linnæi vestgoth. Resa beder jeg endelig at forskaffe mig; samt Linnæi Syst. XI. edit., saa snart det kommer ud, tilligemed M. Brünichs Ornithologia borealis, Entomologia eller om Insecterne og om Ædderfuglen.²⁾ Enten med forbemelte Stud. Hjort eller med en anden af deposituris blive manuscriptet og Tegningerne til den 3die Tome af vore actis i næste uge sendt herifra, altsammen addresseret til Hr. Magr Dass, saasom Hr. prof. Oeder dog om Sommeren rejser bort og kand derfor ei være til nogen Tjeneste ved correctionen. Hr. Et. R. Suhm har lovet at formaa Monsr. Hammond i Kbhavn til at have opsyn med Correcturen, naar Hr. Rector Dass rejser paa Landet. De gjør vel, at de strax besørger Kobberne stukne og sørger for, at alting bliver smukt. Linnæus lægger større Roes paa vore acta, end jeg vil melde. Kommer den tyske version ei snart ud? Dette synes at være højst fornødent. Kunde det skee, at versionen ved Lejlighed bliver mig først communiceret til gjennemlæsning, saa vilde den vel vinde meget derved. Hvad den Commissions Sag i henseende til de bøger, som Chordeggen White har havt i commission for boghandler Oelschner, angaar, som Hr. Pelt melder at være overdraget til sig, saa skal de derom med første faa nærmere oplysning.

1) Smign. brevet til Jac. Lund af 11/12 1762, nr. 280 ovfr.

2) Ornithologia borealis sistens collectionem avium Christiani Fleischer. Hafn. 1764. Entomologia ell. Insectlære 1765. Edderfuglens Beskrivelse 1763 Om forfatteren se aarsskr. 1888—90 pag. 239.

300. Kopibog nr. 5.

1764 d. 23. Juni til boghandler Pelt.

Jeg haaber, at De nu allerede rigtig har faaet min vechsel stoor 100 rd. og tviler ei paa, at jo Stud. Olav Hjort fra T.hjem, saa snart hand ankommer, rigtig leverer de resterende 26 rd. 2 ort 12 skill., hvorved det os hidindtil mellemværende bliver afgjort. Hvad de bøger angaar, som de melder om i deres seneste af 9. hujus, saa ere saadanne mig gandske uvedkommende, i det at min amanuensis har forskrevet samme, som og rigtig nok derfor gjør Regnskab.

Men de bøger, som jeg selv venter paa, ere: Den 2den eller nyeste Edit. af Linn. Species plantarum,¹⁾ hvilken jeg meget havde ønsket, at jeg allerede havde bekommet, saasom jeg behøvede den ved min flora norvegica, hvis 1ste Deel allerede her i T.hiem er given i trycken, allerhelst da saadant standser Trykningen, at jeg maa bie derpaa. Skulde Hr. Pelt ingen Correspondent have paa Stockholm, saa beder jeg at lade mig det betids vide, at jeg kunde gjøre anden Anstalt.

Bømeri flora Lipsiensis,²⁾ Halleri flora göttingens., Halleri opuscula botanica,³⁾ Dillenii fl. Giessensis,⁴⁾ Gottschedi flora prussica a Jo. Looselio primum edita,⁵⁾ Jo. Scheuchzeri iter in alpes Rhæticas,⁶⁾ Raji Synopsis method. stirpium britan. edit. 3.⁷⁾ ønskede jeg og at bekomme for civil Priis. Desligeste følgende, naar de kand faaes for ret civil priis: Dodonæi stirpium hist.

1) Udgivet 1762—63.

2) Udgivet 1750. Forfatteren var prof. i Wittenberg. 1723—1803.

3) Hortus Goettingensis. Goettingen 1749. 8. Opuscula botanica ibidem 1753. 8. (Albrecht v. Haller (1708—1777), professor i Göttingen. Et af aarhundredets alsidigste og største genier).

4) Joh. Jac. Dillenii Catalogus plantarum sponte circa Giessam nascentium. Giessæ 1719. 8. (Forfatteren var først professor i Giessen, senere i Oxford, født 1687, død 1747. Berømt er især hans historia Muscorum. Oxon. 1741, der var epokegjørende for kjendskabet til moserne).

5) Joh. Loeseli Flora prussica edidit Johan Gottsched, Med. Prof. Regiomonti 1703. 4. (Johan Loesel, 1607—50, professor i Königsberg).

6) Joh. Jac. Scheuchzeri novem itinera per alpinas regiones facta. Leidæ 1723. 4. (Forfatteren levede 1672—1733, prof. i Zürich).

7) Se det følgende brev til Pelt.

pentades 6¹⁾, Gesneri horti Germaniæ una cum operibus Cordi²⁾, Camerarii Epistolæ.³⁾

P. S. Foruden de oven anførte bleve og forlangede for meget godt Kjøb: Clusii rariorum plantarum historia,⁴⁾ Ejusdem Curæ posteriores, Ejusdem Exotica. NB. Borrichius de usu plantarum indigenarum⁵⁾ har jeg alt faaet her paa en auction (for een ort), men Bartholini de medic. Danorum domestica, Cista medica Havn. og hist. anatom. rationis⁶⁾ vil jeg give civil priis for. Schwenckfeld stirpes Silesiensis⁷⁾ vil jeg og have for extraordinært godt Kjøb. Ligeledes Sibbaldi prodromus histor. nat. Scotiæ.⁸⁾ Dillenius de muscis, item flora Elthamensis,⁹⁾ Linnæi hortus Cliffortianus¹⁰⁾ vilde de annotere, om de skulde forefalde paa nogen auction.

P. M. Til 2den Tomes trykfeil (som skal føjes til Slutningen af 3de tome) bliver endnu at anføre:¹¹⁾

S. 321 og 329 læs Resediformis. I msct. til den 3de tome

- 1) Remberti Dodonæi stirpium historiae pemptades VI. Antwerp. 1616. Fol. (Forfatterens egentlige navn var Dodoens, 1517—85, prof. med. i Leyden.)
- 2) Konrad Gesner, 1516—65, professor i Zürich, sin tids største polyhistor, opnaaede blot selv at udgive mindre betydelige verker (Enchiridion Historiæ Plantarum. Basileæ 1541. 8. Historia plantarum. Basileæ 1541. 12). Derimod besørgede han udgivelsen af andres skrifter, saaledes Valerii Cordi Historia stirpium. Argentorat. 1651 fol. (V. Cordus, 1515—44, foretog en reise gennem Tyskland, Schweiz og Italien, hvor han døde 1544).
- 3) Joachim Camerarius, 1534—98, læge i Nürnberg. Hans bekendteste verk er hortus medicus philosophicus. Francf. ad Moen. 1588. Smlgn. nr. 301.
- 4) Caroli Clusii rariorum plantarum historia. Antwerp. 1601. Fol. (Charles d'Ecluse, 1526—1609, professor i Leyden.) Exoticorum historia. Antwerp. 1605. Fol. Curæ posteriores. Antwerp. 1611.
- 5) De usu plantarum indigenarum in Medicina. Havn. 1688. 8. (Smlgn. Warmings fortegnelse pag. 50 (i Dansk Botan. Tidsskr. XII.) og aarsskr. 1888—90 pag. 127—28.)
- 6) De medicina Danorum domestica dissertationes X. Hafniæ 1666. 8. Cista medica Hafniensis ibid. 1662. 8. (Se Warmings fortegnelse og aarsskr. 1888—90 pag. 127.)
- 7) Stirpium et fossilium Silesiæ Catalogus. 1600 (C. Schwenckfeldt, død 1609, læge i Hirschberg).
- 8) Robert Sibbald, prof. i Edinburg, udgav 1684 Scotia illustrata s. Prodromus Historiæ naturalis. Fol.
- 9) Dillenius, se foreg. Side note 4. Hortus Elthamensis. Lond. 1732. Fol.
- 10) Udg. 1737. Et stort verk med 37 plancher.
- 11) Trykfeilene til I—II anføres tilslut i II.

i Begyndelsen af Afhdl. om Søe væxten *gorgonia flabelliformis* bliver og at rette resedæf.; thi det maa hede resediformis.

Indlagde P. M. for Correcteuren ved den 3de tome af vore acta, vilde Hr. Pelt være saa god, at see Correcteuren tilstillet. Hvad jubelereren Fischer angaar, saa vilde jeg paa deres Recomm. gjerne gjøre, hvad jeg kunde, til at hjælpe ham i nogen vej, om hand staar til at reddes.

---

301. Kopibog nr. 4 pag. 232.

1764 d. 10. Novbr. til Boghandler Frid. Christ. Pelt.

Saasom jeg nu ei i lang tiid har faaet noget Brev fra dem, ei heller nogen af de forlangte Bøger, veed ej heller, hvad jeg kand vente eller ei, saasom jeg intet Svar har faaet paa min sidste Skrivelse af 23. Jun. h. a., saa skeer dette tildeels for at anmode dem, med første Post at lade mig vide, hvilke Bøger jeg kand faae og ikke faa tilligemed deres pris; thi denne Sag er mig meget anlegen, saasom jeg har faaet catalogos fra Dublin og London samt fra andre Stæder, hvor jeg seer, at der er Lejlighed til at faa adskillige af de hos Hr. Pelt bestilte Bøger for skickelig god Priis, men jeg tør endnu ei vove det at bestille dem andensteds, førend jeg har faaet Svar fra Hr. Pelt, og det skulde være ilde, om jeg lod disse Lejligheder gaa forbi eller blev siden gandske opraad, eller maatte betale alt extraordinært dyrt.

Morisons histor. plant. ell. saakaldede ¹⁾historia Oxoniensis vilde jeg ogsaa have (for) billig pris. Deslige: Plukenetii Almageston og hans Phytographie. ²⁾Buxbaumii Centaureæ plantarum. ³⁾

1) Plantarum historia universalis oxoniensis. 1680. Fol. (Robert Morison, f. 1620, d. 1683, professor i botanik i Oxford. I det nævnte verk findes 292 kobber, hvorpaa 3600 planter er afbildede).

2) Almagestum botanicum. Lond. 1696. 4. (Almagesti botanici mantissa. Lond. 1700. 4. med 22 kobber.) Leonardi Plukenetii Phytographia Lond. 1691 & 92. 4. med 328 kobber (Leonhard Plukenet 1642—1706, prof. og bestyrer af den kgl. botaniske have i nærheden af London. Hans samlede arbejder udgaves 1720 under titel: Leon. Plukenetii opera omnia, med over 2740 figurer. Hans herbarium i British Museum indeholder 8000 arter).

3) Buxbaumii Plantarum minus cognitarum Cent. V. Petropol. 1728. 4. (Johan Christian Buxbaum, født 1694 i Merseburg, beskrev planterne i omegnen af Konstantinopel, i Lilleasien og Armenien efter en reise i disse egne, professor i Petersburg, døde 1730).

Ammani plantæ imperii Rutenici.¹⁾ Fuchsii historia plantarum.²⁾ Dalekampii historia plant.³⁾ De plantis Epitome utilissima Petr. Andr. Mathioli Senensis a Joach. Camerario continuata, Frcof. ad moen.⁴⁾ Jo. Bauhini historia plantarum⁵⁾. Martini Centuria.⁶⁾ Segvieri flora Veronensis.⁷⁾ Waillantii botanicon parisiense.⁸⁾ Montii Gramina.⁹⁾ Breynii Centuria, item Prodromus.¹⁰⁾ Kämpferi Amoenitates exoticæ¹¹⁾. Mentzelii pugillus plantarum rariorum filligemed hans index polygenus.¹²⁾ Milleri Gärtner Lexikon, den tyske Version.¹³⁾

- 1) Joh. Ammani: Stirpium variarum in imperio ruthenico sponte provenientium icones et descriptiones (Forf. var prof. i Petersburg).
- 2) Leonardi Fuchsii de Historia stirpium commentarii insignes. Basileæ 1542. fol. (med 512 figurer), udgivet 1543 paa tysk under navn af New Kräuterbuch. Forfatteren levede 1501—66 og var professor i Tübingen.
- 3) Jacob Dalecampi Historia generalis plantarum, opus posthumum. Lugd. 1587 (med 2751 figurer. Forfatteren er født 1513 og døde 1588, var læge i Lyon.)
- 4) Joachim Camerarii de plantis epitome P. Andr. Matthioli. Francf. ad Moen. 1586. 4. med 1003 figurer. (Joachim Camerarius, 1534—98, læge i Nürnberg. Peter Andreas Matthioli, 1501—77, italiensk læge (født i Siena). Mest berømt er hans kommentar over Dioscorides, der opnaæde over 60 oplag og blev oversat i flere sprog).
- 5) Johannis Bauhini Historia plantarum I, II & III. Genevæ 1661 (Ebrod. 1650) fol. med 3600 træsnit, udgivet efter forfatterens død (J. Bauhin, 1541—1613, læge i Basel.)
- 6) Om det omtalte verk savnes oplysning. Maaske det er forfattet af en læge og naturforsker i Berlin Fredr. Henr. Wilh. Martini, 1729—78.
- 7) I. F. Seguiet Plantæ Veronenses. Veronæ 1745. 8.
- 8) Sebastiani Vaillant Botanicon Parisiense ou denombrement par ordre alphabetique des plantes, qui se trouvent dans les environs de Paris. Leidæ 1727, udgivet efter hans død af Boerhave. Forfatteren blev født 1669, døde 1722, var demonstrator i botanik i Paris.
- 9) Catalogi stirpium agri bononiensis prodromus gramina et adfinia complectens 1719. Bonon. 4 (J. Monti, 1682—1760, professor i Bologna).
- 10) Jacobi Breynii Exoticarum et minus cognitarum stirpium Centuria I. Gedani 1678. Fol. Prodromi rariorum plantarum fasciculus I. & II. Gedani 1739. 4. (Forfatteren var en rig og dannet kjøbmand i Danzig, 1637—97).
- 11) Engelberti Kämpferi fasciculi V. amoenitatum exoticarum. Lemgo 1712. 4. (Forfatteren var læge hos greven af Lippe og levede 1651—1716, foretog vidtløftige reiser i Asien. Hans japanske herbarium findes i British museum).
- 12) Christ. Menzelii Index plantarum multilingvis seu Pinax botanonymos polyglottos. Berol. 1682. Fol. Et leksikon over plantnavne paa 11 sprog. Forfatteren levede 1622—1701, var hoflæge i Berlin.
- 13) The gardeners dictionary, udgivet i London 1731 af Philip Miller, 19 oplag og oversat paa flere sprog.

Jeg venter nu med det første, at Hr. Pelt er saa god og at lade mig vide, hvormange af disse jeg kand faae i Kjøbenhavn og for hvad prijs, paa det at jeg ej skal betale dem fra flere Stæder tillige. Raji histor. plant., de 2 første tom. saavelsom hans Synopsis Stirpium britan.¹⁾ 3de edit. tilligemed Michellii genera plantarum nova²⁾ har jeg allerede faaet fra Engeland. Af Ludvigii Ectypus Vegetabil.³⁾ har jeg nu fuldstændig 6 fasc. Linnæi samtlige Skrifter har jeg forskrevet fra Stockholm, og har jeg allerede direktør Salvii⁴⁾ Svar om samme, saa at jeg kand vente dem med første Skibs Leilighed. Jeg har været nødt hertil, saasom Hr. Pelt ei har ladet mig vide, hvorvidt de kunde forskaaffe mig samme og hvor snart. De første 3 vol. af Bartholini actis⁵⁾ har jeg faaet her i T.hiem, saa at jeg nu ei behøvede mere, end det sidste eller 4de Vol. af de opsendte. Dog vil jeg for de 3 opsendte vol. give 3 rdr., endskjønt jeg ei behøver det 2det og 3die vol. og sæl-

- 1) Johan Raji Historia plantarum generalis Lond. I, II & III. 1686—1703. (Johan Wray ell. Ray, 1628—1704, prof. en tid i græsk og senere i matematik i Cambridge, senere uden embede, kun optaget af naturforskning). I dette hans hovedverk skal være optaget 11,700 arter. Med det andet verk menes vel hans Synopsis Anglica. London. 1724. 8. Forresten har han 1670 udgivet en Englandsflora: Catalogus plantarum Angliæ et insularum adjacentium.
- 2) Petri Antoni Micheli nova plantarum genera. Florent. 1729. 4. (1900 planter, hvoraf 1400 ei beskrevne. Forfatteren levede 1679—1737 og var bestyrer af en botanisk have i Florens, studerede især moser, lav og sop, samt cyperacéer.)
- 3) Christian Gottlieb Ludwig, professor i Leipzig, 1709—1773. Beskjæftigede sig navnlig med studier angaaende planternes kjøen, kriticerede, men forsvarede i det hele Linnés system. Det nævnte verk er Ectypa vegetabilium ad naturæ similitudinem expressa. Fasciuli VIII. Halæ et. Lips. 1760—64. (Meusels Lexik. d. Deutsch. Schriftsteller VIII. 397).
- 4) Lars Salvius, bekjendt svensk journalist og boghandler. Udgav „Lärda Tidningar“ 1745 til sin død 1773, var „kongl. antiqv. archivi bogtryckare“, en tid amanuensis og protokollist ved Vetenskaps akademien og overgik som boghandler alt, hvad forud var kjendt i Sverige. Hans „Förteckning paa nya utländska Becker och Tractater uti allahanda Språk och Vetenskaper“ af 1770 roses især som righoldig saavel paa skjonlitteratur som videnskabelig litteratur (Biogr. Lex. öfv. namnkunniga svenska Män 1847, XV 298—302). Smlgn. ovenfor nr. 122 P. S.
- 5) Thomæ Bartholini Acta Medica et Philosophica Hafniensia I—V. (1671—79, conf. Warmings fortegnelse pag. 50 og aarsskr. 1888—90 pag. 177).

ger dem gjerne igjen for een Daler stykket, ja maaske mindre. Iøvrigt refererer jeg mig til mine forrige Breve, og ønskede, at den 3die tome af vore Actis snart maatte komme i Trycken.

P. S. Lobelii icones og hans adversaria¹⁾ forlanges for billig Pris. Bocconi Museum,²⁾ Besleri Museum,³⁾ Oleari Museum,⁴⁾ Linnæi flora lapp. faaes ei i Sverige, men i Amsterdam. Dog forhører jeg først, om den kand faaes i Kiøbenhavn.⁵⁾

---

302. Kopibog nr. 5.

1761 d. 7. Novbr. til Bogtrykker Høpfner⁶⁾ i Kiøbenhavn.

Herved sender jeg tilbage den mig fra Dem opsendte Geistlige Staats calender for aaret 1761, hvilken jeg, efter de i bemeldte aar indfaldende Forandringer i Tronhiems Stift, formedelst adskillige Præsters Dødsfald og Forflyttelser, haver forandret og rettet, saa at, naar den geistlige Staats calender for tilkommende aar 1762 derefter trykkes, bliver den, hvad Tronhiems Stift angaaer, i alle Maader rigtig. Jeg er iøvrigt etc.

-
- 1) Icones Plantarum. Antwerp. 1581 I & II, 4. Nova stirpium adversaria 1570. Fol. (Mathias de l'Obel, læge først i Frankrig og Nederlandene, levede senere hos Jacob I. i England, 1538—1616).
  - 2) Pauli Boccone Museo di piante rare della Sicilia, Malta, Corsica, Piemonte, Germania 1697. (Professor i Padua, 1633—1704).
  - 3) Rimeligvis Gazophylacium rerum naturalium 1642. Fol., hvori en læge Michael Robert Besler i Nürnberg (1607—61) beskrev sin naturaliesamling. Dennes farbroder Basilius B., apoteker sammesteds, beskrev sin samling under titelen fasciculus rariorum og udgav et bekjendt verk Hortus Eystetensis. Norim. 1613. Fol.
  - 4) Johan Godtfried Olearius (f. i Halle 1635, d. som superintendent i Arnstadt 1711) samlede et stort bibliotek, skrev især teologiske afhandlinger, men ogsaa et specimen Floræ halensis (1688). Smlgn. Jøchers Gelehrten Lex. 1063 (og Andelungs Fortsetz. pag. 1055), hvor et museum Joh. Gottfr. Olearii anføres.
  - 5) Desuden bør nævnes, at det Kopibog 4. pag. 239 anføres, at der 1768 19. marts er sendt en Pakke til Pelt med Fortale etc. til Act. Nidros.
  - 6) Nikolai Christian Høpfner (f. 1721, d. 1782), der ved faderen tyskeren Johan Jørgen H.s død (1759) overtog hans kgl. majestæts og universitetets bogtrykkeri, der efter konsistoriets udtalelse 1737 havde den visseste og meste fortjeneste fremfor alle andre bogtrykkerier i kongens riger og lande (1746 holdtes 14 svende og 5 drenge). Se Nyrop l. c. I. 285—287, Dansk Biogr. Lex.

303. Kopibog nr. 5.

1762 d. 26. Mai til Bogtrykker Høpffner.

Blev nedsendt den geistlige Staats calender for 1762, i alle maader forandret og rettet. Denne calender blev nedskikket med Monsr. Jacob Thode,¹⁾ som reyste herfra til Kiøbenhavn med Skipperen Gierild.

304. Kopibog nr. 5.

1763 Slutningen af Mai til Boghandler ∅: Marchant des livres Mengel.²⁾ (No. 8 for dette aar).

Deres Skrivelse og deri tilstillede Specification paa de Bøger, jeg hos dem kunde faae til Kjøbs, har jeg rigtig erhholdet. Jeg takker dem derfor mangfoldig og melder til Efterretning, at af de i brevet specificerede Skrifter er der ingen, jeg har lyst til, saasom jeg dermed er forsynet. Men naar de ved Leylighed en anden Gang opsender mig en Fortegnelse paa andre Bøger, besynderlig i botaniquen, hvoraf jeg kunde være tjent med en og anden, vil jeg med Fornøyelse handle med Dem. Jeg ønskede for billig pris at kunde faae tilkjøbs Joh. Bauhini historia plantarum, Caspar Bauhini Pinax, Tournefortii Institutiones rei herbariæ, Olaus Borrichius de usu herbarum indigenarum og Th. Bartholini Acta hafniensia. Kand de paa ovenanførte Conditioner forskaffe mig disse, skeer mig en stor Tjeneste, og jeg skal ved min Commissionaire i K.havn gjøre anstalt at betale dem, naar jeg faaar vide, hvad de koster.

305. Kopibog nr. 5.

1763 d. 11. Juni til Boghandler Mengel.

Ligesom jeg for kort siden ved Skibs Leilighed har tilskrevet dem i anledning af deres forrige brev og da erklærede mig paa deres Skrivelse, at der iblandt de den Tid anførte Bøger ey fandtes

¹⁾ Smlgn. nr. 308.

²⁾ Christian Gottlob Mengel, af fødsel en schlesier, død 1769, boende paa hjørnet af Kjøbmager- og Silkegaden i Kiøbenhavn, udgav endel af Holbergs skrifter, se Nyrop Den danske Boghandels Hist. I. pag. 319—20.

nogen, som jeg var for eller trængte til, dels og gav dem endel i Commission at skaffe mig, som jeg troede, de ved Lejlighed kunde overkomme, Saa derimod finder jeg i deres seneste mig tilsendte Fortegnelse endel, som jeg kunde være for at købe en og anden af. Til den Ende ville De behage at meddele mig sikker Efterretning om, hvad nøyeste pris er paa de herefter anførte, samt hvordan de ere condition(erede), om gamle eller nye, indbundne eller uindbundne, da jeg nærmere skal føye Anstalt til deres afhendelse og betaling. Saadan ere: 1. Aristotelis hist. de animalib. 2. Aldrovandi de quadrupedibus solipedib. 3. Ejusdem quadrupedum omnium bisulcorum historia. 4. Ejusdem de quadrupedibus digitatis viviparis & oviparis. 5. Ejusdem de animalibus insectis. 6. Ejusdem de reliquis animalibus exsangvibus nempe de mollibus crustaceis, testacis & zoophytis.¹⁾ 7. Barlieri Plantæ per Galliam Hispaniam & Italiam observatæ.²⁾ 8. Bauhini³⁾ hist. plantarum universalis, 9. Willantii Botanicon Parisiense. 10. Comelini⁴⁾ hortus Amstelodamus. 11. Michælii nova plantarum genera. 12. Morison hist. plantarum cum plantis umbelliferis, item. 13. Dillenii hortus Eltamensis.⁵⁾ Jer er etc.

1) Se brevet til Strøm af $20/10$ 1764, nr. 122 ovenfor.

2) Jakob Barrelier, 1634—73, først prof., senere dominikanermunk, foretog hyppige reiser gennem Frankrig, Spanien, Schweiz og Italien, hvorved han samlede sig mange naturalier. Disse lod han afbilde og tænkte at udgive et botanisk verk Hortus mundi, men døde forinden i Paris. Tegningerne udgaves efter hans død under titelen Jac. Barlieri Plantæ per Galliam Hispaniam et Italiam observatæ, opus posthumum accurante Antonio de Jussieu. Parisiis 1714. Fol. (Ogsaa benævnt Icones).

3) Se brevet til Pelt af $10/11$ 1764, nr. 301 ovfr., lgs. nr. 9. (Vaillantii), 11. (Michælii), 12. (Morisons Plantarum Umbelliferarum distributio nova 1670.)

4) Johan Commelyni Horti medici Amstelodamensis rariorum tam orientalis quam occidentalis Indiæ plantarum descriptio et icones. Opus posthumum a Fried. Ruyschio et Fried. Kiggelato Amstelod. 1697. Fol. Forfatteren var bestyrelsesmedlem af en botanisk have i Amsterdam, 1629—92.

5) Se brevet til Pelt af $23/6$ 1764, nr. 300 ovfr. Hortus Elthamensis. London 1772 og Leyden 1774 (2 vol.).

306. Kopibog nr. 4 pag. 26.

1763 d. 1. April.

Blev med Sr. Paul Greve her af Tronhiem forskrevet følgende 3de Bøger fra Amsterdam, sc. 1. Henrici Muntingii Phytographia,¹⁾ og 2. I. Jac. Dillenii historia Muscorum, Oxonii,²⁾ item Adrian Royen Hortus Leydensis³⁾.

307. Kopibog nr. 5.

1761 d. 11. Juli til Secretair Henningsen.

Deres Velbyrdigheds mig under 13de Junio tilsendte ærede Skrivelse, har jeg nu, efter min hjemkomst fra visitatz-Rejserne rigtig erhholdet, hvorudi Jeg fornemmer Deres vigilance og omhu for mine Sager, hvorfore Jeg finder mig forbunden. For de syltede Sager fra Fruens Siide, som Deres velbyrdighed behager at melde om udi sit Brev, har Jeg ogsaa den Ære at avlegge min skyldige Taksigelse. Gid jeg kunde revangere det igien med Høste-Skibene. Angaaende La Rosche⁴⁾ saa mærker Jeg Deres velbyrdigheds store umage, og Jeg vil udbede mig en fremturende omhyggelighed i denne Sag til mit beste, da Jeg igien paa min Siide efter Sagernes Beskaffenhed skal viise min Erkiendtlighed. — — —

308. Kopibog nr. 5.

1762 d. 2. Juni til Hr. Secret. Henningsen.

Av D. Velbyrd. 2de ærede Skrivelser, de datis 24de April og 8de Maji passato, som jeg tilligemeed Hr. Ole Moldes⁵⁾ Kaldsbrev har imodtaget, fornemmer jeg, det D. velbyrd. efter seeneste Avregning, ang. det imellem os hidindtil værende, nu haver hos mig tilgode 4 rdr. 5 ort 13 skill., hvilke 4 rdr. 5 ort 13 skill. ved Monsr.

1) Henrik Munting (død 1658), prof. i botanik og kemi i Grøningen, hvor han anlagde en berømt medicinsk botanisk have. Hans søn Abraham M. (1626—83), prof. i medicin og botanik sammesteds, var det, der i manuskript efterlod sig Phytographia curiosa, der udgaves paa hollandsk i Leyden 1696 og paa latin i Amsterdam 1711.

2) Se brevet til Pelt nr. 300 ovfr.

3) Adrian van Royen, 1705—1779, prof. i Leyden. Her menes rimeligvis hans Floræ Leydensis Prodromus.

4) En regjeringsraad og kammerjunker La Roche, for hvem G. havde kautioneret.

5) Ole Molde (f. 1721 paa Molde), 17. juli 1761 vicepastor til Stod, 1771 sogneprest der, døde 1787.

Jacob Thode,¹⁾ Stifts Provstens Søn her i Tronhiem, som i disse Dage reyser herfra til Kiøbenhavn med Skipper Gierild, leveres til D. V. tilligemed 10 rdr., som jeg beder De ey ville forsmaae til en liden Douceur for denne Gang, takkende ellers høflig for D. V. havde umage og udviste store vigilance med mine Commissioner.

309. Köpibog nr. 5.

1762 d. 20. Septbr. til Hr. Secretair Henningsen.²⁾NB. ved Amtmand Hammer.³⁾

Herhos følger indsluttet til D. velbyrd. en Banco Seddel, stor 100 rdr., av hvilke Penger De vil være saa god at lade gjøre en nye Mondur-Klædning til min Søstersøn Joh. Matth. Brohier, og dernæst betale til Hr. Professor Oeder 6 rdr. for et instrument, han har kjøbt til mig at maale Biergenes Høyde med, og 9 rdr. for et illumineret exemplar til mig selv av Flora Danica, hvorom jeg og allerede av denne Dags dato, har givet bemeldte Hr. Professor Oeder Efterretning. Da jeg var paa min visitations Reyse i Nordlandene, blev jeg anmodet om at forskaffe Hr. Ole Drejer,⁴⁾ capellan pro officio til Hemnæs og Moe Sogner udi Helgelands Provstie i Nordlandene, et copulations Brev at vies i Huuset med Jomfrue Anna Hind, hvilket copulations Brev D. V. og vil see mig tilstillet. Jeg er med største considerat. D. V.s tjenstskyldigste Tjener.

J. E. Gunnerus.

Obs. Nummeret paa Banco-Seddelen var 14240.

P. S. Caspari Bauhini Pinax og Prodromus, samt Joh. Bauhini⁵⁾ historia plantarum, item Tourneforts institutiones botanicæ⁶⁾ beder jeg og at købe for mig, og at besørge dem hid

1) Født 1740, 1762 exam. theol., 1765 pers. capellan hos faderen, døde 1780 som sogneprest til Vik i Bergens stift.

2) Flere breve til ham i afsnit H (angaaende Gunnerus' slægtninge).

3) Se brevet til Daniel Busk i afdeling D., nr. 217 ovfr.

4) Født 1722, 1751 pers. kap. til Hemnæs og 1776 sogneprest sammesteds, døde 1784.

5) Johan Bauhin, se brevet til Pelt, nr. 301 ovfr. Angaaende Caspar Bauhin, se brevet til Olavius Hjort, nr. 286 ovfr.

6) Joseph Pitton Tournefort: Institutiones rei herbariae I, II. & III. Paris 1700. 4. Forfatteren kalder sig Tournefort efter fødestedet, prof. i botanik i Paris, døde 1708. Hans system, beroende paa blomsterkronens form med beskrivelse af slægterne, var det mest berømte til Linnés tid.

opsendte med første Leylighed, indbundne i Fransk Bind, med mindre de vare at faae til Kiøbs indbundne.

310. Kopibog nr. 3 pag 532.

1759 d. 20. Oktober til Hr. Pastor Lorch¹⁾.

For Deres Velærværdigheds meget ærede skrivelse med forrige post, saa vel som for de fem Deelee av Deres Bejträge zur neuesten Kirch. Gesch., som jeg rigtig har erholdet, avlegger ieg herved min skyldige taksigelse. Jeg glæder mig hjertelig over dette nyttige og lærde Arbejde, som Deres Velærværdighed har gjort saa god een begyndelse med, og jeg anseer det for min skyldighed at gjøre alt, hvad i mine Kræfter staaer, til at befordre deres Øyemærke. Jeg beklager kun at ieg for nærværende tiid er saa meget occuperet, at jeg umuelig er i stand til at skrive eller tilsiige een anden noget i Pennen, som kunde være Deres Velærværdighed tjenligt, til deres priiselige Hensigt. Ikke desto mindre vil jeg gjøre hvad mueligt er. Den heele Stifts Kiste skal staa aaben for deres kiære Broder Søn, og jeg vil derhos selv anvise ham de documenter, han kunde benytte sig av, saa vel som det derav han behøvede at excerpere; jeg ejer og selv Sal. Rector Schankes Manuscript om Missions Væsenet,²⁾ hvorav een Copie blev nedsendt til Miss. Collegium i Kiøbenhavn., som siiges at være bortkommen. Der av skal Mons. Lork og gjerne have tilladelse at excerpere, og i det øvrige er jeg beredvillig til at staa ham bie; ellers har jeg længe tænkt paa at meddele een Alumno missionis her de materialier, som kunde udfordres til een kort Missions Historie angaaende dette Stift, som han skulle legge til Grund i den tale, han bør holde paa Kongens næst kommende Geburts Dag. Med een skipper fra K.havn Gjerild skal jeg sende Deres Velærværdighed mit danske og tydske Hyrdebrev samt min prædiken

1) Josias Lork, født 1723 i Flensborg, studerede i Halle, blev 1759 prest ved Fredriks tyske kirke paa Christianshavn. Han er forfatter af flere teologiske skrifter. Desuden var han Büschings medarbeider i Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Künste in den königl. dänischen Ländern, som han fortsatte 1758—63 (se aarsskr. 1888—90 pag. 203 flg.). Han døde 1785.

2) Se brev nr. 214 ovfr.

over 1ste Juledags Evangelium. Min her holdne Ordinations Prædiken over Act. 20. 28 v. blir neppe saa hastig færdig av trykken, at den needsendes. Sl. Rector Schankes hans Jonas eller Jonæ tri nychthemerinon, et dansk poema,¹⁾ lar jeg nu og trykke her paa min bekostning, og har gjort een kort fortale dertil, om Schankes liv og skrifter. Min Prædiken holden paa Fredensborg for det Kongl. Herskab, er her 2de Gange oplagt paa nye igjen dog uden at forandre Aars tallet. Hr. Mg. Schiønnings lærde Tractat om vores Domkirke er nu og given her i trykken hos Winding. Det er det nyeste af hist litt., som jeg herfra tillige kan melde. Jeg er etc.

311. Kopibog nr. 4 pag. 234.

1766 d. 27. Septbr. til Josias Lork.

Velædle og Højærværdige Højstærede Hr. Josias Lorck.

Jeg takker skyldigst saavel for de bøger, som de har været saa god at forskaffe mig udaf Sal. D. Haubers²⁾ Sterboe som og for den meget smukke, ziirlige og opbyggelige Liigtale.³⁾ Jeg lader følge hermed tilbage 1 Exempl. af min Flora Norv. pars I, og et par af mine Prædikener, som jeg beder ikke at forsmaa.

312. Kopibog nr. 4 pag. 242.

1769 d. 4. Marts til Hr. Thorning.⁴⁾

Til tjenstlig Gjendsvar paa D. Velærværd. ærede af 24. Januar har jeg herved ikke villet undlade at tilmelde Dem, at jeg allerede i forrige Uge har bekientgiort den tilsendte plan af Deres bibel- og Kirkehistorie til de nærmeste omliggende Provster og vil ligeledes med næste Nordlandske Post tilsende Provsterne samme der i landet, hvorfra dog ikke saa hastig kan ventes svar, men naar det indløber skal prænumeranternes antal blive Dem tilstillet.

1) Se brev nr. 93.

2) Eberhard David Hauber, f. 1695 i Würtemberg, 1727 doct. theol. i Helmstadt, 1746 sogneprest ved St. Petri menighed i Kjøbenhavn. Døde 1765. Hans teologiske skrifter se Nyerups literaturrexikon.

3) Hermed menes maaske Trauerrede über die Fürstin von Ostriesland. Cophg. 1765.

4) Ove Thorning, f. 1720 i Vendsyssel. Deponerede fra Aalborg 1745.* Blev 1750 prest til Mandø, 1760 til Toftlund og 1774 til Sevel, alt i Ribe stift. Døde 1801. Hans Bibel- og Kirkehistorie I. & II, udkom 1772.

313. Kopibog nr. 5.

1761 d. 7. November til Hr. Hee i Odense med Skipper
Jens Rasmussen.

Ved D. velærv. seeneste meget ærede Skrivelse de dato 8de Martii 1761 har jeg rigtig erholdet de tilsendte 33 exemplarer av D. V. gode Forklaring over passions historien¹⁾ tilligemed 1 Exemplar af 1ste og 1 dito av 2den Tome av bemeldte Forklaring, hvilke tvende sidst bemeldte Exemplarer D. V. har behaget at forære mig selv, for hvilke jeg herved avlegger min skyldigste Taksigelse. Jeg haaber nu, at D. V. allerede haver imodtaget min seeneste Skrivelse, som var addresseret per Odense, saasom jeg da ei vidste, at D. v. selv var i Odense bye, udi hvilket mit Brev laae indsluttet en Vexel til D. V. paa Kiøbmanden Christen Olsen i Kiøbenhavn, stor 20 rdr. og var dateret den 28de Maji 1761, hvilken Summa jeg havde indsamlet av D. v. ovenmeldte Forklarings 1ste Tome. Naar de 33 Exemplarer av samme Forklarings 2den Tome bliver avsadte, skal Pengene derfor straxen blive D. velærværd. tilstillede. Jeg er etc.

314. Kopibog nr. 5.

1762 d. 16. Oktbr. til Hr. Hee i Odense.

Blev sendt en Banco-Seddel paa 10 rdr. med Nummer 60058, hvilke Penger tilligemed de ham tilforn tilsendte 20 rdr., udgjør en summa av 30 rdr. for hans 33 Exemplarer av hans Forklaringer 2den Tome over passions historien. De øvrige 14 rdr., som endnu alleneste resterer, bleve ham lovede, saasart de indkommer.

315. Kopibog nr. 4 pag. 244.

1771 d. 13. Juli til Olaus Olavius.²⁾

Deres meget ærede af 6. Dec. h. a. har ieg havt den Fornøjelse at modtage tilligemed de hosfulgte afhandlinger, hvorfor ieg er

¹⁾ Fuldstændig Forklaring over Christi Lidelse, Død og Begravelse, I—III; Kbhv. 1758—66, meget udbredt blandt geistligheden (se nr. 144 ovfr.).

²⁾ Olaus Olavius, f. 1741 (1742) paa Island. Student 1765. Foretog 1775—1777 en økonomisk reise paa kongelig bekostning i Island. Tolder i Skagen 1779. Døde 1788. Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 242—243.

Dem meget forbunden, og ønsker at der maatte gives nogen Lejlighed hvormed at kunde aftiene Deres Artighed, da det skal være mig en særdeles Fornøjelse.

316. Kopibog nr. 4 pag. 237.

1767 d. 15. Decbr. til Christian Friedrich Jacobi.¹⁾

Deres meget ærede Skrivelse af 29. April h. a. med Hr. Berg, som først antraf mig paa min Visitations Rejse i Nordlandene, hvor hand og paa Tronæs strax blev ordineret, har jeg rigtig bekommet, og er det mig kiert deraf at erfare, at De lever vel ligesom jeg med Fornøjelse erindrer det venskab, de i Kjøbenhavn beviiste mig; Næst min forbindtlige Compliment for Deres kiære Fru Moder med øvrige venner forbliver jeg med Hengivenhed, velædle høytærede etc.

317. Kopibog nr. 4 pag. 307.

1768 d. 7. Mai til Hr. Professor Bergius²⁾ i Stokholm.

Jeg har med megen Fornøjelse imodtaget D. V.s høistærede af 10. Mart. med Hr. D. Tønning, og er Dem end meere forbunden for Deres Bog, hvormed De har bæret mig, som endnu ei er fremkommen. Det skal altid være mig en Fornøjelse, om jeg i nogen Maade kunde være D. V. til nogen behagelig Tjeneste, og imidlertid henlever med etc.

318. Kopibog nr. 5.

1762 d. 11. Oktbr.

blev skrevet ved Monsr. Baade et latinsk Brev paa 2 Ark til Linnæum om lutter Naturalier.³⁾

- 1) Chr. Fred. Jacobi, f. 1739 i Asminrød (hvor faderen var prest samt slotsprest til Fredensborg). Deponerede fra Herlufsholm 1754. Reiste 1762 til Tyskland, Holland og Frankrig. Blev derpaa informator hos dronning Juliane Mariæ pager og 1770 assessor i hofretten. 1772 assessor i højesteret. 1780 sekretær i videnskabselskabet. Døde som conferentsraad 1810. — Hans skrifter anføres i Nyerups lex.
- 2) Peter Jonas Bergius, f. i Smaaland 1730, student i Lund 1746, i Upsala 1749, dr. med. i Upsala 1754; hist. nat. et pharmaciæ prof. i Stockholm 1761, assessor i Coll. Med. 1766, medlem af flere udenlandske videnskabselskaber, deriblandt ogsaa af det i Trondhjem. Døde 1790. Linné opkaldte en planteslegt Bergia efter ham. (Biogr. Lex. öfv. namnk. svenska Män II. 180—184).
- 3) At breve og naturalier sendes til Linné, antydes blot i kopibøgerne, saaledes i brevet til Stabel (nr. 275 ovenfor) af ¹²/₁₀ 1762, i kopibog nr. 4 pag. 305 3. januar 1767 og 7. marts 1767 (se de følgende breve til Tønning).

319. Kopibog nr. 4 pag. 306.

1768 d. 4. Januar til Henrich Tønning¹⁾ i Upsal
(med Hr. Justitz Raad Horneman).

— — — Deres promotion meener jeg nu allerede at være skeet, og ønsker Dem derfor i Henseende til samme megen Lycke og Velsignelse, og skal det være mig kiært snart at see dem heroppe. Fra Hr. Strøm var mig tilsendt en Æské til Hr. von Linné med naturalier udi, som jeg ej har faaet tid til at see paa. Samme følger nu med Hr. Justitz-Raad Horneman og vilde de overlevere den til Hr. Archiatern, som jeg tilligē ydmygst lader tacke for det tilsendte Blad af sit Systema, hvoraf jeg venter med dem Fortsettelsen og Slutningen.

Jeg lader og herved følge Gjenpart af Hr. Strøms Pro Memoria angaaende Hydra triticea, som de ligeledes vil communicere Hr. Archiatern. Jeg er med hengivenhed velædle og høylærde høytærede Hr. Tonnings etc.

320. Kopibog nr. 4 pag. 307.

1768 d. 13. Februar til Henr. Tønning i Upsala.²⁾

om at bese alle de Coraller, Hr. Archiat. fra mig er tilskikket, og nøje mærke deres nye Navne, samt at faae med ham besvaret det Brev af Dags Dato til Hr. Archiat von Linné og deri gjorte Spørmaale etc.

1) Se om denne aarsskr. 1891 pag. 72—81 (smign. brev nr. 10 og 218 ovfr.).

2) Ogsaa ellers antydes der, at breve er sendte til Tønning under dennes ophold i Upsala, saaledes 14. febr. 1767 og 7. marts s. a. (til Tønning og Hr. Archiat von Linné tilligemed anvisning paa 50 rdr. til Tønning).

I det Linnéiske selskab i London findes iflg. Ewald Ährling (Carl von Linnés Brevvexling. Stockholm, 1885) 28 breve fra Gunnerus til Linné, daterede: 1761 $\frac{24}{4}$; 1762, $\frac{1}{9}$, $\frac{11}{10}$; 1764 $\frac{19}{5}$; 1765 $\frac{28}{2}$, $\frac{19}{5}$, $\frac{8}{11}$; 1767 $\frac{3}{1}$, $\frac{7}{3}$, $\frac{4}{5}$; 1768 $\frac{13}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{24}{5}$, $\frac{20}{10}$; 1769 $\frac{18}{1}$, $\frac{28}{8}$, $\frac{2}{9}$, $\frac{12}{9}$, $\frac{9}{9}$; 1770 $\frac{6}{1}$, $\frac{3}{2}$, $\frac{21}{4}$, $\frac{10}{11}$; 1771 $\frac{23}{2}$ (alle foregaaende fra Trondhjem), $\frac{5}{10}$; 1772 $\frac{29}{2}$, $\frac{11}{4}$ (Kjøbenhavn), $\frac{2}{6}$ (Halmstad), desuden 3 særskilte løse blade med afbildninger. De 4 sidste breve er trykte af I. C. Schiødt i Naturh. Tidsskr. 3 R. VII. (Kbhvn. 1870—71) 500—505. Brevene skal iflg. Schiødt indeholde en mængde særdeles udførlige og grundige beskrivelser af planter og dyr (især tangarter og sødyr), bemærkninger om lysende havdyr, om fiskeriet o. s. v. og hyppig være ledsaget af meget gode tegninger.